

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย เรื่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่
อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

สัญญาเลขที่ RDG๖๐E๐๐๗๓

โดย

นายสรณ์ญา กระสังข์ และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และ
อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

คณะผู้วิจัย

๑.นายสรณ์ญา	กระสังข์
๒.นายอนุกุลกิจ	ทิวชาติ
๓.นายสุรัตน์	อินทร์แก้ว
๔.นายสุพัฒน์	ยงกุล
๕.นายจงศิลป์	บุตรราช
๖.นายบุษดา	ไชยภา
๗.นางสาวสมถวิล	ทิวชาติ
๘.นางสาววันปกา	สุรินทร์

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

การวิจัยโครงการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ ๒) เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ ๓) เพื่อศึกษาและติดตามสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

การจัดทำรายงานชุดโครงการวิจัย ฉบับสมบูรณ์ เล่มนี้ เป็นการนำเสนอกระบวนการวิจัย และผลการวิจัย ข้อค้นพบ ผลลัพธ์ ผลกระทบ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการ หวังเป็นอย่างยิ่งจะเกิดประโยชน์ ต่อผู้สนใจ แนวทางการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนได้เป็นอย่างดี

ทีมวิจัยท้องถิ่น

โครงการวิจัยเรื่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่
อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(๑)
สารบัญภาพ	(๓)
สารบัญตาราง	(๔)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาของการวิจัย	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๗
๑.๓ วัตถุประสงค์	๘
๑.๔ ประโยชน์ที่จะได้รับ	๘
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ	๘
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิดธุรกิจชุมชน	๙
๒.๒ แนวคิดสัมมาชีพชุมชน	๒๒
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓๗
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๒
๒.๕ กรอบแนวคิดในการศึกษาการวิจัย	๕๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินงานวิจัย	๕๒
๓.๑ ขอบเขตการวิจัย	๕๒
๓.๒ เครื่องมือการวิจัย	๕๓
๓.๓ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๓
๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๔
๓.๕ กิจกรรมวิจัย	๕๕
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย	๖๙
๔.๑ บริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อ สร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอดงหลวง	๖๙

สารบัญ

	หน้า
ทับทันจังหวัดศรีสะเกษ	
๔.๒ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพของชุมชน บนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภوبرางค์กู๋ และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ	๑๑๕
๔.๓ เพื่อศึกษาและติดตามสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นชุดสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ในพื้นที่ อำเภوبرางค์กู๋และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ	๑๒๙
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๔๒
๕.๑ สรุปผลเชิงกระบวนการ	๑๔๒
๕.๒ สรุปผลการดำเนินโครงการวิจัย	๑๔๓
๕.๓ สรุปผลเชิงการพัฒนา	๑๕๐
๕.๔ อภิปรายผลการวิจัย	๑๕๒
๕.๕ ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย	๑๕๓
๕.๖ บทเรียนจากนักวิจัย	๑๕๓
บรรณานุกรม	๑๕๕
ภาคผนวก	๑๕๗
ก บทความข่าวสื่อสาร งานวิจัยชุมชนสัมมาชีพชุมชน “ วารสารองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ “ที่นี้ข่าวสาร อบจ.ศรีสะเกษ” โดย นายสรณ์ญา กระสังข์ หัวหน้าโครงการ	๑๕๘
ข หนังสือเชิญร่วมประชุม โครงการวิจัย การสร้างกระบวนการ เรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภوبرางค์กู๋และ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ	๑๖๕
ค ภาพการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัยการสร้างกระบวนการ เรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภوبرางค์กู๋และ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ	๑๗๐
ง ประวัติทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัย	๑๘๒

สารบัญภาพ

ภาพที่	ชื่อภาพ	หน้า
๑ - ๑	แผนที่แสดงศักยภาพทางเศรษฐกิจในจังหวัดศรีสะเกษ	๓
๒ - ๑	แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข	๔๐
๒ - ๒	เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชีวิตที่มีความสุข	๔๑
๓ - ๑	กระบวนการทำงานของชุดโครงการวิจัยฯ	๕๙
๓ - ๒	กรอบแนวคิดการวิจัยชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพชุมชน	๕๙
๓ - ๓	บันไดผลลัพธ์การดำเนินงานตามโครงการ	๖๐
๓ - ๔	ทบทวนโครงการวิจัยของแต่ละพื้นที่	๖๐
๔ - ๑	แผนที่แสดงศักยภาพทางเศรษฐกิจในจังหวัดศรีสะเกษ	๗๓
๔ - ๒	แผนภาพแสดงบันไดผลลัพธ์ชุดโครงการสัมมาชีพชุมชน	๑๒๒
๔ - ๓	แผนภาพเครื่องมือการวิเคราะห์พื้นที่วิจัย (CANVAS Application)	๑๒๖
๔ - ๔	แสดงภาพการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ Canvas Application	๑๒๖
๔ - ๕	แสดงภาพการกำหนดบันไดผลลัพธ์	๑๒๗
๔ - ๖	แสดงภาพการกำหนดบันไดผลลัพธ์ ชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพชุมชน	๑๓๐
๔ - ๗	กระเป๋าสอ (กระเป๋าคูณาย)	๑๓๔
๔ - ๘	กระเป๋ใส่นามบัตรและเอกสารต่างๆ	๑๓๔
๔ - ๙	กระเป๋าดินสอ	๑๓๕
๔ - ๑๐	กระเป๋แป้	๑๓๕
๔ - ๑๑	เสื้อเก็บ (ลายลูกแก้ว) แบบทรงธรรมดา และชุดเช็กสุขภาพสตรี	๑๓๕
๔ - ๑๒	ย่ามและกระเป๋ใส่เหรียญ	๑๓๖
๔ - ๑๓	ผ้าไหมลายอัตลักษณ์ ลายใบโพธิ์	๑๓๖
๔ - ๑๔	ขลุ่ยไค	๑๓๖
๔ - ๑๕	ภาพแสดงการจัดการองค์ความรู้เพื่อสื่อสารสาธารณะ	๑๔๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	ชื่อตาราง	หน้า
๒ - ๑	การเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน	๓๒
๒ - ๒	กรอบการเรียนรู้การส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน	๓๓
๒ - ๓	การเรียนรู้การจัดตั้ง พัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน	๓๖
๔ - ๑	แสดงประชากรตามช่วงอายุ	๗๗
๔ - ๒	แสดงข้อมูลประชากรตามทะเบียนราษฎร์	๗๘
๔ - ๓	แสดงรายได้เฉลี่ยของอำเภอห้วยทับทัน จำแนกรายตำบล	๘๐
๔ - ๔	แสดงพื้นที่การเพาะปลูกข้าวในอำเภอห้วยทับทัน	๘๒
๔ - ๕	แสดงพื้นที่การเพาะปลูกอ้อยในอำเภอห้วยทับทัน	๘๓
๔ - ๖	แสดงพื้นที่การเพาะปลูกปาล์มน้ำมันในอำเภอห้วยทับทัน	๘๓
๔ - ๗	แสดงพื้นที่การเพาะปลูกมันสำปะหลังในอำเภอห้วยทับทัน	๘๔
๔ - ๘	แสดงพื้นที่การขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชนในอำเภอห้วยทับทัน	๘๔
๔ - ๙	แสดงพื้นที่การขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชนในอำเภอห้วยทับทัน	๘๖
๔ - ๑๐	ตารางแสดงผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอห้วยทับทัน	๘๗
๔ - ๑๑	แสดงพื้นที่การเพาะปลูกข้าวในอำเภอปรางค์กู๋	๑๐๑
๔ - ๑๒	แสดงพื้นที่การเพาะปลูกอ้อยในอำเภอปรางค์กู๋	๑๐๒
๔ - ๑๓	แสดงพื้นที่การเพาะปลูกปาล์มในอำเภอปรางค์กู๋	๑๐๒
๔ - ๑๔	แสดงพื้นที่การเพาะปลูกมันสำปะหลังในอำเภอปรางค์กู๋	๑๐๓
๔ - ๑๕	แสดงพื้นที่การเพาะปลูกยางพาราในอำเภอปรางค์กู๋	๑๐๔
๔ - ๑๖	ตารางแสดงพื้นที่ขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนในอำเภอปรางค์กู๋	๑๐๕
๔ - ๑๗	ข้อมูลผู้ผลิตผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอปรางค์กู๋	๑๐๗
๔ - ๑๘	แสดงหมู่บ้านเป้าหมายดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน	๑๑๒
๔ - ๑๙	ยอดจำหน่ายตลาดสัมมาชีพชุมชน	๑๒๕
๔ - ๒๐	แสดงตารางการกำหนดเครื่องมือโปรแกรมผลลัพธ์	๑๒๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาของการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็น ๑ ใน ๑๐ ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนฯ และรัฐบาลได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน จำนวน ๑๑ ด้าน ซึ่งมีนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญ ที่มุ่งหวังแก้ไขปัญหเกี่ยวกับปากท้องของประชาชนในระดับล่างที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีแผนงานที่สำคัญ คือ แผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง

ปัจจุบันนี้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของประชาชนภาคการเกษตรในชุมชนมีภาวะความเสี่ยงของอาชีพภาคเกษตรกรรมที่เกิดจากการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม เช่น ปลูกพืชเชิงเดี่ยว โรคพืช ราคาสินค้าตกต่ำ การไม่มีอาชีพหรือรายได้เสริม หลังฤดูการผลิตและยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพค่อนข้างน้อย ส่วนกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ยังไม่ได้รับการส่งเสริม และพัฒนาอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ประชาชนต้องเคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพในเมือง และมีส่วนราชการที่มีสถานที่หรือศูนย์ฝึกอบรมซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ/แหล่งเรียนรู้การประกอบอาชีพได้ แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ประกอบกับมีปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพที่เชี่ยวชาญและประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ อยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน แต่มีส่วนน้อยที่สามารถถ่ายทอดให้คนอื่นนำไปทำตามให้สำเร็จได้

แนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน นับเป็นแนวทางหนึ่ง เป็นทางเลือกหนึ่งของสังคมไทย คือการสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่น รู้จักรากเหง้าของตนเอง และสามารถค้นหาทักษะ ความรู้ สร้างทัศนคติที่ถูกต้องเพื่อนำมาใช้เป็นฐานสำคัญในการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน ตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน ซึ่ง สัมมาชีพชุมชน นั้น หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นความพยายามที่จะปรับจากการทำมาหากินเป็นทำมาค้าขาย โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภค และผู้รับบริการเป็นหลัก

ดังนั้น ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น แนวนโยบายของรัฐบาล จึงมุ่งเน้นที่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก นั่นคือ “รายได้” ที่ต้องทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการสร้างอาชีพจึงเป็นที่มาของ “สัมมาชีพชุมชน” ซึ่งกำหนดแผนการสร้างสัมมาชีพชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมาย คือ ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้ โดยให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่เขาอยากทำ ฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เรียกว่า **อีสานใต้** ภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับทุ่งนามีภูเขาและป่าไม้อยู่ทางตอนใต้ และพื้นที่จะค่อยๆ ลาดลงสู่ทิศเหนือและทิศตะวันตก ซึ่งเต็มไปด้วย ห้วย คลอง หนอง บึง ต่างๆ ตลอดระยะทางที่ลำน้ำมูลและลำน้ำชีไหลผ่าน สภาพดินร่วนละ ๖๐ เป็นลักษณะดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดีแต่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และมีแนวชายแดนติด

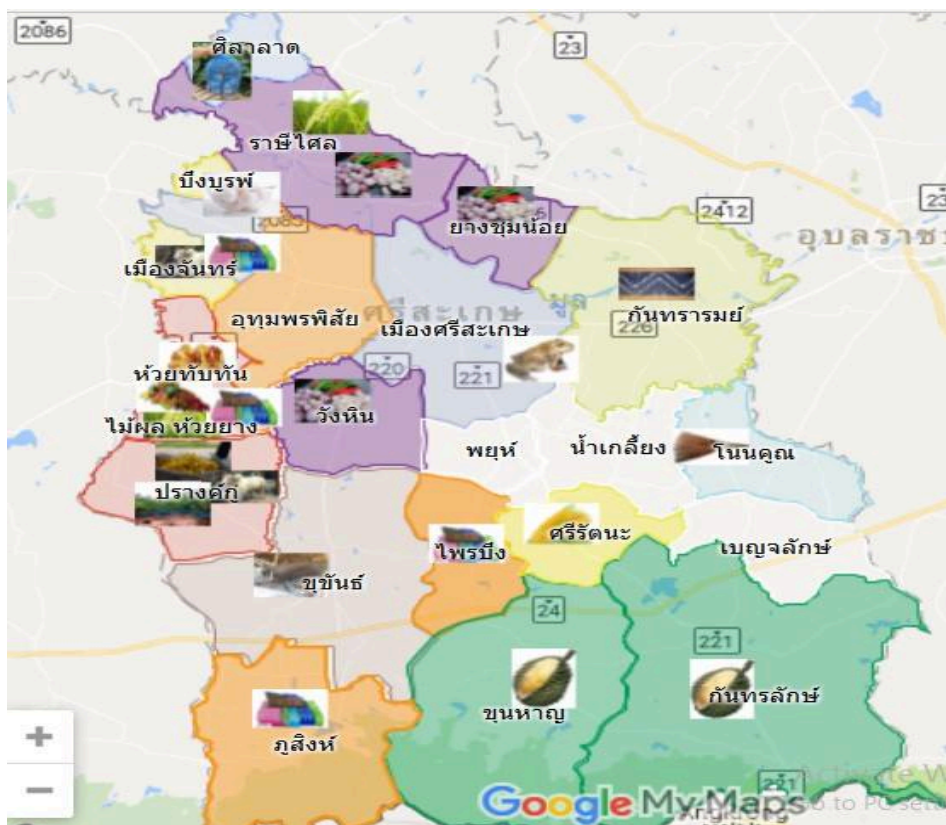
กับประเทศกัมพูชา ประมาณ ๑๒๗ กม. (อำเภอกันทรลักษ์ ๗๖ กม. อำเภอบัวชุม ๑๘ กม. และอำเภอภูสิงห์ ๓๓ กม.)

พื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดมี ๕,๕๒๔,๙๘๗.๕ ไร่ หรือ ประมาณ ๘,๘๓๙.๙๐ ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ ๓,๕๔๓,๕๗๘ ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตร ประมาณร้อยละ ๗๐ หรือประมาณ ๑.๐๑ ล้านคน แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา ประมาณ ๓,๕๒๖,๑๐๑ ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวหอมมะลิ นอกจากนี้ มีการปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง พื้นที่ ๑๔๘,๔๖๖ ไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประมาณ ๔,๔๒๒.๗๕ ไร่ ไม้ผล ได้แก่ เงาะ ๑,๗๑๗ ไร่ ทูเรียน ๒,๑๗๔ ไร่ และพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ หอมแดง ๓๗,๕๔๖.๗๓ ไร่ กระเทียม ๖๐๑ ไร่ และพริกชี้ฟ้าใหญ่ ๒๒,๒๙๘.๗๕ ไร่ ส่วนยางพารา มีพื้นที่ปลูก ๒๐๒,๘๔๕.๗๕ ไร่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ ขึ้นอยู่กับภาคเกษตร และด้านการศึกษา ตามลำดับเป็นสำคัญ โดยในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งสิ้น ๖๑,๘๓๐ (P) ล้านบาท และผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัวประชากร (GPP Per Capita) ๕๘,๘๕๖ (P) บาท / คน / ปี เป็นลำดับที่ ๖๑ ของประเทศ และลำดับที่ ๘ ของภาค

ในปีเพาะปลูก ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ การผลิตด้านการเกษตร จังหวัดศรีสะเกษ มีผลผลิตข้าวรวม ๑,๕๒๘,๖๒๔ ตัน แยกเป็นผลผลิต ข้าวเจ้า ๑,๔๖๖,๔๖๘ ตัน ผลผลิตข้าวเหนียว ๖๒,๑๕๖ ตัน พื้นที่นาผลิตข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุด ออกสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ และมีหอม กระเทียมศรีสะเกษ ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นผลผลิตชั้นเยี่ยม พร้อมกับอาชีพใหม่ คือ สวนไม้ผล จากทั่วทุกภาคในประเทศไทยก็สามารถปลูกได้ที่นี่ และกำลังโด่งดัง ด้วยคุณภาพระดับ Q หรือ มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งเงาะ ทูเรียน มังคุด มะปรางหวาน ชมพู่ ลิ้นจี่ ลำไย กระท้อน สะตอ ฯลฯ สวนยางพาราอีกเกือบสองแสนไร่ สร้างรายได้ให้คนศรีสะเกษ และคืนความชุ่มชื้นให้แผ่นดินทดแทนไร่มันสำปะหลัง นอกเหนือไปจากหอมแดง กระเทียม พริก ที่ยังคงเป็นพืชไร่ที่สร้างรายได้อย่างงามให้แก่เกษตรกร ผลผลิตข้าวหอมมะลิจังหวัดศรีสะเกษ จะทยอยสู่ตลาดช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม โดยมีช่องทางการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง โรงสีข้าวในท้องถิ่นที่รวบรวมข้าวเปลือกสีเป็นข้าวสาร จำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ปัจจุบันข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นที่ต้องการของตลาดมาก จังหวัดศรีสะเกษได้มีการตรวจรับรองระบบการผลิตข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษ ในปี ๒๕๕๕ ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๓,๖๙๐ ราย และผ่านการตรวจรับรองระบบการผลิตข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน ๓,๔๙๐ ราย พื้นที่เพาะปลูก ๑๗,๔๕๐ ไร่ ในปี ๒๕๕๖ ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑,๘๐๐ ราย และผ่านการตรวจรับรองระบบการผลิตข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน ๑,๖๒๐ ราย พื้นที่เพาะปลูก ๘,๑๐๐ ไร่ ใน ๒๒ อำเภอ ซึ่งจะทำให้ข้าวหอมมะลิจากจังหวัดศรีสะเกษเป็นข้าวหอมมะลิที่ได้คุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค

ศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ถ้าหากจำแนก ศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ โดยแบ่งพื้นที่ ตามศักยภาพของแต่ละอำเภอ พบว่า สามารถจำแนกพื้นที่ ตามแผนที่แสดงศักยภาพทางเศรษฐกิจ ได้ดังนี้

รูปภาพที่ ๑ - ๑ แผนที่แสดงศักยภาพทางเศรษฐกิจในจังหวัดศรีสะเกษ

(๑) การปลูกข้าวหอมมะลิ

พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษเป็นแหล่งที่ปลูกข้าวหอมมะลิได้ดีแห่งหนึ่งของประเทศไทย พื้นที่บางส่วนติดกับพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ที่มีดินซึ่งมีแหล่งเกลือหินอยู่ด้านล่างเป็นดินเค็มเหมาะสำหรับการปลูกข้าวหอมมะลินับเป็นสินค้าส่งออกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดขนาดใหญ่มีพื้นที่รวม ๕.๕ ล้านไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการ ทำนา โดยในปีเพาะปลูก ๒๕๕๖ / ๒๕๕๗ มีพื้นที่ปลูกข้าวรวม ๓,๔๑๓,๖๔๖ ไร่ แยกเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า (ข้าวหอมมะลิ) ๓,๒๖๘,๓๘๖ ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวเหนียว ๑๔๕,๒๖๐ ไร่ ผลผลิตข้าวรวม ๑,๕๒๘,๖๒๔ ตัน แยกเป็นผลผลิต ข้าวเจ้า ๑,๔๖๖,๔๖๘ ตัน ผลผลิตข้าวเหนียว ๖๒,๑๕๖ ตัน พื้นที่นาผลิตข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุด ออกสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ พื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิ ได้แก่ อำเภอกุทุมพรพิสัย ปรางค์กู๋ ห้วยทับทัน ราศีไศล ขุขันธ์ ภูสิงห์ ศิลาแลด กันทรารมย์ เป็นต้น

ปัจจุบัน รัฐบาลได้มีแนวทางการจัดการภาคการเกษตรโดยใช้แนวนโยบายที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ และใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นศูนย์ของเกษตรกรต้นแบบที่สามารถให้ความรู้ในเชิงวิชาการเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกร มีการบริหารจัดการร่วมกัน ตั้งแต่การผลิต จนถึงการตลาด สามารถลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตมีการบริหารจัดการที่ดี ภายใต้การสนับสนุนและบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งภาคเอกชน ทั้งนี้การสนับสนุนทั้งด้านความรู้ โดยการใช้งานวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ เข้าไปช่วยพัฒนา เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในด้านต่าง ๆ รวมทั้งยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าให้สินค้าเกษตร ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสการแข่งขันของสินค้าเกษตรไทย สำหรับเงินทุนรัฐบาลได้สนับสนุนโครงการสินเชื่อระบบส่งเสริม

การเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งเป็นสินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำให้กับกลุ่มเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ นำไปใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาการผลิตของกลุ่มต่อไป

ในจังหวัดศรีสะเกษ มีการขับเคลื่อน พื้นที่แปลงใหญ่ข้าวเกษตรสมัยใหม่ต้นแบบใน ๒ พื้นที่ ได้แก่ นาแปลงใหญ่ตำบลคู อำเภอรามันศรีสะเกษ นายบุญมี สุระโคตร ประธานกลุ่มแปลงใหญ่ข้าว มีสมาชิก จำนวน ๑,๒๕๘ ครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ ๒๐,๗๑๖ ไร่ ข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ จำนวน ๒๐,๐๗๗ ไร่ , ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ๕๓๙ ไร่ , ข้าวมะลิชนิด จำนวน ๖๓ ไร่ , ข้าวมะลิแดง จำนวน ๓๗ ไร่ และพื้นที่การผลิตนาแปลงใหญ่ตำบลผักไหม ซึ่งมีนาย ไพฑูรย์ ผางคำ ประธานวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ต.ผักไหม อำเภอห้วยทับทัน ในปัจจุบันมีสมาชิกนาแปลงใหญ่ จำนวน ๒๙๗ ราย พื้นที่รวมถึง ๓,๗๘๐ ไร่

(๒) พื้นที่การปลูกหอมกระเทียม

จังหวัดศรีสะเกษ มีการปลูกหอม กระเทียม ที่มีคุณภาพซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ เริ่มการปลูกที่อำเภอขามเฒ่าแล้วขยายตัวไปอำเภอราษีไศล ด้านตะวันออก เช่น ตำบลสัมปอญ ตำบลหนองหมี่ ตำบลไผ่ อำเภอกันทรารมย์ ด้านตะวันตกอำเภอที่ติดกับอำเภอขามเฒ่า เช่น ตำบลละทาย ตำบลเมือ่น้อย ตำบลอู่ปาด ตำบลบัวน้อย และที่บ้านขุมคำ ตำบลสูง อำเภอวังหิน กระเทียมมีการขยายการปลูกไปยังอำเภอกันทรลักษ์ซึ่งสามารถปลูกได้ดีมีคุณภาพสูง พืชดังกล่าวเป็นพืชที่ส่งออกทั้งในต่างจังหวัดและต่างประเทศ เพื่อนำเงินตรามายังจังหวัดศรีสะเกษแต่ละปีเป็นจำนวนมาก กระเทียมของศรีสะเกษ นั้น เป็นที่ยอมรับเรื่องคุณภาพมานาน จนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นกระเทียมที่มีกลิ่นหอมแรงและเก็บไว้ได้นาน ปลูกมากที่ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอศรีรัตนะ อำเภอขุนหาญ และอำเภอกันทรารมย์ ให้ผลผลิตมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีการแปรรูปผลผลิต กระเทียมทอดน้ำผึ้ง OTOP ชั้นเยี่ยมของกลุ่มแม่บ้านบ้านกล้วย ตำบลสระยาว อำเภอศรีรัตนะ

เกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ เพาะปลูกหอมแดง ๒ สายพันธุ์ ประกอบด้วยพันธุ์ลับแล อายุเก็บเกี่ยว ๕๐-๖๐ วัน และพันธุ์ศรีสะเกษ อายุเก็บเกี่ยว ๗๐ - ๘๐ วัน เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวผลผลิตระหว่างเดือนพฤศจิกายน - มีนาคม ในฤดูการผลิตปี ๒๕๕๖/๒๕๕๗ จังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่การเพาะปลูกหอมแดง ๓๓,๐๘๑ ไร่ ผลผลิตรวม ๑๐๓,๑๖๒ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๓,๑๑๙ กิโลกรัมต่อไร่ หอมแดงเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่ทำรายได้เข้าจังหวัด ปี ๒๕๕๑ เป็นเงิน ๑,๐๗๖,๕๐๐,๖๔๒ บาท ปี ๒๕๕๒ เป็นเงิน ๗๓๓,๐๒๓,๗๖๐ บาท ปี ๒๕๕๓ เป็นเงิน ๒,๒๙๖,๙๙๙,๔๕๔ บาท

(๓) การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม นับเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับชาวไทยอีสานมาแต่ครั้งบรรพกาลสืบต่อกันมาถึงยุคปัจจุบัน จนมีลวดลายบนผืนผ้าต่าง ๆ นับเป็นร้อย ๆ ลวดลาย จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งที่ราษฎรมีอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ โดยมีพื้นที่ปลูกหม่อน ๑๑,๑๖๓ ไร่ มีเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ๑๔,๙๘๙ ครัวเรือน สามารถผลิตเส้นไหมได้ ๓๙,๕๒๔ กิโลกรัม/ปี พื้นที่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอภูสิงห์เป็นอำเภอที่ราษฎรมีอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากอำเภอหนึ่งของจังหวัด และปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในอำเภออื่น ๆ เช่น ปรังค์ภู ชูขันธุ์ อุทุมพรพิสัย ห้วยทับทัน บึงบูรพ์ กันทรลักษ์ ตามลำดับ

ผ้าไหมศรีสะเกษ มีชื่อเสียงที่สุดที่อำเภอบึงบูรพ์ ทางราชการได้ทำการสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านอำเภอบึงบูรพ์ ทำการผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพ โดยมีศูนย์พัฒนาอาชีพทอผ้า รวม ๕ ศูนย์คือ ศูนย์พัฒนาอาชีพ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ โรงเรียนบ้านเปาะ (มิตราภาพที่ ๒๐๓) ศูนย์รุ่งอรุณ ตั้งอยู่ใกล้บึงใหญ่ ทางตะวันออกของหมู่บ้าน ทางเข้าอำเภอ ศูนย์หลักเมือง ตั้งอยู่ในบริเวณวัดวิสุทธิโสภณ ศูนย์บ้านน้อยโนนสาวสวย ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ บ้านโนนสาวสวย ตำบลบึงบูรพ์ ศูนย์บ้านหนองหล่ม ตั้งอยู่หมู่ที่ ๗ ใกล้ที่ว่าการอำเภอบึงบูรพ์ โดยทุกคนมาร่วมกันผลิตผ้าไหมคุณภาพดี สร้างรายได้แก่ตนเอง

ในพื้นที่อำเภอห้วยทับทัน มีศูนย์ศิลปาชีพอำเภอห้วยทับทันที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันพัฒนาการผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพมีความสวยงาม ที่ชุมชนบ้านเมืองหลวง เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีการส่งเสริมการผลิตผ้าไหม การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และพัฒนาตลาดผ้าลายลูกแก้วย้อมมะเกลือที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ผลิตในชุมชนเป็นอย่างดี

(๔) การปลูกไม้ผลเศรษฐกิจ

การปลูกไม้ผลเศรษฐกิจในจังหวัดศรีสะเกษ นั้น สามารถปลูกพืชได้ผลอย่างดี โดยเฉพาะในพื้นที่โซนทางด้านแถบชายแดน อำเภอกันทรลักษ์ ขุนหาญ ศรีรัตนะ เป็นต้น โดยสวนไม้ผลจากทั่วทุกภาคในประเทศไทย ก็สามารถปลูกได้ที่ศรีสะเกษ และกำลังโด่งดัง ด้วยคุณภาพระดับ Q หรือ มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งเงาะ ทุเรียน มังคุด มะปรางหวาน ชมพู่ ลิ้นจี่ ลำไย กระท้อน สะตอ เป็นต้น โดยจังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ปลูกเงาะ ทุเรียน เป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยปลูกเงาะพันธุ์โรงเรียน และทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกเงาะจำนวน ๑,๘๗๘ ไร่ พื้นที่ปลูกทุเรียน จำนวน ๓,๒๒๑ ไร่ มูลค่าการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจนี้ ปีละไม่น้อยกว่า ๔๓๐ ล้านบาท ซึ่งนับเป็นรายได้ที่มีมากพอสมควร สำหรับการปลูกไม้ผลเศรษฐกิจของชุมชนแถบนี้

จากสถานการณ์ข้อมูล ดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่า จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก บนพื้นฐานการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหลากหลาย เช่น ข้าวหอมมะลิ ยางพารา หอมกระเทียม ไม้ผลชนิดต่าง ๆ ที่จังหวัดศรีสะเกษ สามารถปลูกได้ในแถบพื้นที่เทือกเขาตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการพัฒนาอาชีพอย่างหลากหลายแต่ กระนั้นก็ยังพบว่า สถานการณ์การพัฒนาในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ยังประสบปัญหาในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีปัญหาที่สำคัญดังนี้

๑) ภาวะหนี้สินของประชาชน กล่าวถึงปัญหาหนี้สินในชนบท เป็นปัญหาหนักอกของผู้คนเป็นอย่างยิ่ง นับวันหนี้สินจะเพิ่มพูนงอกเงยขึ้น พิจารณาถึงสาเหตุของการเป็นหนี้สิน แต่ละครอบครัวอาจมีที่มาของมูลหนี้ที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพและบริบทที่ครัวเรือนเป็นอยู่ ในมุมมองของผู้เขียน เห็นว่าสภาพหนี้สินและวิธีการจัดการหนี้สินเข้าข่ายที่น่าเป็นห่วงและกังวลยิ่งนัก

หมู่บ้านชนบทในจังหวัดศรีสะเกษ มีองค์กรทางการเงินชุมชนขนาดเล็กที่อยู่ในชุมชนจำนวนไม่น้อย ที่มาขององค์กรการเงินขนาดเล็กเหล่านี้ เกิดขึ้นใน ๒ ลักษณะ ทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้งโดยรัฐ และองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของภาคประชาชนในพื้นที่ องค์กรทางการเงินเหล่านี้ ส่วนมากเป็นกองทุน

หมุนเวียน ที่ส่งเสริมเรื่องราวการออมเงิน การกักเงิน และการนำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเอง ทำได้ดีองค์กรเหล่านี้เองที่เป็นเจ้านี่ของชาวบ้านในพื้นที่ นี่ยังไม่นับรวมถึงเจ้านี่รายใหญ่ ที่เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ และธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ รวมถึงหนี้สินนอกระบบอีกต่างหาก ถ้าพิจารณาในแง่ปริมาณของเม็ดเงินหมุนเวียนในชุมชน กองทุนหมู่บ้านมีเงินที่ปล่อยกู้ไปเป็นพื้นฐานหมู่บ้านละ ๒.๒ ล้านบาท บางแห่งไปขอเพิ่มจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.)ได้อีกกองทุนละ ๑ ล้านบาท แล้วยังมีเงินที่รัฐบาลให้กู้ยืมเพิ่มเติมอีกหมู่บ้านละ ๑ ล้านบาท กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ๒.๘ แสน/หมู่บ้าน กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลละประมาณ ๕ ล้านบาท เป็นต้น ในฐานะที่ผู้เขียนคลุกคลีอยู่กับงานภาคสนาม จึงเห็นถึงสภาพการจัดการหนี้สินครัวเรือน เมื่อถึงรอบการชำระแต่ละปี จึงเป็นภาระที่ยากยิ่ง บางพื้นที่มีนายทุนมาตั้งโต๊ะปล่อยกู้ ให้แก่คณะกรรมการกองทุนต่างๆ ในอัตราดอกเบี้ยมหาโหด ปล่อยกู้ไปเพียงไม่กี่วัน คณะกรรมการกู้ยืมเงินจากกองทุนกลับคืนมาให้ นายทุนเหล่านี้ ไม่มีความเสี่ยงแถมได้กำไรงาม ชาวบ้านก็สมัครใจเพราะถือว่าได้แก้ไขปัญหาหนี้สิน ให้พ้นตัวไปในแต่ละปี

๒) ด้านการประกอบอาชีพของเกษตรกร ด้านปัจจัยและฐานทรัพยากรการผลิต ทั้งเรื่องที่ดินทำกิน เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินทำกิน และเกษตรกรที่ยังมีที่ดินจำนวนมากแต่ละปีต้องสูญเสียที่ดินทำกินให้กับสถาบันการเงิน ปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรการผลิต โดยเฉพาะน้ำ ทะเล ป่า และทรัพยากรพันธุกรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นฐานชีวิตของเกษตรกรและชาวประมงขนาดเล็ก รวมทั้งสิทธิเกษตรกรในด้านการเข้าถึงพันธุกรรมพืชและสัตว์ ยังไม่ได้รับการยอมรับ ทำให้เกษตรกรรายย่อยขาดศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต และพึ่งพิงตนเองไม่ได้

เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น อันเนื่องจากปัจจัยการผลิตมีฐานจากการใช้พลังงาน ต้นทุนปุ๋ย ยา แรงงานสูงขึ้น ฐานทรัพยากรอาหารลดลง และแม้ว่าปัจจุบันมีแนวโน้มว่าผลผลิตทางการเกษตรจะมีราคาดี แต่ราคาที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้ไม่แน่ว่าจะส่งผลประโยชน์กลับมาที่เกษตรกร รวมทั้งราคาอาหารที่แพงขึ้นก็กลายเป็นค่าใช้จ่ายของเกษตรกรที่สูงขึ้น และส่งผลลบต่อคนจนเมืองเช่นกัน ในเรื่องสุขภาวะ ทุกฤดูการผลิต ไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชไร่ พืชสวน หากได้ออกไปในไร่นาก็จะได้กลิ่นสารเคมีกำจัดหญ้ากำจัดแมลงทั่วทุกหนแห่ง เกิดผลกระทบทั้งเกษตรกรเองและผู้บริโภค เกษตรกรเองหนักกว่าเพื่อนเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในฐานะเป็นผู้ไ้ยาและ เป็นผู้บริโภคผลผลิตด้วย

ทางด้านการตลาด ตลาดเป็นของพ่อค้าแต่การลงทุนและความเสี่ยงเป็นของเกษตรกร เกษตรกรจึงไม่มีส่วนในการตัดสินใจกำหนดราคาตลาด ราคาผลผลิตการเกษตรจึงไม่เป็นธรรม ไม่แน่นอน ขึ้นๆ ลงๆ ตามอำนาจซื้อของพ่อค้าขณะที่ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้นโดยไม่เคยลดลง

๓) ด้านการพัฒนาองค์กรของประชาชน การรวมกลุ่มองค์กรของประชาชนในระดับพื้นที่ ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ การพัฒนาองค์กรชุมชนเข้ามาจัดการเรื่องต่างๆ เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนนั้น เป็นการสร้างเครื่องมือให้ประชาชนได้เรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้การบริหารจัดการ คน เงิน ทรัพยากร ต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดพลังอำนาจในการต่อรอง ในเรื่องนั้น ทั้งนี้ ภาคประชาชนจะบริหารจัดการองค์กร บนหลักการร่วมกัน ได้แก่ หลัก ๕ ก องค์กรประกอบ ๕ ก. ของกลุ่ม คือ กลุ่มสมาชิก : สมาชิกกลุ่มต้องมีความสามัคคี และให้ความร่วมมือกับกรรมการเป็นอย่างดี กรรมการ : มีความซื่อสัตย์โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นเป้าประสงค์ กิจกรรม : กลุ่มมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดประชุมเพื่อ

ปรึกษาหารือ และร่วมพัฒนาคุณคลองร่วมกัน กฎ กติกา : มีกฎ กติกา ที่ดี มีความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ให้เกิดเป็นรูปธรรม และสมาชิกทุกคนยินดีปฏิบัติตาม และ กองทุน : กลุ่มมีกองทุนไว้ใช้จ่ายบริหารจัดการ

ปัจจุบันกลุ่มองค์กรในชุมชนมีอยู่อย่างหลากหลาย ทั้งกลุ่มที่เกิดจากการจัดตั้งของภาครัฐ และกลุ่มที่เกิดขึ้น โดยภาคประชาชนเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน กองทุนแก้ไข ปัญหาความยากจน กลุ่มอาชีพ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ กลุ่มผู้ใช้น้ำ ธนาคาร ต้นไม้ กลุ่มผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มนาแปลงใหญ่ เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาแนวทางในกระบวนการสร้างสมาชิกชุมชนให้เกิดขึ้นเพื่อเป็น ทางเลือกทางรอด ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคง เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ บนพื้นฐานที่ สอดคล้องกับบริบทของชุมชน จึงได้ ริเริ่มการขับเคลื่อนงานวิจัยการสร้างสมาชิกชุมชน ในพื้นที่ อำเภอบางคล้า และอำเภอยะบะห์ตัน ซึ่งทั้งสองอำเภอนี้ ต่างเป็นที่พื้นที่ซึ่งประสบปัญหาในการพัฒนาในรูปแบบที่ มิได้แตกต่างกันแต่อย่างใด ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยผู้นำชุมชนพื้นที่ดังกล่าว พบว่า กลุ่มองค์กรชุมชน ในรูปแบบต่างๆ ส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นตามภารกิจเฉพาะแต่ละองค์กร มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ด้านกองทุน หมุนเวียน จะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ให้กู้ยืมเงินเพื่อการ ประกอบอาชีพ เพื่อส่งเสริมการออม เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ ผลจากการเกิดกลุ่มองค์กรภาคประชาชน เหล่านี้ ยังไม่พบว่า มีรูปแบบการจัดการในการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เพื่อให้มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีเงิน ออม หรือมีแผนงานในการสร้างสมาชิกและปลดหนี้ให้แก่ประชาชน จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว จึงเกิด แนวคิดในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวร่วมกันในชุมชน ประกอบด้วย สถานการณ์ภาวะหนี้สินของ ประชาชน ปัญหาการประกอบอาชีพของเกษตรกรและแนวทางการสร้างสมาชิกชุมชน การจัดการองค์กร ภาคประชาชน เพื่อเป็นแกนกลางในการจัดการปัญหาร่วมกันของชุมชน จึงได้จัดทำโครงการชุดวิจัยแนวทางการสร้างสมาชิกชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนขึ้น เพื่อสร้างการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนในการ วิเคราะห์ทักษะอาชีพ วิเคราะห์ศักยภาพชุมชน สามารถสร้างสมาชิกชุมชนของคนชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ คำถามวิจัยหลัก

จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสมาชิกและรายได้ให้ชุมชนในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่ อำเภอบางคล้าและอำเภอยะบะห์ตันจังหวัดศรีสะเกษได้อย่างไร

๑.๒.๒ คำถามวิจัยรอง

๑) บริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสมาชิกชุมชนเป็นอย่างไร

๒) จะสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสมาชิกของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนปัจจุบันได้อย่างไร

๓) จะสามารถติดตามสนับสนุนสร้างกระบวนการเรียนรู้การดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชุมชนสมาชิกชุมชนเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้ให้ชุมชน ได้อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

๑) เพื่อศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสมาชิกชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๒) เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสมาชิกของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๓) เพื่อศึกษาและติดตามสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๔ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑) ได้ชุดข้อมูลความรู้บริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสมาชิกชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๒) ได้ชุดความรู้รูปแบบการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสมาชิกของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๓) นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถสร้างสมาชิกเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนได้

๔) เกิดพื้นที่ต้นแบบและได้แนวทางการขยายผลการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสมาชิกและรายได้ให้ชุมชนบนฐานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

สมาชิกชุมชน หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นความพยายามที่จะปรับจากการทำมาหากินเป็นทำมาค้าขาย โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยศึกษาเรื่องแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเสมอน คณะผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดธุรกิจชุมชน
- ๒.๒ แนวคิดสัมมาชีพชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๕ กรอบแนวคิดในการศึกษาการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน เป็นการร่วมมือกันเพื่อดำเนินการทางธุรกิจของคนในชุมชน ที่ไม่ใช่มุ่งเน้นแต่การสร้างผลกำไร แต่เน้นการเกิดประโยชน์กับชุมชนและสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชน โดยขณะเดียวกันสามารถแข่งขันด้านคุณภาพในการผลิตกับธุรกิจเอกชนได้ เป็นการประกอบกิจการของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ตั้งแต่การระดมทุนต่างๆ การทำกิจการร่วมกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ เกิดจากการใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนทั้งทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสิ่งแวดล้อม เพื่อการพึ่งตนเองและการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

ดังนั้น ธุรกิจชุมชนจึงเป็นกิจกรรมที่บุคคล หรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการและช่วยกันดำเนินการ มีการเรียนรู้และจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต แปรรูปการค้า และการบริหารที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน แต่เป็นธุรกิจที่สามารถช่วยเหลือเศรษฐกิจของประเทศได้ในระดับหนึ่ง ธุรกิจในระดับนี้ ยังมีปัญหาที่ประสบอยู่ คือ ๑) ไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรับหรือเอกชนอื่น ๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ ๒) การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง เนื่องจากข้อมูลกลุ่มเป้าหมายและความต้องการไม่ชัดเจน รัฐบาลจึงกำหนดให้มีการออกออกกฎหมายรองรับการประกอบกิจการ (อภิชัย พันธเสน, ๒๕๓๙)

๒.๑.๑ ความหมายของธุรกิจชุมชน

อภิชัย พันธเสน (๒๕๓๙) ได้ให้ความหมาย ธุรกิจชุมชน หมายถึง ธุรกิจที่เป็นชุมชน เพื่อชุมชน และบริหารจัดการโดยชุมชนซึ่งเป็นการบริหารที่เน้นการกระทำในเชิงธุรกิจแตกต่างจากการกุศล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลในลักษณะสหกรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจชุมชน จำเป็นต้องแข่งขันทั้งในด้านต้นทุนและคุณภาพกับกิจการที่แสวงกำไรของธุรกิจเอกชนตามปกติแต่ที่จำเป็นต้องจัดทำเป็นธุรกิจชุมชน เพราะสมาชิกของแต่ละคนไม่มีความสามารถและความเข้มแข็งทางการเงินพอที่จะแข่งขันได้กับธุรกิจของเอกชน

ดิรก สาระวดี (๒๕๓๙) ได้ให้ความหมายธุรกิจชุมชน หมายถึง ชุมชนหรือสหกรณ์หรือใช้ชื่ออื่น โดยมีจัดการจดทะเบียนหรือไม่ก็ตาม เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวโดยความสมัครใจของชุมชนจำนวนหนึ่งเพื่อทำธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์และอุดมการณ์ร่วมกัน ดำเนินการโดยชุมชน กล่าวคือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุน การบริหารจัดการ ร่วมกับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ขององค์กร ทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีผู้นำทางธรรมชาติทั้งชายและหญิงที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกัน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (๒๕๓๙) ได้ให้ความหมาย ธุรกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ต้องการกำไรและธุรกิจชุมชนนั้นจะต้องเป็นองค์กรหรือหน่วยธุรกรรมที่สมาชิกทุกคนครอบครองและควบคุมได้ หรือกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในชุมชนนั้นๆ

จันทนา เกตุแก้ว (๒๕๓๙ อ้างในอเนก เหล่าโชติ, ๒๕๔๗) กล่าวว่า “ธุรกิจชุมชน” หมายถึง การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ในการคิด การบริหารจัดการ ทุกสิ่งเริ่มต้นจากชุมชน คือการระดมทุน การจัดการ และผลประโยชน์ที่เกิดสู่ชุมชน เป็นการทำธุรกิจเพื่อเรียนรู้พัฒนาคนและชุมชนควบคู่กัน เพื่อเป็นแนวทางของตนเอง และอยู่ร่วมกันของชุมชน และรูปแบบของธุรกิจที่จะเริ่มต้นจากผลผลิตที่มีในชุมชนเป็นหลัก

เศรษฐ์ สยาม (๒๕๔๐ อ้างถึงใน อเนก เหล่าโชติ, ๒๕๔๗) ให้ความหมายว่า ธุรกิจชุมชน หมายถึงความพยายามของชาวบ้านในอันที่จะเพิ่มศักยภาพทางการผลิตและทางการตลาด การดำเนินงานในเชิงธุรกิจจึงไม่ใช่เพียงเพื่อกินเพื่อใช้ แต่ต้องมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มส่วนเกินให้มากขึ้นให้มีกำไร ยกระดับรายได้ของสมาชิก

ใจมานัส พลอยดี (๒๕๔๐) ได้ให้ความหมาย ธุรกิจชุมชน หมายถึงการดำเนินการโดยอาศัยปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นกิจกรรมที่เป็นทั้งการผลิตและการบริโภคเกื้อกูลกันเหมาะสมแต่วิถีชีวิตตลอดจนระบบนิเวศน์ของแต่ละชุมชน ธุรกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักโดยมุ่งหวังให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (decision making process) ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การผลิตจนถึงจัดจำหน่าย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชน และเพื่อให้ชาวบ้านมีความพร้อมที่จะพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธุรกิจชุมชนนั้นนอกจากจะเกิดการรวมตัวของชาวบ้านและยังอาจเกิดการเข้ามีส่วนร่วมของสถาบันต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนการพัฒนาเอกชนและฝ่ายวิชาการด้วยการเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาของชุมชน ธุรกิจชุมชนไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ของแต่ละชุมชน ดังนั้น จึงสามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามสถานการณ์

ปริญญ์ ป้องภัย (๒๕๔๑ อ้างถึงใน อเนก เหล่าโชติ, ๒๕๔๗) ให้ความหมายว่า ธุรกิจชุมชน เป็นการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน

อภิชัย พันธเสน (๒๕๔๕) กล่าวว่า “ธุรกิจชุมชน” หมายถึง ธุรกิจที่เป็นของชุมชนเพื่อชุมชน และบริหารจัดการโดยชุมชน

อนึ่ง เหล่าโชติ (๒๕๔๗) ได้ให้ความหมาย ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนส่วนร่วมเป็นเจ้าของเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การค้า การบริการและการบริหารจัดการโดยประสานความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เพื่อเรียนรู้แล้วมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการประกอบกิจการนั้น ๆ นำไปสู่การมีความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน

๒.๑.๒ ลักษณะของธุรกิจชุมชน

ลักษณะของธุรกิจชุมชน มีความแตกต่างจากธุรกิจทั่วไป และวิสาหกิจชุมชน โดยธุรกิจชุมชนมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

๑. เป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร ผู้บริหารหรือตัวแทนกลุ่มสามารถตัดสินใจในธุรกิจได้ทันที และรวดเร็ว เพราะการบริหารงานที่ไม่ซับซ้อน สามารถตัดสินใจปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และตลาด ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสมาชิกของกลุ่มได้อย่างรวดเร็ว

๒. รายได้จากยอดขายในระยะเริ่มต้นไม่มากนัก ธุรกิจชุมชนจะทำการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ หรือผลิตสินค้าในปริมาณที่ค้ำพุน และได้กำไรเพื่อแบ่งให้แก่สมาชิกตามปกติโดยคำนึงถึงขนาดของตลาดที่มีอยู่เป็นสำคัญ จึงทำให้รายได้จากยอดขายไม่มากนัก แต่เพียงพอที่จะทำให้ธุรกิจดำเนินกิจการอยู่ได้อย่างราบรื่น และมีผลในการสร้างงานให้แก่สมาชิกเพื่อช่วยเสริมการดำรงชีพให้อยู่ในบรรดาสมาชิก

๓. ต้นทุนในการดำเนินงานต่ำ ธุรกิจชุมชนนั้นดำเนินงานโดยเน้นให้คนมีงานทำแต่ในสภาพการทำงานที่เป็นมิตร และมีความสุข จึงไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าจ้างมาก ในขณะที่เดียวกันต้นทุนในการจัดการอุปกรณ์และเครื่องใช้กันไปตามความจำเป็นในการประกอบธุรกิจ ซึ่งเน้นการประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย

๔. การติดต่อและการให้บริการกับลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิดธุรกิจชุมชน ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยสมาชิกในชุมชน ซึ่งทำให้การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าเป็นไปในลักษณะเป็นกันเองและการเป็นเพื่อนบ้านช่วยให้ทราบความต้องการของลูกค้าโดยตรง สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกค้าได้ทันที

๕. การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ธุรกิจชุมชนสามารถเริ่มต้นได้ง่าย โดยคณะบุคคลที่ไม่ใช่เครือญาติ มีวัตถุประสงค์ที่จะทำธุรกิจร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มและชุมชน การที่มีบุคคลจำนวนหนึ่งสนใจทำธุรกิจร่วมกัน มีผลทำให้ปัญหาเงินทุนไม่เป็นอุปสรรคเพราะใช้เงินลงทุนไม่มาก ทุกคนเป็นสมาชิก ไม่มีเจ้าของผูกขาดแต่เพียงผู้เดียว แต่อาจจะมีตัวแทนของกลุ่มที่ได้เลือกทำหน้าที่บริหารจัดการ หรือเป็นตัวแทนที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิก

๖. แจกจ่ายสินค้าให้ผู้บริโภคกิจกรรมการส่งสินค้าจากแหล่งผลิตไปยังโรงงานอุตสาหกรรม หรือไปยังผู้บริโภค เรียกว่า การแจกจ่าย เป็นการทำให้สินค้าไหลลื่นสม่ำเสมอจาก ไร่นา ป่า จากบ่อแร่ จากโรงงานไปสู่ผู้ประสงค์จะใช้

๒.๑.๓ ความแตกต่างระหว่างธุรกิจชุมชนกับธุรกิจทั่วไป

ธุรกิจชุมชน มีความแตกต่างกับธุรกิจทั่วไป แม้ว่าจะมีลักษณะบางประการที่มีความเหมือนกันและใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม “ธุรกิจชุมชน” เป็นลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของตัวเองซึ่งสามารถจำแนกความแตกต่างได้ ดังนี้ (จุลศักดิ์ ชาณณรงค์, ๒๕๔๖)

๑. เป้าหมายของการประกอบการ กล่าวคือ “ธุรกิจทั่ว ๆ ไป” จะมีเป้าหมายของการประกอบการอยู่ที่การแสวงหากำไร ในขณะที่ “ธุรกิจชุมชน” แม้จะมีมุ่งทำกำไรเช่นกัน แต่เป็นการทำกำไรที่ดำเนินไปควบคู่กับการพัฒนาคน ตลอดจนมีลักษณะของกิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรืออาจกล่าวว่าเป้าหมายของธุรกิจชุมชนมิได้หยุดอยู่เพียงการมีกำไร แต่ยังมุ่งไปสู่การใช้กำไรอย่างมีคุณภาพ เพื่อสวัสดิการชุมชนและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมและจิตสำนึกของชุมชน เป็นต้น

๒. ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจ โดย “ธุรกิจทั่ว ๆ ไป” จะมีเอกชนเป็นบุคคลคนเดียวหรือบุคคลเป็นผู้ลงทุน บริหารจัดการและเป็นเจ้าของ ในขณะที่ “ธุรกิจชุมชน” นั้นกลุ่มชาวบ้านหรือชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ เป็นการลงทุนถือหุ้นของมหาชน ซึ่งเจ้าของและคนทำงานเป็นคนคนเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน ในขณะเดียวกัน “ธุรกิจชุมชน” ก็มีลักษณะบางประการที่แตกต่างจากกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชนหรือของชาวบ้านด้วยกลุ่มคือ “ธุรกิจชุมชน” เป็นกิจกรรมที่มีตัวแปรภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อาทิ ราคาสินค้า ความต้องการของตลาด เป็นต้น ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เหนือการควบคุมของชาวบ้านหรือชุมชน อันเป็นผลทำให้กลุ่มชาวบ้านเป็นผู้ประกอบการต้องติดตามข่าวสารข้อมูลของตัวแปรภายนอกนี้อย่างใกล้ชิด

กล่าวโดยสรุป ความแตกต่างระหว่าง ธุรกิจชุมชน กับ ธุรกิจทั่วไป คือ เป้าหมายธุรกิจ ความเป็นเจ้าของและการถือครองทุน รวมทั้งปัจจัยการผลิตต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดอำนาจในการบริหารจัดการ การผลิต การตลาด และการตัดสินใจอื่นๆ รวมทั้งการขยายหรือเลิกกิจการ

๒.๑.๔ ข้อแตกต่างระหว่างธุรกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๔๘ อ้างถึงใน อเนก เหล่าโชติ, ๒๕๔๗) ได้กล่าวถึงข้อแตกต่างระหว่างธุรกิจชุมชนกับวิสาหกิจชุมชน ไว้ว่าวิสาหกิจชุมชนไม่ใช่ธุรกิจชุมชน เพราะวิสาหกิจชุมชนมีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายหลัก วิสาหกิจชุมชนเป็นการสร้างรากฐานชีวิต รากฐานเศรษฐกิจให้ชุมชน เป็นหลักประกันความมั่นคง เป็นข่ายความปลอดภัย (safety net) ไม่ให้เหยหายรุนแรงถ้าเกิดพลาดพลั้ง เพราะวิสาหกิจชุมชนไม่ได้ทำแต่เฉพาะในชุมชนถ้ามีเหลือกินเหลือใช้ก็ขายออกส่งสู่ตลาดได้

- ธุรกิจชุมชนกับวิสาหกิจชุมชนต่างกัน ใน หลักคิดและหลักปฏิบัติ
- ธุรกิจชุมชนทำเพื่อรวม (หวังรวม) วิสาหกิจชุมชนทำเพื่อรอด (หวังอยู่)
- ธุรกิจชุมชนเอาตลาดเป็นตัวตั้ง วิสาหกิจชุมชนเอาชีวิตเป็นตัวตั้ง
- ธุรกิจชุมชนเอากำไรเป็นตัวชี้วัด (GDP) วิสาหกิจชุมชนเอาความสุขเป็นตัวชี้วัด (GDH)
- ธุรกิจชุมชนเอาวงจรธุรกิจเป็นกรอบ วิสาหกิจชุมชนเอาวงจรชีวิตเป็นกรอบ
- ธุรกิจชุมชนเน้นการแข่งขัน แยกส่วนวิสาหกิจชุมชนเน้นความร่วมมือและเป็นองค์กรรวม
- ธุรกิจชุมชนเน้นทุนเงินและทุนทรัพยากร วิสาหกิจชุมชนเน้น “ทุนชุมชน”

- ธุรกิจชุมชนเน้นตลาดบริโภค วิสาหกิจชุมชนเน้นตลาดพอเพียง ครอบคลุม ชุมชนท้องถิ่น

จากแนวคิดข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ธุรกิจชุมชน เป็นการรวมตัวของคนในชุมชน อาจมีการลงทะเบียนหรือไม่ก็ตาม โดยธุรกิจนั้นเป็นของชุมชน คนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการดำเนินการนั้น และประโยชน์ที่ได้รับนอกจากกำไรแล้ว คือสวัสดิการต่างๆ ที่คืนสู่ชาวบ้านซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบและข้อตกลงของสมาชิกในชุมชน เพื่อประโยชน์หลักคือการพัฒนาคน ยกย่องชุมชนโดยชุมชนจะเป็นผู้สร้างมูลค่าเพิ่มและมูลค่าเพิ่มนั้นก็ตกเป็นของชุมชนให้เจริญไปอย่างยั่งยืน โดยอาจทำให้ผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำในระบบก็ได้ โดยแต่ละชุมชนอาจมีรูปแบบที่ไม่เหมือนกันพร้อมจะปรับเปลี่ยนได้เพื่อความเหมาะสมของชุมชน

๒.๑.๕ โครงสร้างธุรกิจชุมชน

ในการดำเนินธุรกิจชุมชน เป็นการดำเนินธุรกิจโดยบุคคล หรือองค์กรในชุมชนมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ และช่วยดำเนินการ และช่วยกันดำเนินการ มีการเรียนรู้และจัดการร่วมกัน ดังนั้น รูปแบบโครงสร้างย่อมแตกต่างกันออกไปตามบริบทของชุมชน และรูปแบบของธุรกิจ ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากวรรณกรรม และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องสรุปได้ ดังนี้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (๒๕๓๙) ได้กล่าวถึงรูปแบบโครงสร้างของธุรกิจชุมชนว่า โดยทั่วไปไม่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัวโครงสร้างนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพการณ์และข้อจำกัดของแต่ละชุมชน แต่องค์ประกอบหลักคือสมาชิกในชุมชน ส่วนสถาบันอื่นนั้นอาจเข้าร่วมในฐานะที่เป็นที่ปรึกษาหรือเข้าร่วมในฐานะผู้ถือหุ้นในระยะแรกก็ได้ อย่างไรก็ตามโครงสร้างหลักของธุรกิจชุมชนประกอบด้วย ๑) สมาชิกในชุมชน ๒) สถาบันจากภาครัฐ ๓) สถาบันจากภาคธุรกิจ ๔) องค์กรพัฒนาเอกชน ๕) สถาบันวิชาการ

สมาชิกในชุมชนสถาบันวิชาการ สถาบันจากภาครัฐองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันธุรกิจแปลได้ว่า การทำธุรกิจที่มีการลงทุนการผลิต แข่งขันการขายผลผลิตต้องมีการร่วมมือประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ตลาดก็จะกว้างมากขึ้น สามารถสร้างระดับเป็นมั่งมีศรีสุขได้ลงมือปฏิบัติและทราบผลของการปฏิบัติธุรกิจชุมชน

พิทยา ว่องกุล (๒๕๓๙) ได้เสนอโครงสร้างและหลักคิดในการประกอบธุรกิจชุมชน ดังนี้

๑. โครงสร้างว่าด้วยต้นทุนแห่งชีวิต หรือทุนโภคทรัพย์ที่ให้ผลผลิตทวีคูณ จากการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์แบบการเกษตรผสมผสาน วนเกษตร หรือเกษตรครบวงจร ซึ่งเป็นฐานชีวิตมนุษย์ที่พึ่งพิงเลี้ยง ครอบคลุมได้ และเป็นฐานที่มาของการสร้างทุนเงินตรา กลุ่มออมทรัพย์ และธนาคารชุมชนในรูปแบบอื่นๆ อีกทั้งวงจรทุนแห่งชีวิตตามธรรมชาติที่ยังเกื้อกูลกันเอง ช่วยลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงด้วย และเป็นปัจจัยการผลิตที่นำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นชุมชนแบบองค์รวมที่พึ่งพิงตนเองได้ชุมชนที่พึ่งพิงตนเองได้ ไม่จำเป็นต้องพัฒนาสินค้าแบบหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่นำพาชีวิตและความมั่นคงทางอาหารของชุมชนไปขึ้นต่อชุมชนอื่น หรือพึ่งสินค้าในระบบอุตสาหกรรมของเอกชนที่ต้องจ่ายเป็นเงินความหลากหลายทาง

ชีวภาพของต้นทุเรียนในประเทศไทย มีทั้งพืชและสัตว์ที่สามารถปลูกหรือเลี้ยงไว้ด้วยกันแบบองค์รวม ในที่นี้ขอเรียกว่า การเกษตรแบบองค์รวม (holistic plantation) ซึ่งเกษตรกรไทยสามารถปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ไว้ด้วยกันประมาณ ๓๐๐ - ๔๐๐ ชนิด ในทุกภูมิภาคที่ผืนดินยังไม่แห้งแล้งอย่างรุนแรงหรือมีระบบน้ำที่เอื้ออำนวยให้เพียงแค่อาศัยภูมิปัญญาในการเกษตรแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่สืบทอดจากโบราณ และใช้ความรู้สมัยใหม่ในปัจจุบันชุมชนที่มีหลักคิดที่พึ่งตนเองสูงและมีภูมิปัญญาหลากหลาย ย่อมดำเนินวิสาหกิจได้หลายชนิดจากผลผลิตในไร่ นา และสวนหรือธรรมชาติ การจัดระบบการผลิตเป็นวิสาหกิจชุมชนจะนำไปสู่การแปรรูปผลผลิตมากมาย ซึ่งใช้บริโภคในชุมชนและจัดจำหน่ายเป็นสินค้า ความหลากหลายของผลผลิตแบบองค์รวมที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชุมชนได้หมดสิ้น ชุมชนพึ่งตนเองได้ ดังนั้น ค่าของเงินจะค่อยๆ ลดความหมายลงในชุมชน

๒. ภูวาคัดด้วย “ลกรายจ่ายเท่ากับเพิ่มรายได้และเพิ่มทุนในระดับชุมชน” เป็นหลักคิดที่ชี้นำทิศทางการประกอบธุรกิจชุมชน มุ่งสู่เป้าหมายการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อลดรายจ่ายการซื้อสินค้าจากภายนอก เมื่อไม่มีรายจ่าย รายได้แม้จะน้อยนิดแต่เพิ่มคุณค่าในตัวเองมากขึ้นหลักคิดข้อนี้พัฒนาไปสู่ การแบ่งงานกันผลิตในชุมชน ด้วยการแปรรูปพืชผลการเกษตร เป็นธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน เข้าแทนที่สินค้าอุตสาหกรรมนำเข้า เงินในชุมชนก็ไม่ไหลออกสู่ภายนอก เท่ากับเป็นการส่งเสริมความมั่งคั่งภายในและเกิดสภาพคล่องการหมุนเวียนของเงินตราในชุมชนขึ้น

๓. ภูวาคัดด้วย “กองทุนชุมชน” ที่เติบโตน้อยสะสมไปสู่ใหญ่ จากการให้สัจจะออมทรัพย์เพื่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า หรือกองทุนสวัสดิการต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตที่มั่นคงแก่สมาชิกในชุมชน และสร้างระบบการเงินภายในชุมชนให้ทุกคนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อกู้ยืมไปพัฒนาอาชีพหรือเศรษฐกิจของตนเองการสร้างกองทุนชุมชนที่หลากหลายและเชื่อมโยงเป็นวงจรทุนในชุมชน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนขยายการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจชุมชน หรือสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ด้วยตนเอง และพัฒนาที่ละก้าวบนฐานของตนเอง ปัญหาความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชนย่อมไม่เกิดขึ้นเพราะวิสาหกิจเหล่านั้นมาจากกองทุนชุมชนและกองทุนชุมชนมาจากการถือหุ้นคนละเล็กละน้อยหรือสะสมมายาวนานของสมาชิกในชุมชน

๔. ภูวาคัดด้วยตลาดเพื่อชุมชน ที่วิสาหกิจชุมชนหรือสมาชิกผลิตสินค้าหลายชนิดสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก เหลือเพื่อจึงขายสู่ตลาดภายนอก ทำให้เส้นดุลภาพของราคาที่เกิดจากความต้องการซื้อ (demand) และความต้องการขาย (supply) เคลื่อนไหวน้อยที่สุดหรือคงที่ ความเปรียบเสียเปรียบจะไม่เกิดขึ้นในชุมชน เงินไม่มีอิทธิพลในชุมชน สินค้าที่เหลือเมื่อขายให้ภายนอกจะกลายเป็นมูลค่าสะสมทุนให้สมาชิกและชุมชน

๕. ภูวาคัดด้วยความหลากหลายทางธรรมชาติที่เป็นภูมิปัญญา ขอย้ำอีกครั้งว่าภูมิศาสตร์ประเทศไทยอยู่เส้นนิเวศเตอร์ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชและสัตว์ทั้งหมดนับแสนชนิด เป็นพันธุ์ไม้ราว ๒๕,๐๐๐ ชนิด ประกอบด้วยสมุนไพรมากมาย และอุดมสมบูรณ์ด้วยไม้ผล คนไทยได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์ในฐานะที่เป็นอาหาร ยารักษาโรค โดยนำมาหมักดอง แช่อิ่ม คั้นเป็นน้ำผลไม้ กวน ทำแห้ง อบ กลั่นเป็นสุรา และแปรรูปเป็นขนมต่างๆ ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นศักยภาพที่สามารถ นำมาประยุกต์ใช้เป็นสินค้าได้หลากหลายชนิด

เป็นโครงสร้างชุมชนด้านอาหารและยารักษาโรคที่นำไปสู่ความมั่นคงและมั่นคงของชุมชนแม้ว่าสังคมไทยจะพัฒนาตามแบบสังคมตะวันตกอย่างไม่ลืมหูลืมตา จนกระทั่งละเลยภูมิปัญญาบรรพบุรุษแต่ภูมิปัญญานั้นยังคงถ่ายทอด สืบส่ง และประยุกต์ใช้สืบทอดกันมา ดังจะพบว่า ในแต่ละท้องถิ่นมีผู้นำทางภูมิปัญญาที่สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ได้มากมาย เพราะเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อชีวิต การฟื้นฟูและปรับใช้เข้ากับธุรกิจชุมชนจะสร้างประโยชน์ได้มากมาย

๖. โครงสร้างแรงงานและปัจจัยการผลิตเป็นของชุมชน ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำกว่าบริษัทธุรกิจเอกชนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดระบบการผลิตของทุนชีวิตได้หลากหลาย พืชผลภาคการเกษตรจะค้าจุนมีให้ต้องมีรายได้สูง และสมาชิกชุมชนอยู่ได้ ดังนั้นชุมชนก็สามารถกำหนดราคาสินค้าที่ส่งออกนอกหมู่บ้านไปสู่ในตลาดทุนนิยมได้

๗. กฎว่าด้วยการปฏิสัมพันธ์แบบแนวนอนทางสังคม โครงสร้างทางธรรมชาติที่หลากหลายของท้องถิ่นฤดูกาลที่ไม่แบ่งแยกผู้คนออกจากกันเช่นฤดูกาลในแถบประเทศตะวันตกการคมนาคมทางน้ำและทางบกที่ติดต่อกันได้โดยไม่มีอุปสรรค ล้วนส่งเสริมให้มนุษย์ในดินแดนบริเวณนี้มีปฏิสัมพันธ์แบบเครือญาติหรือมีระบบพวกพ้องสูง สร้างระบบชุมชน สังคมแบบพึ่งพากันขึ้นมา โดยอาศัยประเพณีวัฒนธรรม (เดิม) แบบมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันอยู่ในวิถีชีวิต ซึ่งสามารถพบได้จากการร่วมกันสร้างบ้านเรือน ลงแขก แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ มีน้ำใจให้แก่กันรวมถึงพิธีกรรมและการละเล่นที่สมาชิกเข้าร่วมมือกัน

๘. ปารีชาติ วลัยเสถียร (๒๕๔๐) ได้สำรวจสถานะความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน เป็นการสำรวจเอกสารเพื่อทราบกรอบแนวคิดของการทำธุรกิจชุมชน ซึ่งเอกสารเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนยังมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจชุมชนขนาดย่อม ซึ่งดำเนินการโดยเอกชน

พบว่าธุรกิจชุมชนมีลักษณะที่แตกต่างจากธุรกิจชุมชนขนาดย่อมโดยทั่วไป คือ ธุรกิจชุมชนจะประกอบกิจการโดยกลุ่มหรือองค์กรร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมกันดำเนินการตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินการนั้น นอกจากนี้การดำเนินธุรกิจชุมชนยังมีความสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน เนื่องจากเป็นการดำเนินการที่อาศัยความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นฐานในการกำหนดทิศทาง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจขององค์กรชุมชนจะเป็นกิจกรรมการผลิตการบริหาร ที่เหมาะสมต่อสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนมีความเกื้อกูลต่อระบบนิเวศน์

สรุปได้ว่า โครงสร้างชุมชน สังคมมีส่วนร่วม เป็นพื้นฐานการสร้างกลุ่มสร้างองค์กรที่เข้มแข็งสร้างกองทุน และความร่วมมือที่ทรงพลัง บรรดาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตัวเองได้ในชนบท ล้วนอาศัยปฏิสัมพันธ์แบบพวกพ้องเครือญาติและวัฒนธรรมทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำตามธรรมชาติ จะต้องมีการมี (ไม่ใช่อำนาจ) ที่มาจากการยอมรับของชุมชน สังคม สืบเนื่องมาจากการเสียสละอุทิศตน ผ่านการใช้ชีวิตร่วมในชุมชนมานาน ดังนั้น ศักยภาพของชุมชนไทยจึงมีลักษณะที่เรียกว่า “ชุมชนแบบองค์กรร่วม” ที่บูรณาการไปสู่ความยั่งยืนได้ หากนำไปใช้อย่างถูกต้องและมีคุณธรรมองค์ประกอบหรือโครงสร้างของธุรกิจชุมชนดังกล่าวมาแล้ว เป็นฐานการพัฒนาแบบองค์กรร่วมยั่งยืน ไม่ว่าประเทศอื่นหรือภายนอกชุมชนจะประสบปัญหาเศรษฐกิจการเงินอย่างไร แต่ชุมชนที่พัฒนาอย่างยั่งยืนก็พึ่งตนเองได้ตลอดเวลา เพราะชุมชนเป็นเจ้าของชีวิตตนเอง มีระบบที่เป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น และยอมยืนหยัดอยู่ได้ยาวนาน

๒.๑.๖ แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน

แนวคิดธุรกิจชุมชนของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (๒๕๓๙) มองว่าการที่บุคคลใดๆ จะทำการลงทุนผลิตเพื่อขายหรือเพื่อเอากำไรนั้น ต้องใช้แรงงานและทุนเพื่อทำการผลิตด้วยเหตุที่ไม่มีใครที่จะทำการผลิตหรือทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน นอกจากนี้แล้ววิธีการผลิตแบบทุนนิยมยังจะต้องพิจารณาแยกแยะออกจากจิตสำนึกซึ่งโดยทั่วไปการผลิตตามวิถีทุนนิยมนั้น จะกระตุ้นให้ผู้คนเกิดโลภจริตมากขึ้น เอากำไรมาขึ้นซึ่งสิ่งนี้ยังยั้งโลภจริตมิให้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ก็คือการมีจิตสำนึกที่ดีการมีวัฒนธรรม ซึ่งธุรกิจชุมชนจะอยู่ได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแรงจูงใจที่สำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ จิตสำนึก และผลประโยชน์ ด้วยเหตุที่ว่า แม้ธุรกิจชุมชนจะเน้นเรื่องทำมาหากินแต่ธุรกิจชุมชนก็เชื่อมโยงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านเข้าไว้ด้วยกัน นั่นคือการสร้างฐานเศรษฐกิจขึ้นมาเพื่อคุณภาพชีวิต เพื่อให้คนมีจิตสำนึกทางชุมชน สิ่งแวดล้อม ประกอบการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนจะช่วยให้สามารถต้านทานกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ในระดับหนึ่ง

พิทยา ว่องกุล (๒๕๓๙) ได้เสนอแนวคิดการทำธุรกิจชุมชนดังนี้

๑. การทำเพื่อบริโภคในครอบครัวในชุมชน และระหว่างชุมชนที่เป็นเครือข่ายในระดับตำบล และระหว่างตำบล เช่น การผลิตน้ำปลาให้พอเพียงกับความต้องการของตำบลก็คำนวณได้ไม่ยาก เช่น ถ้าตำบลหนึ่งบริโภคประมาณ ๒๐,๐๐๐ ขวดต่อปี ก็จัดการผลิตให้ได้เท่านั้น ให้ชุมชนถือหุ้น และช่วยกันขาย ช่วยกันบริโภคภายในตำบลถ้าระหว่างตำบล ระหว่างจังหวัดก็แลกเปลี่ยนผลผลิตกันได้ ดังที่มีการนำข้าวมาจากยโสธรไปแลกกับไม้ยางและขี้เลื่อยที่นครศรีธรรมราช (เพื่อเอามาเพาะเห็ด) เป็นต้น

๒. ถ้าหากมีผลิตภัณฑ์บางตัวที่เก่งพอที่จะออกไปสู่ตลาดใหญ่ได้ก็เป็นเรื่องของกลไกโลก การตลาดที่ต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะ ดังกรณีน้ำหมากเม่าของเครือข่ายอินแปงที่ภูพาน ก็เริ่มจากการกินเองไม่ก็ปันขวด ไม่ก็ปีก็เพิ่มผลผลิตไปหลายหมื่นขวดเพราะความต้องการของตลาด อยู่เฉยๆ ก็มีพ่อค้าแม่ค้าขอซื้อไปจำหน่ายในตลาดมีขายแม่ในสนามบินสกลนครนอกจากกลไกของตลาด ก็เป็นเรื่องของเครือข่าย ผู้บริโภคที่เป็นชมรม สมาคมต่างๆ ที่อยู่ในเมืองซึ่งประสานกับชุมชนผู้ผลิตให้สินค้าจากหมู่บ้าน ไปสู่ตลาดเมืองด้วยความมั่นใจว่าการไปแข่งขันกับผู้ผลิต อุตสาหกรรมใหญ่ๆ ตรงนี้ต้องมีการจัดการโดยกระบวนการ “ประชาสังคม” ซึ่งในสังคมไทยยังคงต้องพัฒนาอีกมากที่ญี่ปุ่นมีกระบวนการนี้มานานที่เรียกกันว่า “โคอิชิ” เชื่อมประสานระหว่างชุมชนในชนบทที่ผลิตกับชุมชนเมืองผู้บริโภคทำกันเป็นกระบวนการเป็นระบบ

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (๒๕๓๙) มีมุมมองที่ว่า トラบใดก็ตามที่สังคมยังไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธการผลิตแบบทุนนิยมได้ ก็น่าจะแสวงหาประโยชน์จากทุนนิยมนั้น ทุนอาจถือเป็นเพียงปัจจัยยังชีพก็เป็นไปได้ ซึ่งแนวคิดธุรกิจ ชุมชนนี้จัดตั้งขึ้นโดยพิจารณาว่า ชุมชนแต่ละชุมชนนั้นจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร ทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ หรือความชำนาญของชาวบ้านว่าเหมาะสมแก่การทำการผลิตอะไร และหาตลาดรองรับทั้งตลาดภายในและภายนอก สุดท้ายก็ต้องให้มีการกระจายอย่างเสมอภาค หรือตามสัดส่วนหุ้นที่สมาชิกถือครองการกระจายนั้นเป็นการกระจายทั้งในรูปรายได้และเงินปันผล ความรับผิดชอบ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ นั่นคือเน้นการมีส่วนร่วม การกระจายและความเสมอภาค ธุรกิจชุมชน ตามแนวคิดที่ยอมรับว่า คนทุกคนมีความรู้สึกอยากได้อะไรทุกคนมีความต้องการไม่เพียงเฉพาะความต้องการขั้นพื้นฐาน แต่ยังต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตอีกด้วย ความคิด

เหล่านี้ไม่ได้เฉพาะแต่เพียงกลุ่มคนรวยเท่านั้น หากแต่ชาวบ้านธรรมดาหรือคนยากจนทุกคนก็ต่างคนต่างคาดหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้น คนที่รวยแล้วก็อยากรวยขึ้น ส่วนคนที่ยากจนหรือชาวบ้านก็อยากมีชีวิตที่สุขสบายขึ้นเช่นกัน ดังนั้น เมื่อลัทธิบริโภคนิยมแผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาชาวบ้านจึงมีความเป็นอย่างไรที่จะให้ครอบครัวหรือคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น คำตอบก็คือ การทำธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรนอกเหนือไปจากการผลิตเพื่อยังชีพ

แนวคิดธุรกิจชุมชน เป็นการมองโดยอิงกับสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งผูกพันอยู่กับธุรกิจของชาวบ้านหรือชุมชนกำลังเผชิญอยู่กับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน ฯลฯ ไม่สามารถแก้ไขได้จากการดำเนินนโยบายของรัฐแต่เพียงอย่างเดียว ภาวะที่ชาวบ้านพึ่งพาความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก มิได้ทำให้มีปัญหาดังกล่าวหมดไป นอกจากนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแผ่ขยายเข้ามาของระบบทุนนิยมยังซ้ำเติมให้ชาวบ้านประสบปัญหามากขึ้น ดังนั้นเมื่อชาวบ้านไม่สามารถหลีกเลี่ยงกระแสทุนนิยมดังกล่าวได้ ชาวบ้านจึงต้องลุกขึ้นสู้กับกระแสทุนนิยมนั้น ธุรกิจชุมชนถือเป็นแนวทางเลือกหนึ่งที่มุ่งแก้ปัญหาดังกล่าว โดยเห็นว่า ในการดำเนินธุรกิจชุมชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายด้วยกัน โดยชาวบ้านเป็นตัวจับที่สำคัญที่สุด ทำการผลิตโดยอาศัยความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ประกอบกับการมีการบริหารจัดการที่สุด เป็นหลักในการดำเนินงานสำหรับเป้าหมายที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจชุมชนนั้น มิได้มุ่งหวังเพียงให้ชาวบ้านอยู่รอดได้ หรือมีผลกำไรเท่านั้น หากแต่ยังมุ่งหวังให้ชาวบ้านให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจะมีกำลังซื้อ มากขึ้นเท่านั้นคือ เน้นการพึ่งพาความต้องการภายใน แทนการพึ่งพาความต้องการจากภายนอก

ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่ต้องการจะพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจริงๆ จึงต้องเปลี่ยนทัศนคติใหม่ ๆ จึงจะสร้างศักยภาพของชุมชนไปสู่ความมั่นคงที่ยืนยาวได้ทั้งศักยภาพของชุมชนในวิสัยทัศน์ใหม่ จำต้องได้เป็นกระบวนการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่เป็นอิสระ พึ่งพาตัวอย่างได้อย่างมั่นคง แล้วประสานกันเข้าเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับต่าง ๆ เพื่อรวมกันวางแผนยุทธศาสตร์และร่วมมือกันกำหนดชะตากรรมชีวิตตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานการพัฒนาแบบยั่งยืน

๒.๑.๗ ประโยชน์ของธุรกิจชุมชน

พิทยา ว่องกุล (๒๕๓๙) ได้เสนอประโยชน์ของการประกอบธุรกิจชุมชน ดังนี้

๑. การรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคงได้รับการรองรับตามกฎหมาย
๒. การส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการตรงตามความต้องการที่แท้จริง
๓. ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (๒๕๔๐) กล่าวถึงความสำคัญของธุรกิจชุมชน ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ธุรกิจชุมชน หมายถึง “การสร้างงาน สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ การส่งเสริมให้กลุ่ม องค์กรประชาชนและเอกชนในชุมชนดำเนินกิจกรรมด้านอาชีพ ฝึกทักษะด้านอาชีพ และหมายรวมถึงการให้ความรู้ทางด้านการบริหารธุรกิจ การตลาด การผลิต ทู่น และการจัดการขั้นต้น”

ประการที่สอง ความหมายของธุรกิจชุมชนที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการและมีของเขตของวัตถุประสงค์ที่กว้างกว่าการเพิ่มรายได้ โดยร่วมกันเป็นเจ้าของและร่วมดำเนินการ ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานนั้น ความหมายธุรกิจชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย “ธุรกิจชุมชน” คือการส่งเสริม หรือ สร้างฐานและสมรรถนะขององค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้เพื่อนำไปสู่การเป็นธุรกิจชุมชน โดยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ทักษะในเชิงธุรกิจ

๒.๑.๘ ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน

โสภณ สุภาพงษ์ (๒๕๓๗ อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงศ์, ๒๕๔๐) กล่าวว่า การประกอบธุรกิจต่างๆ โดยทั่วไปจะต้องใช้ปัจจัยพื้นฐานอย่างน้อย ๔ ประการ คือ คน เงิน วัตถุดิบและการบริหารจัดการทั้งนี้ในการประกอบธุรกิจชุมชนก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ซึ่งจะต้อง ประกอบด้วยปัจจัยอย่างน้อย ๖ อย่าง ได้แก่ การตลาด การจัดการ ทู่น ข้อมูล แรงงาน และวัตถุดิบ ซึ่งหากจะพิจารณาในแต่ละปัจจัยทั้ง ๖ อย่าง จะพบว่าชุมชนหรือกลุ่มชาวบ้านในส่วนใหญ่ไม่มีอะไรนอกจากปัจจัยแรงงาน หรือหากมีบ้างก็อยู่ในลักษณะที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้น หากภาคเอกชนต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน หรือกลุ่มองค์กรชาวบ้านสามารถประกอบธุรกิจชุมชนได้ ภาคเอกชนต้องเข้าไปเสริมช่วยในลักษณะ “ร่วมลงทุน (partnership)” อาทิ ช่วยเรื่องการตลาด การจัดการ และทุน โดยการเริ่มต้นให้ชุมชนลงมือดำเนินการเป็นเจ้าของตั้งแต่ขั้นตอน การคิด การทำ การบริหารจัดการและการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาเรียนรู้ระบบตามธรรมชาติต่อไป

ปัจจัยที่สำคัญและจะส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจชุมชน ของกลุ่มองค์กรชาวบ้าน นั้น มีความสำคัญกับ “ร่วมลงทุน (partnership)” โดยในการประกอบธุรกิจชุมชนต้องให้ชาวบ้านร่วมกับธุรกิจเอกชนดำเนินการนั้น จะเกิดขึ้นได้และมีความต่อเนื่องยั่งยืน เพราะเหตุว่า ทั้งสองมีมุมมองที่ใกล้เคียงกันแต่ในขณะเดียวกันภาครัฐมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุน โดยควรเป็นไปในลักษณะ ในเรื่องการจัดเวทีในเรื่องปัจจัยด้านระบบภาษี การคลังท้องถิ่น รายได้ท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นแข็งแรง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทและวิธีการในการดำเนินการของภาครัฐและภาคชุมชน – เอกชน มีความแตกต่างกัน สิ่งที่ภาครัฐควรทำเพื่อสนับสนุนธุรกิจชุมชนประการหนึ่ง คือ การสร้างระบบจูงใจเพื่อให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมซึ่งจะกระจายไปสู่ภูมิภาคมีความสัมพันธ์กับธุรกิจชุมชน ทั้งนี้ จะต้องมีการศึกษาว่าหากอุตสาหกรรมต่าง ๆ ไปลงทุนและตั้งในชุมชนแล้ว อุตสาหกรรมนั้นจะสามารถพัฒนาชุมชนโดยเสริมสร้างความเข้มแข็งของการประกอบธุรกิจของชุมชนให้เจริญควบคู่กันไปด้วยได้อย่างไรบ้าง โดยบทบาทภาครัฐก็คือการมีมาตรการจูงใจและเกื้อกูลให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจชุมชน

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์ (๒๕๔๖) กล่าวถึงปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการประกอบการธุรกิจขององค์กรชุมชน มีดังนี้

๑. ด้านการผลิต มักจะประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบ สินค้าขาดคุณภาพไม่ตรงตามมาตรฐาน
๒. ด้านการตลาด เกิดความไม่สมดุลระหว่างปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ กับปริมาณความต้องการตลาด ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน แหล่งที่ตั้งของตลาดหรือการกระจายสินค้ายังจำกัดในพื้นที่
๓. ด้านการเงิน เงินทุนและสินเชื่อมีจำกัด ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันตามวงเงินที่สถาบันการเงินกำหนด
๔. ระบบบัญชีและการตรวจสอบควบคุมยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดความน่าเชื่อถือในระบบการเงินและบัญชีขององค์กร
๕. ขาดแคลนแรงงาน ระดับฝีมือแรงงานค่อนข้างต่ำ
๖. ด้านการบริหารจัดการ ผู้นำและทีมบริหารองค์กรธุรกิจชุมชนขาดความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการผลิต การตลาด การเงินและบัญชี การบริหารงานบุคคล
๗. ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม เนื่องจากธุรกิจขนาดย่อมโดยทั่วไปเป็นการประกอบการโดยบุคคลหรือเอกชนผู้เป็นเจ้าของ ในขณะที่ธุรกิจชุมชนเป็นการดำเนินงานโดยกลุ่มหรือองค์กรชุมชนซึ่งต้องอาศัยการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม จึงต้องมีการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม
๘. ขาดการประสานความร่วมมืออย่างแท้จริง จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้และเกิดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ
๙. ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมเป็นเจ้าของและดำเนินกิจกรรม
๑๐. นโยบายของรัฐยังไม่เอื้ออำนวย ทั้งในด้านภาษี สินเชื่อ ตลอดจนระบบโครงสร้างราชการ

โงमानัส พลอยดี (๒๕๔๐) ได้ศึกษาวิจัย ซึ่งณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ กล่าวว่า เป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่น่าเสนอแนวคิดและการวิเคราะห์ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ได้พยายามจะชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมอะไรบ้างเป็นตัวแปร ซึ่งได้แก่

๑. ความสามารถในการระดมทุน
๒. ความสามารถในการขายกิจกรรม (สายการผลิตและการค้า)
๓. รายได้ของผู้ร่วมธุรกิจชุมชน
๔. ผลประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ
๕. ผลการดำเนินงานของธุรกิจ
๖. การพึ่งพาภายนอกและการพึ่งตนเอง

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (๒๕๔๒) ได้กล่าวถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จและล้มเหลวของธุรกิจชุมชนจากกรณีศึกษา บริษัทธุรกิจชุมชนหัวไทร หรือ “หัวไทร โมเดล” ว่าประกอบด้วย ๙ ปัจจัยสำคัญ ได้แก่

๑. ปัจจัยด้านการเงินหรือเงินทุน กล่าวคือ หากธุรกิจชุมชนสามารถระดมเงินจากชุมชนตัวเอง หรือมีเงินช่วยเหลือดอกเบี้ยต่ำ จะทำให้โอกาสที่ธุรกิจจะจัดตั้งและดำเนินการได้ดี ประสพผลสำเร็จมีความเป็นไปได้สูง

๒. ปัจจัยด้านการผลิต กล่าวคือ จะต้องรู้ว่าจะผลิตอะไร อย่างไร หากธุรกิจชุมชนมีความได้เปรียบเชิงทรัพยากร หรือในเชิงทักษะซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น ปัจจัยด้านการผลิตจะเป็นความได้เปรียบและสนับสนุนให้ธุรกิจมีโอกาสประสพผลสำเร็จ

๓. ปัจจัยด้านการตลาด กล่าวคือ การรู้ความต้องการของตลาด และรู้ว่าจะนำสินค้าไปขายที่ไหน อย่างไร

๔. ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการ ได้แก่ ความสามารถเรื่องระบบงาน เงินบุคคลากร และระบบตลาด

๕. ปัจจัยด้านผู้นำ ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยมีลักษณะเชื่อคนมากกว่าระบบ ดังนั้นหากผู้นำเป็นที่ไว้วางใจของสมาชิก มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการนำ มีความเสียสละ เป็นต้น ธุรกิจชุมชนก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้

๖. ปัจจัยแรงงาน การมีแรงงานในท้องถิ่นเพียงพอและมีทักษะการผลิตเป็นปัจจัยทำให้ธุรกิจชุมชนประสพผลสำเร็จ

๗. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ทำให้เกิดธุรกิจชุมชนอย่างแท้จริง

๘. ปัจจัยด้านระบบข้อบังคับ กล่าวคือ หากระเบียบข้อบังคับไม่อยู่บนพื้นฐานหรือความเห็นชอบจากสมาชิก การประกอบการก็จะมีโอกาสประสพผลสำเร็จได้ต่ำ

๙. ปัจจัยด้านการปฏิสัมพันธ์กับภายนอก กล่าวคือธุรกิจชุมชนที่จะประสพผลสำเร็จได้จะต้องมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก แลหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์เชิงลบกับภายนอก อนึ่งปัจจัยนี้หมายถึงการมีความคล่องตัว รู้ว่าเมื่อควรร่วมมือหรือปฏิเสธภายนอก

สำหรับ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (๒๕๔๓) ร่วมกันศึกษา และพบว่าหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจชุมชน โดยนโยบายและมาตรการต่างๆ ๗ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านการส่งเสริมความสามารถของบุคคล กลุ่ม และองค์กร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มความรู้ความสามารถและพัฒนาทักษะฝีมือต่างๆ ในหลายรูปแบบ อาทิ การให้การศึกษา การฝึกอบรมให้ข่าวสารข้อมูล การใช้สื่อ เป็นต้น

๒. ด้านแรงงาน โดยมีนโยบายและมาตรการที่จะส่งเสริมธุรกิจชุมชนด้านแรงงาน ทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม อาทิ เพิ่มและขยายโอกาสการมีงานทำ ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานสู่เมืองใหญ่ พัฒนาสติปัญญา การพัฒนาแรงงานที่ผ่านการฝึกอบรมในวิชาชีพและมีประสบการณ์ทำงานมาแล้ว จัดตั้งตลาดแรงงาน เพิ่มคุณภาพชีวิตผู้ใช้แรงงานทั้งในและนอกภาคอุตสาหกรรม

๓. ด้านทุนและสินเชื่อ กล่าวคือ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ รัฐบาลประกาศให้มโนนโยบายการเงินและการคลังเพื่อสังคม เพื่อเสริมสร้างการกระจายรายได้ การกระจายสินเชื่อ และการบริหารทางการเงินการตลาดไปสู่ส่วนภูมิภาคและผู้ด้อยโอกาส นำไปสู่การสนับสนุนธุรกิจชุมชนในลักษณะต่างๆ อาทิ เพิ่มทุนให้ ธกส. และสถาบันการเงินเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม (SMEs) สนับสนุนการจัดสินเชื่อระยะ

ปานกลางและระยะยาวแก่ภาคเกษตรและผู้ประกอบการรายย่อย การสร้างสิ่งจูงใจในทางการเงินและการคลังให้ธุรกิจเอกชนเข้ามาช่วยในการพัฒนาฝีมือแรงงาน การผลิตจำหน่ายและการจัดการตลาดแก่ชุมชน สนับสนุนการแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน กระจายบริการทางการเงินกลับเข้าสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น จัดระบบประกันหรือเงินกองทุนประกันความเสียหายที่เกิดขึ้นในการรับช่วงการผลิตอุตสาหกรรมชุมชนและอุตสาหกรรมชุมชนและอุตสาหกรรมชนบทหนึ่ง มาตรการรูปธรรมในการสนับสนุนด้านทุนและสินเชื่อแก่ธุรกิจชุมชนซึ่งสามารถจำแนกได้ ๖ รูปแบบ ได้แก่การใช้วิธีระดมทุนจากสมาชิก การสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินโครงการธุรกิจชุมชนการสนับสนุนงบประมาณหรือเงินนอกงบประมาณในรูปเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การให้งบประมาณจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนทั้งในระดับหน่วยงานและระดับกลุ่มตลอดจนการประสานงานแหล่งเงินทุนอื่น การร่วมลงทุนกับกลุ่ม เป็นต้น

๔. ด้านวัตถุดิบ โดยนโยบายและมาตรการที่ส่งเสริมธุรกิจชุมชนด้านวัตถุดิบสามารถจำแนกได้เป็น ๒ รูปแบบ คือ (๑) ดำเนินการผลิตวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพเหมาะสม (๒) สนับสนุนปัจจัยการผลิตโดยไม่คิดมูลค่าและ/หรือจำหน่ายในราคาที่เป็นธรรม ซึ่งมีทั้งการสนับสนุนกลุ่มและรายบุคคล

๕. ด้านการตลาด ซึ่งการสนับสนุนธุรกิจชุมชนด้านนี้ สามารถจำแนกได้เป็น (๑) การสร้างตลาด อาทิ ส่งเสริมให้สามารถเปิดช่องจำหน่ายสินค้าของชุมชน จัดงานจำหน่ายสินค้าในร้านค้าเอกชน ตามห้างสรรพสินค้า สถานีเติมน้ำมัน และเปิดให้ชุมชนนำสินค้ามาร่วมขาย ดำเนินการรับซื้อผลผลิตจากกลุ่มเพื่อทำการแปรรูปและจัดจำหน่าย เป็นต้น (๒) การประสานการจัดการตลาด อาทิ การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดการด้านการตลาดของท้องถิ่นและภูมิภาค การสนับสนุนให้ธุรกิจชุมชนเข้ามาร่วมลงทุนดำเนินการธุรกิจชุมชน ส่งเสริมในราชการผลิตสินค้าขายหรือรวมกลุ่มเพื่อรับช่วงผลิตสินค้า (๓) การสร้างข้อมูลทางการตลาด อาทิ สนับสนุนโดยการจัดทำฐานข้อมูลธุรกิจชุมชน ทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตลาดและการส่งออกสินค้า (๔) การควบคุมคุณภาพ ปริมาณและราคาสินค้า อาทิ สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพสินค้า กำหนดเขตการผลิตและคุณภาพสินค้า จัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพสินค้าและตรวจสอบคุณภาพ การสนับสนุนเงินชดเชยเพื่อประกันรายได้สินค้า สนับสนุนงบประมาณ ตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการตลาด เป็นต้น

๖. ด้านเทคโนโลยี ในการศึกษาพบว่าไม่มีนโยบายและมาตรการด้านนี้โดยตรงแต่มีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการผลิต การแปรรูป และนโยบายเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เป็นประดิษฐ์กรรม อาทิ ด้านส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านส่งเสริมการผลิตด้านการพัฒนาชนบทและพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น

๗. ด้านกฎหมายและสิทธิประโยชน์ โดยนโยบายและมาตรการส่งเสริมธุรกิจชุมชนด้านนี้ ได้แก่ (๑) มาตรการทางภาษีเพื่อจูงใจและสนับสนุนธุรกิจชุมชน อาทิ การผ่อนปรนภาษีอากร เป็นต้น (๒) มาตรการทางกฎหมาย อาทิ แก้อิทธิพลหย่อนหรือเพิ่มเติมระเบียบของรัฐ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้เป็นสากลมากขึ้นเพื่อความเป็นธรรมทางการค้า ป้องกันการผูกขาดและส่งเสริมการแข่งขันในกรอบของกฎหมาย กฎหมายลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

๒.๑.๙ แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนแม้ว่าจะเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ในงานพัฒนา แต่กำลังได้รับความสนใจจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยตระหนักดีว่าภายใต้สถานการณ์เศรษฐกิจสังคมในปัจจุบันการส่งเสริมให้

ชุมชนทำธุรกิจที่สอดคล้องกับเงื่อนไขของตนเอง เป็นแนวทางการพัฒนาที่จะเป็นและสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ และฉบับที่ ๙ ได้มีการระบุแนวทางการพัฒนางานว่าเป็นแบบบูรณาการ กล่าวคือ การพยายามประสานการพัฒนาทุกด้านเข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาคนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อให้นโยบายดังกล่าวบังเกิดผลเป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องมีโครงการปฏิบัติรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นแนวทางหนึ่งที่มีเป้าหมายที่จะพัฒนาคน และคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น หมายถึงการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชน เน้นให้คนในชุมชนเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน พร้อมกับการพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง โดยกล่าวได้ว่า “ธุรกิจชุมชน” คือกุญแจสำคัญอีกอันหนึ่ง ที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน แต่การที่จะบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยการผนึกกำลังของทุกฝ่ายทุกระดับ ทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคธุรกิจ นักวิชาการองค์กรประชาชน และสื่อมวลชน เป็นต้น โดยสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีดังกล่าวให้เกิดการร่วมมือ ร่วมปฏิบัติงานด้วยกัน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ และร่วมทำงานภายใต้ความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

จากบททวนวรรณกรรม ดังที่กล่าวสรุปได้ว่า ธุรกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมดโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๒ แนวคิดสัมมาชีพชุมชน

สัมมาชีพชุมชน เมื่อพูดถึงเรื่องสัมมาชีพชุมชน หลายคนอาจนึกไม่ออกว่า หมายถึงอะไรกันแน่ บ้างก็คิดว่าเป็นเรื่องการประกอบอาชีพที่สุจริต บ้างก็คิดว่าเป็นเรื่องการทำงานที่ไม่โกงไม่กิน ไม่ทุจริต แท้จริง ความหมายของคำว่า “สัมมาชีพ” นั้น อาจเทียบได้กับความหมายของคำว่า “สัมมาอาชีพะ” ๑ ในมรรค ๘

เมื่อพูดถึงคำว่า “มรรค ๘” ทุกท่านที่นับถือพุทธศาสนาย่อมเข้าใจว่าหมายถึง หนทางถึงความดับทุกข์ เป็นส่วนหนึ่งของอริยสัจ หรือการลงมือปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์ และนับเป็นหลักธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธานุสาสนา ประกอบด้วยกรอบการปฏิบัติ ๘ ประการด้วยกัน เรียกว่า “มรรคมืองค์แปด” หรือ “มรรคแปด” คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิ

โดยคำว่า “สัมมาอาชีวะ” หมายถึง “การประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม ทำด้วยความสุจริต และถูกต้องตามหลักศีลธรรม” ฉะนั้น คำว่า “สัมมาชีพ” จึงยึดแนวความหมายของคำว่า “สัมมาอาชีวะ” ข้างต้น โดยมีความหมายว่า “การทำมาหากินโดยไม่ได้อำก้าไรสูงสุดเป็นตัวตั้งหรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงานรวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภคและผู้รับบริการหลัก โดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและไม่มุ่งไปกระตุ้นตัณหา

อันเป็นเหตุแห่งทุกข์” ซึ่ง นพ.ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายที่สั้นกระชับว่าหมายถึง “อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้” และหากนำมารวมกับคำว่า “ชุมชน” เป็น “**สัมมาชีพชุมชน**” จึงหมายถึง “ชุมชนที่มีการประกอบอาชีพโดยชอบ ซึ่งมีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย โดยลดการเบียดเบียนตนเองผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีของชุมชนเพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน”

ที่มา : <http://www.roypalang.org/blogs/Ninlawan/๑๔๕๘๐๓๒๘๕๘>

กรมการพัฒนาชุมชน(๒๕๖๐) ได้ให้ความหมาย ของสัมมาชีพชุมชนว่า หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นความพยายามที่จะปรับจากการทำมาหากินเป็นทำมาค้าขาย โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภค และผู้รับบริการเป็นหลัก

๒.๒.๑ ความเป็นมาของสัมมาชีพชุมชน

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้มีการริเริ่มประสานงานเพื่อดำเนินการพัฒนาที่มุ่งผสมผสานพลังด้านบวกขององค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ ๓ บริษัท กับชุมชนเข้มแข็ง ๕ ตำบล ในชื่อ**"หนึ่งตำบล หนึ่งบริษัท"** โดยมูลนิธิสัมมาชีพเป็นองค์กรประสาน ได้ข้อค้นพบที่สำคัญคือกระบวนการพัฒนาร่วมกันทุกภาคส่วนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area base collaborative development) เป็นหัวใจของความสำเร็จในพื้นที่ตำบลมีปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้อง ๓ ประการ คือ (๑) ผู้นำทั้ง ๔ ภาคส่วน (จุดพลัง) คือ ผู้นำธรรมชาติ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และหน่วยราชการในพื้นที่ ร่วมกันคิดเรื่องการพัฒนา (๒) ใช้ข้อมูลที่คนในชุมชนร่วมกันทำ และ แปลงเป็นแผนในการบริหารการพัฒนาของชุมชน (๓) คนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมเรียนรู้ และร่วมตรวจสอบ กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ และทำให้การผสมผสาน สร้างเศรษฐกิจฐานล่างที่ยั่งยืนได้จริง คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องผ่านการปฏิบัติ (Interactive learning through action) เป็นการผสมผสานพลังของวิถีที่แตกต่างกันของวิถีธุรกิจ เข้าไปเติมเต็มวิถีชุมชน โดยถือหลักปฏิบัติที่สำคัญ คือ **"ไปหาชาวบ้าน อยู่กับเขา เรียนรู้จากเขา วางแผนกับเขา ทำงานกับเขา เริ่มจากสิ่งที่เขารู้ สร้างจากสิ่งที่เขามีสอนโดยชี้ให้เห็น เรียนจากการทำ"** (ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์)

กระบวนการนี้ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยน Mind set และ skill set ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกแบบมีจุดยืนในภาคชุมชน ขณะเดียวกัน ผู้นำในภาคธุรกิจของทั้งสามบริษัท เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการที่เน้นการลดความเหลื่อมล้ำ ไปสู่ **"ความยั่งยืนในการประกอบธุรกิจสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา"** (sustainable business in sustainable development) นั่นคือการริเริ่มปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีปฏิบัติ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันระหว่างธุรกิจและชุมชน จะเห็นได้ว่ามีหน่วยงาน และองค์กรทั้งที่เป็นภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน ประชาสังคมและองค์กรสาธารณะประโยชน์ที่ไม่แสวงหากำไรมากมายที่ลงไปทำงานสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และสามารถผนึกกำลังกันส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดระบบสัมมาชีพชุมชนได้ หากมีการทำงานแบบบูรณาการและสานพลังเป็นภาคียุทธศาสตร์กันได้

การขับเคลื่อนแนวคิดสัมมาชีพชุมชน ถูกนำสู่การปฏิบัติผ่าน โครงการ “๑ ตำบลสัมมาชีพ ๑ บริษัท CSR” เป็นการต่อยอดงานพัฒนาเดิมหรือศักยภาพของชุมชนให้เกิดรูปธรรม และพร้อมที่จะขยายสู่ “สัมมาชีพเต็มพื้นที่” คือ ชุมชนมีรายได้มากกว่ารายจ่าย ลดการเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม โดยให้ภาคธุรกิจเข้าไปสนับสนุนชุมชนในเรื่องที่ชุมชนยังขาดอยู่ เช่น ด้านการตลาด การบริหารจัดการ เป็นต้น โดยมีพื้นที่นำร่อง ๕ ตำบล ได้แก่ (๑) ตำบลโพหนอง จังหวัดชัยภูมิ (๒) ตำบลเขาก่าน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (๓) ตำบลบางสน จังหวัดชุมพร (๔) ตำบลบัวใหญ่ จังหวัดน่าน และ (๕) ตำบลแจรงาม จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ โดยมีภาคธุรกิจที่สนใจและเข้าร่วม ๓ บริษัท ได้แก่ (๑) บริษัท ไทยเบเวอเรจ จำกัด (มหาชน) (๒) บริษัท ไทยยูเนี่ยน โฟรเซ่น โปรดักส์ จำกัด (มหาชน) (TUF) และ (๓) บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด โดยมีมูลนิธิสัมมาชีพทำหน้าที่ในการจับคู่ (Matching) หรือเป็นพอสื่อแม่ข่ายระหว่างบริษัทดังกล่าวกับพื้นที่ที่มีความพร้อม ประกอบด้วย (๑) ผู้นำร่วมมือกันได้ดี (จุดพลังในการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่น) (๒) มีแผนชุมชน/แผนแม่บทชุมชน (๓) มีความสัมพันธ์ของคนในชุมชน (หัวบ้าน-ท้ายบ้านถึงกัน) และ (๔) ภาคธุรกิจที่มีความสามารถในการผลิตและการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

ตำบลบางสน อำเภอประจักษ์ จังหวัดชุมพร แบ่งการปกครองเป็น ๘ หมู่บ้าน คือ บ้านหน้าทับ บ้านดอนตะเคียน บ้านเกาะเสม็ด บ้านบางเสียบ ห้วยนอน บ้านคอกม้า บ้านบางสน (ตัวเมืองปะทิว) และบ้านแหลมยาง มีประชากรประมาณ ๓,๑๓๗ คน แยกเป็นชาย ๑,๖๑๕ คน หญิง ๑,๕๒๒ คน ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปมีลักษณะแบบลูกคลื่นลอนลาด มีภูเขาน้อยใหญ่ทางทิศตะวันตกและทางทิศใต้ (ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหิน) และถ้ำสวยงาม ๑ แห่ง คือ ถ้ำนางทอง และชุมชนกำลังพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ส่วนทางทิศเหนือเป็นที่ราบ และทิศตะวันออกจะเป็นที่ราบติดชายฝั่งทะเล มีชายหาดและอ่าวที่สวยงาม เช่น อ่าวหน้าทับ อ่าวบางสน เป็นต้น โดยมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล ๒ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๘ ส่วนหมู่ที่ ๒ เป็นพื้นที่ที่มีลำคลอง เรียกว่า คลองบางสน – ท่าจีนมีพื้นที่เชื่อมต่อกับชายฝั่งทะเลปากคลองบางสนของหมู่ที่ ๑ สภาพพื้นที่ด้านในทางฝั่งทิศตะวันออก และลำคลองยังเป็นที่หลบลมให้กับเรือประมง และมีพื้นที่ป่าชายเลนทั้ง ๒ ริมฝั่งคลอง ทำให้ชุมชนในพื้นที่ดังกล่าวประกอบอาชีพได้ทั้งสองอย่าง คือ อาชีพประมงชายฝั่ง และอาชีพเกษตรกรรม รายได้จากการประกอบอาชีพประมงเฉลี่ยต่อครอบครัวประมาณปีละ ๑๕๐,๐๐๐ – ๒๕๐,๐๐๐ บาท จากการทำการเกษตรกรรม ประมาณปีละ ๑๒๐,๐๐๐ – ๒๐๐,๐๐๐ บาท และจากการค้าขายแบบธุรกิจชุมชน ประมาณปีละ ๑๒๐,๐๐๐ – ๒๐๐,๐๐๐ บาท

อ่าวทะเลปะทิว ประกอบไปด้วย ๔ ตำบล ได้แก่ ตำบลปากคลอง ตำบลชุมโค ตำบลบางสนและตำบลสะพลี โดยมีความยาวของแนวชายฝั่งประมาณ ๖๒ กิโลเมตร มีระบบนิเวศป่าชายเลนที่สำคัญในพื้นที่ตำบลปากคลองและปากคลองบางสน ตำบลบางสน ระบบนิเวศเกาะต่าง ๆ อีกทั้งยังมีแนวกำแพงหินธรรมชาติที่เป็นทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งหากิน วางไข่ ของสัตว์ทะเล และระบบนิเวศชายฝั่งทะเลที่มีความหลากหลายระบบ อีกทั้งชายฝั่งทะเลปะทิวยังมีชุมชนที่เห็นความสำคัญของพื้นที่ได้รวมกลุ่มกันในการปกป้อง รักษา ดูแลเฝ้าระวังทรัพยากรทางทะเลอย่างสม่ำเสมอ ตัวยังชี้ถึงความสำคัญของชายฝั่งทะเลปะทิว คือ ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของหอยมือเสือ ซึ่งสัตว์ทะเลชนิดนี้ชอบอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำที่มีความบริสุทธิ์และความอุดมสมบูรณ์ของทะเลเท่านั้นถึงจะมีสัตว์น้ำชนิดนี้ ซึ่งเป็นตัวยังชี้ชัดนี้ชุมชนชายฝั่งตำบลชุมโค ได้จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์หอยมือเสือ เพื่อเฝ้าระวัง อนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรหอยมือเสือให้อยู่คู่กับอ่าวทะเลปะทิว สัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ที่สามารถบ่งชี้ถึงความอุดมสมบูรณ์ของชายฝั่งทะเลอ่าวปะทิว ได้แก่ ปลาโลมา ปลาฉลามวาฬ ปลาฉลาม เต่าทะเลและพญานก อีกทั้งการที่ชุมชนชาวประมงในพื้นที่สามารถที่

ชุมชนขาดได้รับการเติมเต็มจากภายนอก เช่น การสร้างอาชีพ การพัฒนากลุ่มค่าน้ำ เพื่อพานักท่องเที่ยวค่าน้ำไปยังเกาะไขโดยกลุ่มเด็กและเยาวชน การแปรรูปสินค้าพื้นบ้านของกลุ่มสตรีเพื่อจำหน่ายและเป็นอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ การฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยศักยภาพของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ที่ดูเหยี่ยวอพยพที่เขาดินสอ ถ้ำนางทอง หาดทรายที่อ่าวบางสนซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่บริสุทธิ์ ประกอบกับอยู่ใกล้สนามบินชุมพร ทำให้ทุกฝ่ายเห็นโอกาสร่วมกันในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนร่วมกัน

นับจากนี้ การขับเคลื่อนระบบสมาชิกชุมชนที่ได้ก่อตัวขึ้นที่ตำบลบางสนแล้วนั้น กำลังขับเคลื่อนไปด้วยกัน เข้มแข็ง อ่อนบ้างในแต่ละกลุ่ม ตามความสนใจและการรับรู้ของคนบางสน สิ่งที่จะสะท้อนความสำเร็จของชุมชนก็คือ เศรษฐกิจโดยรวมของคนบางสน แต่สิ่งที่จะวัดได้โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือที่ซับซ้อนคือ คนบางสนลดการเบียดเบียนตนเอง ลดการเบียดเบียนผู้อื่น และลดการเบียดเบียนสิ่งแวดล้อมได้จริงหรือไม่ เป็นคำถามที่คนบางสน ทีมผู้ประสานงาน นักธุรกิจจิตอาสา และมูลนิธิสมาชิกจะต้องช่วยกันค้นหาคำตอบร่วมกันต่อไป

๒.๒.๒ การขับเคลื่อนแนวคิดสมาชิกชุมชน กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย

๒.๒.๒.๑ ความเป็นมา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็น ๑ ใน ๑๐ ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนฯ และรัฐบาลได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน จำนวน ๑๑ ด้าน ซึ่งมีนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญ ที่มุ่งหวังแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับปากท้องของประชาชนในระดับล่างที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีแผนงานที่สำคัญ คือ แผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งได้มอบให้กระทรวงมหาดไทยที่มีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักบูรณาการไปสู่การปฏิบัติ

ปัจจุบันนี้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของประชาชนภาคการเกษตรในชุมชนมีภาวะความเสี่ยงของอาชีพภาคเกษตรกรรมที่เกิดจากการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม เช่น ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไร่อ้อย ไร่มัน ไร่มันฝรั่ง การไม่มีอาชีพหรือรายได้เสริม หลังฤดูการผลิตและยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพค่อนข้างน้อย ส่วนกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ยังไม่ได้รับการส่งเสริม และพัฒนาอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ประชาชนต้องเคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพในเมือง และมีส่วนราชการที่มีสถานที่หรือศูนย์ฝึกอบรมซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ/แหล่งเรียนรู้การประกอบอาชีพได้ แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ประกอบกับมีปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพที่เชี่ยวชาญและประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ อยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน แต่มีส่วนน้อยที่สามารถถ่ายทอดให้คนอื่นนำไปทำตามให้สำเร็จได้

ดังนั้นด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น การดำเนินการในปี ๒๕๖๐ นี้ จึงมุ่งเน้นที่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก นั่นคือ “รายได้” ที่ต้องทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการสร้างอาชีพจึงเป็นที่มาของ “สมาชิกชุมชน” ซึ่งกำหนดแผนการสร้างสมาชิกชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่

มีเป้าหมาย คือ ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้ ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน รวม ๔๗๑,๗๘๐ ครัวเรือน นั่นคือ ๒๐% ของหมู่บ้านในประเทศไทยโดยให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่เขาอยากทำ ฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้เพราะข้อเท็จจริงในทุกพื้นที่จะมีคนเก่งในแต่ละอาชีพอยู่แล้ว เช่น ทำนาได้ผลผลิตสูง ทำสวนเก่ง หรือทางช่างแกะสลัก และการแปรรูปอื่นๆ ซึ่งจะคัดเลือกและจัดเวทีฝึกทักษะ การสอนการนำเสนอให้กับคนเก่งเหล่านี้ ยกให้เป็น “วิทยากรสัมมาชีพชุมชน” หลังจากนั้นกลับไปสร้างทีม วิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านเพิ่มเติมอีกหมู่บ้านละ ๔ คน แล้วเปิดรับลูกศิษย์ที่สนใจอยากฝึกอาชีพในแต่ละประเภทอาชีพหมู่บ้านละ ๒๐ คน รวมเป็น ๔๗๑,๗๘๐ คนหรือครัวเรือน เมื่อผ่านการฝึกปฏิบัติแล้วขั้นพื้นฐานที่สุดก็จะสามารถสร้างอาชีพบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสร้างรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ขณะที่ส่วนหนึ่งมีความก้าวหน้าก็จะมีแหล่งทุนสนับสนุนต่อยอดอาชีพสร้างผลผลิต สร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเข้าสู่ระบบ OTOP เพื่อขยายตลาดในวงกว้างต่อไปดังนั้น จึงได้กำหนดดำเนินกิจกรรมสร้าง สัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐโดยใช้พื้นที่เป้าหมายตามพื้นที่ในความรับผิดชอบของยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน เป็นพื้นที่ดำเนินการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายดังกล่าวมีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพให้เกิด สัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ ที่ส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

๒.๒.๒.๒ นิยามศัพท์

๑. สัมมาชีพ หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นความพยายามที่จะปรับจากการทำมาหากินเป็นทำมาค้าขาย โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภค และผู้รับบริการเป็นหลัก

๒. ประชาชนชุมชน หมายถึง ผู้ที่ประกอบสัมมาชีพ จนมีความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพ หรือมีความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้นๆ ประสบความสำเร็จและมีความมั่นคงในอาชีพ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน พร้อมมีจิตอาสาที่จะถ่ายทอดและขยายผลไปยังบุคคลอื่นๆ ในชุมชน

๓. วิทยากรสัมมาชีพชุมชน หมายถึง ประชาชนชุมชนที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตร “วิทยากรผู้นำสัมมาชีพ” จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ทั้ง ๑๑ แห่ง

๔. ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน หมายถึง ทีมประชาชนชุมชนของหมู่บ้านๆ ละ ๕ คน ประกอบด้วย วิทยากรผู้นำสัมมาชีพ ๑ คน และประชาชนชุมชนที่เข้าร่วมเป็นทีมเพิ่มเติมอีกหมู่บ้านละ ๔ คน

๕. ผู้นำสัมมาชีพชุมชนระดับตำบล หมายถึง วิทยากรสัมมาชีพชุมชนตามข้อ ๓ ที่ผ่านการพัฒนาตามระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน (มชช.) ตำบลละ ๑-๒ คน

๖. ครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพ หมายถึง ครัวเรือนในหมู่บ้านตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ (๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน) จำนวนหมู่บ้านละ ๒๐ ครัวเรือน ที่แสดงความประสงค์ต้องการเข้ารับการฝึกอาชีพตามแบบสำรวจความต้องการฝึกอาชีพของคนในชุมชน

๗. ครั้วเรือนสัมมาชีพชุมชน หมายถึง ครั้วเรือนในหมู่บ้านตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ (๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน) จำนวนหมู่บ้านละ ๒๐ ครั้วเรือนที่ผ่านการอบรมส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน จำนวน ๕ วัน และหมายความรวมถึงครั้วเรือนสัมมาชีพชุมชนเพิ่มเติมอีกอย่างน้อย ๑๐ ครั้วเรือน ที่ขยายผลตามโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๘. ครั้วเรือนสัมมาชีพชุมชนตัวอย่าง หมายถึง ครั้วเรือนสัมมาชีพชุมชนที่ผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดในระดับจังหวัด หรือระดับภาค

๙. ทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน หมายถึง กลุ่มองค์กรเครือข่ายพัฒนาชุมชน ๔ องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการบริหารสำนักงานกลางศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนหรือคณะกรรมการศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับจังหวัด (ศอช.จ)/ศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับอำเภอ (ศอช.อ.)/ศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.) สมาคมผู้นำสตรีพัฒนาชุมชนไทยหรือคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัด (กพสจ.)/คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.)/ คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสต.) สมาคมผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนไทยหรือคณะกรรมการชมรมอาสาพัฒนาชุมชนระดับจังหวัด/อำเภอ และสมาคมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับจังหวัด/อำเภอหรือผู้แทนคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑๐. กลุ่มอาชีพ หมายถึง กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่จากการรวมตัวของผู้แทนครั้วเรือนในหมู่บ้านตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ (๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน) ตั้งแต่ ๕ ครั้วเรือนขึ้นไป ซึ่งผ่านการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน จำนวน ๕ วัน ที่มีการประกอบอาชีพเดียวกันหรือประเภทอาชีพเดียวกันมาร่วมกันดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ

๒.๒.๒.๓ ขั้นตอน กระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชน

การสร้างสัมมาชีพชุมชน...เป็นกระบวนการให้ชาวบ้านสอนชาวบ้าน ซึ่งมีโครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ใน ๓ ลักษณะคือ โครงการหลัก จำนวน ๕ โครงการโครงการสนับสนุนจำนวน ๓ โครงการและ โครงการยกระดับต่อยอด จำนวน ๗ โครงการโดยมีรายละเอียด ดังนี้

โครงการหลัก จำนวน ๕ โครงการ ประกอบด้วย ๑) โครงการพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ ๒) โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด ๓) โครงการเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน ๔) โครงการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน ๕) โครงการสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ

๑. โครงการพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ

๑.๑ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ตรวจสอบปราชญ์ชุมชนเป้าหมายที่จะเข้ารับการอบรมตามหลักสูตร “วิทยากรผู้นำสัมมาชีพ” จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ซึ่งต้องตรงกับจำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้านๆ ละ ๑ คน รวมทั้งสิ้น ๒๓,๕๘๙ คน และเป็นบุคคลเดียวกับฐานข้อมูลตามแบบรายงานปราชญ์ชุมชนหรือผู้ประสบความสำเร็จหรือ

เชี่ยวชาญในอาชีพเพื่อเตรียมเข้ารับการฝึกอบรมเป็นวิทยากรสัมนาชีพ ที่จังหวัดได้รวบรวมส่งให้กรมฯ เรียบร้อยแล้วหรือหากมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อจกได้บุคคลที่จะขับเคลื่อนสัมนาชีพชุมชนได้ ขอให้จังหวัด ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขฐานข้อมูลและแจ้งให้กรมฯ ทราบตามแบบทะเบียนข้อมูลทีมวิทยากรสัมนาชีพ ชุมชน

๑.๒ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ แจ้งให้ปราชญ์ชุมชนเป้าหมายในหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงตามพื้นที่ความรับผิดชอบของยุทธศาสตร์ที่ ๑ จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้านๆ ละ ๑ คน เดินทางเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร “วิทยากรผู้นำสัมนาชีพ” ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นไปตาม แผนการฝึกอบรมที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด จำนวนรุ่นละ ๔ วัน เพื่อเพิ่มพูนทักษะด้านการถ่ายทอดความรู้และการ จัดกระบวนการสัมนาชีพ และสามารถกลับไปทำหน้าที่เป็น “วิทยากรสัมนาชีพชุมชน” ในระดับหมู่บ้านได้อย่างมี คุณภาพ

๒. โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมนาชีพชุมชนระดับจังหวัด: สำนักงาน พัฒนาชุมชนจังหวัด ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมนาชีพชุมชนระดับจังหวัด โดยมี **วัตถุประสงค์** เพื่อสร้างทีมปราชญ์ชุมชนตามประเภทอาชีพและวางแผนปฏิบัติการฝึกอบรมอาชีพให้กับประชาชน ในหมู่บ้าน กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ปราชญ์ชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตาม พื้นที่ความรับผิดชอบของยุทธศาสตร์ที่ ๑ และผ่านการอบรมหลักสูตร “วิทยากรผู้นำสัมนาชีพ” จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้านๆ ละ ๑ คน รวมทั้งสิ้น ๒๓,๕๘๙ คน

๓. โครงการเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมนาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน : สำนักงาน พัฒนาชุมชนอำเภอส่งเสริมและสนับสนุนการจัดประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมนาชีพชุมชน **ระดับหมู่บ้าน** โดยมี**วัตถุประสงค์** เพื่อสร้างทีมวิทยากรสัมนาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านให้มีความพร้อม สามารถ จัดการฝึกอบรมอาชีพ ให้กับประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ **กลุ่มเป้าหมาย** ประกอบด้วย ปราชญ์ชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามพื้นที่ความรับผิดชอบของยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมการ ขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตรและชนบท จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน ๆ ละ ๕ คน รวมทั้งสิ้น ๑๑๗,๙๔๕ คน ระยะเวลาดำเนินการ ไตรมาส ๑-๒ (ตุลาคม ๒๕๕๙ – มีนาคม ๒๕๖๐) ดำเนินการ หมู่บ้านละ ๓ วัน มี**ขั้นตอนการดำเนินงาน** ดังนี้

๓.๑ ดำเนินการร่วมกับวิทยากรผู้นำสัมนาชีพหมู่บ้านละ ๑ คน ที่ผ่านการอบรม หลักสูตร “วิทยากรผู้นำสัมนาชีพ” คัดเลือกปราชญ์ชุมชนเพิ่มเติมอีกหมู่บ้านละ ๔ คน เพื่อร่วมทำหน้าที่เป็น ทีมวิทยากรสัมนาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านๆ ละ ๕ คน โดยคัดเลือกจากฐานข้อมูลตามแบบสำรวจปราชญ์ชุมชน หรือผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ รวบรวมส่งให้กรมฯ เรียบร้อยแล้ว หรือหากมีการเปลี่ยนแปลง ขอให้ปรับปรุงแก้ไขฐานข้อมูลและจัดส่งให้ กรมฯ ทราบตามแบบทะเบียนข้อมูลทีมวิทยากรสัมนาชีพชุมชน

๓.๒ ประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผน ออกแบบ วิธีการจัดประชุมฯ โดยมีเนื้อหาที่ สำคัญในการประชุมเพื่อพัฒนาความรู้ เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่เป็นทีมวิทยากรสัมนาชีพ ชุมชนระดับหมู่บ้าน ในการเตรียมความพร้อมให้กับครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอบรมอาชีพต่อไปซึ่งมีการอบรม เรียนรู้ ตามตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ กรอบการเรียนรู้การเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมนาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน (๓วัน)

ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านประชุมเตรียมความพร้อมตามกรอบการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีทีมเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ ทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนระดับอำเภอและหน่วยงานภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
วันที่ ๑-๒ ๑. สร้างความรู้ความเข้าใจการสร้างความเข้มแข็งชุมชน	- เพื่อให้ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสัมมาชีพชุมชน	- ชี้แจงแนวทางโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน - ให้ความรู้เรื่องสัมมาชีพชุมชน อธิบายความสำคัญของการสร้างสัมมาชีพชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ● ความเป็นมาของโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ● ความสำคัญของการสร้างสัมมาชีพชุมชน ● กระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชน ● ฯลฯ	- เอกสาร - Power Point	- ควรถาม/ตอบเพื่อเน้นย้ำความเข้าใจ - ควรมุ่งเน้นการปรับกระบวนการคิด และทัศนคติที่ดีต่อการสร้างสัมมาชีพชุมชน
๒. สร้างทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน	- เพื่อให้ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน ขับเคลื่อนการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสพผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม	- ถ่ายทอดความรู้ เทคนิค ของการเป็นวิทยากรผู้นำสัมมาชีพ โดยปราชญ์ชุมชนที่ผ่านการอบรมหลักสูตร “วิทยากรผู้นำสัมมาชีพ” จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน - จัดทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน พร้อม มอบหมายภารกิจหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน กำกับและติดตามครัวเรือนเป้าหมายที่ผ่านการอบรมอาชีพ ซึ่งเรียกว่า “ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน” โดย ๑ หมู่บ้านให้แบ่งสัดส่วนของทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน ๑ คน ต่อ	- เอกสาร - แบบฟอร์มแผนปฏิบัติการ - Power Point - กระดาษฟลิปชาร์ต - ปากกาเคมี - เทปขาว	- ควรถาม/ตอบเพื่อเน้นย้ำความเข้าใจ - ควรสนับสนุนการเตรียมประเด็น/เนื้อหาการถ่ายทอดความรู้ของปราชญ์ชุมชนที่ผ่านการอบรม - จัดทำแผนปฏิบัติการตามแบบฟอร์มที่กำหนด

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
		ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ๔ ครัวเรือน - ทบทวนและจัดทำแผนปฏิบัติการฝึกอบรมอาชีพและส่งเสริมสนับสนุน กำกับและติดตาม ครัวเรือนเป้าหมายที่ผ่านการ อบรมอาชีพ ซึ่งเรียกว่า “ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน”		
๓. การวิเคราะห์ สถานการณ์ ความต้องการ อาชีพของ ครัวเรือน เป้าหมายที่ ต้องการฝึกอาชีพ	- เพื่อให้มีข้อมูล อาชีพที่สร้างรายได้ และตรงกับความต้องการของ ครัวเรือนเป้าหมายที่ ต้องการฝึกอาชีพ	- ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน ระดับหมู่บ้านร่วมกันวิเคราะห์ ข้อมูลความต้องการอาชีพจาก แบบความต้องการฝึกอาชีพ ของคนในชุมชนที่ได้สำรวจไว้ แล้ว โดยจัดกลุ่มความต้องการอาชีพ แล้วจึง วิเคราะห์ให้เชื่อมโยงกับตลาด ,สร้างผลผลิต สร้างผลิตภัณฑ์ เข้าสู่ระบบOTOP และการ ดำเนินงานของบริษัทประชา รัฐรักสามัคคี (จังหวัด) จำกัด - จัดเตรียมพื้นที่ฝึกอบรม พื้นที่ทำงาน วัสดุ/อุปกรณ์ การสร้างสัมมาชีพชุมชน	- แบบความต้องการ ฝึกอาชีพของคนใน ชุมชน - กระดาษ ฟลิปชาร์ต - ปากกาเคมี - เทปขาว	- ควรวิเคราะห์ เปรียบเทียบอาชีพ เดิมกับอาชีพใหม่ หรือที่พัฒนาขึ้นว่า มีโอกาสสร้าง รายได้เพิ่มขึ้น - ผลจากการ วิเคราะห์จะเป็น ข้อมูลแนะนำเพื่อ การตัดสินใจ คัดเลือกอาชีพเพื่อ การฝึกอบรมของ ทีมวิทยากร สัมมาชีพชุมชน ระดับหมู่บ้าน
<u>วันที่ ๓</u> การเตรียมความพร้อมครัวเรือน เป้าหมายที่ ต้องการฝึกอาชีพ	- เพื่อให้ครัวเรือน เป้าหมายที่ต้องการ ฝึกอาชีพมีความรู้ ความเข้าใจและ สามารถฝึกอาชีพได้ บรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม	- ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน ระดับหมู่บ้านลงพื้นที่เยี่ยม เยียนครัวเรือนเป้าหมายที่ ต้องการฝึกอาชีพทั้ง ๒๐ ครัวเรือน โดยแบ่งตามสัดส่วน ของทีมวิทยากรสัมมาชีพ ชุมชนระดับหมู่บ้าน ๑ คน ต่อ ๔ ครัวเรือนเป้าหมายที่ ต้องการฝึกอาชีพ เพื่อ ๑) ให้ความรู้เรื่องสัมมาชีพ	- แบบติดตามครัว เรือนสัมมาชีพชุมชน	- ทีมวิทยากร สัมมาชีพชุมชน ระดับหมู่บ้านควร มุ่งเน้นการให้ข้อมูล อาชีพที่ผ่าน กระบวนการ วิเคราะห์มาแล้ว เมื่อวันที่ ๒ ของ โครงการนี้

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
		ชุมชน อธิบายความสำคัญของการสร้างสัมมาชีพชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ● ความเป็นมาของโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ● ความสำคัญของการสร้างสัมมาชีพชุมชน ● กระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชนที่เกี่ยวข้อง ๒) ทบทวนความต้องการของครัวเรือนเป้าหมายฯ ว่ายังคงมีความสนใจหรือต้องการฝึกอาชีพ หรือเปลี่ยนแปลงอาชีพหรือไม่ ซึ่งกรณีที่ไม่ต้องการฝึกอาชีพให้ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านหาครัวเรือนอื่นทดแทน หรือต้องการเปลี่ยนอาชีพให้เปลี่ยนอาชีพตามคำแนะนำของทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านได้ ๓) แจ่งวันฝึกอบรมอาชีพ พร้อมทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านและครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพ ๔) กรอกข้อมูลในแบบฟอร์มการติดตามครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน ๕) ประสานกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เพื่อจัดเตรียมวัสดุสนับสนุนการฝึกอาชีพก่อนเริ่มการอบรมโครงการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน (จำนวน ๕ วัน)		

ตารางที่ ๒ – ๑ ตารางรอบการเรียนรู้การเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน

๔. โครงการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน โดยมี **วัตถุประสงค์** เพื่อส่งเสริมอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชนแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย **กลุ่มเป้าหมาย** ผู้แทนครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่ ๑ จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้านๆ ละ ๒๐ คน รวมทั้งสิ้น ๔๗๑,๗๘๐ คน โดยเน้นผู้แทนครัวเรือนยากจนตามเกณฑ์ จปฐ. เป็นกลุ่มเป้าหมายแรก ระยะเวลาดำเนินการ ไตรมาสที่ ๑-๒ (ตุลาคม ๒๕๕๙ – มีนาคม ๒๕๖๐) ดำเนินการหมู่บ้าน ละ ๕ วัน มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

๔.๑ ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน จำนวน ๕ คน ดำเนินการจัดฝึกอบรม สัมมาชีพชุมชนรายหมู่บ้านตามแผนปฏิบัติการที่กำหนด โดยมีทีมเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ และภาคีการพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมให้การสนับสนุนโดยมีกรอบการเรียนรู้ **ตามตารางที่ ๓**

ตารางที่ ๓ กรอบการเรียนรู้การส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน (๕ วัน)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
วันที่ ๑-๓ สร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องอาชีพที่ต้องการเรียนรู้ (ความรู้ทางวิชาการ/ทฤษฎี และการสาธิต อาชีพในเบื้องต้น)	- เพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติอาชีพได้อย่างถูกต้อง	- วิทยากรสัมมาชีพชุมชนผู้เป็นเจ้าของอาชีพ ดำเนินการร่วมกับทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านบรรยายให้ข้อมูล ชี้ให้เห็นภาพความสำคัญของการทำอาชีพว่าให้ประโยชน์อย่างไร เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้ แล้วจึงอธิบายให้ข้อมูลการประกอบอาชีพอย่างละเอียดในทุกขั้นตอน ตัวอย่างเช่น อาชีพการปลูกมะนาวในวงบ่อ มีสาระความรู้ที่ต้องเรียนรู้ดังนี้ ● การเลือกพันธุ์มะนาว ● ความรู้เรื่องดิน ที่เหมาะสมกับมะนาว ● ขั้นตอนการปลูก การดูแลรักษา	- เอกสาร/สื่อความรู้ในเรื่องอาชีพ - กระดาษฟลิปชาร์ต - ปากกาเคมี - เทปขาว - วัสดุพืช/สัตว์เป็นของจริงที่นำมาประกอบ การสาธิต	- ควรถาม/ตอบ เพื่อเน้นย้ำความเข้าใจ - ควรมุ่งเน้นการปรับกระบวนการคิด และทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน - ทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนการสร้างสัมมาชีพชุมชนระดับอำเภอควรติดตามและให้กำลังใจในการฝึกอาชีพ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
		● การทำปุ๋ยที่เหมาะสมกับมะนาว ● การตอนกิ่งมะนาว ฯลฯ ทั้งนี้ การอธิบายควรมีตัวอย่างของจริง ประกอบการอธิบายให้ข้อมูลหรือมีการสาธิตไปพร้อมกับการให้ข้อมูล		
วันที่ ๔ ศึกษา ดูกานเพิ่มพูน ความรู้	- เพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพมีความรู้ความเข้าใจ และมีแรงจูงใจต่อการปฏิบัติอาชีพภายในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น	- ผู้แทนครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพทั้ง ๒๐ คน (ครัวเรือนละ ๑ คน) เดินทางไปศึกษาดูงานเพิ่มพูนความรู้และสร้างแรงจูงใจด้านอาชีพ ณ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหรือศูนย์เรียนรู้ชุมชนหรือบ้านปราชญ์ชุมชนที่กำหนด	- เอกสาร/สื่อความรู้ในเรื่องอาชีพ - กระดาษ - ฟลิปชาร์ต - ปากกาเคมี - เทปกาว - กิจกรรมอาชีพจริงในที่ดูงาน	- ควรถาม/ตอบ เพื่อเน้นย้ำความเข้าใจ - ควรมุ่งเน้นการปรับกระบวนการคิด และทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน
วันที่ ๕ ฝึกปฏิบัติภายใน ครัวเรือนเป้าหมาย ที่ต้องการฝึกอาชีพ	- เพื่อให้ผู้แทนครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพสามารถปฏิบัติอาชีพได้อย่างถูกต้อง เป็นรูปธรรม	- ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านดูแลการฝึกปฏิบัติอาชีพ ณ บ้านครัวเรือนที่ต้องการฝึกอาชีพ คนละ ๔ ครัวเรือน - ผู้แทนครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพทั้ง ๒๐ ครัวเรือน ดำเนินการฝึกปฏิบัติอาชีพ ณ บ้านของตนเอง โดยมีทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน ให้การสนับสนุนในการฝึกปฏิบัติ (สำหรับกรณีทำเป็นกลุ่มก็อาจรวมกลุ่มปฏิบัติจริงในที่ที่กลุ่มกำหนด)	- วัสดุประกอบอาชีพจริงที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสนับสนุนให้ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนเป้าหมาย	- ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านควรให้คำแนะนำ และให้กำลังใจ

ตารางที่ ๒ - ๒ ตารางรอบการเรียนรู้การส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน

๔.๒ เมื่อดำเนินการตามกรอบการเรียนรู้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทีมวิทยากร
สัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน ดำเนินการ ดังนี้

๔.๒.๑ ส่งเสริม ติดตามสนับสนุน และกำกับให้ ๒๐ ครุว์เรือนสามารถนำ
ความรู้จากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพ ให้ก่อเกิดเป็นอาชีพและมีรายได้หรือลดรายจ่ายได้อย่างต่อเนื่อง
โดยมีการรายงานผลการติดตามในแบบฟอร์มการติดตามครุว์เรือนสัมมาชีพชุมชนที่กำหนดรวบรวมไว้เป็น
หลักฐาน เพื่อรองรับการติดตามของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ และทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพ
ระดับอำเภอ/จังหวัด และประเทศ

๔.๒.๒ สนับสนุนให้ชุมชนจัดระบบบริหารจัดการการเงินทุนประกอบ
อาชีพ เพื่อให้ครุว์เรือนสัมมาชีพชุมชนรวมกลุ่ม สามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่องตามแนวทางใน
เอกสารเกื้อกูล ๒ (จัดพิมพ์โดยกรมการพัฒนาชุมชน มิถุนายน ๒๕๕๙)

**๕. โครงการสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ: สำนักงานพัฒนาชุมชน
อำเภอ** ดำเนินการสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ครุว์เรือนสัมมาชีพที่ผ่านการพัฒนามีการรวมกลุ่มจัดตั้งและพัฒนาเป็นกลุ่ม
อาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ **กลุ่มเป้าหมาย** ครุว์เรือนสัมมาชีพชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามพื้นที่
ยุทธศาสตร์ที่ ๑ จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน ที่เลือกอาชีพเดียวกันหรือประเภทอาชีพเดียวกันและที่ผ่านการ
ฝึกปฏิบัติอาชีพในระดับหมู่บ้านนำผลจากการฝึกปฏิบัติอาชีพไปประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง จำนวน
๒,๓๖๐ กลุ่ม (๑๐ % ของจำนวนหมู่บ้านเป้าหมาย) **ระยะเวลาดำเนินการ** ไตรมาส ๓ - ๔ (เมษายน -
กันยายน ๒๕๖๐) **ดำเนินการอำเภอละ ๑ วัน มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้**

๕.๑ ร่วมกับทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนระดับอำเภอ ประชุม
หารือเพื่อคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามพื้นที่ความรับผิดชอบของยุทธศาสตร์ที่ ๑ เพื่อดำเนินการจัดตั้ง
และพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชนตามเป้าหมายที่กรมฯ กำหนดซึ่งมีหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือก
ที่สำคัญ ดังนี้

๑) มีครุว์เรือนในหมู่บ้านตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ (๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน)
ตั้งแต่ ๕ ครุว์เรือนขึ้นไป ซึ่งผ่านการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน จำนวน ๕ วันที่มีการ
ประกอบอาชีพเดียวกันหรือประเภทอาชีพเดียวกันมาร่วมกันดำเนินการ

๒) อาชีพตามข้อ ๑) มีโอกาสที่จะสำเร็จได้สามารถสร้างรายได้จริง
และมีความเชื่อมโยงกับการตลาดตามข้อมูลและแผนของจังหวัด

๓) เป็นกลุ่มอาชีพที่จัดตั้งขึ้นใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่ง
กันและกันในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้

๕.๒ ดำเนินการประชุมสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพตาม
แนวทางสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๑ วัน ซึ่งมีกรอบการเรียนรู้ **ตามตารางที่ ๔**

ตารางที่ ๔ กรอบการเรียนรู้การจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน (๑ วัน)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
๑. สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน	- เพื่อให้ผู้แทนครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินตามกระบวนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชนได้	- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอร่วมกับทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพระดับอำเภอและกลุ่มเป้าหมายร่วมกันค้นหาแนวทางการจัดตั้งและพัฒนา กลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน โดยใช้หลักการ ๔ ก (กรรมการ/กติกา/กองทุน/กิจกรรม) โดยเชื่อมโยงกับตลาด,สร้างผลผลิต สร้างผลิตภัณฑ์เข้าสู่ระบบOTOP และการดำเนินงานของบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (จังหวัด) จำกัด	- เอกสาร - Power Point	- ควรถาม/ตอบเพื่อเน้นย้ำความเข้าใจ
๒. จัดทำแผนปฏิบัติการจัดตั้งและพัฒนา กลุ่มอาชีพตาม แนวทางสัมมาชีพ ชุมชน	- เพื่อให้ผู้แทนครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพสามารถดำเนินการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชนตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดได้	- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอร่วมกับทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพระดับอำเภอส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เข้าประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน พร้อมแบ่งภารกิจหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุน กำกับและติดตาม - สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพตามโครงการ	- เอกสาร - กระดาษฟลิปชาร์ต - ปากกาเคมี - เทปขาว - ข้อมูลกลุ่ม/องค์กรที่ให้การสนับสนุนกลุ่มได้	

ตารางที่ ๒ – ๓ ตารางกรอบการเรียนรู้การจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน

๕.๓ ดำเนินการจดทะเบียนกลุ่มอาชีพกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕.๔ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอร่วมกับทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพระดับอำเภอ หรือประชาัฐตำบล สนับสนุนให้ชุมชนจัดระบบบริหารการจัดการเงินทุนประกอบอาชีพเพื่อให้กลุ่มสามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่องตามแนวทางในเอกสารเกื้อกูล ๒ (จัดพิมพ์โดยกรมการพัฒนาชุมชน มิถุนายน ๒๕๕๙)

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๓.๑ ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้เน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิตรากฐานความมั่นคงของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารให้มั่นคง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำ” “เศรษฐกิจพอเพียงแปลว่า Sufficiency Economy คำว่า Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจจะมีได้อย่างไรเพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ Sufficiency Economy นั้นมีในตำราเพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่ และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจก็หมายความว่าเราก็สามารถที่จะไปปรับปรุงหรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น” ณรงค์ โชควัฒนา (๒๕๔๒ : ๑๖) พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๒ ความว่า “การพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานเศรษฐกิจความมั่นคง คง พร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงขึ้นสูงโดยลำดับต่อไป นั่น คือ ไม่ใช่ทำอย่างก้าวกระโดดโดยไม่มีพื้นฐานต้องวางพื้นฐานก่อน และทรงเน้นเรื่องความพอมี พอกิน พอใช้ ทรงแนะนำให้ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด ตามหลักวิชาการ และเมื่อสร้างพื้นฐานความมั่นคงและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างเสริมความเจริญให้สูงขึ้นตามลำดับ” และในปี เดียวกันพระองค์ทรงพระราชทานพระบรมโอวาทแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยความว่า

“การสร้างความสำเร็จก้าวหน้านี้ควรอย่างยิ่งที่จะค่อยสร้างค่อยเสริมทีละเล็กละน้อยให้เป็นการทำไปพิจารณาไป และปรับปรุงไปไม่ทำด้วยอาการเร่งรีบ ตามความกระหายที่จะสร้างของใหม่เพื่อความสะดวกใหม่ เพราะความจริงสิ่งใหม่แท้ ๆ นั้น ไม่มีสิ่งใหม่ ทั้งปวงย่อมสืบเนื่องมาจากสิ่งเก่า และต่อไปย่อมจะเป็นสิ่งเก่า” พระองค์ไม่ประสงค์ให้สิ่งเก่า ๆ ดังกล่าวสร้างความสำเร็จก้าวหน้า ควรอย่างยิ่งให้ค่อยสร้างเสริมไปทีละเล็กละน้อย ทำไปพิจารณาไปปรับปรุงไปและพระองค์ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทเพิ่มเติมว่า “การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีพอกิน พอใช้ เป็นพื้นฐานและสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานเพียงพอที่พึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความสำเร็จก้าวหน้าระดับสูงขึ้นต่อไปอย่างแน่นอน หมายความว่า ถ้าตราบใดเราพึ่งตนเองไม่ได้อย่าเพิ่งคิดการใหญ่”

ประมวล วรรสี (๒๕๔๒ : ๔ – ๖) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอเพียงอย่างน้อย ๗ ประการ คือ

๑. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัวไม่ใช้เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
๒. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
๓. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
๔. ชุมชนเข้มแข็ง พอเพียง การรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็งทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
๕. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
๖. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง
๗. มีความมั่น คงพอเพียง ไม่ใช่บูบเดียว เดียวจนเดียวรวบแบบกะทันหัน ปรับตัวไม่ทัน แต่เศรษฐกิจพอเพียงที่คงจะมั่นทำให้สุขภาพจิตดี เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล

ความสมดุล คือ ความปกติและยั่งยืน คำว่าเศรษฐกิจเป็นคำที่มีความหมายดี หมายถึง ความสำเร็จที่เชื่อมโยงกายใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วนที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่น ๆ จนเสียสมดุลและวิกฤติสุเมธ ตันติเวชกุล (๒๕๔๒ : ๑๕) ให้ความหมายคำว่า เศรษฐกิจพอเพียงว่าพึ่งตนเอง(Self sufficiency) นั้น หมายความว่าผลิตอะไรพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเองคนเราถ้าพอใจในความต้องการ มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าคนในประเทศได้มีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรงไม่โลภอยากมาก คนเราก็อยู่เป็นสุขสมรงค์ โชควัฒนา (๒๕๔๒ : ๑๖ – ๑๗) เศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเองตามพระราชดำริหมายความว่า การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยไม่มองเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว ต้องมองสังคมด้วย และมองสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ ไปด้วย การพัฒนา เราไม่เชื่อว่าเมื่อเศรษฐกิจดีขึ้น และสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรไทย เป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุด

เพราะฉะนั้นการพัฒนาต้องมองรอบด้าน เรียกว่าบูรณาการและพึ่งตนเอง ทั้งเงินออม สติปัญญา และการตลาด โดยอาศัยปัจจัยในการพัฒนา คือ คนและเป้าหมาย ก็คือ อยู่ดี กินดี มีสุข แต่คน

ของเรามีปัญหาต้องเน้นที่คนเป็น การใช้ศักยภาพของคนถ้าคนไทยเก่งขึ้น มีความสามารถมากขึ้น เราก็จะสามารถพัฒนาประเทศได้ดีขึ้น กล่าวโดยสรุปเป้าหมายสุดท้ายสังคมไทยต้องกินดี อยู่ดี มีสุข ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม สุขเมธ ดันติเวชกุล (๒๕๔๒ :๑๕) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร เพื่อป้องกันผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และในขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๒.๓.๒ หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

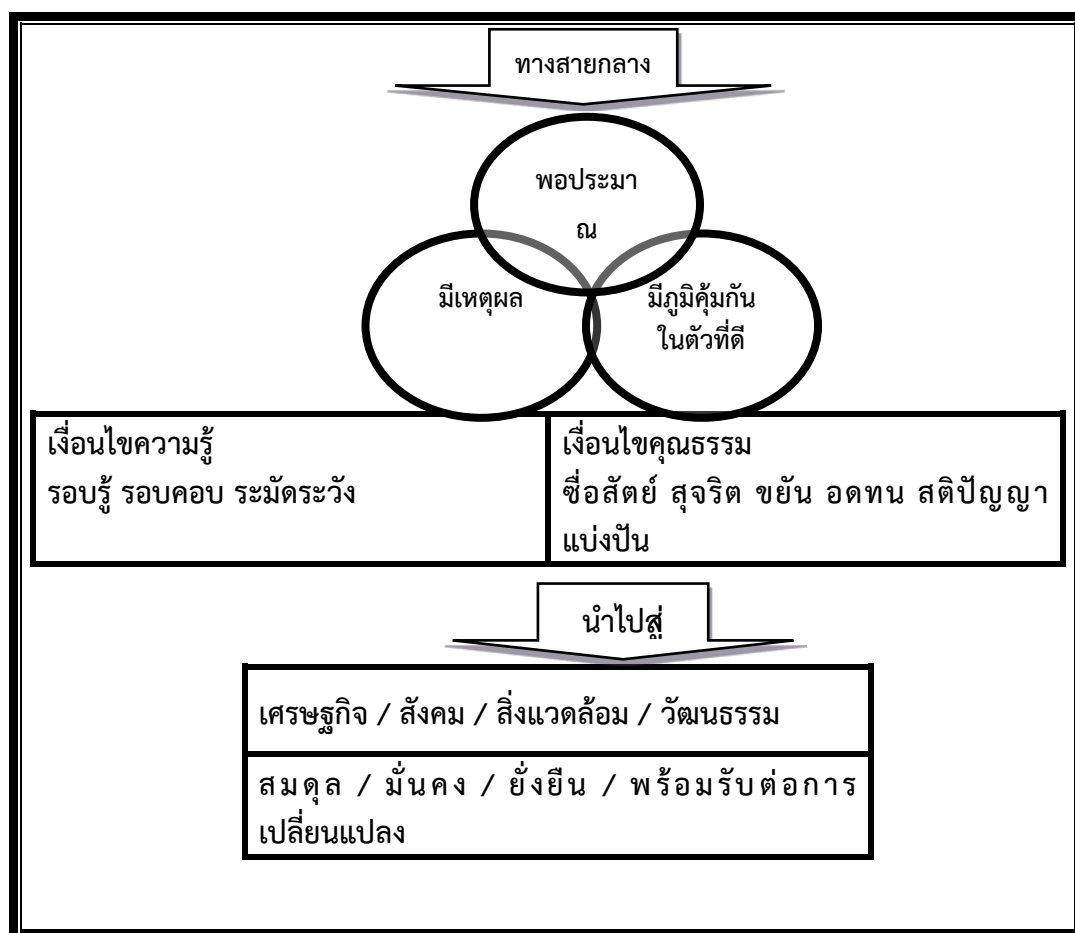
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทาง สายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลอดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ และการอยู่ร่วมกันของทุกคนในสังคมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทย ต้องประสบปัญหาภาวะทางเศรษฐกิจ และ ต้องการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพ เพื่อที่จะยืนหยัดในการพึ่งพาผู้อื่น และ พัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า *มันไม่ได้มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่* พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือ ทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศได้เศรษฐกิจพอเพียงเชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมของชุมชนให้ดีขึ้นโดยมีปัจจัย ๒ อย่างคือ

๑. การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่าง ปริมาณผลผลิตและการบริโภค
๒. ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง

ผลที่เกิดขึ้นคือ

- เศรษฐกิจพอเพียงสามารถที่จะคงไว้ซึ่งขนาดของประชากรที่ได้สัดส่วน
- ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม
- รักษาสมดุลของระบบนิเวศ และปราศจากการแทรกแซงจากปัจจัยภายนอก

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนะทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทาง สายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลกโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม "๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้" และ "คุณธรรม"

ภาพที่ ๒ - ๑ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข
แหล่งที่มา จากเว็บไซต์ <http://gotoknow.org/blog/kmanamai-nonta/๙๒๕๗๗>

๒.๓.๒.๑ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการพิจารณา ๕ ส่วน ดังนี้

๑. กรอบความคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการ

มองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

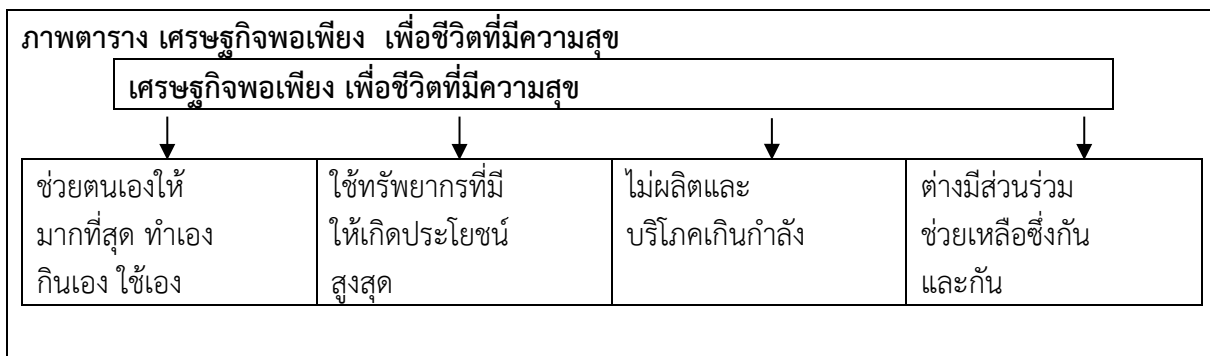
๓. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบไปด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

- ๑) **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- ๒) **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- ๓) **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงนั้น ต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- ๑) **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
- ๒) **เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

ภาพที่ ๒ - ๒ เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชีวิตที่มีความสุข

๒.๓.๓ กรอบแนวคิดหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อ ความมั่นคง และ ความยั่งยืน ของการพัฒนา

๒.๓.๓.๑ คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๒.๓.๓.๒ คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

- **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ สมพร ณ นคร โครงการการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรใน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการประเมินศักยภาพของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในจังหวัด นครศรีธรรมราช ประเมินผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยในการ ผลิตไม้ผลภายใต้สภาวะภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และประเมินผลการเรียนรู้และการพัฒนาของกลุ่ม เครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ดำเนินโครงการในระยะเวลา ๒๐ เดือน ตั้งแต่กันยายน ๒๕๕๖ ถึง พฤษภาคม ๒๕๕๘ ผลการดำเนินโครงการ พบว่า ศักยภาพของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง ๘ กลุ่ม ที่ผ่านการทดสอบความรู้ด้านการผลิตไม้ผล ที่มีคุณภาพก่อนการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ทั้ง ๒ แบบ คือ กระบวนการเรียนรู้แบบบรรยาย และ กระบวนการเรียนรู้แบบการจัดการความรู้ (KM) เกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังการผ่านกระบวนการ เรียนรู้ ทั้ง ๒ แบบ ก่อนและหลังแตกต่างกันทางสถิติ แต่เมื่อนำกระบวนการเรียนรู้ทั้งสองแบบมา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ที่ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ ทั้ง ๒ แบบ พบว่า มีผลไม่แตกต่างกันทางสถิติในกลุ่ม มังคุด ทุเรียน และส้มโอ แต่ แนวโน้มผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้แบบการจัดการความรู้ (KM) สูง กว่ากระบวนการเรียนรู้แบบ

บรรยาย เฉพาะกลุ่มเงาะ พบว่า กระบวนการเรียนรู้แบบการจัดการความรู้ (KM) นั้น เกิดผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้ สูงกว่ากระบวนการเรียนรู้แบบบรรยาย และเมื่อนำ กระบวนการเรียนรู้แบบการจัดการความรู้ (KM) ดำเนินการจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องอีก ๒ ครั้ง พบว่า ผลจากการจัดทำกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้แบบการจัดการความรู้(KM) ของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม มีคะแนนรวมทุกด้าน มีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นแตกต่างกันระหว่างก่อนการทำกิจกรรมกับครั้งที่ ๑ และ ครั้งที่ ๒ ตามลำดับ ผลของการจัดทำแปลงสาธิตเพื่อการเรียนรู้ของเกษตรกรในแต่ละกลุ่มพืชฯ ละ ๒ แปลง รวมทั้งหมด ๘ แปลง ซึ่งเป็นสถานที่ที่เกษตรกรเรียนรู้ในด้านต่างๆ ในขณะที่ทำกิจกรรม พบว่า แปลงสาธิตทุกแปลงมีการปรับปรุงและพัฒนาเหมาะสมและถูกต้องตรงตามหลักวิชาการแตกต่างทาง สถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง เช่น การตัดแต่งกิ่ง ระบบน้ำ และการให้น้ำ การจัดการปุ๋ย การเก็บเกี่ยว การ จัดการศัตรูพืช การพัฒนาคุณภาพของผลผลิต ความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการจัดทำแปลงสาธิต และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การทดลองใช้เครื่องมือในการเก็บเกี่ยวมังคุดของเกษตรกรในโครงการ นี้ พบว่า เครื่องมือไม้จำปามีความรวดเร็วในการเก็บเกี่ยวมากกว่าการใช้เครื่องมือถั่ว เนื่องจาก การใช้เครื่องมือไม้จำปาเกิดความสะดวกและรวดเร็วและเกษตรกรการยอมรับการใช้เครื่องมือไม้จำปา มากกว่าเครื่องมือถั่ว แต่เครื่องมือเก็บเกี่ยวที่เป็นชนิดถั่วเกิดความเสียหายน้อยกว่าการใช้ เครื่องมือไม้จำปา จึงทำให้เกษตรกรสูญเสียรายได้จากความเคยชินในการเก็บเกี่ยวโดยใช้ไม้จำปาถึง ๑๖.๒๓ เปอร์เซนต์ การศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพภูมิอากาศต่อการออกดอกของไม้ผลเศรษฐกิจ ๔ ชนิด ในจังหวัดนครราชสีมา ในรอบช่วงระยะเวลา ๗ ปีที่ผ่านมา (๒๕๕๐-๒๕๕๖) พบว่า สภาพ ภูมิอากาศมีผลกระทบต่อออกดอกของพืชในแต่ละปี เนื่องจากการออกดอกของพืชทั้ง ๔ ชนิด ขึ้นอยู่กับความแห้งแล้งของพื้นที่ในแต่ละปีเป็นปัจจัยหลัก พบว่า การเกิดความแปรปรวนของปริมาณ น้ำฝนที่ตกลงมา ทำให้การออกดอกเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิอากาศ และยัง พบว่า สภาพภูมิอากาศ ของ จังหวัดนครราชสีมา ฝั่งทิศตะวันตกมีปริมาณน้ำฝนลดต่ำในช่วง เดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ของ ทุกปี (ข้อมูลจากสถานีอุตุนิยมวิทยาหลวง อำเภอฉวาง) จึงทำให้ไม้ผลที่ปลูกในพื้นที่บริเวณนี้ออกดอก

ในช่วงดังกล่าว ซึ่งแตกต่างกับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดนครราชสีมา ฝั่งทิศตะวันออก (ข้อมูลจาก สถานีอุตุนิยมวิทยามหาวิทยาลัยราชภัฏ และสถานีอุตุนิยมวิทยาท่าอากาศยานนครราชสีมา อำเภอ เมือง) ในแต่ละปีจะมีปริมาณน้ำฝนลดลง จำนวน ๒ ช่วง คือ เดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม และช่วง กรกฎาคม-สิงหาคม จึงทำให้มังคุด และส้มโอที่ปลูกในพื้นที่ดังกล่าวออกดอก ๒ ช่วงเวลาเช่นเดียวกัน แต่การออกดอกในช่วงที่ ๒ (กรกฎาคม-สิงหาคม) ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นปกติทุกๆ ปี ในปีที่มีปริมาณน้ำฝน มากไม้ผลในพื้นที่นี้จะไม่ออกดอกในช่วงที่ ๒

๒.๔.๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัย ศิริภักดิ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ กรณีศึกษา: การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วงเมืองแปดริ้วสู่การสร้าง อาชีพในท้องถิ่นงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (๑) เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการกลุ่มงานวิจัยที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนการวิจัยเพื่อการพัฒนาในประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญและเป็นจุดแข็งในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพ (๒) เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ในการทำวิจัยอย่างมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัย บุคลากรของมหาวิทยาลัย นักวิจัย เครือข่าย และองค์กรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจ ผู้ผลิตมะม่วงเมืองแปดริ้ว ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา (๓) เพื่อพัฒนานวัตกรรมในการสนับสนุนการ พัฒนากลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วงเมืองแปดริ้ว สู่การสร้างอาชีพในท้องถิ่น (๔) เพื่อสร้างเสริม วัฒนธรรมในการทำงานวิจัยสู่การใช้ประ

โยชนในพื้นที่และการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในเวทีระดับ ต่างๆ โดยกำหนดขอบเขตการดำเนินงาน คือในปีที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๕๙) เป็นการพัฒนาระบบบริหาร จัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าว มหาวิทยาลัยยังคงต่อเนื่องการ พัฒนาระบบบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการพัฒนากลุ่มงานวิจัยประเด็นด้านวิสาหกิจมะม่วง และพัฒนา กลไกเชื่อมโยงระบบดังกล่าวกับระบบบริหารจัดการงานวิจัยระดับคณะ (FRMU) โดยดำเนินงานในปีที่ ๒ ต่อยอดจากการดำเนินงานจากปีที่ ๑

การดำเนินงานก่อให้เกิดผลในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ (๑) ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยที่เกิดขึ้นมี ๒ ระบบได้แก่ (๑) การพัฒนาระบบส่งเสริมงานวิจัย โดยได้ขับเคลื่อนให้มีการ จัดตั้ง คณะกรรมการส่งเสริมการบูรณาการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ ประกอบด้วยผู้บริหารของมหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ผู้แทนจากกรมการปกครอง)/ ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน คณบดี ๕ คณะ ผู้อำนวยการและรองและรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มีบทบาทในการขับเคลื่อน ส่งเสริม กำกับ ติดตามการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นไปตาม แผนงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และได้ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ในเชิงพื้นที่ (๒) การพัฒนาระบบสนับสนุนงานวิจัยเป็นการ ทำงานวิจัยแบบกลุ่ม ซึ่งกลุ่มงานวิจัยได้รับ การออกแบบและสังเคราะห์จากประเด็นโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่กรณี การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วง เมืองแปดริ้วสู่การสร้างอาชีพในท้องถิ่น ประกอบด้วยประเด็นงานวิจัย จำนวน ๑๐ เรื่อง ภายใต้กลุ่ม วิจัย ๔ กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มงานวิจัย ได้พัฒนาทีมนักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ โดยมีนักจัดการงานวิจัย ที่ได้รับการพัฒนาจำนวน ๗ คน ได้แก่ นักจัดการงานวิจัยกลุ่มที่ ๑ ด้านต้นทุนการผลิต (ปัจจัย การผลิต) จำนวน ๒ คน นักจัดการงานวิจัยกลุ่มที่ ๒ ด้านกระบวนการจัดการผลิต (การจัดการ การสวน ระบบการดูแลแปลงมะม่วง เทคโนโลยีการผลิต) จำนวน ๑ คน นักจัดการงานวิจัยกลุ่มที่ ๓ ด้าน กระบวนการจัดการผลผลิตจำนวน ๒ คน และนักจัดการงานวิจัยกลุ่มที่ ๔ ด้านสังคมและวัฒนธรรมจำนวน ๒ คน โดยได้พัฒนาและส่งเสริมให้ทีมนักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ มีบทบาทและหน้าที่ใน การเป็นพี่เลี้ยง ชี้แนะ สนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของนักวิจัยเชิงประเด็นดำเนินการตาม แผนการวิจัย สังเคราะห์ งานวิจัยเชิงประเด็นเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่หนุนเสริมเพิ่มเติมกันเพื่อ การนำไปใช้ประโยชน์ต่อพื้นที่ โดยมีวิธี ดำเนินงานดังนี้ (๑) ทบทวนและสังเคราะห์ทิศทางผลผลิตของ กลุ่ม (๒) สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการสนทนา แลกเปลี่ยนกันระหว่างนักวิจัยในกลุ่มเดียวกัน (๓) ประสานการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิจัยและ กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ดำเนินการ (๔) ดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยระดับกลุ่มงานระยะ ๖ เดือน ๙ เดือนและ ๑๒ เดือน (๕) สรุปผล การสังเคราะห์งานวิจัยระดับกลุ่มวิจัยรายงานแก่ชุดโครงการและหน่วยงานที่จะ นำไปใช้ประโยชน์ ส่วน (ii) ด้านการพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่ได้มีการพัฒนาโจทย์วิจัยสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่ มี จำนวน โครงการที่ได้รับการสนับสนุน ๑๐ โครงการ มีนักวิจัยทั้งหมด ๒๘ คน เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๘๖ ส่วนการพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงประเด็นสำหรับนักวิจัยที่มีประสบการณ์มีจำนวน โครงการที่ได้รับการสนับสนุน ๑๐ โครงการมีนักวิจัยทั้งหมด ๔๐ คน เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๒๖ โดยแบ่งเป็นบุคลากรสายวิชาการ ๓๘ คน สานสนับสนุน ๒ คน สำหรับ (iii) ด้านนวัตกรรมที่เกิด จากการพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่ประกอบด้วย ชุดความรู้ด้าน ต้นทุนการผลิต (ปัจจัยการผลิต) ได้แก่ (๑) รูปแบบการรวบรวมผลผลิตและการกระจายผลิตภัณฑ์เพื่อ การตลาดของเกษตรกรมะม่วง (๒) ข้อมูลความต้องการความรู้เพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิต การแปร รูป ต้นทุนการผลิต ของเกษตรกร, ชุดความรู้ด้านการ จัดการการผลิต (การจัดการสวน ระบบการดูแล แปลง มะม่วง เทคโนโลยีการผลิต) ได้แก่ (๑) ข้อมูลคุณภาพดินและความเค็มของน้ำท้องร่องสวนมะม่วง น้ำดอกไม้ตำบลสาวชะโงก (๒) ข้อมูลเปรียบเทียบคุณภาพผลผลิต มะม่วงน้ำดอกไม้ที่ปลูกทั่วไปกับ ปลูกตามแนว GAP (๓) ต้นแบบผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรและคุณสมบัติในการ

ออกฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ของมะม่วงน้ำดอกไม้(๔) ปุ๋ยสังคตที่เหมาะสมกับมะม่วงในตำบลสาวชะโงก, ชุดความรู้ด้านการจัดการผลผลิต ได้แก่ (๑) แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้มะม่วงสำหรับเกษตรกรและผู้บริโภค (๒) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วัตรกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นในตำบลสาวชะโงกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่๖ และชุดความรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมได้แก่ (๑) ชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้(๒) การพัฒนาเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนสาว ชะโงก (iv) ด้านการสร้างเสริมวัฒนธรรมในการทำวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ และการตีพิมพ์ เผยแพร่ผลงานวิจัยในเวทีระดับต่างๆ ที่เกิดจากระบบบริหารจัดการงานวิจัยที่พัฒนาขึ้นทั้ง ๒ ระบบ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ในการทำงานวิจัย โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม (PAR) ระหว่างนักวิจัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยเครือข่าย และองค์กรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ วิสาหกิจมะม่วงในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ถือว่าเป็นการสร้างเสริมวัฒนธรรมในการทำงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ และสามารถบูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยได้ ได้แก่ การเรียนการสอน การบริการวิชาการ และสามารถตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในเวทีระดับต่าง ๆ ได้อีกด้วย ทำให้ มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยอมรับอย่างกว้างขวางของสังคมและประเทศชาติเพิ่มขึ้น

๒.๔.๓ อ่างศ์ เมฆโหรา การศึกษากระบวนการผลิต กิจกรรมเพิ่มมูลค่า และต้นทุนการผลิตรังไหม และเส้นไหมอีรี่ในระดับฟาร์ม การเลี้ยงไหมอีรี่สามารถทำได้ในบ้าน มุมบ้าน และได้ทุนบ้าน อุปกรณ์ประกอบด้วยกระดัง ขึ้น เลี้ยงที่ต่อเป็นโครงไม้ประมาณ ๓ ชั้น กว้าง ๑.๒๐ เมตร ยาว ๓ เมตร มุ้งเขียวปูพ่นโครงไม้เพื่อเป็นที่อาศัย ของหนอน เลย์ได้น้ำหนักรังสด (รังไหมและดักแด้) รุ่งละประมาณ ๑๒-๑๕ กิโลกรัม การจัดการวัตถุดิบ ใช้ ใบละหุ่งและมันสำปะหลังสด ผู้เลี้ยงต้องเก็บทุกวัน ค่าใช้จ่ายหลักจึงอยู่ที่ค่าเดินทางไปเก็บวัตถุดิบการ เลี้ยงและการดูแล้วยผู้เลี้ยงจะนำรังไหมมาคัดแยกเอาตัวดักแด้ออก เพื่อจำหน่ายไปทำเป็นอาหารส่วนรังไหมจะนำไปฟอก ต้มลอกกว แล้วสาวเป็นเส้นด้ายต่อไป ต้นทุนการผลิตรังไหมต่อการเลี้ยง ๑ รุ่ง ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ประมาณ ๔๒ บาท ต้นทุนผันแปร ๘๓๘ บาท การแยกรังไหมและดักแด้ออกจากกัน ด้วยอุปกรณ์กรรไกรและแรงงานคน ๑ คน สามารถแยกรังและดักแด้ออกได้ ๕ กิโลกรัมรังไหม ในเวลา ๕ ชั่วโมง คิดเป็นค่าจ้างตัดรังไหมกิโลกรัมละ ๒๐ บาท การฟอกรังไหมด้วยวิธีการพื้นบ้าน น้ำหนักรังไหม ๑ กิโลกรัม สามารถฟอกเป็นปุ๋ยไหมแห้งได้ ๐.๗ กิโลกรัม ส่วนประกอบที่จำเป็นในการฟอกรังไหม ๑ กิโลกรัม ได้แก่ น้ำ โซดาแอส สบู่เหลว แรงงาน และเชื้อเพลิง จะเป็นต้นทุน ๕๐๘.๙๖ บาท การสาวไหมของโครงการด้วยเครื่องเอ็มซีโดยปุ๋ยไหม ๑ กิโลกรัม ๑ คน ใช้เวลาทำเส้นวันละ ๘ ชั่วโมง ได้เส้นไหมเส้นเล็กเฉลี่ย ๐.๑ กิโลกรัม หากเป็นเส้นใหญ่ ๑ วัน จะได้เส้น ๐.๓ กิโลกรัม การทอผ้า ผ้าคลุมไหล่เป็นผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่มผู้เลี้ยงไหมอีรี่ โดยปกติเส้นยืนจะใช้เส้นด้ายที่ทำจากฝ้าย ส่วนเส้นพุ่งทำจากไหมอีรี่ผ้าคลุม ๑ ผืน ขนาดกว้าง ๘ นิ้วยาว ๑.๘๐ เมตรจะมีน้ำหนัก ประมาณ ๓ ชีด คนทอ ๑ คน จะทำได้ ๓ ผืน ในเวลา ๒ วัน แต่ หากเป็นไหมอีรี่ล้วน ๑ คน จะทำได้วันละ ๑ ผืน และจำหน่ายในราคาส่งผืนละ ๕๐๐-๗๐๐ บาท (ไหมอีรี่แกม ฝ้าย) และ ๘๐๐-๑,๐๐๐ บาท (ไหมอีรี่ล้วน)) ผลตอบแทนเงินสดและสุทธิของการเลี้ยงไหมอีรี่รังสด ๑ รุ่ง น้ำหนัก ๑๓.๕ กิโลกรัม มีค่าเท่ากับ ๑,๒๙๕ และ ๗๓๔ บาท ตามลำดับ ส่วนมูลค่าเพิ่มจากกิจกรรมการเลี้ยงไหมจากดักแด้ผู้ผลิตภัณฑ์จำนวน ๑ กิโลกรัม ประกอบด้วยกิจกรรมการผลิตรังไหม การผลิตเส้นด้าย และการผลิตผ้าไหมและผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเท่ากับ ๙๕๕ ๖๔๑ และ ๑,๑๐๐ บาท ตามลำดับ ปัญหาในด้านต่าง ๆ ในการเลี้ยงไหมขณะนี้คือการจำหน่ายรังไหมที่ผู้เลี้ยงตั้งราคาไว้อย่างสูง อุตสาหกรรมไม่สามารถเข้ามารับซื้อได้ การสื่อสารของโครงการเน้นไปสู่การรับซื้อผลิตภัณฑ์คืนในราคาสูง และการแสวงหาแนวทางเพิ่มมูลค่าใน ตลาดระดับสูงจากสารสกัดจากไหมอีรี่ ดังนั้น ในการจะผลักดันการเลี้ยงไหมอีรี่เข้าสู่อุตสาหกรรม จะต้อง

คำนึงถึงความสามารถในการแข่งขันกับการผลิตใหม่หม่อน และการนำเข้าเส้นไหมจากต่างประเทศการสร้าง ความรับรู้ให้แก่ผู้เลี้ยงเกี่ยวกับคุณค่าที่แท้จริงของไหมอิตาลี ที่ประกอบด้วยทั้งส่วนที่เป็นดักแด้ที่มีคุณค่า ทาง โภชนาการและความต้องการของตลาด และในส่วนที่เป็นรังไหมที่มีคุณสมบัติดีกว่าฝ้ายแต่คุณภาพ ไม่ถึง ระดับไหมคุณภาพสูง ประสิทธิภาพในการฟอกรังไหม และประสิทธิภาพการทาสีเส้นด้ายที่รวดเร็ว และได้ ขนาดของเส้นไหมตามที่ต้องการ จากเครื่องมือสาวไหมที่โครงการให้การสนับสนุน และมีโครงการนำร่อง การบริหารจัดการการผลิตและการตลาดในการนำเข้าเส้นไหมเข้าสู่อุตสาหกรรมเส้นไหมต่อไป

๒.๔.๔ ไชยณรงค์ นาวานุเคราะห์ การผลิตและการตลาดโคเนื้อตามแนวชายแดนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างประเทศไทยและลาว วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยคือการศึกษาระบบการผลิต โครงสร้างต้นทุนและ การตลาดของการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร ตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของ ประเทศไทยสู่ประเทศลาว โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโค เนื้อ ของจังหวัดหนองคายเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนของจังหวัดเลย จังหวัดนครพนม จังหวัด มุกดาหาร ของ ประเทศไทย และเมืองหาดทรายฟอง กับเมืองปากงึม ของประเทศลาว รวมจำนวน เกษตรกรทั้งสิ้น ๒๘๖ ครัวเรือน และ ข้อมูลผู้รวบรวมโคมีชีวิต และผู้ค้าโคชำแหละ จำนวน ๒๕ ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น ๓๑๑ ครัวเรือน ทำการเก็บตัวอย่างเลือดและมูลโคไทยและโคลาว จำนวน ๔๔ ตัวอย่าง เพื่อนำไปวิเคราะห์หา ปริมาณและชนิดพยาธิภายในที่พบ รวมทั้งค่าทางชีวเคมีบาง ประการ การวิเคราะห์ข้อมูลมีการแบ่ง เกษตรกรออกตามจำนวนโคที่เกษตรกรเลี้ยง (๑-๕, ๖-๑๕, และมากกว่า ๑๕ ตัว) และแบ่งตามชนิดของพันธุ์ โค (พื้นเมือง, ลูกผสมบราห์มัน, ลูกผสมชาร์โรเลส์ และฮินดูบราซิล) ใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนการเลี้ยงโคเนื้อ ๒ วิธี คือ การคำนวณต้นทุนการผลิต ทั้งหมด (total cost) และต้นทุนเงินสด (cash basis cost) โดยไม่ คำนึงถึงค่าเสียโอกาสของ เกษตรกรที่ใช้แรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ ผลการศึกษา พบว่า ระบบการเลี้ยงโคเนื้อ ของเกษตรกรไทยเป็นแบบผสมผสานกับการ ทำนา เกษตรกรมีจำนวนโคเฉลี่ย ๘.๔๘ ตัวต่อครัวเรือน มี ต้นทุนทั้งหมดของการผลิตโคเนื้อต่อ น้ำหนักโคมีชีวิต ๑ กิโลกรัม เท่ากับ ๒๓.๖๔ บาท ประกอบด้วยต้นทุน พ่อแม่พันธุ์ร้อยละ ๔๙.๕ ต้นทุนคอกที่ ร้อยละ ๖.๙ และ ต้นทุนผันแปร ร้อยละ ๔๓.๖และมีต้นทุนเงินสดของ การผลิตโคเนื้อต่อ น้ำหนักโคมีชีวิต ๑ กิโลกรัม เท่ากับ ๑๘.๘๓ บาท ประกอบด้วยต้นทุนพ่อแม่พันธุ์ร้อยละ ๖๐.๐ ต้นทุนคอกที่ ร้อยละ ๘.๔และ ต้นทุนผันแปร ร้อยละ ๓๑.๖ ในขณะที่เกษตรกรลาวมีจำนวนโคเฉลี่ย ๗.๒๘ ตัว และมีต้นทุนทั้งหมดต่อกิโลกรัม เท่ากับ ๓๐.๙๔ บาท ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนพ่อแม่พันธุ์ ร้อยละ ๕๐.๗ ต้นทุนคอกที่ ร้อยละ ๑.๘ และ ต้นทุนผันแปร ร้อยละ ๔๗.๕ ต้นทุนเงินสดต่อกิโลกรัม เท่ากับ ๑๗.๕๖ บาท ประกอบด้วยต้นทุนพ่อแม่พันธุ์ร้อยละ ๗๓.๘ ต้นทุนคอกที่ ร้อยละ ๒.๖ และ ต้นทุนผันแปร ร้อยละ ๒๓.๖ ส่วนต้นทุนทั้งหมดและต้นทุนเงินสดของเกษตรกรที่เลี้ยงโคจำนวน ๑-๕ ตัวมีต้นทุนต่อน้ำหนักโคมี ชีวิต (กิโลกรัม) สูงสุด (๒๙.๕๔ และ ๒๔.๘๗ บาท) เมื่อเปรียบเทียบกับ เกษตรกรที่เลี้ยงโคจำนวนที่มากขึ้น (๖-๑๕ ตัว และมากกว่า ๑๕ ตัว) สำหรับต้นทุนทั้งหมดและต้นทุนเงินสดของการเลี้ยงโคพื้นเมืองมีต้นทุนต่อ น้ำหนักโคมีชีวิต (กิโลกรัม) ต่ำสุด (๒๑.๙๐และ ๑๖.๙๙ บาท) เมื่อเปรียบเทียบกับลูกผสม บราห์มัน (๒๔.๖๓และ ๑๙.๙๐ บาท) ลูกผสมชาร์โรเลส์ (๒๖.๙๑และ ๒๖.๘๔ บาท)และฮินดูบราซิล (๓๔.๒๗ และ ๒๗.๕๑ บาท) วิธีการตลาดโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ มีการจำหน่ายโคให้กับพ่อค้าใน ท้องถิ่นผู้มา ติดต่อซื้อโคแล้วนำไปจำหน่ายต่อเป็นส่วนมาก (ร้อยละ ๘๘) มีเกษตรกรซื้อ-จำหน่าย กันเองโดยไม่ผ่านพ่อค้า เป็นส่วนน้อย (ร้อยละ ๔) มีเกษตรกรบางรายนำโคไปจำหน่ายด้วยตนเอง (ร้อยละ ๓) หรือนำไปจำหน่าย ให้กับสหกรณ์โคเนื้อ (ร้อยละ ๓) หรือจำหน่ายให้กับพ่อค้าโค ชำแหละ (ร้อยละ ๒) นอกจากนั้น ยังมีการซื้อ

โคจากพ่อค้าจากภาคเหนือและที่ตลาดนัดโค-กระบือ การซื้อขายจากจังหวัดหนองคายไปยังประเทศลาวมีอยู่น้อย โดยมากอาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เมื่อพิจารณาถึงห่วงโซ่มูลค่าโคเนื้อ (คำนวณจากโคทุกพันธุ์) พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโค เนื้อมีต้นทุนน้ำหนักโคมีชีวิต (กิโลกรัม) เท่ากับ ๒๓.๖๔ บาท (พันธุ์โคเท่ากับ ๑๑.๖๙ บาท และต้นทุนในการเลี้ยงโคเท่ากับ ๑๑.๙๕ บาท) โดยมีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อ ๔๐.๕๘ บาทต่อกิโลกรัม และมีกำไร ๑๖.๙๔ บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่ผู้รวบรวมโคมีชีวิตมีต้นทุนการตลาด ๓.๖๒ บาทต่อกิโลกรัม และมีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อ ๕๑.๑๑ บาทต่อกิโลกรัม และมีกำไร ๖.๙๑ บาทต่อกิโลกรัม ส่วนผู้ค้าโคชำแหละมีต้นทุนการตลาด ๔.๙๖ บาทต่อกิโลกรัม และมีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อ ๖๕.๐๓ บาทต่อกิโลกรัม และมีกำไร ๘.๙๖ บาทต่อกิโลกรัม การกระจายผลประโยชน์ และต้นทุนการตลาดของโคเนื้อ ในส่วนของเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อมีส่วนสูงที่สุด (๕๑.๖๓ และ ๒๖.๐๕) รองลงมา คือ ผู้ค้าโคชำแหละ (ร้อยละ ๒๗.๓๑และ ๑๓.๗๘) และ ผู้รวบรวมโคมีชีวิต (ร้อยละ ๒๑.๐๖และ ๑๐.๖๒) โดยมีร้อยละของส่วนเหลือการตลาดต่อต้นทุนการตลาด เท่ากับ ๔๙.๕๕ และ ๕๐.๔๕ ตามลำดับ ปัญหาด้านการผลิตของเกษตรกรไทยผู้เลี้ยงโคเนื้อที่พบมากที่สุด ได้แก่ ราคาโคเนื้อแตกต่างกัน รองลงมา คือ การขาดแคลนอาหารหยาบและสถานที่เลี้ยงโค ปัญหาของเกษตรกรลาวผู้เลี้ยงโคเนื้อ ได้แก่ โรค พยาธิ และการขาดแคลนพื้นที่เลี้ยงโค พยาธิสัตว์วิทยาและคุณสมบัติทางชีวเคมีของเลือดในโคพื้นเมืองไทยและโคพื้นเมืองลาว พบว่าโคทั้ง ๒ กลุ่ม มีชนิดและปริมาณของ พยาธิตัวกลมและตัวแบนที่ไม่แตกต่างกัน ค่าทางชีวเคมีของเลือด ได้แก่ ระดับของ creatinine ใน พลาสมา (CRT) ระดับของเอนไซม์ aspartate aminotransferase (AST) ระดับยูเรียไนโตรเจนใน ฌ พลาสมา (blood urea nitrogen; BUN) ในโคทั้ง ๒ กลุ่มอยู่ในระดับปกติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โค พื้นเมืองทั้ง ๒กลุ่ม ไม่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคเนื้อโค และผู้ที่เกี่ยวข้อง ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย (๑) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรภายในประเทศเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง เนื่องจากมีต้นทุนทั้งหมดและต้นทุนเงินสดต่อน้ำหนักโคมีชีวิตต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบกับโคเนื้อลูกผสมบราห์มัน ลูกผสมชาร์โรเลส์ และอินดুবราซิล (๒) ส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยมีการเลี้ยงโคเนื้อระหว่าง ๖-๑๕ ตัว เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด แต่เกษตรกรต้องคำนึงถึงแรงงานในครัวเรือน สภาพพื้นที่ และสภาพการตลาดด้วย (๓) เกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ ๑-๕ ตัว ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมปศุสัตว์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตโคของเกษตรกร (๔) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรใน ๔ จังหวัดให้เหมาะสมกับสภาพของ พื้นที่ เช่น จังหวัดนครพนม พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่เป็นที่นา และข้าวโพด ยังมีพื้นที่ป่าผลัดใบ สมบูรณ์จึงเหมาะแก่การเลี้ยงโคเนื้อ เช่นเดียวกับ จังหวัดเลยและมุกดาหาร ในขณะที่พื้นที่ของ จังหวัดหนองคาย ส่วนใหญ่เป็นพืชไร่ และยางพารา และมีปัญหาน้ำท่วม ทำให้มีความเหมาะสม กับการเลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น (๕) สนับสนุนและพัฒนาการสร้างมูลค่าเพิ่ม และความเป็นธรรมในการผลิตและการตลาด โคเนื้อตลอดห่วงโซ่มูลค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อ

๒.๔.๕ วิทยา เกียรพณัฐ โครงการวิจัยหนี้สินภาคครัวเรือนของเกษตรกรในชนบทไทย โครงการวิจัยเรื่อง หนี้สินภาคครัวเรือนของเกษตรกรในชนบทไทย เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึง ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรและสมาชิกในครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) สำรวจสถานภาพทั่วไป เกี่ยวกับ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยการเข้าร่วมโครงการตาม นโยบายรัฐของเกษตรกร (๒) ศึกษาเปรียบเทียบ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยการเข้าร่วมโครงการตามนโยบายรัฐ ระหว่างเกษตรกรผู้เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ภาคประชาชน (๓) หาความสัมพันธ์ระหว่าง

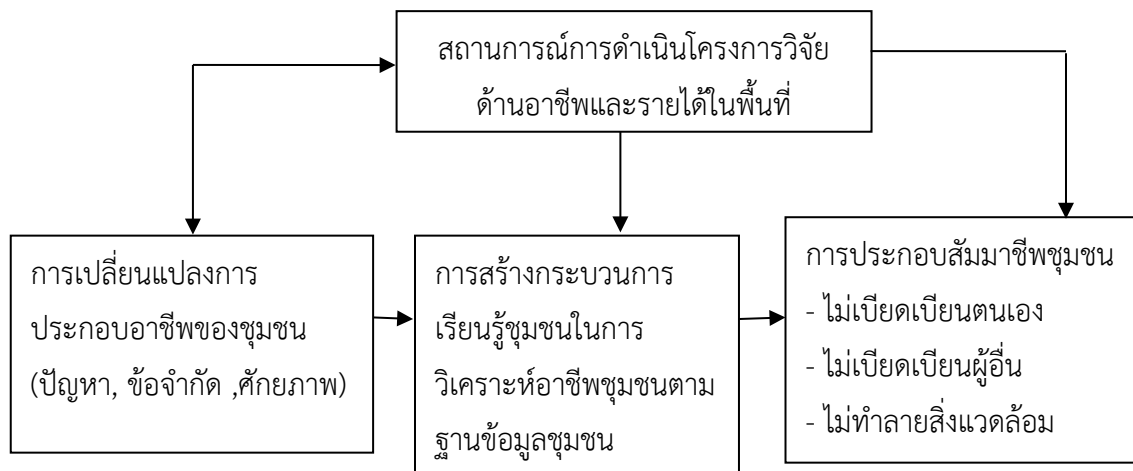
กลุ่มตัวแปรอิสระของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิต ลักษณะ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และ ปัจจัยการเข้าร่วมโครงการตามนโยบายรัฐของ เกษตรกร ที่มีผลต่อตัวแปรตาม ได้แก่ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรการชำระหนี้จริงของ เกษตรกร หนี้สินของเกษตรกร และการเข้าร่วมโครงการแก้ไข ปัญหาหนี้สินภาคประชาชนของ เกษตรกร (๔) กำหนดนโยบายที่เหมาะสมต่อการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของเกษตรกรในชนบท ไทยตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะถ้าหากไม่สามารถแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรได้ การที่จะพยายามชักจูงให้เกษตรกรมาดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นไปได้ยาก การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่าง โดยแบ่งพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยออกเป็น ๙ อนุภูมิภาคทั่วประเทศ แล้วทำการคัดเลือกจังหวัด ตัวแทน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เป็นตัวแทนของแต่ละอนุภูมิภาค ๙ จังหวัดได้แก่ เชียงราย เพชรบูรณ์ขอนแก่น นครราชสีมาบุรีรัมย์สระแก้ว สุพรรณบุรีชุมพรและ นครศรีธรรมราช หลังจาก นั้นจึงนำมาคัดเลือกอำเภอตัวอย่างจากจังหวัดตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จังหวัดละ ๒ อำเภอ รวมจำนวน ๑๘ อำเภอ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีจำนวน ๒,๔๑๐ ราย จำแนกเป็น เกษตรกร ๒ กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ๙๗๘ ราย และ เกษตรกรไม่ได้เข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ๑,๔๓๒ ราย นอกจากนี้ยังมีการจัด ประชุมสนทนากลุ่ม ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคของประเทศ เพื่อระดมความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรในชนบทไทย

ผลการวิเคราะห์ สถานภาพทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ ๔๑-๖๐ ปีสำเร็จ การศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ๔ คน จำนวนสมาชิกวัยแรงงาน ๓ คน จำนวนสมาชิกวัยพึ่งพิง ๑ คน มีอายุการเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. ไม่เกิน ๑๐ ปีมีที่ดินการเกษตรเฉลี่ย ๑๙.๕๖ ไร่ ส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติมูลค่าทรัพย์สินรวมของครัวเรือนเฉลี่ย ๙๓๘,๑๙๕ บาท มีเงินออมเฉลี่ย ๑๔,๔๓๒ บาท มีหนี้สินเฉลี่ย ๑๖๗,๕๙๗ บาท มีรายได้การเกษตรเฉลี่ย - ๒ - ๑๔๐,๐๗๖ บาท รายได้นอกการเกษตรเฉลี่ย ๖๐,๒๘๘ บาท ค่าใช้จ่ายการเกษตรเฉลี่ย ๗๕,๐๔๓ บาท และ ค่าใช้จ่ายนอกการเกษตรเฉลี่ย ๑๒๑,๐๓๐ บาท เกษตรกรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการเข้าร่วมงานประเพณีมากที่สุดคืองานสงกรานต์ภูมิปัญญาที่มีจำกัดไปประกอบอาชีพคือการจักสาน การทำปุ๋ยหมัก ซิวภาพ และการทอผ้าโครงการของรัฐที่เกษตรกรเข้าร่วมมากที่สุดได้แก่โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รองลงมา คือโครงการกองทุนหมู่บ้าน และโครงการบัญชีครัวเรือน สำหรับโครงการที่ เกษตรกรเห็นว่าเป็นประโยชน์มากคือโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการพักชำระหนี้ และโครงการกองทุนหมู่บ้าน ส่วนโครงการที่เห็นว่าเป็นประโยชน์น้อยที่สุดได้แก่โครงการส่งเสริม การเลี้ยงโคเนื้อล้านครอบครัว โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และโครงการบัญชีครัวเรือน จากผลของการวิจัยในภาพรวมเกี่ยวกับภาวะหนี้สินของเกษตรกรทั้งที่เข้าร่วมโครงการแก้ไข ปัญหาหนี้สินภาคประชาชนและมิได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวจากสมการหลัก ๔ สมการคือ ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรการชำระหนี้ได้ตามสัญญาจำนวนหนี้รวม และการเข้าร่วม โครงการแก้ไขปัญหานี้สินภาคประชาชนของเกษตรกร โดยการวิเคราะห์ทางสถิติถึงปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้นและปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกษตรกรมีหนี้สินลดลง สรุปผลได้ดังนี้ ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้นในส่วนที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วยตัวแปรด้าน ความเป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า มีการศึกษามากกว่า มีสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงานมากกว่า มีจำนวน สมาชิกที่ประกอบอาชีพน้อยกว่า โดยที่ตัวแปรด้านเพศและจำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพเป็นตัวแปร ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่อายุการศึกษา และจำนวนสมาชิกในวัยแรงงาน จะมีความสำคัญ ทางสถิติสูงกว่ากลุ่มปัจจัยส่วน

บุคคลที่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินลดลง ประกอบด้วยความเป็นเพศชาย มีอายุน้อยกว่า มีการศึกษาน้อยกว่า มีจำนวนสมาชิกในวัยแรงงานน้อยกว่า และมีจำนวนสมาชิกที่ ประกอบอาชีพมากกว่า ส่วนปัจจัยด้านจิตลักษณะที่เป็นสาเหตุของการเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้นของเกษตรกรก็คือการชอบ ความทันสมัยของเกษตรกร หรืออีกนัยหนึ่งคือต้องการเลียนแบบแผนการบริโภคของชนชั้นกลางใน ชนบทหรือในเมืองการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีที่ช่วยลดต้นทุน การผลิตเช่นการผลิตโดยลดการใช้สารเคมีซึ่งจะต้องมีความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ ความรู้ เรื่องการบำรุงดินที่เหมาะสม มีความรู้เกี่ยวกับโรคพืชและแมลงเป็นอย่างดีสามารถมีวิธีการที่จะทำให้ แมลงจัดการตนเองได้ซึ่งเป็นความรู้ทางเทคนิคขั้นสูง รวมไปถึงความรู้ในการคัดเลือกสายพันธุ์โดย เกษตรกรเอง ความรู้เหล่านี้เกษตรกรที่มีอายุน้อยกว่าและมีการศึกษาน้อยไม่สามารถจะเรียนรู้ได้เมื่อมี ความรู้ด้านนี้น้อยกว่า โอกาสที่จะเป็นหนี้ก็มากกว่า ส่วนที่ตอบว่าชอบการเปลี่ยนแปลง หมายความว่า ชอบการเปลี่ยนแปลงตามกระแส ก็คือ ถ้ามีการใช้เครื่องมือเครื่องจักรสมัยใหม่มาทำการเกษตร มี สารเคมีตัวใหม่ๆ มาแนะนำ หรือมีพืชพันธุ์ใหม่มาให้ทดลองทำ เกษตรกรกลุ่มที่มีแนวโน้มจะเป็นหนี้ เพิ่มก็จะทำตามโดยไม่มีความรู้จริง หรือไม่รู้ข้อจำกัดของตัวเองจิตลักษณะดังกล่าวมีผลทำให้เกษตรกร มีโอกาสเป็นหนี้ได้มากกว่าเกษตรกรที่มีจิตลักษณะตรงกันข้าม ถึงแม้ว่าจะไม่มีระดับนัยสำคัญที่สูงพอ ปัจจัยทางสังคม การนำภูมิปัญญาที่มีจำกัดไปใช้ในการประกอบอาชีพน้อยหรือมากไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งมีความหมายว่าทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์จริงกล่าวคือถ้าหากมีพื้นที่ทำการเกษตร น้อยทำให้มีรายได้จากการเกษตรน้อย จำเป็นต้องหารายได้เสริม ซึ่งรายได้เสริมที่ได้จากภูมิปัญญา ก็ ได้แก่การทอผ้าและจักสาน ซึ่งก็ไม่ได้ช่วยให้แก้ปัญหาหนี้สินอันเกิดจากการมีที่ดินทำกินไม่พอเพียงแก่ การเลี้ยงชีพได้อย่างไรก็ตามในกรณีนี้หากการนำภูมิปัญญาไปใช้มากก็อาจช่วยให้หนี้สินลดลงได้บ้าง แต่คงได้ไม่มากนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในครอบครัวด้วยว่ามีมากพอที่จะทำกิจกรรมดังกล่าว มากน้อยเพียงใด ปัจจัยดังกล่าวจึงเปลี่ยนแปลงไปตามความสามารถในการหารายได้จากภาคการเกษตร หรือการมีขนาดของที่ดิน และจำนวนสมาชิกที่จะประกอบอาชีพนี้ได้ดังนั้น ปัจจัยนี้โดยตัวของมันเอง จึงมิใช่เป็นตัวแปรอิสระในความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไป แต่เป็นตัวแปรตามของปัจจัยอื่นๆ ด้วยเหตุ นี้ผลออกมาจึงไม่มีความสำคัญในทางสถิติ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีอยู่สองตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญเพียงพอได้แก่จำนวนที่ดินการเกษตรที่ถือ ครองและจำนวนเงินออม สำหรับปัจจัยที่เป็นต้นเหตุทำให้มีหนี้สินมากและมีนัยสำคัญทางสถิติคือทำเกษตรผสมผสาน มีแหล่งน้ำทำการเกษตร มีมูลค่าทรัพย์สินมาก มีรายได้จากการเกษตรมาก มีรายได้ นอกการเกษตรมาก มีรายจ่ายการเกษตรมากและมีรายจ่ายนอกการเกษตรมาก ปัจจัยทางเศรษฐกิจชุด ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีทรัพย์สินมาก มีรายได้ทางการเกษตรและรายได้นอกการเกษตรมารายจ่าย การเกษตรมากและรายจ่ายนอกเกษตรมากย่อมมีแนวโน้มที่จะมีหนี้มากแต่ในกรณีนี้เป็นหนี้ที่มีปัญหา ไม่มากนักเพราะผู้ที่เป็นหนี้ยังมีศักยภาพที่สามารถจะชำระหนี้ได้ ปัจจัยชุดสุดท้ายคือการเข้าร่วมโครงการตามนโยบายของรัฐ มีตัวแปรสามตัวที่ไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติได้แก่การเข้าร่วมโครงการ SME การเข้าร่วมโครงการ SPV และการเข้าร่วมโครงการบัญชี ครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่มีผลทำให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ได้แก่การเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ น้อยกว่าการเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนมากกว่าการเข้าร่วมโครงการกองทุนหมู่บ้านมากกว่า การเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนมากกว่า การเข้าร่วมโครงการ SML มากกว่าและการเข้าร่วมโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าน้อยกว่า จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลหรือมีปฏิสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ของเกษตรกรสูง ในภาพรวม ลักษณะดังกล่าวสะท้อนประเด็นในเชิงนโยบายสองลักษณะลักษณะแรกคือผู้ที่เป็นหนี้แล้วมีโอกาสที่ จะชำระหนี้คืนได้น้อย ได้แก่ เกษตรกรที่สูงอายุมีการศึกษาในระบบเท่าๆกับหรือต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกินกว่ารายได้ที่มีจำกัด มีแนวโน้มที่ต้องการจะ

ยกระดับการบริโภค มี ปัญหาในการตอบสนองต่อเทคโนโลยีที่จะช่วยลดต้นทุนการผลิตแต่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงการ ผลิตตามเพื่อนเกษตรกรหรือการโฆษณาชวนเชื่อ จำเป็นต้องพึ่งโครงการรัฐทุกประเภทที่จะช่วยให้เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้นหรือช่วยลดค่าใช้จ่ายลงได้ลักษณะที่สองได้แก่เกษตรกรที่ไม่มีปัญหาหนี้สินจนเป็นที่น่าวิตก กล่าวคือถึงแม้มีหนี้มากก็มีทรัพย์สินมาก มีโอกาสในการหารายได้มาก ทั้งจากภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร ได้แก่ เกษตรกรที่ยังมีอายุน้อย มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มี จำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่มากนัก มีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาเทคโนโลยีที่จะช่วยลดต้นทุน การผลิตและพร้อมที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินมาก มีรายได้การเกษตรและนอกการเกษตรมาก ทางแก้ปัญหาหนี้สินจากผลการศึกษาจะต้องแบ่งเกษตรกรออกเป็นสี่กลุ่ม ได้แก่กลุ่มที่หนึ่ง เป็นกลุ่มที่มีอายุน้อย และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป จัดว่าอยู่ในกลุ่มที่จะต้องเฝ้าระวังถ้า หากมีเทคโนโลยีที่จะสามารถลดต้นทุนได้หรือทำให้ผลิตภาพสูงขึ้น หรือแม้แต่ในเรื่องการบริหาร จัดการด้านการเงินและการตลาดกลุ่มนี้จะสามารถรับได้ และสามารถพัฒนาตนเองให้พ้นจากหนี้สินได้ ในที่สุดกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่มีอายุมากขึ้นและเปลืองพล่า ทำให้มีหนี้สินเพิ่มพูนมากขึ้น กลุ่มนี้ยังเป็น กลุ่มที่มีความหวัง ถ้าหากได้รับการแนะนำให้ลดละเลิกอบายมุขพยายามเพิ่มรายได้ด้วยการใช้ เทคโนโลยีในการลดต้นทุน และลดรายจ่ายด้วยการทำบัญชีครัวเรือน และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นอื่นๆ นอกเหนือจากอบายมุขได้อีกรวมทั้งโครงการของรัฐทั้งหลายที่มีผลในการลดรายจ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและโครงการ SML เนื่องจากโครงการเหล่านี้เป็นโครงการที่ เรียกว่าเป็นสวัสดิการชุมชนอย่างแท้จริงแต่ควรหลีกเลี่ยงโครงการประเภทที่เข้าถึงแหล่งทุนแล้วทำให้ มีหนี้สินมากขึ้น ส่งเสริมการออมเพื่อให้มีการบริหารการเงินที่ดีขึ้นกว่าเดิม เพิ่มสวัสดิการให้แก่ชุมชนโดยภาคประชาชนเอง กลุ่มที่สาม คือกลุ่มที่สิ้นหวังได้แก่กลุ่มเกษตรกรที่สูงอายุมีระดับ การศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า มีที่ดินและทรัพย์สินน้อย ไม่สามารถหารายได้จากกิจกรรม นอกการเกษตรมาชดเชย ไม่มีเงินออม มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ไม่มีงานทำมากเกษตรกรเหล่านี้ ไม่สามารถช่วยได้โดยการให้พวกเขาเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้น ทางที่เป็นไปได้มีทางเดียวคือหาทาง ลดหนี้หรือปลดหนี้ให้พร้อมทั้งจะต้องมีสวัสดิการต่างๆ นอกเหนือจากโครงการ SML และโครงการ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ามารองรับ ส่งเสริมให้เกษตรกรเหล่านี้ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นให้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้และทำการเกษตรเท่าที่จำเป็นต้องใช้ในครัวเรือนเป็นหลัก ซึ่งหน่วยงานของรัฐและภาค ประชาสังคมจะต้องเข้ามามีส่วนรับผิดชอบดูแลในด้านสวัสดิการให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้กลุ่ม สุดท้ายคือกลุ่มเกษตรกรทำเกษตรผสมผสานซึ่งเป็นตัวแปรที่ทำให้เป็นหนี้สินมาก ผลงานวิจัยนี้ไม่ สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าสาเหตุที่แท้จริงมาจากปัญหาใดบ้าง การอธิบายตัวแปรที่ปรากฏอยู่ใน รายงานฉบับนี้จึงเป็นเพียงการคาดเดามากกว่าการมีข้อมูลที่ชัดเจนมาสนับสนุน ประเด็นนั้นจึงเป็น ประเด็นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาต่อไป เพราะในความเป็นจริงได้มีทั้งข้อเสนอทางทฤษฎีและ รูปธรรมจากการปฏิบัติว่าการเกษตรผสมผสานสามารถเป็นทางเลือกให้เกษตรกรมีชีวิตอย่างมีความสุข และปลอดจากภาระหนี้ได้อย่างแท้จริงแต่ผลจากการศึกษาในครั้งนี้กลับพบว่าอาชีพเกษตรผสมผสาน กลับเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ประเด็นนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาระดับลึกเพิ่มเติมถึงกรณีเกษตรกรจะประสบความสำเร็จและไม่สำเร็จจากการเกษตรผสมผสาน ว่ามีปัจจัยหนุนเสริมหรือปัจจัยซ้ำเติมในเรื่องใดและในกรณีใดบ้าง จากภาพทั้งหมดที่ได้อธิบายไว้ในที่นี้จึงชี้ให้เห็นชัดว่า ปัจจัยที่เด่นที่สุดที่จะช่วยให้เกษตรกร สามารถรอดพ้นจากภาวะหนี้สินได้เป็นเรื่อง การศึกษาและความสามารถในการหาความรู้หรือพัฒนา อาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในชนบทในระยะยาวได้อีกด้วย

๒.๕ กรอบแนวคิดในการศึกษาการวิจัย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่
อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

บทที่ ๓ วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research : CBR) ที่มีการประยุกต์ใช้เครื่องมือและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีรายละเอียดขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

- ๓.๑ ขอบเขตการวิจัย
- ๓.๒ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๓ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๕ กิจกรรมวิจัย

๓.๑ ขอบเขตการวิจัย

๓.๑.๑ ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย

- ๓.๑.๑.๑) บริบทชุมชนและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน
- ๓.๑.๑.๒) การประกอบสัมมาชีพและรายได้ของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน
- ๓.๑.๑.๓) เครื่องมือ วิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
- ๓.๑.๑.๔) รูปแบบและแนวทางการสร้างการเรียนรู้วิจัยเพื่อท้องถิ่นและชุมชนเพื่อสร้างสัมมาชีพและรายได้ของชุมชนบนฐานงานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่

๓.๑.๒ ขอบเขตพื้นที่วิจัย

ดำเนินการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพและรายได้ของชุมชนบนฐานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชุมชนสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๕ โครงการ ดังนี้

- ๓.๑.๒.๑ โครงการวิจัยการศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงตุงใต้ ตำบลหนองเชียงตุง อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ
- ๓.๑.๒.๒ โครงการวิจัย ศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเสมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
- ๓.๑.๒.๓ โครงการวิจัย การผลิตเส้นไหม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ
- ๓.๑.๒.๔ โครงการวิจัย แนวทางการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรเพื่อจัดการหนี้ของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลตู อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ
- ๓.๑.๒.๕ โครงการวิจัย การศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๑.๓ ขอบเขตกลุ่มเป้าหมายการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินโครงการนี้ ประกอบด้วย

๓.๑.๓.๑) นักวิจัยและที่ปรึกษาในโครงการวิจัย “การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ” จำนวน ๘ คน ประกอบด้วย นักวิจัย ๕ คน และที่ปรึกษา ๓ คน

๓.๑.๓.๒) นักวิจัยโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ ๕ โครงการ จำนวน ๗๐ คน ประกอบด้วย

(๑) โครงการวิจัยการศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๒๑ คน

(๒) โครงการวิจัยศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองสะมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๑๓ คน

(๓) โครงการวิจัยการผลิตเส้นไหม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษจำนวน ๑๔ คน

(๔) โครงการวิจัย โครงการวิจัย แนวทางการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรเพื่อจัดการหนี้ของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลตู อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๑๓ คน

(๕) โครงการวิจัย การศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๒๐ คน

๓.๑.๔ ขอบเขตระยะเวลาการวิจัย

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการการวิจัย ๑๕ เดือน คือ เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ เดือน กันยายน ๒๕๖๐ ถึง วันที่ ๓๑ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๑

๓.๒ เครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเรื่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ .ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ การแตกกรอบการศึกษา

๓.๒.๒ ประเด็นคำถามการสัมภาษณ์

๓.๒.๓ ประเด็นการสนทนากลุ่ม

๓.๒.๔ ประเด็นการประชุมปฏิบัติการ หรือประเด็นในการจัดเวที

๓.๒.๕ การติดตามแบบมีส่วนร่วม

๓.๒.๖ แบบบันทึกการสังเกต

๓.๒.๗ Canvas Application

๓.๓ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัย ได้มีการออกแบบวิธีการขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็นวิธีการขั้นตอนการเตรียมการ วิธีการขั้นตอนการศึกษารวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยในระดับพื้นที่ และวิธีการขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างการเรียนรู้ในการปฏิบัติการ ดังนี้

๓.๓.๑) วิธีการขั้นตอนการเตรียมการ ในวิธีการขั้นตอนนี้ จะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับกลุ่มคนที่จะมีร่วมดำเนินการ ประกอบด้วยทีมวิจัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ทีมนักวิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัยในพื้นที่ รวมทั้งชาวบ้านและแกนนำชุมชนในพื้นที่โครงการวิจัย โดยจะมีการดำเนินการดังนี้

๓.๓.๑.๑) การเตรียมทีมวิจัยและคณะที่ปรึกษา โดยการจัดประชุมสร้างทีมวิจัย เรียนรู้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และประชุมทีมวิจัยเพื่อพัฒนา ออกแบบเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน แบ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในงานวิจัย ผูกอบรม พัฒนาศักยภาพ ในการเก็บข้อมูล และออกแบบเครื่องมือในการศึกษาวิจัย

๓.๓.๑.๒) เตรียมทีมนักวิจัยชุมชน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการออกแบบเครื่องมือการวิจัยตามประเด็นงานตามแผนงานการวิจัยของแต่ละโครงการวิจัย โดยการประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ แนวทางการวิจัยแก่ชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ในการดำเนินงานวิจัย เพื่อให้หมู่บ้านมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย ทุกขั้นตอน และร่วมกันสร้างเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลโดยชุมชน

๓.๓.๒) วิธีการขั้นตอนการศึกษารวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการผ่านกระบวนการติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยในระดับพื้นที่ดำเนินการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับทีมนักวิจัยที่ปรึกษา และและตามแผนงานโครงการวิจัยของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระดับพื้นที่ เช่น กิจกรรมการประชุมชี้แจงต่อชุมชน การสร้างทีมวิจัย การเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม การสร้างการเรียนรู้ในการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน และสรุปบทเรียนการดำเนินงานจากการติดตาม ผลการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

๓.๓.๓) วิธีการขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างการเรียนรู้ในการปฏิบัติการ โดยคณะผู้วิจัย จะมีการประชุม รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อมูลตามประเด็นศึกษา และคืนข้อมูลให้ชุมชน เป็นการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ในระดับทีมวิจัยและที่ปรึกษา และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลร่วมกันกับชุมชน การกำหนดแนวทางแผนงานในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการสรุปวิเคราะห์ข้อมูล พัฒนาทักษะทีมวิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัยร่วมกัน

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยวิเคราะห์ตีความจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประเมินกิจกรรม การสังเกตและการประชุมเชิงปฏิบัติการ และเขียนนำเสนอรายงานในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้เครื่องมือและกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ ได้แก่

๓.๔.๑) ประชุมกลุ่มย่อยสรุปบทเรียนเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลร่วมกัน ทีมวิจัยดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสรุปบทเรียนเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลร่วมกัน โดยดำเนินการนำเสนอข้อมูลที่ได้ลงมือจัดเก็บ ตามประเด็นที่กำหนด และกำหนดให้นำข้อมูลดิบดังกล่าวมานำเสนอในที่ประชุมและให้ที่ปรึกษาโครงการ และพี่เลี้ยงโครงการ ร่วมกันเพิ่มเติมข้อมูลให้ครบถ้วน ในกรณีที่ข้อมูลตกหล่นหรือขาดความสมบูรณ์

๓.๔.๒) สรุปถอดความรู้ประสบการณ์ และจัดการความรู้ที่ผ่านมา ทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อสรุปประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาว่ามีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างไร จัดหลักสูตรอย่างไร มีขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานอย่างไรบ้าง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน

๓.๕ กิจกรรมวิจัย

การดำเนินกิจกรรมการวิจัยในครั้งนี้ทีมวิจัยได้แบ่งช่วงในการดำเนินการ มีรายละเอียดในแต่ละช่วง ดังนี้

๓.๕.๑ ช่วงพัฒนาโจทย์วิจัย มีการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

๓.๕.๑.๑ ประชุมพัฒนารอบแนวคิดการวิจัย ชุดโครงการการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอบางคล้าและอำเภอยะบะห์ จังหวัดศรีสะเกษ ครั้งที่ ๑

(๑) วันเวลาดำเนินการเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐
 (๒) สถานที่ดำเนินการ ที่ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ
 (๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแนวทางในการดำเนินงานวิจัย และกำหนดขอบเขตของงานวิจัย ในเชิงเนื้อหา พื้นที่ และกลุ่มทำงานที่จะร่วมกันดำเนินงานขับเคลื่อนงานวิจัยร่วมกัน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อมองประเด็นในการวิจัย ตามประเด็นสัมมาชีพชุมชน เพื่อให้งานมีความครอบคลุมถึงประเด็นงาน และทั่วถึงทุกพื้นที่ ในจังหวัดศรีสะเกษ

(๔) วิธีการดำเนินการ ใช้การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อสำรวจข้อมูล สถานการณ์การพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษในระยะที่ผ่านมา แนวนโยบายของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ตามขอบเขตการศึกษาที่กำหนด และร่วมกันนำเสนอบทเรียนและประสบการณ์และการทำงานในเชิงพื้นที่ ให้มองเห็นถึงทิศทางและประเด็นในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษและทีม และทีมงานเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอยะบะห์ และอำเภอบางคล้า

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน ได้เห็นทิศทางและประเด็นการทำงานร่วมกัน มีบทสรุปร่วมกันถึงทิศทางที่จะพัฒนา งานวิจัยประเด็นการขับเคลื่อนงานเศรษฐกิจฐานราก เน้นงานการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน ซึ่งเป็นเนื้อหาหนึ่งที่ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการขับเคลื่อนในพื้นที่ และเห็นว่า มีความสอดคล้องกับภารกิจ ของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนซึ่งจะทำให้เกิด การขับเคลื่อนงานร่วมกัน ในระดับพื้นที่ ต่อไป

๓.๕.๑.๒ ประชุมพัฒนาโจทย์เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการวิจัยเชิงพื้นที่ครั้งที่ ๒

(๑) วันเวลาดำเนินการเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐
 (๒) สถานที่ดำเนินการ โรงแรมศรีลำดวน อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ
 (๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ และนำเสนอกรอบแนวคิดการก่อตัวและขึ้นรูปงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

(๔) วิธีการดำเนินการ การประชุมเพื่อระดมสมอง และกำหนดแนวทางการพัฒนาและใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ได้นำเสนอข้อมูล ฐานงานวิจัยและยุทธศาสตร์งานวิจัยของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่จะดำเนินงานขับเคลื่อนในช่วงนี้ หลังจากนั้นได้เปิดโอกาสให้เวทีได้ร่วมกัน นำเสนอความคิดเห็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย เพื่อเห็นกรอบและทิศทางในการทำงานร่วมกัน ว่ามีประเด็นอะไรบ้างที่มีความสนใจในการทำงาน นอกจากนั้นคณะทำงาน ยังได้เสนอกรอบแนวคิดการวิจัยภายใต้ชุดโครงการวิจัย

สัมมาชีพชุมชน ให้ที่ประชุม ได้ทราบและดำเนินการอภิปราย แลกเปลี่ยน ตลอดจนมีข้อเสนอให้งานมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย ตัวแทนจาก ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน ตัวแทนหมู่บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองแวง ตำบลดู่ อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองสมอน อำเภอห้วยทับทัน ตัวแทนจากหมู่บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจากผู้ผลิตหอมกระเทียมอินทรีย์บ้านสัมป่อย อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน ได้มีความเข้าใจแนวทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และได้เห็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจทำงานวิจัย และมีแผนปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อลงพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกัน ระหว่างทีมชุมชน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๕.๑.๓ การพัฒนาโจทย์วิจัยในระดับพื้นที่

(๑) เวลาดำเนินการเมื่อวันที่ ๒๑-๒๓ เมษายน ๒๕๖๐

(๒) สถานที่ดำเนินการ ดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตามรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๐ ดำเนินการที่ บ้านหนองสมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ เวลา ๐๙.๐๐ น. – ๑๒.๐๐ น.

วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๐ ดำเนินการที่หมู่บ้าน/ชุมชนรอบพื้นที่ลำห้วยยาง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ เวลา ๑๓.๐๐ น. – ๑๖.๐๐ น.

วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๐ ดำเนินการที่หมู่บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๐ ดำเนินการที่หมู่บ้านหนองเชียงทูนใต้ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ เวลา ๑๓.๐๐ น. – ๑๖.๐๐ น.

วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๐ ดำเนินการที่หมู่บ้านหนองแวง ตำบลดู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.

(๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแนวทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาหมู่บ้านในระยะที่ผ่านมา ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนา ข้อจำกัดโอกาสในการพัฒนาชุมชน และศักยภาพชุมชนที่สามารถต่อยอดไปสู่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนำเสนอกรอบแนวทางการก่อตัวและขึ้นรูปงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน ในพื้นที่หมู่บ้านตามประเด็นที่ชุมชน มีความสนใจ

(๔) วิธีการดำเนินการ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ให้เห็นภาพร่วมกันของหมู่บ้านในการพัฒนาในระยะที่ผ่านมา จนสามารถตกผลึกทางความคิดร่วมกัน เห็นเส้นทางเห็นภาพฝันร่วมกันของคนในชุมชน ว่ามีความต้องการพัฒนางานของชุมชนอย่างไร หลังจากนั้น จึงกำหนด กำหนดแนวทางการพัฒนาและใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานพัฒนาเชิงพื้นที่ และได้ประเด็น หรือหัวข้อวิจัย ภายใต้กรอบแนวทางการวิจัยภายใต้ชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพชุมชน และได้เรียนรู้หัวข้อหรือแนวทางในการพัฒนาข้อเสนองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ทีมวิจัยได้ร่วมกัน ดำเนินงาน พัฒนาโจทย์วิจัย เสนอตามระยะเวลาที่กำหนด

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ประกอบด้วย ตัวแทนจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน และตัวแทน หมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง ๕ หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจากหมู่บ้านหนองเสมอน อำเภอห้วยทับทัน ตัวแทนจากหมู่บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนหมู่บ้านชุมชนรอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน ได้มีความเข้าใจแนวทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และได้เห็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจทำงานวิจัย และมีแผนปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อลงพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกันระหว่างทีมชุมชน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๕.๑.๕ ประชุมพิจารณากลับกรองโครงการระดับจังหวัด

(๑) วันเวลาดำเนินการเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐

(๒) สถานที่ดำเนินการ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ ที่ว่าการอำเภอปรางค์กู่ ตำบลพิมาย อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อนำเสนอการจัดทำข้อเสนองานวิจัยรายพื้นที่ ให้แต่ละพื้นที่ได้จัดทำข้อเสนอการวิจัยที่มีความสมบูรณ์ และศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงงานให้มีคุณภาพมากขึ้น และนำเสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ตามขั้นตอน

(๔) วิธีการดำเนินการ ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการในเวทีเรียนรู้ ในครั้ง นี้ แล้วให้แต่ละพื้นที่ได้นำเสนอผลการจัดทำเอกสารข้อเสนอการพัฒนาโครงการ เพื่อให้ ทีมงานศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ได้พิจารณาเสนอแนะ และเติมเต็ม ชุดข้อเสนอโครงการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ หลังจากนั้น ได้แบ่งกลุ่มย่อย จำนวน ๕ กลุ่มเพื่อร่วมกันจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย ในส่วนที่ขาด ตามข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงงานให้มีความสมบูรณ์ขึ้น

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน และตัวแทน หมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง ๕ หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจากหมู่บ้านหนองเสมอน อำเภอห้วยทับทัน ตัวแทนจากหมู่บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนหมู่บ้านชุมชนรอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน ในการจัดเวทีนำเสนอข้อมูล พิจารณากลับกรองโครงการระดับจังหวัด เมื่อดำเนินการพิจารณาแล้ว ทีมวิจัยจะได้มองเห็นจุดอ่อนของชุดข้อเสนอ และมองเห็นส่วนขาดของเนื้อหา ว่า จะสามารถนำมาพิจารณาปรับปรุงงานให้มีคุณภาพ และมีทีมสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงงานในวันเดียวกันนั้น จะทำให้สามารถปรับแก้ไข งานได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิผลมากขึ้น

๓.๕.๑.๖ เวทีพิจารณากลับกรองโครงการโดยผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกว.

(๑) วันเวลาดำเนินการเมื่อวันที่ ๒-๓ พฤษภาคม ๒๕๖๐

(๒) สถานที่ดำเนินการ โรงแรมพรหมพิมาน อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อนำเสนอ ชุดข้อเสนอการวิจัยที่แต่ละพื้นที่ ได้จัดทำรายละเอียดโครงการ มานำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ให้ดีขึ้น หลังจากนั้น แต่ละทีมได้ชุดข้อเสนอไปปรับแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

(๔) วิธีการดำเนินการ ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการในเวทีเรียนรู้ ในครั้ง นี้ แล้วให้แต่ละพื้นที่ได้นำเสนอผลการจัดทำเอกสาร ข้อเสนอการพัฒนาคำโครงการวิจัย เป็นรายโครงการ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แนะนำ หรือเติมเต็มความรู้ จากการ ทำงาน ได้พิจารณาเสนอแนะ และเติมเต็ม ชุดข้อเสนอโครงการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ หลังจากนั้น ได้แบ่งกลุ่มย่อย จำนวน ๕ กลุ่มเพื่อร่วมกันจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย ในส่วนที่ขาด ตามข้อเสนอแนะ ของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อปรับปรุงงานให้มีความสมบูรณ์ขึ้น

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย ตัวแทนจาก ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน และตัวแทน หมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง ๕ หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจากหมู่บ้านหนองเสมอน อำเภอห้วยทับทัน ตัวแทนจากหมู่บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนหมู่บ้านชุมชนรอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน ในการจัดเวทีนำเสนอข้อมูล พิจารณากลับกรองโครงการระดับผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นเวทีที่สำคัญซึ่ง นักวิจัยจะได้เรียนรู้แนวคิดและชุดข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อดำเนินการพิจารณาแล้ว ทีมวิจัยจะได้มองเห็นจุดอ่อนของชุดข้อเสนอ และมองเห็นส่วนขาดของเนื้อหาว่า จะสามารถนำมาพิจารณาปรับปรุงงานให้มีคุณภาพ และมีทีมสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงงานในวันเดียวกันนั้น จะทำให้สามารถปรับแก้ไข งานได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิผลมากขึ้น

๓.๕.๒ ช่วงเตรียมความพร้อมทีมวิจัยและชุมชน กิจกรรมที่ดำเนินการมีดังนี้

๓.๕.๒.๑ กิจกรรมประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย และสร้างทีมวิจัย

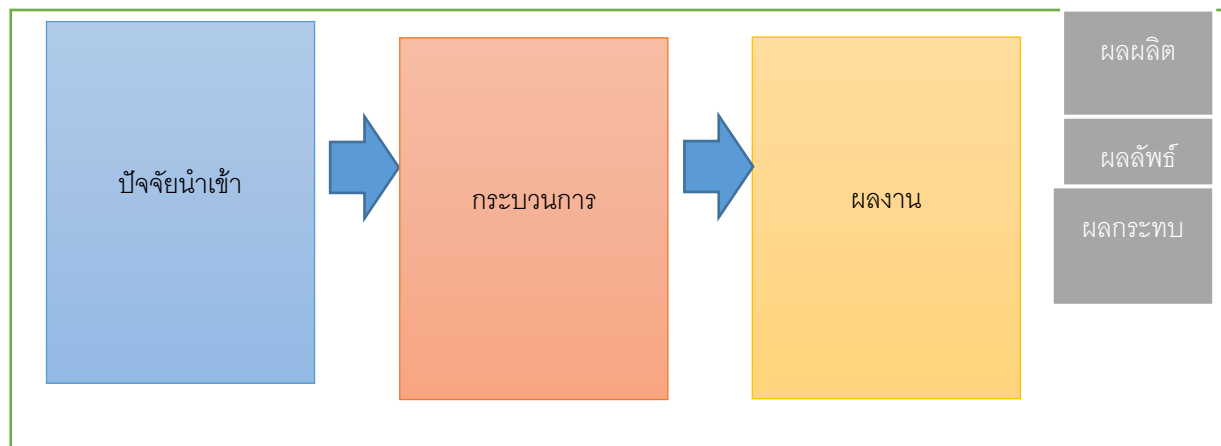
โครงการชุดวิจัยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่ อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ได้ดำเนินการจัดประชุมเวทีเรียนรู้การเตรียมทีมขับเคลื่อนการดำเนินการวิจัย ความรู้ความเข้าใจแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการและเตรียมทีมวิจัยของชุดโครงการวิจัย ฯ และพื้นที่โครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ พื้นที่ โดยดำเนินการ เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๐ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลพิมายเหนือ โดยมีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

นายสรณ์ญา กระสังข์ หัวหน้าโครงการวิจัยชุดสัมมาชีพชุมชน ได้กล่าวเปิดประชุม และชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม ในวันนี้ ว่ามี วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม มี ๒ ประการ ดังนี้

(๑) ประชุมสร้างความเข้าใจทีมงานวิจัยเพื่อเข้าใจบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยในการขับเคลื่อนการดำเนินงานวิจัย

(๒) สร้างความรู้ความเข้าใจในการ กำหนดหลักสูตรการออกแบบเครื่องมือวิจัย สำหรับนักวิจัยชุมชน ทั้ง ๕ โครงการย่อย และโครงการวิจัยชุด รวม ๖ โครงการ

นายสรณัญญา กระสังข์ ได้กล่าวถึงแนวคิดสำคัญของกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้รับงบประมาณ ในครั้งนี้ มุ่งเน้น การวิจัยเพื่อสร้างรายได้ของประชาชนในพื้นที่ให้เพิ่มขึ้น ตามแนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน ทั้งนี้ ให้ดำเนินงานบนพื้นฐาน แนวคิด สำคัญคือการพัฒนาแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งมีกรอบการทำงาน ดังนี้

ภาพที่ ๓ - ๑ กระบวนการทำงานของชุดโครงการวิจัยฯ

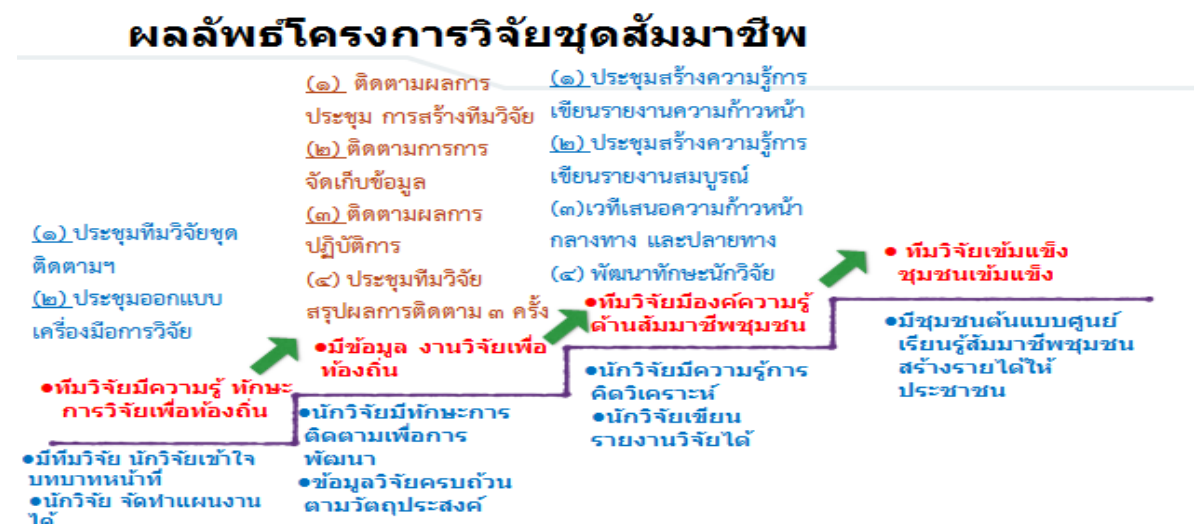
ดังนั้น จึงฝากให้ คณะทำงานโครงการฯ แต่ละพื้นที่ได้ให้ความสำคัญของการขับเคลื่อนงาน โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์ของการทำงาน ว่างานในแต่ละ ขั้นตอนนั้น ผลลัพธ์ที่สำคัญอย่างไร และโครงการแต่ละแห่ง จะกำกับผลลัพธ์ ให้บรรลุอย่างไร

นายสรณัญญา กระสังข์ จึงได้นำเสนอถึงกรอบแนวคิดสำคัญ ในการขับเคลื่อนโครงการชุดวิจัยชุมชนว่ามี กระบวนการหรือเป้าหมายที่จะทำให้บรรลุอย่างไรบ้าง รายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ ๓ - ๒ กรอบแนวคิดการวิจัยชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพชุมชน

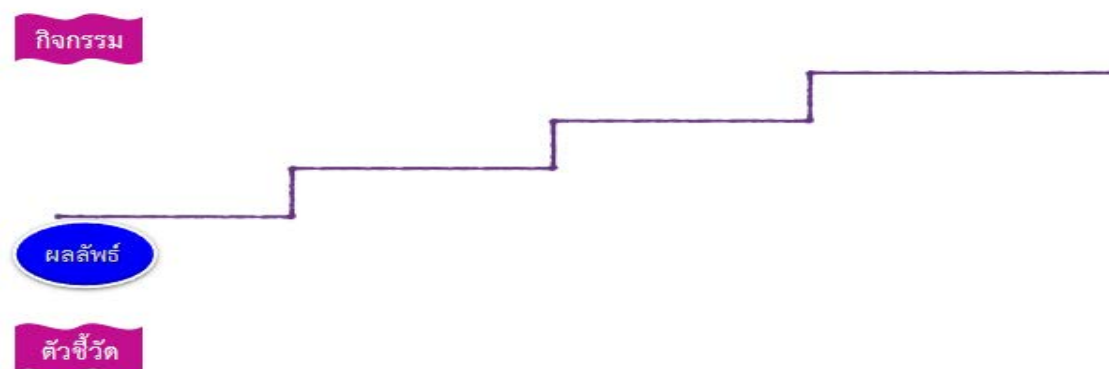
หลังจากนั้น ได้นำเสนอกรอบแนวทาง ของโครงการชุดวิจัย ในการจัดทำ รายละเอียดบันไดผลลัพธ์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้ทดลองบันไดผลลัพธ์ของแต่ละโครงการ โดยมีรายละเอียดแนวคิดการจัดการผลลัพธ์ ดังนี้

ภาพที่ ๓ - ๓ บันไดผลลัพธ์การดำเนินงานตามโครงการ

เมื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายแล้ว จึงได้มอบหมายใบบงาน ให้แก่กลุ่มเป้าหมายจำนวน ๕ พื้นที่โครงการ ได้ร่วมกันทำใบบงาน ซึ่งมีโจทย์สำคัญให้ชุมชน ได้ทบทวนโครงการของตนเอง ดังนี้

ทบทวนบันไดผลลัพธ์ โครงการวิจัย

ภาพที่ ๓ - ๔ ทบทวนโครงการวิจัยของแต่ละพื้นที่

นายรุ่งวิจิต คำงาม ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ได้ดำเนินการ จัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อออกแบบหลักสูตร ในการดำเนินงานขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกัน ในระหว่างวันที่ ๒๓-๒๔ -๒๕ กันยายน ๒๕๖๐ ว่า จะมีแนวทางการจัดกิจกรรมอย่างไร ตามรายละเอียด ดังนี้

ความคาดหวัง ที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกำหนดความคาดหวัง ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ว่า ให้มีการเรียนรู้แนวคิดสัมมาชีพชุมชน แนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น บนพื้นฐานการเรียนรู้แบบมีความสุข เรียนรู้จากการฝึกประสบการณ์จากการปฏิบัติ เป็นสำคัญ

ด้านเนื้อหา ที่ประชุมร่วมกัน กำหนดหลักสูตรในการ สร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูล การวิจัยของแต่ละพื้นที่ ซึ่งผลของการระดมสมองแบบมีส่วนร่วม แล้ว กำหนดหัวข้อสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามประเด็นดังนี้

๑. แนวคิดหลักการวิจัยท้องถิ่น / เรื่องสัมมาชีพชุมชน
๒. ทบทวนโครงการเพื่อกำหนดกรอบการศึกษา
๓. แดกกรอบการศึกษา
๔. การตั้งคำถาม เก็บข้อมูล
๕. เครื่องมือการเก็บข้อมูล
๖. ฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูล
๗. คุณลักษณะนักวิจัยท้องถิ่น
๘. การเขียนรายงาน (ความก้าวหน้าและ ฉบับสมบูรณ์)
๙. แผน / การออกแบบการวิจัย

ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมนี้ คือ นักวิจัยชุมชน มีความรู้เข้าใจในการดำเนินงานตามโครงการ ได้วางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน และเกิดการเรียนรู้ ในการกำหนดผลลัพธ์ของการทำงานในวงรอบการทำงาน ว่างานแต่ละช่วงนั้น จะมีผลลัพธ์หรือความเปลี่ยนแปลงใดบ้าง ที่เกิดขึ้น

ด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำกิจกรรมนี้ คือ ทีมวิจัยในแต่ละพื้นที่ ยังก่อตัวทีมงานในการดำเนินงานขับเคลื่อนงานวิจัย ได้ยังไม่ชัดเจน

๓.๕.๒.๒ ประชุมชี้แจงโครงการต่อชุมชนเพื่อสร้างทีมวิจัยชุมชนและการกำหนดแผนงานวิจัยร่วมกับชุมชน

การดำเนินการ ชี้แจงโครงการต่อชุมชนเพื่อสร้างทีมวิจัยชุมชนและการกำหนดแผนงานวิจัยร่วมกับชุมชน ชุดโครงการวิจัยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ได้ส่งนักวิจัยภายในทีมเข้าร่วมสังเกตการณ์ และเรียนรู้ร่วมกับ พื้นที่การดำเนินการ ทั้ง ๕ พื้นที่ ในการดำเนินงานวิจัยภายใต้ชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพชุมชนฯ โดยทีมวิจัยได้ร่วมเวทีชี้แจงประเด็นการทำงานที่สำคัญ และกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวทางชุดโครงการสัมมาชีพชุมชน ตามประเด็น ดังนี้

(๑)ความเป็นมาของการดำเนินงานตามชุดโครงการวิจัย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

(๒)แนวคิดการวิจัย ตามโครงการฯ

(๓)วัตถุประสงค์การวิจัย

(๔)แผนงานการวิจัย

(๕)แนวทางการประสานการดำเนินงาน และการสนับสนุนระหว่าง ชุดโครงการวิจัย ฯ และโครงการวิจัยย่อย ทั้ง ๕ พื้นที่

ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ พบว่า นักวิจัยมีความเข้าใจแนวคิดการดำเนินงานวิจัย และสามารถกำหนดแผนงานในการขับเคลื่อนงานวิจัยได้

๓.๕.๒.๓ จัดอบรมการออกแบบเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูลโครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

โครงการวิจัยชุด การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอย้ายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น) ให้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอย้ายทับทันจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอย้ายทับทันจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อศึกษาและติดตามสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอย้ายทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

ซึ่งโครงการวิจัย ฯ มีพื้นที่ดำเนินการ จำนวน ดำเนินการการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพและรายได้ของชุมชนบนฐานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชุดสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอย้ายทับทันจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๕ โครงการ ดังนี้

(๑) โครงการวิจัยการศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

(๒) โครงการวิจัย ศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเสมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอย้ายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) โครงการวิจัย การผลิตเส้นไหม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

(๔) โครงการวิจัย แนวทางการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรเพื่อจัดการหนี้ของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลตู อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

(๕) โครงการวิจัย การศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอย้ายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการขับเคลื่อนโครงการชุดวิจัย ฯ สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดให้มีการประชุมอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นและออกแบบเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย เพื่อให้นักวิจัยท้องถิ่น มีความรู้แนวคิด กระบวนการวิจัยท้องถิ่น และสามารถออกแบบการวิจัยในโครงการของตนเองได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

- (๑) เพื่อให้นักวิจัยท้องถิ่นมีความเข้าใจแนวคิด หลักการกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- (๒) เพื่อให้นักวิจัยท้องถิ่นสามารถออกแบบเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล โครงการของตนเองได้
- (๓) เพื่อให้นักวิจัยท้องถิ่นสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการอบรม ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโครงการวิจัยของตนเองได้อย่างเหมาะสม

เนื้อหาการจัดประชุม

- (๑) แนวคิดหลักการวิธีการวิจัยท้องถิ่น / เรื่องสัมมาชีพชุมชน
- (๒) ทบทวนโครงการเพื่อกำหนดกรอบการศึกษา

- (๓) แดกกรอบการศึกษา
- (๔) การตั้งคำถาม เก็บข้อมูล
- (๕) เครื่องมือการเก็บข้อมูล
- (๖) ฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูลคุณลักษณะนักวิจัยท้องถิ่น
- (๗) การเขียนรายงาน
- (๘) แผน / การออกแบบการวิจัย

วิธีการดำเนินการ

- (๑) ประชุมคณะทำงานโครงการวิจัยเพื่อออกแบบหลักสูตร ฝึกอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นและออกแบบเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล การวิจัย
- (๒) ประสานคณะวิทยากรจัดประชุมตามโครงการ
- (๓) ประสานพื้นที่จัดประชุมเตรียมความพร้อมในการจัดประชุม
- (๔) ดำเนินงานตามโครงการ
- (๕) สรุปประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ
- (๖) จัดทำรายงานผลรายงานเป็นเอกสาร

กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วม นักวิจัยโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ ๕ โครงการ จำนวน ๗๐ คน ประกอบด้วย

- ๒.๑) โครงการวิจัยการศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับ ชุมชนลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๒๑ คน
- ๒.๒) โครงการวิจัยศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน บ้านหนองเสมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๑๓ คน
- ๒.๓) โครงการวิจัยการผลิตเส้นไหม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษจำนวน ๑๔ คน
- ๒.๔) โครงการวิจัย โครงการวิจัย แนวทางการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรเพื่อ จัดการหนี้ของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลตู อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๑๓ คน
- ๒.๕) การศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงทูน ใต้ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๙ คน
- ๒.๖) ทีมวิทยากร ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๔ คน

ระยะเวลาดำเนินการ วันที่ ๒๓ -๒๔-๒๕ กันยายน ๒๕๖๐

สถานที่จัดกิจกรรม ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหนองฮะ หมู่ที่ ๓ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

- (๑) นักวิจัยท้องถิ่นมีความเข้าใจแนวคิด หลักการ กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- (๒) นักวิจัยท้องถิ่น สามารถออกแบบเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล โครงการของ ตนเองได้

(๓) นักวิจัยต้องถิ่นสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการอบรม ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโครงการวิจัยของตนเองได้อย่างเหมาะสม

๓.๕.๓ ศึกษาข้อมูลแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการติดตามสนับสนุน กิจกรรม โครงการวิจัยในพื้นที่กิจกรรมที่ดำเนินการมีดังนี้

๓.๕.๓.๑ การติดตามเวทีเรียนรู้การประชุมชี้แจงโครงการต่อชุมชน

(๑) วันเวลาดำเนินการ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม ๒๕๖๐

(๒) สถานที่ดำเนินการ ดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายการดำเนินงานตามโครงการวิจัย จำนวน ๕ พื้นที่

(๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อนำเสนอ ข้อมูลแนวทางการดำเนินงานวิจัยและชี้แจงให้ชุมชนทราบถึงแผนงานการดำเนินงานวิจัย และวางแผนการดำเนินงานวิจัย ระหว่างโครงการวิจัยระดับพื้นที่ และชุดโครงการวิจัย

(๔) วิธีการดำเนินการ ทีมวิจัยฯ ร่วมลงพื้นที่ตามแผนงานที่ชุมชนดำเนินงานจัดกิจกรรมการประชุมชี้แจงโครงการฯ ร่วมกับชุมชน เพื่อเรียนรู้ถึงกระบวนการ วิธีการทำงานของพื้นที่วิจัย ตลอดจนชี้แจง กระบวนการดำเนินงานวิจัยตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อให้ชุมชนได้ทราบ และร่วมกันขับเคลื่อนงาน ให้บรรลุตามเป้าหมาย

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ตัวแทนนักวิจัยจากชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพชุมชน และตัวแทน หมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง ๕ หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอลำทะเมนชัย ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองแวง ตำบลดู่ อำเภอลำทะเมนชัย ตัวแทนจากหมู่บ้านหนองเสม็ด อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ตัวแทนจากหมู่บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิกุล อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ตัวแทนจากหมู่บ้านชุมชนรอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

(๖) บทเรียนที่ได้รับ ทีมงานนักวิจัยได้เรียนรู้ แนวทางการดำเนินงานวิจัยในระดับพื้นที่ เห็นการแสดงผลของนักวิจัยชุมชน และเห็นพลังและความกระตือรือร้น ของทีมงานและคนทำงาน มีการวางแผนงานร่วมกัน เพื่อหนุนงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๓.๕.๓.๒ การติดตามเวทีการเรียนรู้ช่วงการจัดเก็บข้อมูลชุมชน

(๑) วันเวลาดำเนินการ ในระหว่างเดือนมกราคม – มีนาคม ๒๕๖๑

(๒) สถานที่ดำเนินการ ดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายการดำเนินงานตามโครงการวิจัย จำนวน ๕ พื้นที่

(๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อให้ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่สนับสนุนการดำเนินงานในการจัดเก็บข้อมูล ตามประเด็นงานวิจัยรายพื้นที่ ทีมวิจัยหนุนเสริมการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

(๔) วิธีการดำเนินการ นักวิจัยดำเนินการประสานข้อมูล กับโครงการวิจัยรายพื้นที่ เพื่อประสานการดำเนินงาน ว่าแต่ละพื้นที่มีการจัดกิจกรรมอะไรบ้างและจะลงหนุนเสริมงานชุมชนอย่างไรตามระยะเวลาที่ชุมชนมีงานกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดเก็บข้อมูล ของแต่ละโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ตัวแทนจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอย้ายทับทัน และตัวแทน หมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง ๕ หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองสมอน อำเภอห้วยทับทัน ตัวแทนจากหมู่บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนหมู่บ้านชุมชนรอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน

(๖) บทเรียนที่ได้รับ การนำข้อมูลดิบมาช่วยกันสังเคราะห์เพื่อเขียนรายงานการวิจัย ต้องใช้เวลาพอสมควร การฝึกเขียนรายงานวิจัยโดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายในการเขียนงานแยกตามวัตถุประสงค์ มีผลให้งานเกิดการแยกส่วน ไม่สัมพันธ์กันเท่าใดนัก ดังนั้นควรร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมของทีมงาน เพื่อให้เกิดเอกภาพ ในการทำงานและได้เนื้อหาที่สอดคล้องสัมพันธ์ต่อกัน

๓.๕.๔ จัดกระบวนการเรียนรู้ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานความก้าวหน้าผลการวิจัยของทีมนักวิจัยโครงการวิจัยในพื้นที่

(๑) วันเวลาดำเนินการเมื่อวันที่ ๙-๑๐-๑๑ มีนาคม ๒๕๖๑

(๒) สถานที่ดำเนินการ วัดบ้านห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ . เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจการวิเคราะห์ข้อมูล และเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแนวทางการเขียนรายงานวิจัย รายงานความก้าวหน้า

(๔) วิธีการดำเนินการ การจัดกิจกรรมครั้งนี้ ชุดโครงการวิจัยการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอย้ายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ได้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวคิดการเขียนรายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเพื่อนำสู่การเขียนแผนปฏิบัติการวิจัยในระยะที่ 2 โดยมีทีมวิทยากรจากโครงการ JSN มาร่วมเติมเต็มความรู้ให้กับทีมงานแต่ละโครงการ โดยเนื้อหาที่สำคัญประกอบด้วยการให้ แนวคิดการเขียนรายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการฝึกปฏิบัติการในการจัดการข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัย ของแต่ละพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ที่สุด และการนำเสนอแนวคิดการวิเคราะห์ชุมชนบนฐานข้อมูลที่ชุมชนมีอยู่ ด้วยเครื่องมือ Canvas Application เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการปฏิบัติการวิจัยในระยะต่อไป อีกด้วย

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๐๐ คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอย้ายทับทัน ทีมวิทยากรจากโครงการ JSN และตัวแทน หมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง ๕ หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจากหมู่บ้านหนองสมอน อำเภอห้วยทับทัน ตัวแทนจากหมู่บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนหมู่บ้านชุมชนรอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน ในการจัดเวทีนำเสนอข้อมูล พิจารณากันกรองโครงการระดับผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นเวทีที่สำคัญซึ่ง นักวิจัยจะได้เรียนรู้แนวคิดและชุดข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อดำเนินการพิจารณาแล้ว ทีมวิจัยจะได้มองเห็นจุดอ่อนของชุดข้อเสนอ และมองเห็นส่วนขาดของเนื้อหา ว่า จะสามารถ

นำมาพิจารณาปรับปรุงงานให้มีคุณภาพ และมีทีมสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงงานในวันเดียวกันนั้น จะทำให้สามารถปรับแก้ไข งานได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิผลมากขึ้น

๓.๕.๕ จัดเวทีเสนอพิจารณารายงานความก้าวหน้าต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

(๑) วันเวลาดำเนินการเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๑

(๒) สถานที่ดำเนินการ วัดบ้านห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อนำเสนอ ชุดข้อเสนอการวิจัยที่แต่ละพื้นที่ ได้จัดทำรายละเอียดโครงการ มานำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ให้ดีขึ้น หลังจากนั้น แต่ละทีมได้ชุดข้อเสนอไปปรับแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

(๔) วิธีการดำเนินการ ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการในเวทีเรียนรู้ ในครั้ง นี้ แล้วให้แต่ละพื้นที่ได้นำเสนอผลการจัดทำเอกสารข้อเสนอการพัฒนาโครงการวิจัย เป็นรายโครงการ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แนะนำ หรือเติมเต็มความรู้ จากการทำงาน ได้พิจารณาเสนอแนะ และเติมเต็ม ชุดข้อเสนอโครงการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ หลังจากนั้น ได้แบ่งกลุ่มย่อย จำนวน ๕ กลุ่มเพื่อร่วมกันจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย ในส่วนที่ขาด ตามข้อเสนอแนะ ของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อปรับปรุงงานให้มีความสมบูรณ์ขึ้น

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน และตัวแทน หมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง ๕ หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจาก หมู่บ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนจากหมู่บ้านหนองสะมอน อำเภอห้วยทับทัน ตัวแทนจากหมู่บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ ตัวแทนหมู่บ้านชุมชนรอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน ในการจัดเวทีนำเสนอข้อมูล พิจารณากลับกรองโครงการระดับผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นเวทีที่สำคัญซึ่ง นักวิจัยจะได้เรียนรู้แนวคิดและชุดข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อดำเนินการพิจารณาแล้ว ทีมวิจัยจะได้มองเห็นจุดอ่อนของชุดข้อเสนอ และมองเห็นส่วนขาดของเนื้อหา ว่า จะสามารถนำมาพิจารณาปรับปรุงงานให้มีคุณภาพ และมีทีมสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงงานในวันเดียวกันนั้น จะทำให้สามารถปรับแก้ไข งานได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิผลมากขึ้น

๓.๕.๖ ติดตามการสร้างการเรียนรู้ในการปฏิบัติการฯ

(๑) วันเวลาดำเนินการเมื่อวันที่ มิถุนายน – ตุลาคม ๒๕๖๑

(๒) สถานที่ดำเนินการ ในพื้นที่วิจัย ๕ พื้นที่ ประกอบด้วย

- โครงการวิจัยการศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ ลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

- โครงการวิจัยศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองสะมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

- โครงการวิจัยการผลิตเส้นไหม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

- โครงการวิจัย โครงการวิจัย แนวทางการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรเพื่อจัดการหนี้ของชุมชนบ้านหนองแขว ตำบลคู อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ

- โครงการวิจัยการศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงตุนใต้ ตำบลหนองเชียงตุน อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) **วัตถุประสงค์การดำเนินการ** เพื่อติดตามผลการปฏิบัติการวิจัย และสนับสนุนให้พื้นที่ทั้ง ๕ พื้นที่ร่วมกันกำหนดบันไดผลลัพธ์ เพื่อเป็นการกำกับทิศทางการทำงาน ให้สามารถเดินทางไปตามวัตถุประสงค์และระยะเวลาที่วางไว้ในแผนปฏิบัติงาน

(๔) **วิธีการดำเนินการ** ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษร่วมกับทีมชุดโครงการ ร่วมกันดำเนินการติดตามผลการปฏิบัติการวิจัย ในพื้นที่เป้าหมายทั้ง ๕ พื้นที่ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการให้บรรลุตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกัน และสนับสนุน ให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม

- โครงการวิจัยการศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ ลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอลำดวน จังหวัดศรีสะเกษ

- โครงการวิจัยศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองสะมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอลำดวน จังหวัดศรีสะเกษ

- โครงการวิจัยการผลิตเส้นไหม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพินายเหนือ อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ

- โครงการวิจัย โครงการวิจัย แนวทางการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรเพื่อจัดการหนี้ของชุมชนบ้านหนองแขว ตำบลคู อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ

- โครงการวิจัยการศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงตุนใต้ ตำบลหนองเชียงตุน อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน

การติดตามผลการปฏิบัติการวิจัย ที่ทำให้การดำเนินงานสามารถบรรลุได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ควรมีการสื่อสารข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องตรงกัน และมีความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้ ให้ความสำคัญกับการใช้บันไดผลลัพธ์เป็น การกำกับทิศทางการทำงาน เมื่อผลลัพธ์ ไม่เกิดหรือมีความล่าช้า ทีมสามารถลงไปสนับสนุนและ แก้ไขสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว

๓.๕.๗ สรุปบทเรียนกระบวนการสร้างการเรียนรู้ และผลการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

(๑) **วันเวลาดำเนินการ**เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑

(๒) **สถานที่ดำเนินการ** บ้านริมห้วย หมู่ที่ ๗ ตำบลตูม อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) **วัตถุประสงค์การดำเนินการ**

เพื่อสรุปติดตามผลการปฏิบัติการวิจัย และสรุปปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ในพื้นที่เพื่อปรับแผนการทำงาน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

(๔) **วิธีการดำเนินการ** ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษร่วมกับทีมชุดโครงการ ร่วมกันสรุปติดตามผลการปฏิบัติการวิจัย และสรุปปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานสะท้อน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ในพื้นที่เพื่อปรับแผนการทำงาน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยมีเป้าหมายสำคัญ ในการดำเนินงานวิจัยให้ทันเวลาที่กำหนด

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม

- ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ๑ คน
- ชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๕ คน

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน

การติดตามผลการปฏิบัติการวิจัย ที่ทำให้การดำเนินงานสามารถบรรลุได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ควรมีการสื่อสารข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องตรงกัน และมีความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้ ให้ความสำคัญกับการใช้บันไดผลลัพธ์เป็น การกำกับทิศทางการทำงาน เมื่อผลลัพธ์ ไม่เกิดหรือมีความล่าช้า ทีมสามารถลงไปสนับสนุนและ แก้ไขสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว

๓.๕.๘ จัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะ ทีมวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

(๑) วันเวลาดำเนินการเมื่อวันที่ ๙-๑๐ กันยายน ๒๕๖๑

(๒) สถานที่ดำเนินการ บ้านห้วยยาง หมู่ที่ ๑๓ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) วัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อติดตามผลการดำเนินการจัดกิจกรรมในระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนหนุนเสริมการจัดกิจกรรมของโครงการในระดับพื้นที่ และสังเคราะห์ข้อมูล จากการปฏิบัติการวิจัย และเตรียมเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

(๔) วิธีการดำเนินการ

- ประสานงานเตรียมการผู้เข้าร่วมฝึกอบรม
- ประสานการดำเนินการในระดับพื้นที่
- ประสานเตรียมสถานที่การติดตามผลการดำเนินงาน
- ดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานในระดับพื้นที่
- สรุปผลการติดตามในระดับพื้นที่
- จัดทำรายงานผลการติดตามในระดับพื้นที่

(๕) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม

- ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ๓ คน
- ชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๕ คน
- นักวิจัยท้องถิ่น ๗๐ คน

(๖) บทเรียนที่ได้รับทีมงาน

- นักวิจัยมีความรู้ความเข้าใจการเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โดยใช้เครื่องมือโปรแกรมผลลัพธ์เป็น แนวทางในการสังเคราะห์ข้อมูลจากการปฏิบัติการวิจัย
- นักวิจัยแต่ละโครงการ สามารถเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ทันตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ วัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ ๒) เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ ๓) เพื่อศึกษาและติดตามสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ ในการนำเสนอผลความก้าวหน้าการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอความ ก้าวหน้าการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑- ๒ ตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

๔.๑ เพื่อศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๔.๒ เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๔.๑ เพื่อศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๔.๑.๑ บริบทชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

๔.๑.๑.๑ ประวัติความเป็นมา จังหวัดศรีสะเกษ

ศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ลักษณะภูมิประเทศทางตอนใต้เป็นที่สูง และค่อย ๆ ลาดต่ำไปทางเหนือลงสู่ลุ่มแม่น้ำมูลซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด ปัจจุบันมีเนื้อที่ ๘,๘๔๐ ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยอำเภอ ๒๒ อำเภอ มีประชากรราว ๑.๔๗ ล้านคน ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย ซึ่งพูดภาษาถิ่นต่าง ๆ กัน อาทิ ภาษาลาว (สำเนียงลาวใต้ซึ่งใช้ครอบคลุมทั้งฝั่งอุบลราชธานีและจำปาศักดิ์), ภาษากูย, ภาษาเยอ และภาษาเขมรถิ่นไทย ส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนและนับถือผีมาแต่เดิม

มีการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดศรีสะเกษมาแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนเกิดพัฒนาการที่เข้มข้นในสมัยอาณาจักรขอมซึ่งได้ทิ้งมรดกทางวัฒนธรรมหลายประการไว้ เช่น ปราสาทหินและปรางค์กู่ศิลปะขอมตั้งกระจุกกระจายอยู่หลายแห่ง ครั้นในสมัยอาณาจักรอยุธยา มีการยกบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมโคกลำดวน (บริเวณใกล้ๆ ปราสาททกุด หรือปราสาทสี่เหลี่ยมโคกลำดวน วัดเจ็ก อำเภอขุขันธ์ ในปัจจุบัน) เป็นเมืองขุขันธ์ และในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งอาณาจักรรัตนโกสินทร์ได้ย้ายเมืองไปยังบริเวณตำบลเมืองเก่า (ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ในปัจจุบัน) แต่เรียกชื่อเมืองขุขันธ์ ตามเดิม กระทั่งยกฐานะเป็น จังหวัดขุขันธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑

๔.๑.๑.๒ ที่ตั้ง ประชากร และการปกครอง

(๑) **ที่ตั้ง** จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เรียกว่า อีสานใต้ ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ ๕๗๑ กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ ๕๕๑ กิโลเมตร อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	เขตอำเภอรามันไพร่ล อำเภอศีลาลาด และอำเภอขามน้อย ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	เขตอำเภอขุขันธ์ อำเภอขุขันธ์ และอำเภอกันทรลักษ์ ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
ทิศตะวันออก	เขตอำเภอกันทรลักษ์ อำเภอกันทรารมย์ และอำเภอโนนคูณ ติดต่อกับจังหวัดอุบลราชธานี
ทิศตะวันตก	เขตอำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอปรังค์ภู อำเภอห้วยทับทัน และอำเภอบึงบูรพ์ ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์

(๒) **ประชากร** จังหวัดศรีสะเกษมีประชากร รวมทั้งสิ้น ๑,๔๖๒,๐๒๘ คน เป็นชาย ๗๓๑,๐๒๙ คน เป็นหญิง ๗๓๐,๙๙๙ คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา) (หมายเหตุ ข้อมูลปัจจุบัน ณ เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๗ ประชากร รวมทั้งสิ้น ๑,๔๖๓,๙๐๗ คน เป็นชาย ๗๓๑,๗๙๔ คน เป็นหญิง ๗๓๒,๑๑๓ คน)

(๓) **การปกครอง** จังหวัดศรีสะเกษแบ่งการปกครองออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. **การปกครองส่วนภูมิภาค** จังหวัดศรีสะเกษแบ่งการปกครองออกเป็น ๒๒ อำเภอ ๒๐๔ ตำบล ๒,๖๓๓ หมู่บ้าน (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๕๘)

๒. **การปกครองส่วนท้องถิ่น** จังหวัดศรีสะเกษแบ่งการปกครองออกเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๒ แห่ง เทศบาลตำบล ๓๕ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล ๑๗๙ แห่ง (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๕๘)

๔.๑.๑.๓ พื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

(๑) **พื้นที่** จังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ประมาณ ๘,๘๓๙.๙๐ ตารางกิโลเมตร หรือ ๕,๕๒๔,๙๘๗.๕ ไร่

(๒) **ภูมิประเทศ** พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับทุ่งนา มีภูเขาและป่าไม้อยู่ทางตอนใต้ และพื้นที่จะค่อยๆ ลาดลงสู่ทิศเหนือและทิศตะวันตก ซึ่งเต็มไปด้วย ห้วย คลอง หนอง บึง ต่างๆ ตลอดระยะทางที่ลำน้ำมูลและลำน้ำชีไหลผ่าน สภาพดินร้อยละ ๖๐ เป็นลักษณะดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดีแต่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และมีแนวชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา ประมาณ ๑๒๗ กม. (อำเภอ กันทรลักษ์ ๗๖ กม. อำเภอขุขันธ์ ๑๘ กม. และอำเภอภูสิงห์ ๓๓ กม.)

(๓) **ลักษณะภูมิอากาศ** ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ มีอากาศร้อนจัดในฤดูร้อนและค่อนข้างหนาวจัดในฤดูหนาว ส่วนฤดูฝนจะมีฝนตกหนักในเดือนกันยายน โดยมักจะตกหนักในพื้นที่ตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัด ส่วนพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดจะมีปริมาณฝนตกน้อย และไม่ค่อยสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยแล้วในปีหนึ่ง ๆ จะมีฝนตก ๑๐๐ วัน ปริมาณฝนเฉลี่ย ๑,๒๐๐-๑,๔๐๐ มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ ๑๐ องศาเซลเซียส สูงสุดประมาณ ๔๐ องศาเซลเซียสเฉลี่ยประมาณ

๒๖-๒๘ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ ๖๖-๗๓ ห้วยสำราญ ไหลมาจากเขตอำเภอปรังค์กู แล้วไหลลงแม่น้ำมูล ที่เขตอำเภอเมืองฯ ห้วยศาลา เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ดัดแปลงทำเป็นเขื่อนเก็บน้ำที่ไหลมาจากห้วยสำราญและมีต้นน้ำจากห้วยพนมดงรัก สามารถบรรจุน้ำได้สูงสุด ๕๒.๕ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ทำการชลประทาน จำนวน ๒๐,๔๐๐ ไร่ มีน้ำตลอดปี

๔.๑.๑.๔ สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัด

จังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ทั้งหมด ๕,๕๒๔,๙๘๗.๕ ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ ๓,๕๔๓,๕๗๘ ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตรประมาณร้อยละ ๗๐ หรือประมาณ ๑.๐๑ ล้านคน แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา ประมาณ ๓,๕๒๖,๑๐๑ ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวหอมมะลินอกจากนี้ มีการปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง พื้นที่ ๑๔๘,๔๖๖ ไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประมาณ ๔,๔๒๒.๗๕ ไร่ ไม้ผล ได้แก่ เงาะ ๑,๗๑๗ ไร่ ทูเรียน ๒,๑๗๔ ไร่ และพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ หอมแดง ๓๗,๕๔๖.๗๓ ไร่ กระเทียม ๖๐๑ ไร่ และพริกชี้หูใหญ่ ๒๒,๒๙๘.๗๕ ไร่ ส่วนยางพารา มีพื้นที่ปลูก ๒๐๒,๘๔๕.๗๕ ไร่

สภาวะทางเศรษฐกิจโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ ขึ้นอยู่กับภาคเกษตร และด้านการศึกษาตามลำดับเป็นสำคัญ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งสิ้น ๖๑,๘๓๐ (P) ล้านบาท และผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัวประชากร (GPP Per Capita) ๕๘,๘๕๖ (P) บาท / คน / ปี เป็นลำดับที่ ๖๑ ของประเทศ และลำดับที่ ๘ ของภาค

ข้อมูลด้านการเกษตรจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดขนาดใหญ่มีพื้นที่รวม ๕.๕ ล้านไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการ ทำนา โดยในปีเพาะปลูก ๒๕๕๖ / ๒๕๕๗ มีพื้นที่ปลูกข้าวรวม ๓,๔๑๓,๖๔๖ ไร่ แยกเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า (ข้าวหอมมะลิ) ๓,๒๖๘,๓๘๖ ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวเหนียว ๑๔๕,๒๖๐ ไร่ ผลผลิตข้าวรวม ๑,๕๒๘,๖๒๔ ตัน แยกเป็นผลผลิต ข้าวเจ้า ๑,๔๖๖,๔๖๘ ตัน ผลผลิตข้าวเหนียว ๖๒,๑๕๖ ตัน พื้นที่นาผลิตข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุด ออกสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ หอม กระเทียม ศรีสะเกษ ก็ขึ้นชื่อว่า เป็นผลผลิตชั้นเยี่ยมยังไม่มีที่ใดเทียบได้ พร้อมกับอาชีพใหม่ คือ สวนไม้ผล จากทั่วทุกภาคในประเทศไทย ก็สามารถปลูกได้ที่นี้ และกำลังโด่งดัง ด้วยคุณภาพระดับ Q หรือ มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติที่ได้รับการรับรองจากกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ทั้งเงาะ ทูเรียน มังคุด มะปรางหวาน ชมพู่ ลิ้นจี่ ลำไย กระท้อน สะตอ ฯลฯ สวนยางพาราอีกเกือบสองแสนไร่ สร้างรายได้ให้คนศรีสะเกษ และคืนความชุ่มชื้นให้แผ่นดินทดแทนไร่ มันสำปะหลัง นอกเหนือไปจากหอมแดง กระเทียม พริก ที่ยังคงเป็นพืชไร่ที่สร้างรายได้ อย่างงามให้แก่เกษตรกร

ผลผลิตข้าวหอมมะลิจังหวัดศรีสะเกษ จะทยอยสู่ตลาดช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม โดยมีช่องทางการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง โรงสีข้าวในท้องถิ่นที่รวบรวมข้าวเปลือกสีเป็นข้าวสารจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ปัจจุบันข้าวหอมมะลินิธีร์เป็นที่ต้องการของตลาดมาก จังหวัดศรีสะเกษได้มีการตรวจรับรองระบบการผลิตข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษ ในปี ๒๕๕๕ ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๓,๖๙๐ ราย และผ่านการตรวจรับรองระบบการผลิตข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน ๓,๔๙๐ ราย พื้นที่เพาะปลูก ๑๗,๔๕๐ ไร่ ในปี ๒๕๕๖ ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑,๘๐๐ ราย และผ่านการตรวจรับรองระบบการผลิตข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน ๑,๖๒๐ ราย พื้นที่เพาะปลูก ๘,๑๐๐ ไร่ ใน ๒๒ อำเภอ ซึ่งจะทำให้ข้าวหอมมะลิจากจังหวัดศรีสะเกษเป็นข้าวหอมมะลิที่ได้คุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค เกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ เพาะปลูกหอมแดง ๒ สายพันธุ์ ประกอบด้วยพันธุ์ลิ้นแล อายุเก็บเกี่ยว ๕๐-๖๐ วัน และพันธุ์ศรีสะเกษ อายุเก็บเกี่ยว ๗๐ - ๘๐ วัน เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวผลผลิตระหว่างเดือนพฤศจิกายน - มีนาคม ในฤดูการ

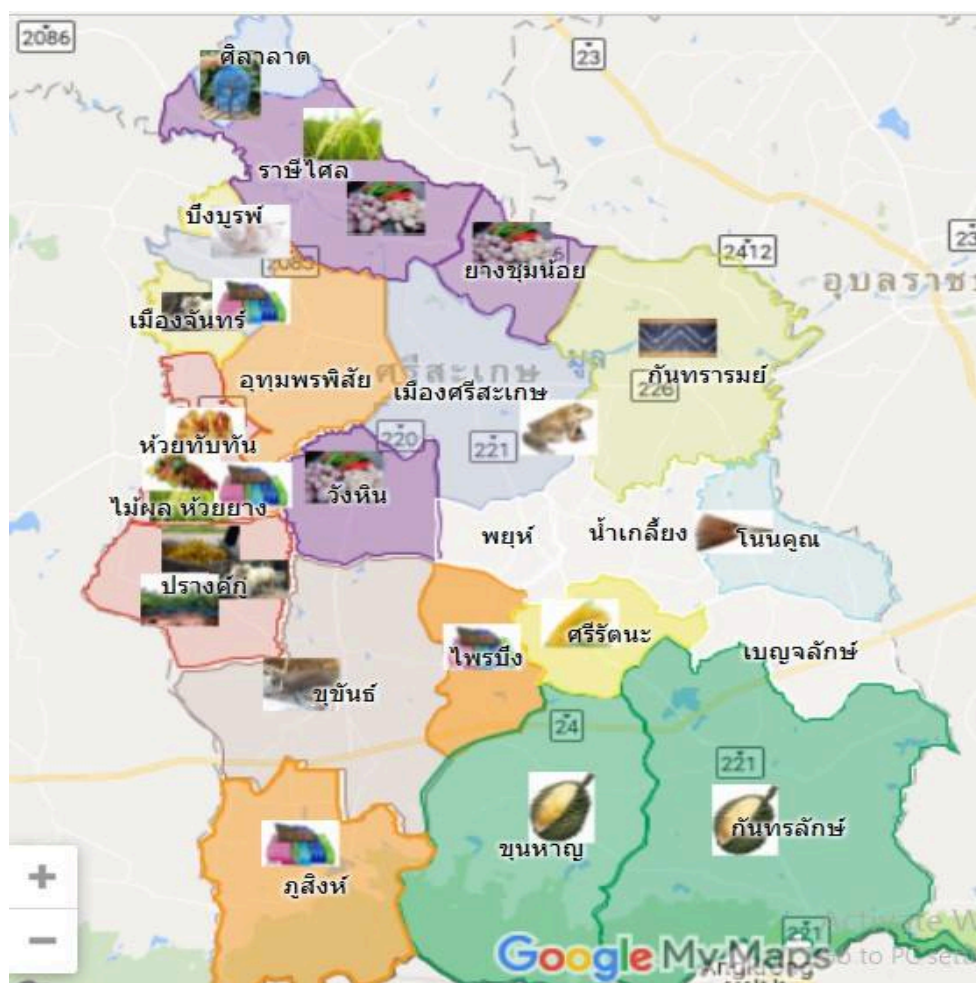
ผลิตปี ๒๕๕๖/๒๕๕๗ จังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่การเพาะปลูกหอมแดง ๓๓,๐๘๑ ไร่ ผลผลิตรวม ๑๐๓,๑๖๒ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๓,๑๑๙ กิโลกรัมต่อไร่ หอมแดงเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่ทำรายได้เข้าจังหวัด ปี ๒๕๕๑ เป็นเงิน ๑,๐๗๖,๕๐๐,๖๔๒ บาท ปี ๒๕๕๒ เป็นเงิน ๗๓๓,๐๒๓,๗๖๐ บาท ปี ๒๕๕๓ เป็นเงิน ๒,๒๙๖,๙๙๙,๔๕๔ บาท ปี ๒๕๕๔ เป็นเงิน ๑,๘๑๓,๗๓๔,๗๕ บาท ปี ๒๕๕๕ เป็นเงิน ๑,๓๒๒,๖๖๒,๒๐๐ บาท และปี ๒๕๕๖ เป็นเงิน ๑,๒๓๗,๙๔๘,๔๔๐ บาท ซึ่งมากเป็นอันดับสองรองจากข้าว แต่หอมแดง ศรีสะเกษ มักประสบปัญหาโรคตกต่ำเกือบทุกปีมากบ้างน้อยบ้าง จากปัจจัยหลายประการ ทั้งการผลิตและการตลาด ซึ่งจังหวัดได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหทั้งระยะสั้นและระยะยาวโดยตลอด เริ่มตั้งแต่ปีการผลิต ๒๕๔๔ / ๒๕๔๕ และได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาหอมแดงอย่างยั่งยืน โดยกำหนดแนวทางดังนี้

๑. ส่งเสริมการผลิตหอมแดงคุณภาพและได้การรับรองมาตรฐาน GAP
๒. เกษตรกรต้องขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหอมแดงทุกรายเพื่อใช้ในการวางแผนการผลิต และการทยอยผลผลิต
๓. มีการรวมกลุ่มผลิต และจำหน่าย
๔. ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวหอมแดงตามอายุ ๗๐-๘๐ วัน จะได้หอมแดงที่แก่จัดและผึ่งให้แห้งไม่น้อยกว่า ๑๘ วัน

ส่วนกระเทียมของศรีสะเกษ เป็นที่ยอมรับเรื่องคุณภาพมานาน จนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นกระเทียมที่มีกลิ่นหอมแรงและเก็บไว้ได้นาน ปลูกมากที่ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอศรีรัตนะ อำเภอนันทา และอำเภอกันทรารมย์ ให้ผลผลิตมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีการแปรรูปผลผลิต กระเทียมโหนดองน้ำฝั่ OTOP ชั้นเยี่ยมของกลุ่มแม่บ้านบ้านกล้วย ตำบลสระยาว อำเภอศรีรัตนะ ศรีสะเกษนี้เป็นดินแดนมหัศจรรย์ เพราะนอกจากเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพมาตรฐาน หอม – กระเทียมพันธุ์ดีหนึ่งเดียวและให้ผลผลิตมากที่สุดของประเทศไทยแล้ว ยังเป็นจังหวัดที่รวมผลไม้คุณภาพดีเยี่ยมแทบทุกชนิดจากทุกภาคของไทยมาไว้ที่นี่ พื้นดินอุดมสมบูรณ์ที่ได้รับความเย็นชุ่มชื้นจากแนวป่าบนเทือกเขา

๔.๑.๑.๕ ศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ถ้าหากจำแนก ศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ โดยแบ่งพื้นที่ ตามศักยภาพของแต่ละอำเภอ พบว่า สามารถจำแนกพื้นที่ ตามแผนที่แสดงศักยภาพทางเศรษฐกิจ ได้ดังนี้

รูปภาพที่ ๔ - ๑ แผนที่แสดงศักยภาพทางเศรษฐกิจในจังหวัดศรีสะเกษ

(๑) การปลูกข้าวหอมมะลิ พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษเป็นแหล่งที่ปลูกข้าวหอมมะลิได้ผลดีแห่งหนึ่งของประเทศไทย พื้นที่บางส่วนติดกับพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ที่มีดินซึ่งมีแหล่งเกลือหินอยู่ด้านล่างเป็นดินเค็มเหมาะสำหรับการปลูกข้าวหอมมะลิ นับเป็นสินค้าส่งออกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดขนาดใหญ่มีพื้นที่รวม ๕.๕ ล้านไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการ ทำนา โดยในปีเพาะปลูก ๒๕๕๖ / ๒๕๕๗ มีพื้นที่ปลูกข้าวรวม ๓,๔๑๓,๖๔๖ ไร่ แยกเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า (ข้าวหอมมะลิ) ๓,๒๖๘,๓๘๖ ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวเหนียว ๑๔๕,๒๖๐ ไร่ ผลผลิตข้าวรวม ๑,๕๒๘,๖๒๔ ตัน แยกเป็นผลผลิต ข้าวเจ้า ๑,๔๖๖,๔๖๘ ตัน ผลผลิตข้าวเหนียว ๖๒,๑๕๖ ตัน พื้นที่นาผลิตข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุด ออกสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ พื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิ ได้แก่ อำเภอกุทุมพรพิสัย ปรังคอก ห้วยทับทัน ราชสีไศล ขุนันท์ กุสังห์ ตีลาลาด กันทรารมย์ เป็นต้น

ปัจจุบัน รัฐบาลได้มีแนวทางการจัดการภาคการเกษตรโดยใช้แนวนโยบายที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ และใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นศูนย์ของเกษตรกรต้นแบบที่สามารถให้ความรู้ในเชิงวิชาการเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกร มีการบริหารจัดการร่วมกัน ตั้งแต่การผลิต จนถึงการตลาด สามารถลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตมีการบริหารจัดการที่ดี ภายใต้การสนับสนุนและบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งภาคเอกชน ทั้งนี้การสนับสนุนทั้งด้านความรู้โดยการใช้งานวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ เข้าไปช่วยพัฒนา

เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในด้านต่าง ๆ รวมทั้งยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าให้สินค้าเกษตร ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสการแข่งขันของสินค้าเกษตรไทย สำหรับเงินทุนรัฐบาลได้สนับสนุนโครงการสินเชื่อระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งเป็นสินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำให้กับกลุ่มเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ นำไปใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาการผลิตของกลุ่มต่อไป

ในจังหวัดศรีสะเกษ มีการขับเคลื่อน พื้นที่แปลงใหญ่ข้าวเกษตรสมัยใหม่ต้นแบบ ใน ๒ พื้นที่ ได้แก่ นาแปลงใหญ่ตำบลคู อำเภอรามไธสง จังหวัดศรีสะเกษ นายบุญมี สุระโคตร ประธานกลุ่มแปลงใหญ่ข้าว มีสมาชิก จำนวน ๑,๒๕๘ ครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ ๒๐,๗๑๖ ไร่ ข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ จำนวน ๒๐,๐๗๗ ไร่ , ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ๕๓๙ ไร่ , ข้าวมะลิสีด จำนวน ๖๓ ไร่ , ข้าวมะลิแดง จำนวน ๓๗ ไร่ และพื้นที่การผลิตนาแปลงใหญ่ตำบลผักไหม ซึ่งมีนาย ไพฑูรย์ ผางคำ ประธานวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ต.ผักไหม อำเภอห้วยทับทัน ในปัจจุบันมีสมาชิกนาแปลงใหญ่ จำนวน ๒๙๗ ราย พื้นที่รวมถึง ๓,๗๘๐ ไร่

(๒) พื้นที่การปลูกหอมกระเทียม จังหวัดศรีสะเกษ มีการปลูกหอม กระเทียม ที่มีคุณภาพซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ เริ่มการปลูกที่อำเภอยางชุมน้อย แล้วขยายตัวไปที่อำเภอรามไธสง ด้านตะวันออก เช่น ตำบลสัมปอ ตำบลหนองหมี่ ตำบลไผ่ อำเภอกันทรารมย์ ด้านตะวันตกอำเภอที่ติดกับอำเภอยางชุมน้อย เช่น ตำบลละทาย ตำบลเมืองน้อย ตำบลอิปาด ตำบลบัวน้อย และที่บ้านชุมคำ ตำบลบุง อำเภอยางชุมน้อย กระเทียมมีการขยายการปลูกไปยังอำเภอกันทรลักษ์ซึ่งสามารถปลูกได้ดีมีคุณภาพสูง พืชดังกล่าวเป็นพืชที่ส่งออกทั้งในต่างจังหวัดและต่างประเทศ เพื่อนำเงินตรามายังจังหวัดศรีสะเกษแต่ละปีเป็นจำนวนมาก กระเทียมของศรีสะเกษ นั้น เป็นที่ยอมรับเรื่องคุณภาพมานาน จนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นกระเทียมที่มีกลิ่นหอมแรงและเก็บไว้ได้นาน ปลูกมากที่ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอศรีรัตนะ อำเภอขุนหาญ และอำเภอกันทรารมย์ ให้ผลผลิตมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีการแปรรูปผลผลิต กระเทียมโหนดองน้ำผึ้ง OTOP ชั้นเยี่ยมของกลุ่มแม่บ้านบ้านกล้วย ตำบลสระยาว อำเภอศรีรัตนะ

เกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ เพาะปลูกหอมแดง ๒ สายพันธุ์ ประกอบด้วยพันธุ์ลับแล อายุเก็บเกี่ยว ๕๐-๖๐ วัน และพันธุ์ศรีสะเกษ อายุเก็บเกี่ยว ๗๐ - ๘๐ วัน เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวผลผลิตระหว่างเดือนพฤศจิกายน - มีนาคม ในฤดูการผลิตปี ๒๕๕๖/๒๕๕๗ จังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่การเพาะปลูกหอมแดง ๓๓,๐๘๑ ไร่ ผลผลิตรวม ๑๐๓,๑๖๒ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๓,๑๑๙ กิโลกรัมต่อไร่ หอมแดงเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่ทำรายได้เข้าจังหวัด ปี ๒๕๕๑ เป็นเงิน ๑,๐๗๖,๕๐๐,๖๔๒ บาท ปี ๒๕๕๒ เป็นเงิน ๗๓๓,๐๒๓,๗๖๐ บาท ปี ๒๕๕๓ เป็นเงิน ๒,๒๙๖,๙๙๙,๔๕๔ บาท

(๓) การปลูกหอมอ่อนเลี้ยงไหม

อาชีพการปลูกหอมอ่อนเลี้ยงไหม นับเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับชาวไทยอีสานมาแต่ครั้งบรรพกาลสืบต่อกันมาถึงยุคปัจจุบัน จนมีลวดลายบนผืนผ้าต่าง ๆ นับเป็นร้อย ๆ ลวดลาย จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งที่ราษฎรมีอาชีพปลูกหอมอ่อนเลี้ยงไหมมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ โดยมีพื้นที่ปลูกหอมอ่อน ๑๑,๑๖๓ ไร่ มีเกษตรกรปลูกหอมอ่อนเลี้ยงไหม ๑๔,๙๘๙ ครัวเรือน สามารถผลิตเส้นไหมได้ ๓๙,๕๒๔ กิโลกรัม/ปี พื้นที่การปลูกหอมอ่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอกุสิงห์เป็นอำเภอที่ราษฎรมีอาชีพปลูกหอมอ่อนเลี้ยงไหมมากอำเภอหนึ่งของจังหวัด และปลูกหอมอ่อนเลี้ยงไหมในอำเภออื่น ๆ เช่น ปรังคัง ขุขันธ์ อุทุมพรพิสัย ห้วยทับทัน บึงบูรพ์ กันทรลักษ์ ตามลำดับ

ผ้าไหมศรีสะเกษ มีชื่อเสียงที่สุดที่อำเภอบึงบูรพ์ ทางราชการได้ให้การสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านอำเภอบึงบูรพ์ ทำการผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพ โดยมีศูนย์พัฒนาอาชีพทอผ้า รวม ๕ ศูนย์คือ ศูนย์พัฒนาอาชีพ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ โรงเรียนบ้านเปาะ (มิตรภาพที่ ๒๐๓) ศูนย์รุ่งอรุณ ตั้งอยู่ใกล้บึงใหญ่ ทาง

ตะวันออกของหมู่บ้าน ทางเข้าอำเภอ ศูนย์หลักเมือง ตั้งอยู่ในบริเวณวัดวิสุทธิโสภณ ศูนย์บ้านน้อยโนนสาวสวย ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ บ้านโนนสาวสวย ตำบลบึงบุรพ์ ศูนย์บ้านหนองหล่ม ตั้งอยู่หมู่ที่ ๗ ใกล้ที่ว่าการอำเภอบึงบุรพ์ โดยทุกคนมาร่วมกันผลิตผ้าไหมคุณภาพดี สร้างรายได้แก่ตนเอง

ในพื้นที่อำเภอห้วยทับทัน มีศูนย์ศิลปาชีพอำเภอห้วยทับทันที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันพัฒนาการผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพมีความสวยงาม ที่ชุมชนบ้านเมืองหลวง เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีการส่งเสริมการผลิตผ้าไหม การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และพัฒนาตลาดผ้าลายลูกแก้วย้อมมะเกลือที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ผลิตในชุมชนเป็นอย่างดี

(๔) การปลูกไม้ผลเศรษฐกิจ

การปลูกไม้ผลเศรษฐกิจในจังหวัดศรีสะเกษ นั้น สามารถปลูกพืชได้ผลเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในพื้นที่โซนทางด้านแถบชายแดน อำเภอกันทรลักษ์ ขุนหาญ ศรีรัตนะ เป็นต้น โดยสวนไม้ผลจากทั่วทุกภาคในประเทศไทย ก็สามารถปลูกได้ที่ศรีสะเกษ และกำลังโด่งดัง ด้วยคุณภาพระดับ Q หรือมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งเงาะ ทุเรียน มังคุด มะปรางหวาน ชมพู ลิ้นจี่ ลำไย กระท้อน สะตอ เป็นต้น โดยจังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ปลูกเงาะ ทุเรียน เป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยปลูกเงาะพันธุ์โรงเรียน และทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกเงาะ จำนวน ๑,๘๗๘ ไร่ พื้นที่ปลูกทุเรียน จำนวน ๓,๒๒๑ ไร่ มูลค่าการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจนี้ ปีละไม่น้อยกว่า ๔๓๐ ล้านบาท ซึ่งนับเป็นรายได้ที่มีมากพอสมควร สำหรับการปลูกไม้ผลเศรษฐกิจของชุมชนแถบนี้

๔.๑.๑.๖ การท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งอารยธรรมขอมโบราณ จะเห็นจากโบราณสถานและโบราณวัตถุหลายแห่งที่มีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เช่น ปราสาทสระกำแพงใหญ่, ปราสาทปรังคูกู, ธาตุบ้านปราสาท หรือปราสาทห้วยทับทัน, ปราสาทตาหนักไพร หรือ ปราสาททามจาม, วัดป่ามหาเจดีย์แก้ว(วัดล้านขวด) , ผามออีแดง , พระธาตุเรืองรอง , สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ , น้ำตกห้วยจันทร์ และอ่างเก็บน้ำห้วยศาลา โดยสรุปมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญดังนี้

๑) ปราสาทสระกำแพงใหญ่ เป็นปราสาทขอมโบราณขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสระกำแพง อำเภออุทุมพรพิสัย ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๒๐ กิโลเมตร

๒) ปราสาทห้วยทับทัน (ธาตุบ้านปราสาท) เป็นปราสาทโบราณที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑ ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ใช้เป็นที่ประดิษฐานเทพเจ้าติมูรติ ตั้งอยู่ที่วัดปราสาทพนาราม บ้านปราสาท หมู่ ๑๒ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๓๙ กิโลเมตร

๓) พระธาตุเรืองรอง เป็นพระธาตุแบบศิลปะพื้นบ้าน จำนวน ๖ ชั้น ประดิษฐานพระธาตุของพระอรหันต์ และเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านสี่เผ่า (ส่วย เขมร ลาว เยอ) ตั้งอยู่ที่วัดบ้านสร้างเรือง ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ ห่างจากตัวจังหวัดศรีสะเกษ ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

๔) สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ศรีสะเกษ เป็นสวนสาธารณะขนาด ๒๓๔ ไร่ ตั้งอยู่ใจกลาง เมืองศรีสะเกษเป็นสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์แห่งแรกของไทยและเป็นสวนที่มีต้นลำตวนมากที่สุดในประเทศ มีจำนวนกว่า ๕๐,๐๐๐ ต้น และภายในสวนฯ เป็นสถานที่ตั้งของสวนสัตว์ ซึ่งจัดแสดงพันธุ์สัตว์ไว้จำนวนมาก อาทิ กวาง นกกระจอกเทศ จระเข้ อีบีโปกแตมัส และนกประเภทต่างๆ

๕) ศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำศรีสะเกษ (SISAKET AQUARIUM) ศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำศรีสะเกษ เป็นศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำแห่งแรกในอีสานใต้ ตั้งอยู่ที่สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา หรือที่เรียกกันว่า เกาะกลางน้ำห้วยน้ำคำใช้งบประมาณในการก่อสร้างประมาณ ๑๐๐ ล้านบาทเศษ ใช้เวลาในการก่อสร้างกว่า ๑ ปี เปิดให้เข้าชมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๔ ซึ่งตรงกับวันเด็กแห่งชาติ จัดแสดงทั้งพันธุ์สัตว์น้ำจืด และน้ำเค็มภายในอาคารแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ จะมีการจัดแสดงพันธุ์สัตว์น้ำหาชมได้ยากกว่า ๑๐๑ ชนิด ปลาน้ำจืด ๗๙ ชนิด ปลาน้ำเค็ม ๒๒ ชนิด ซึ่งผู้เข้าชมสามารถชมสัตว์น้ำผ่านอุโมงค์แก้วใต้น้ำยาว ๒๔ เมตรได้บ่อปลาขนาดใหญ่สำหรับค่าเข้าชมนั้นจัดเก็บอยู่ที่ เด็ก ๒๐ บาท ผู้ใหญ่ ๓๐ บาท

๖) ผามออีแดง สุดเขตของดินแดนไทยก่อนขึ้นสู่ปราสาทเขาพระวิหาร เขตแดนของราชอาณาจักรกัมพูชาคือ ผามออีแดง ผาหินสีแดง สุดทางหลวงหมายเลข ๒๒๑ มีลักษณะเป็นลานหินธรรมชาติ แวดล้อมด้วยขุนเขา และผาสูง ผู้ที่ไปถึงผามออีแดงแต่เช้า จะได้สัมผัสบรรยากาศของแสงแดดอ่อนกระทบสายหมอกที่ลอยล่องเหนือป่าเขาบนแผ่นดินด้านกัมพูชา มองเห็นไปไกลสุดสายตา อากาศสดชื่นทัศนียภาพสวยงามให้อาบลมห่มเมฆ เก็บภาพเป็นความทรงจำประทับใจไปแสนนาน ที่นี่จึงนับได้ว่าเป็นจุดชมทะเลหมอกและพระอาทิตย์รุ่งอรุณที่ดียิ่งที่สุดแห่งหนึ่งในภาคอีสาน ธงไทยโบกสะบัด อยู่ที่ "ผาชูธง" ประกาศอาณาเขตประเทศไทย ให้ความรู้สึกอบอุ่นที่ได้ยืนบน แผ่นดินของเรา สำหรับผู้ที่ไม่ได้ขึ้นไปชมปราสาทเขาพระวิหาร สามารถชมความงามของปราสาทซึ่งอยู่ห่างออกไป ๑ กิโลเมตร ได้จากจุดชมทัศนียภาพฝั่งไทย เดินลัดเลาะลงบันไดตามหน้าผาลงไป ชมภาพปริศนาภาพนางอัปสรบนผาหินเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ให้น่าฉงนใจว่าเหตุใดจึงได้สลักภาพไว้ ณ ผาหินแห่งนี้ ชมภาพสลักแล้วขึ้นไปกราบสักการะพระพุทธรูปนาครปรก ที่ประดิษฐานอยู่ในวิหารบริเวณใกล้ๆ กันด้วย

๗) น้ำตกถูลอ, น้ำตกสำโรงเกียรติ, น้ำตกวังใหญ่ และน้ำตกห้วยจันทร์ (น้ำตกกันทรอม) น้ำตกถูลอ อยู่ในเขต ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ ห่างจากหน่วยพิทักษ์ป่าภูดินน้อยประมาณ ๔ กิโลเมตร มีถนนไปที่น้ำตกถูลอประมาณ ๓ กิโลเมตรและเดินเท้าต่อเข้าไป สำหรับผู้รักธรรมชาติ ถ้าได้สัมผัสสภาพป่าที่ร่มรื่น สายน้ำไหลหลังจากผา ลดหล่นลงมาเป็นธารน้ำใสไหลผ่านบนลานหินเป็นที่ลงเล่นน้ำคลายร้อนได้ไม่แพ้ผืนป่าใหญ่ในภูมิภาคอื่นของประเทศไทย น้ำตกสำโรงเกียรติ อยู่ที่บ้านสำโรงเกียรติ ตำบลบักตอง อำเภอบึงสามพัน ซึ่งในบริเวณนี้เป็นที่ตั้งสวนรุกขชาติ ๑๐๐ ปี กรมป่าไม้ และสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนชมธรรมชาติ ศึกษาพรรณไม้ และเล่นน้ำได้ตลอดทั้งปี น้ำตกวังใหญ่ ส่วนหนึ่งของลำห้วยขยุง ในเขตอำเภอกันทรลักษ์ ช่วงลำห้วยเหนือน้ำตกเป็นแหล่งรวมฝูงปลาจากฝูงใหญ่ สวยงามให้ชม (ห่างจากบ้านสำโรงเกียรติ ๑๔ กิโลเมตร ลาดยาง ห่างจากอำเภอบึงสามพัน ๒๕ กิโลเมตร) น้ำตกห้วยจันทร์ (น้ำตกกันทรอม) อยู่ห่างจาก อำเภอบึงสามพัน ๒๕ กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัด ๘๕ กิโลเมตร ริมทางหลวงหมายเลข ๒๒๓๖ เส้นทางกันทรอม-บ้านสำโรงเกียรติ เป็นน้ำตกที่สวยงามไหลลดหล่นมาตามชั้นหิน มีน้ำมากในช่วงเดือนกันยายน – กุมภาพันธ์ บริเวณร่มรื่นด้วยพันธุ์ไม้ป่านานาชนิดเหมาะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ

๘) หลวงพ่อโตคู่บ้าน ใกล้กับตลาดสดเป็นวัดมหาพุทธารามหรือวัดหลวงพ่อโต พระคู่บ้านคู่เมืองศรีสะเกษมาแต่โบราณ เข้าไปกราบหลวงพ่อโต เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต ในพระอุโบสถที่สงบเงียบ หลวงพ่อโตหรือพระพุทธรูปเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ค้นพบเมื่อพ.ศ. ๒๓๒๘ เมื่อพระยาวิเศษภักดี (ชม) เจ้าเมืองศรีสะเกษคนที่ ๒ ได้ย้ายเมืองศรีสะเกษ จากที่ตั้งเดิมบ้านโนนสามขาสระกำแพงมาตั้งที่บริเวณที่เป็นศาลหลักเมืองในปัจจุบัน ระหว่างสร้างเมือง มีคนพบหลวงพ่อโต อยู่กลางป่าแดง จึงได้ให้สร้างวัดขึ้นบริเวณที่พบหลวงพ่อโต ตั้งชื่อว่า “วัดพระโต หรือวัดป่าแดง” ซึ่งเจ้าเมืองศรีสะเกษทุกคนได้อุปถัมภ์ทำนุบำรุงเสมือนเป็นวัดคู่เมืองศรีสะเกษมาโดยตลอด ในปี พ.ศ.๒๔๙๐ ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “วัดมหาพุทธาราม”

๔.๑.๒ บริบทของอำเภอห้วยทับทัน

๔.๑.๒.๑ ประวัติความเป็นมาอำเภอห้วยทับทัน

อำเภอห้วยทับทัน เดิมเป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ คำว่า “ ห้วยทับทัน ” สืบได้ความว่า ในสมัยรัชกาลที่ ๑ เมื่อเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ เป็นกบฏต่อไทย ได้ยกกองทัพไปยึดเมืองราชสีมาเอาไว้ กองทัพทางกรุงเทพมหานครได้ยกติดตามกองทัพลาว ซึ่งปราศัยต่อกองกำลังคุณหญิงโมที่ทุ่งสมรภูมิ กองทัพไทยส่วนหนึ่งได้ยกติดตามมาทันกองทัพลาวที่ลำห้วยแห่งนี้ จึงได้ชื่อว่า “ ห้วยทับทัน ”

บางพวกก็ว่า “ ห้วยทับทัน ” เกิดขึ้นในคราวศึกปราบฮ่อ สมัยรัชกาลที่ ๕ ขบวนทัพที่จะยกไปปราบฮ่อได้มาที่พลับพลาที่ประทับแรมที่ต้นมะม่วงใหญ่ หน้าที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน ทัพหน้าเป็นขบวนม้า ทัพหลังเป็นขบวนช้าง ทัพหลังได้เดินทางมาทันทัพหน้าที่บริเวณแห่งนี้ จึงเรียกที่แห่งนี้เป็น “ ลำห้วยทัพมาทันกัน ” พุดไปพุดมาเพี้ยนไปเหลือแต่คำว่า “ ห้วยทับทัน ”

๔.๑.๒.๒ สภาพทั่วไปของอำเภอห้วยทับทัน

(๑) สภาพทางภูมิศาสตร์ อำเภอห้วยทับทันตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดศรีสะเกษ ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๔๐ กิโลเมตร ได้แบ่งพื้นที่แยกจากอำเภออุทุมพรพิสัยมาตั้งเป็นกิ่งอำเภอเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๐ ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๒๙

(๒)อาณาเขต เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๒๑๕.๕๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๓๔,๗๓๗ ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองจันทร์	จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศใต้	ติดต่อ	อำเภอปรางค์	จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	อำเภออุทุมพรพิสัย	จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	อำเภอสำโรงทาบจังหวัดสุรินทร์	

๔.๑.๒.๓ การปกครองและประชากร

ลักษณะการปกครอง แบ่งการปกครองออกเป็น ๖ ตำบล ๘๑ หมู่บ้าน จำนวน อบต. ๕ แห่ง และ ๒ เทศบาล ในเขตเทศบาล ๒,๕๔๑ ครัวเรือน เขตอำเภอ(นอกเขตเทศบาล) ๗,๔๗๙ ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น ๑๐,๐๒๐ ครัวเรือน

ประชากร (ตามข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๖๐)

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า ๑ ปีเต็ม	๑๐๗	๑๐๕	๒๑๒
๑ปีเต็ม - ๒ ปี	๒๙๒	๒๕๓	๕๔๕
๓ ปีเต็ม - ๕ ปี	๖๑๖	๕๕๙	๑,๑๗๕
๖ ปีเต็ม - ๑๑ ปี	๑,๔๕๖	๑,๓๕๐	๒,๘๐๖
๑๒ ปีเต็ม - ๑๔ ปี	๙๑๘	๗๙๙	๑,๗๑๗
๑๕ ปีเต็ม - ๑๗ ปี	๘๐๐	๘๒๖	๑๖๒๖
๑๘ ปีเต็ม - ๒๕ ปี	๑,๕๖๒	๑,๕๓๗	๓,๐๙๙

๒๖ ปีเต็ม - ๔๙ ปี	๕,๒๒๘	๕,๒๐๖	๑๐,๔๓๔
๕๐ ปีเต็ม - ๖๐ ปี	๑,๗๖๘	๑,๗๘๐	๓,๕๔๘
มากกว่า ๖๐ ปีเต็ม ขึ้นไป	๑,๖๖๔	๑,๙๐๐	๓,๕๖๔
รวมทั้งหมด	๑๔,๔๑๑	๑๔,๓๑๕	๒๘,๗๒๖

ตารางที่ ๔ - ๑ แสดงประชากรตามช่วงอายุ

ข้อมูลประชากรตามทะเบียนราษฎร (เดือน มิถุนายน ๒๕๖๐)

ประชากร	ชาย	หญิง	รวม
เขตเทศบาล	๑,๖๒๙	๑,๕๖๙	๓,๑๙๘
นอกเขตเทศบาล	๑๙,๔๐๒	๑๘,๙๒๑	๓๘,๓๒๓
รวมทั้งสิ้น	๒๑,๐๓๑	๒๐,๔๙๐	๔๑,๕๒๑

ตารางที่ ๔ - ๒ แสดงข้อมูลประชากรตามทะเบียนราษฎร

๔.๑.๒.๔ โครงสร้างพื้นฐาน (๑) มีสำนักงานชุมสายโทรศัพท์ ๑ แห่ง จำนวน ๓๖๘ หมายเลข ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ๑๙ เลขหมาย (๒) ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ๑ แห่ง (๓) วิทยุชุมชน ๒ แห่ง (๔) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ๑ แห่ง (๕) ประปาขนาดใหญ่ ๑ แห่ง (จำนวนผู้ใช้บริการ ๒๖๔ ครั้วเรือน) (๖) ประปาหมู่บ้าน ๓๓ แห่ง (๗) สถานีรถไฟ ๑ แห่ง

๔.๑.๒.๕ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

(๑) ด้านเกษตรกรรม โดยส่วนรวมอำเภอห้วยทับทัน ภาวะเศรษฐกิจผูกพันกับรายได้ของเกษตรกรรมเป็นหลัก เพราะประชากร ในพื้นที่ร้อยละ ๗๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อีก ๓๐ % เป็นผู้รับจ้างด้านแรงงานในและต่างประเทศ ด้านแรงงานก่อสร้าง ทอผ้า ช่างฝีมือ ในแหล่งอุตสาหกรรม/เกษตรกรรมขนาดใหญ่ในต่างประเทศเป็นช่วงๆ ตามฤดูกาล เมื่อถึงฤดูเพาะปลูกใหม่ก็จะกลับมาลงงานด้านเกษตรกรรมในพื้นที่สลับกันไป

การถือครองที่ดิน / รายได้ ประชากรมีการครอบครองที่ดินต่อครัวเรือน ประมาณ ๕.๑๐ ไร่ และมีรายได้เฉลี่ยตามเกณฑ์ จปฐ. ปี ๒๕๖๐ จำนวน ๕๗,๓๔๗.๖๓ บาท/คน/ปี

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมในพื้นที่ประมาณ ๑๐๐,๕๓๗ ไร่ นอกจากการปลูกพืชเศรษฐกิจแล้ว ยังมีการเพาะปลูกผักสวนครัวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน โดยทั่วไป และมีการเลี้ยงสัตว์ คือ เลี้ยงโค กระบือ เลี้ยงปลา และเลี้ยงไก่เป็นอาชีพเสริม สำหรับไก่ที่เลี้ยงส่วนใหญ่จะเป็นไก่พันธุ์พื้นเมือง โดยเกษตรกรจะนำไก่มาส่งให้ร้านค้าไก่อ่างไม้มะดัน ซึ่งทำรายได้ให้กับผู้เลี้ยงและผู้ขายไก่อ่างเป็นอย่างดีอีกจำนวนหนึ่ง

(๒) ด้านอุตสาหกรรม มีโรงงานขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน ๓ แห่ง ประกอบกิจการสีข้าว รับซื้อข้าวเปลือก ผลิตข้าวสารส่งขายในตลาดค้าข้าว ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ ๑. โรงสีเจียงฮะฮวด ๒. โรงสีโตมี ๓. โรงสีโตเต็ม

๔.๑.๒.๖ การพาณิชย์กรรม การค้า การบริการ

อำเภอห้วยทับทัน มีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ๑ แห่ง สาขาอำเภอห้วยทับทัน มาดำเนินการในพื้นที่ และธนาคารกรุงไทย, ธนาคารกรุงเทพ, ธนาคารกสิกร

ไทย ได้เปิดบริการถอนเงินอัตโนมัติ (ตู้ ATM) ๓ แห่ง มีร้านค้าทั่วไปประมาณ ๓๐๐ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นร้านขายไก่ย่างและร้านขายของชำ มีปั้มน้ำมันขนาดกลาง ๗ แห่ง มีร้านเกม คาราโอเกะ ๕ ร้าน ในพื้นที่อำเภอยังไม่มีสถานบริการ

สินค้าสำคัญที่เป็นสินค้าสร้างชื่อเสียงให้อำเภอ คือ ไก่ย่างไม้มะดัน ขนมน้ำผึ้ง ขนมหอมดอกจอกใบเตยบ้านจั้งเอน ข้าวหอมมะลิบ้านนาทุ่ง และเสื้อเก็บย้อมมะเกลือบ้านเมืองหลวง,บ้านเมืองน้อย ตำบลเมืองหลวง

๔.๑.๒.๗ ด้านการท่องเที่ยว อำเภอห้วยทับทัน มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๒ แหล่ง คือ

(๑) **ปราสาทบ้านปราสาท** ตั้งอยู่ที่บ้านโนนดั่ง ม.๑๒ ตำบลปราสาท ลักษณะเป็นปราสาท ๓ ยอดรูปดอกบัวตูม ตรงกลางเป็นยอดสูงและปราสาทอีก ๒ องค์ ขนาบข้างลดหลั่นลงมา มีการจัดงานบวงสรวงพระธาตุทุกวันเพ็ญเดือน ๓

(๒) **อ่างเก็บน้ำบ้านห้วยยาง** ตั้งอยู่ที่ บ้านห้วยยาง ม. ๑๓ ตำบลเมืองหลวง มีศาลากลางน้ำไว้สำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ศาลาสร้างด้วย วัสดุ. ตั้งอยู่กลางน้ำ ขอบอ่างมีสะพานเชื่อมถึงฝั่งริมถนน ในอ่างมีดอกบัวหลวง บางฤดูมีนกเป็ดน้ำลงมาหากินในอ่างเก็บน้ำและบริเวณใกล้ๆ เป็นจำนวนมาก

๔.๑.๒.๘ ผลิตภัณฑ์ OTOP ที่สำคัญ (๑) ไก่ย่างไม้มะดัน หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยทับทัน (๒) เสื้อเก็บเย็บมือย้อมมะเกลือ หมู่ที่ ๓,๖ ตำบลเมืองหลวง และหมู่ที่ ๙ ตำบลปราสาท

๔.๑.๒.๙ ข้อมูลด้านสังคม

(๑) **ด้านการศึกษา** มีโรงเรียน (สพฐ.) ๒๖ แห่ง เป็นโรงเรียนขยายโอกาส ๔ แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา ๒ แห่ง และมีโรงเรียนถ่ายโอนไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒ แห่ง ประชากรอ่านออกเขียนได้ประมาณ ๙๘ % เรียนจบชั้นประถมศึกษาประมาณ ๙๘ % เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาประมาณ ๘๗% และจบด้านอุดมศึกษาประมาณ ๘ % และมีศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอจำนวน ๑ แห่ง ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ๑ แห่ง

(๒) **ด้านศาสนาและวัฒนธรรม** (๑) ฝ่ายมหานิกาย วัด ๒๓ วัด สำนักสงฆ์ ๙ แห่ง (๒) ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย วัด ๒ วัด สำนักสงฆ์ ๔ แห่ง (๓) ศาลเจ้า ๑ แห่ง

๔.๑.๒.๑๐ ด้านสาธารณสุขอำเภอห้วยทับทัน

๑) สถานบริการสาธารณสุข คือโรงพยาบาลห้วยทับทัน เป็นโรงพยาบาลขนาด ๓๐ เตียง จำนวน ๑ แห่ง

๒) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ มีสถานอนามัยในสังกัด ๘ แห่ง

๓) สถานพยาบาลเอกชน(คลินิก) ๒ แห่ง

๔) ร้านขายยาแผนโบราณ ๒ แห่ง

๕) อาสาสมัครสาธารณสุข ๓๔๘ คน

๖) ผดุงครรภ์แผนโบราณที่อบรมแล้ว ๓๗ คน

๔.๑.๒.๑๑ ด้านคุณภาพชีวิต

ผลการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๓ ระดับอำเภอข้อ ๓๐ มีจำนวนครัวเรือนยากจนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า ๒๓,๐๐๐ บาท/คน/ปี ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ จำนวน ๑๔๓ ครัวเรือน รายละเอียดดังนี้

๑) ตำบลกล้วยกว้าง	จำนวน	๑๘	ครัวเรือน
๒) ตำบลจานแสนไชย	จำนวน	๓	ครัวเรือน

๓) ตำบลปราสาท	จำนวน	๕๙	ครัวเรือน
๔) ตำบลเมืองหลวง	จำนวน	๗	ครัวเรือน
๕) ตำบลห้วยทับทัน	จำนวน	๓๒	ครัวเรือน

รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี เรียงลำดับ ดังนี้

ลำดับของอำเภอ	ตำบล	รายได้เฉลี่ย/คน/ปี (บาท)
๑	ห้วยทับทัน	๔๔,๒๗๙.๖๑
๒	กล้วยกว้าง	๔๒,๔๑๐.๙๖
๓	จานแสนไชย	๔๐,๔๓๗.๒๘
๔	ผักไหม	๓๔,๙๑๔.๓๗
๕	ปราสาท	๓๓,๘๖๗.๔๐
๖	เมืองหลวง	๓๓,๗๕๐.๖๗
	เฉลี่ยรายได้ต่อคน/ปีของคนในพื้นที่	๕๗,๓๔๗.๖๓

ตารางที่ ๔ - ๓ แสดงรายได้เฉลี่ยของอำเภอห้วยทับทัน จำแนกรายตำบล

๔.๑.๒.๑๒ ด้านประเพณี /วัฒนธรรม

อำเภอห้วยทับทัน มีประเพณีที่สำคัญหลายประเพณี อาทิ

- ๑) เทศกาลสงกรานต์และงานเทศกาลของดีอำเภอห้วยทับทัน จะจัดขึ้น
เมษายน ของทุกปี
- ๒) ประเพณีไหว้พระธาตุบ้านปราสาท จัดขึ้นทุกวันเพ็ญเดือน ๓ ของทุกปี
- ๓) ประเพณีแห่เข้าพรรษาแห่ปราสาทผึ้ง

๔.๑.๒.๑๓ ข้อมูลด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

- ๑) มีสถานีตำรวจภูธรห้วยทับทัน ๑ แห่ง มีอัตรากำลัง ๗๑ นาย แยกเป็น
ชั้นสัญญาบัตร ๑๐ นาย ชั้นประทวน ๖๑ นาย
- ๒) มีกำลัง อพพร.ในพื้นที่ ทั้งสิ้น ๓๒๙ นาย
- ๓) มีอัตรากำลัง ผรส. ๓๓ นาย

๔.๑.๒.๑๔ ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ดิน น้ำ ป่าไม้

- ๑) ดิน ลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย
- ๒) แหล่งน้ำสำคัญ มีแม่น้ำไหลผ่าน ๒ สาย คือ ลำห้วยทับทัน ลำห้วยวะ
และมีอ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้น ฝายกั้นน้ำ ประมาณ ๑๔ แห่ง
- ๓) แหล่งน้ำบาดาล จำนวน ๓๓ บ่อ
- ๔) ป่าไม้ มีเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ป่าสงวนฝั่งขวาห้วยทับทัน) ๑ แห่ง เนื้อที่
ประมาณ ๓๑,๐๐๐ ไร่ ป่าชุมชน จำนวน ๔,๐๐๐ ไร่ ป่าเศรษฐกิจ
จำนวน ๒,๕๐๐ ไร่

๕) ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่อำเภอห้วยทับทัน คือ มีป่าไม้เป็นป่าไม้มะดัน ไม้ยางนา ไม้ประดู่, ไม้มะค่า ไม้ชะยูง เป็นต้น

๔.๑.๓ บริบทการเปลี่ยนแปลงในการประกอบในพื้นที่อำเภอห้วยทับทัน

อำเภอห้วยทับทัน นับเป็นอำเภอขนาดกลาง เป็นอำเภอที่เกิดขึ้นในยุคหลัง เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๐ อำเภอห้วยทับทัน แยกเป็นกิ่งอำเภอ โดยแยกมาจากอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ แต่ความเป็นมาของห้วยทับทัน นั้นมีความเป็นมายาวนาน ลักษณะการประกอบอาชีพของชาวอำเภอห้วยทับทัน มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ กับระบบขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐาน คือมีความเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ สามารถแบ่งเป็นช่วงยุคการพัฒนาได้ดังนี้

๔.๑.๓.๑ ยุคการก่อตั้งสถานีรถไฟห้วยทับทัน (พ.ศ.๒๔๗๐ - ๒๕๒๐)

เมื่อปี ในปี พ.ศ. ๒๔๗๐ การรถไฟแห่งประเทศไทยได้สร้างทางรถไฟสาย กรุงเทพอุบลราชธานีและเปิดให้บริการปี ๒๔๗๐ สถานีรถไฟห้วยทับทันได้เกิดขึ้น โดยสถานีรถไฟ ห้วยทับทัน ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอห้วยทับทัน สถานะและความสำคัญของสถานีรถไฟห้วยทับทันในยุคนั้นใช้เป็นสถานที่จอดพักและสมันั้นใช้หัวรถจักรไอน้ำต้องมีการเติมใส่พื้นที่สำคัญในการขนส่งสินค้าทุกประเภท ด้วยความที่ต้องเป็นจุดพักรถ จึงเป็นสถานที่ซึ่งเป็นศูนย์รวมของผู้คน โดยเฉพาะผู้ใช้แรงงานของการรถไฟ เป็นกลุ่ม กุฎี ที่ช่วยเติมพื้นที่สำหรับเดินเครื่องรถไฟ บ้าง เป็นผู้ซ่อมแซมรถไฟบ้าง ประกอบกับในยุคนั้นการคมนาคมด้วยรถไฟมีความสะดวกที่สุด จึงเป็นจุดกระจายสินค้า และลำเลียงสินค้า ไปสู่จังหวัดอื่น สินค้าที่นำมาขาย ได้แก่ ข้าว ปอ พืชผักต่างๆ และไก่ เป็นต้น

ลักษณะการประกอบอาชีพของ ชาวอำเภอห้วยทับทัน ในยุคนั้น ก็จะเป็นยุคการเกษตรเพื่อการยังชีพเป็นส่วนใหญ่ การประกอบอาชีพที่สำคัญของชาวห้วยทับทัน ได้แก่ การปลูกข้าว การปลูกปอ ซึ่งในยุคนั้น จะมีชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานที่ห้วยทับทัน ประกอบอาชีพ เป็นพ่อค้าแม่ค้า รับซื้อโกในอำเภอห้วยทับทัน และอำเภอข้างเคียง ไปส่งจำหน่ายในต่างจังหวัด และในช่วง ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ นายโพธิ์ นิลล้อม ได้ริเริ่มนำโกมาอย่างจำหน่ายโดยเป็นโกพันธุ์พื้นเมืองจำหน่ายโดยใช้ไม้มะดันมาเสียบอย่างจำหน่ายในราคาไม้ละ ๑๐ สตางค์ ข้าวเหนียว ๕ สตางค์ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการขายโกอย่างไม้มะดัน ในอำเภอห้วยทับทัน และนอกจากนั้น ก็มีกลุ่มชาวบ้านที่ นำสินค้าชุมชนมาขายเร่ในขบวนรถไฟ เมื่อมีการค้าขายและเกิดขยายตัวของการผลิตสินค้า จึงมีการริเริ่มจัดตั้งโรงสีข้าว และจุดรับซื้อข้าวเปลือกในอำเภอห้วยทับทัน จำนวน ๑ แห่ง และโรงงานแปรรูปปอ และมีจุดรับซื้อปอ ในอำเภอห้วยทับทัน ๑ แห่ง

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การประกอบอาชีพของชาวอำเภอห้วยทับทัน นั้น จะเป็นการประกอบอาชีพในด้านการเกษตรเพื่อยังชีพ อาชีพหลักคือ การปลูกข้าว ปลูกปอ เลี้ยงวัวควาย และเลี้ยงเป็ดไก่ อาชีพค้าขายสินค้าตามสถานีรถไฟห้วยทับทัน และมีการเกิดขึ้นของกลุ่มพ่อค้าที่ จัดตั้งแหล่งรับซื้อสินค้าและแปรรูปจำหน่าย ได้แก่ โรงสีข้าว และโรงปอ

๔.๑.๓.๒ ยุคการก่อเกิดทางหลวงหมายเลข ๒๒๖ ถนนสุรินทร์- ศรีสะเกษ(พ.ศ.๒๕๒๐ - ๒๕๓๐)

ในช่วงนี้ เป็นช่วงหนึ่งที่มีความเปลี่ยนแปลงของอำเภอห้วยทับทัน เพราะทางราชการได้แยกตำบลห้วยทับทัน เดิมซึ่งตรงต่ออำเภออุทุมพรพิสัย แยกออกมาเป็นกิ่งอำเภอห้วยทับทัน เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๐ และในปีเดียวกันนั้น มีการก่อสร้างสะพานข้ามลำน้ำห้วยทับทัน ไปเชื่อมต่อกับเขตจังหวัดสุรินทร์ และมีการปรับปรุงถนนหนทางให้มีการสัญจรที่สะดวกสบายขึ้น ทางหลวงหมายเลข ๒๒๖ มีการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นตามลำดับ นับจากนั้นมาศูนย์กลางการขนส่ง ขนถ่ายสินค้า จึงมีการ

เปลี่ยนแปลงมาใช้ทางหลวงหมายเลข ๒๒๖ มากยิ่งขึ้น ทำให้บทบาทของสถานีรถไฟห้วยทับทัน ลดน้อยลง ไม่ได้เป็นศูนย์กลางในการขนส่งสินค้าอีกต่อไป ดังนั้นการขยายตัวและการขยายพื้นที่ การประกอบอาชีพจึงผ่องถ่าย ผู้คนเริ่มมาตั้งที่อยู่อาศัย ตลอดสองข้างทางหลวงหมายเลข ๒๒๖ และร้านไถอย่างไม่มีตะคันห้วยทับทัน ก็มีการขยายตัว มีคนขายไถอย่างมากขึ้น ตามลำดับ

ลักษณะการประกอบอาชีพของประชาชนในช่วงนี้ ก็มีการขยายตัว ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตแบบยังชีพ พออยู่พอกินมาสู่การผลิตเพื่อการจำหน่ายมากขึ้น ชุมชนในแต่ละพื้นที่เริ่มมีการปรับตัวและนำพืชชนิดใหม่ ๆ เข้ามาปลูกในพื้นที่ เช่น เริ่มมีการปลูกยางพารา ปลูกพริก ปาล์มน้ำมัน อ้อย มันสำปะหลัง มีไม้ผลเศรษฐกิจเข้ามาปลูกในพื้นที่อำเภอห้วยทับทันมากขึ้น เช่น มะปราง หนาม ที่บ้านเตาเหล็ก ตำบลเมืองหลวง การปลูกส้ม ในพื้นที่ บ้านหนองเสมอน ตำบลเมืองหลวง ในด้านการปลูกข้าวมีการขยายรูปแบบการผลิตจากการทำนาหว่าน มาสู่ การทำนาหว่าน ที่ใช้สารเคมีในการผลิตมากขึ้น ในด้านปศุสัตว์ชุมชน ดำเนินวิถีประกอบอาชีพด้วย การเลี้ยงโค กระบือเป็นพื้นฐาน เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้ชุมชน

ในระยะนี้ นับเป็นช่วงที่หมู่บ้านเริ่มมีการปรับตัว ปรับรูปแบบการผลิตไปสู่วิถีการผลิตเพื่อจำหน่ายการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มากขึ้น และเริ่มมีพืชชนิดใหม่ๆ มากขึ้น ในชุมชน แต่อาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้ชุมชน ก็ยังเป็นอาชีพทำนา ส่วนอาชีพอื่นๆ ก็รองลดหลั่นลงมา

๔.๑.๓.๒ ยุคปัจจุบัน : การประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ในอำเภอห้วยทับทัน

การประกอบอาชีพคนในอำเภอห้วยทับทันในยุคปัจจุบัน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่นิยมการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและปรับเปลี่ยนระบบการผลิตไปสู่ความทันสมัยมากขึ้น ใช้เครื่องจักรในกระบวนการผลิต ใช้แรงงานคนน้อยลง และนิยมการจ้างแรงงานในกระบวนการผลิต ซึ่งจำแนกลักษณะการผลิตในด้านการประกอบอาชีพได้ ดังนี้

๑. การประกอบอาชีพด้านการเกษตร

(๑) อาชีพการปลูกข้าว การปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักของคนอำเภอห้วยทับทัน ส่วนใหญ่จะ ปลูกข้าวด้วยวิธีการหว่าน ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน ข้าวที่ปลูกเป็นข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ และข้าวหอมมะลิ กข ๑๕ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เฉลี่ย ๔๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ ในอำเภอห้วยทับทัน มีผู้ปลูกข้าว จำนวน ๗,๐๑๘ ครัวเรือน พื้นที่ปลูกทั้งหมด ๘๐,๔๙๖ ไร่ โดยจำแนกเป็นพื้นที่ในแต่ละตำบลตามรายละเอียด ดังนี้

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๑	ห้วยทับทัน	๙๙๗	๘,๖๒๔
๒	เมืองหลวง	๑,๕๖๒	๑๗,๓๒๕
๓	กล้วยกว้าง	๑,๐๐๐	๑๒,๑๗๖
๔	ผักไหม	๑,๑๔๔	๑๔,๐๓๗
๕	จานแสนไชย	๑,๒๓๖	๑๓,๔๒๙
๖	ปราสาท	๑,๔๑๓	๑๔,๘๔๐
		๗,๐๑๘	๘๐,๔๙๖

ตารางที่ ๔ - ๔ แสดงพื้นที่การเพาะปลูกข้าวในอำเภอห้วยทับทัน

จากตารางข้อมูล ดังกล่าว พบว่า พื้นที่การปลูกข้าวมากที่สุดในอำเภอห้วยทับทัน จะเป็นการปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลเมืองหลวง ปลูกข้าวทั้งสิ้น ๑๗,๓๒๕ ไร่ รองลงมาได้แก่ ตำบลปราสาท ตำบลผักไหม ตามลำดับ ซึ่งจากการจัดเก็บข้อมูลพบว่า ในด้านการปลูกข้าว เกษตรจะมีการดำเนินการรวมกลุ่มกัน เป็นกลุ่มนาแปลงใหญ่ เพื่อรวมตัวกันขับเคลื่อนการปลูกข้าวที่มีคุณภาพ มีการรวมกลุ่มนาแปลงใหญ่ ใน ๓ ตำบล คือ ตำบลผักไหม ตำบลกล้วยกว้าง และตำบลเมืองหลวง เป็นต้น

(๒)การปลูกอ้อย อาชีพการปลูกอ้อยเป็นอาชีพที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่เป็นทางเลือกใหม่สำหรับชาวอำเภอห้วยทับทันส่วนมากการปลูกอ้อย จะนิยมปลูกในพื้นที่โคก ที่น้ำน้อย พื้นที่ปลูกข้าวไม่ได้ จึงปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อย ปัจจุบันเกษตรกรในอำเภอห้วยทับทัน มีเกษตรกรปลูกอ้อย จำนวน ๓๗ ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกรวมกัน จำนวน ๒๕๕ ไร่ เมื่อได้ผลผลิตจะนำผลผลิตไปจำหน่ายที่ อำเภอสำโรงทาบ หรืออำเภอปราสาท ซึ่งมีโรงน้ำตาลมาเปิดรับซื้อผลผลิต ซึ่งมีรายละเอียดพื้นที่ปลูกอ้อย จำแนกตามตำบล ตามรายละเอียด ดังนี้

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๑	ห้วยทับทัน	๑๐	๖๔
๒	เมืองหลวง	๑	๒๒
๓	กล้วยกว้าง	๒	๑๑
๔	ผักไหม	๒๑	๑๓๗
๕	จานแสนไชย	๑	๗
๖	ปราสาท	๒	๑๓
		๓๗	๒๕๕

ตารางที่ ๔ - ๕ แสดงพื้นที่การเพาะปลูกอ้อยในอำเภอห้วยทับทัน

(๓)การปลูกปาล์มน้ำมัน การปลูกปาล์มน้ำมันเกิดขึ้นที่อำเภอห้วยทับทัน เป็นอาชีพทางเลือกของคนในพื้นที่ มีการเริ่มปลูกปาล์มน้ำมันครั้งแรก ราวปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ชาวบ้านได้นำปาล์มน้ำมันมาปลูก โดยนำเมล็ดพันธุ์มาจาก อำเภอกันทรลักษ์มาปลูก จนกระทั่งปัจจุบัน พื้นที่ปลูกปาล์มส่วนใหญ่ อยู่ในพื้นที่เขตตำบลเมืองหลวง ปัจจุบันมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันไปจำหน่าย ราคาขายอยู่ที่ กิโลกรัมละ ๒-๓ บาท ในด้านพื้นที่การปลูกปาล์มน้ำมันปัจจุบันมีเกษตรกรปลูกปาล์มน้ำมัน จำนวน ๙ ครัวเรือน พื้นที่เพาะปลูก จำนวน ๕๘ ไร่ โดยมีรายละเอียดพื้นที่ปลูกจำแนกตามตำบล ตามรายละเอียด ดังนี้

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๑	ห้วยทับทัน	๒	๓
๒	เมืองหลวง	๖	๓๑
๓	กล้วยกว้าง	๐	๐
๔	ผักไหม	๒	๑๐
๕	จานแสนไชย	๑	๓
๖	ปราสาท	๐	๐
		๙	๕๘

ตารางที่ ๔ - ๖ แสดงพื้นที่การเพาะปลูกปาล์มน้ำมันในอำเภอห้วยทับทัน

(๔)การปลูกมันสำปะหลัง อาชีพการปลูกมันสำปะหลัง เป็นอาชีพทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร ที่เข้ามาใหม่ เพราะมีตลาดมันสำปะหลังรองรับเพิ่มมาก ส่วนมาจากการปลูกมันสำปะหลังมี ๒ ลักษณะ คือ การปลูกมันสำปะหลังเป็นปีจะปลูกในพื้นที่โคกที่มีน้ำน้อยเก็บผลผลิตไว้จนครบขบปีก่อนค่อยเก็บเกี่ยว อีกแบบหนึ่งคือการปลูกมันสำปะหลังปรัง คือปลูกระยะสั้นหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ก็ปลูกมันสำปะหลัง ระยะเวลาดำเนินการ ๓ เดือนก็จะได้เก็บเกี่ยวผลผลิต ปัจจุบันราคามันสำปะหลังจำหน่ายที่ ๒-๓ บาทต่อกิโลกรัม ในฤดูกาลผลิต ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๑ เกษตรกรอำเภอห้วยทับทันปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๓๘ ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น จำนวน ๑๙๕ ไร่ พื้นที่ตำบลเมืองหลวงจะมีการปลูกมันสำปะหลังมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตำบลปราสาท ตำบลห้วยทับทัน ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดพื้นที่เพาะปลูกจำแนกเป็นรายตำบล ตามรายละเอียด ดังนี้

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๑	ห้วยทับทัน	๔	๓๔
๒	เมืองหลวง	๑๙	๙๔
๓	กล้วยกว้าง	๐	๐
๔	ผักไหม	๒	๑๒
๕	จานแสนไชย	๓	๓
๖	ปราสาท	๑๐	๕๐
		๓๘	๑๙๕

ตารางที่ ๔ - ๗ แสดงพื้นที่การเพาะปลูกมันสำปะหลังในอำเภอห้วยทับทัน

๒. การรวมกลุ่มประกอบอาชีพของประชาชน

(๑) การขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชน การดำเนินงานขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ อำเภอห้วยทับทัน มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๒๕ หมู่บ้าน โดยจำแนกหมู่บ้านเป้าหมายในการดำเนินการ ตามโครงการ จำนวน ๒ กิจกรรม ดังนี้

๑.๑ การสร้างสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านใหม่

พื้นที่เป้าหมาย จำนวน ๕ หมู่บ้าน ตามรายละเอียด ดังนี้

ลำดับที่	หมู่บ้าน	ตำบล	อาชีพทางเลือก
๑	เตาเหล็ก	เมืองหลวง	กล้วยฉาบ
๒	เมืองหลวง	เมืองหลวง	การผลิตน้ำสมุนไพร/มะขามแช่อิ่ม
๓	ขามใหญ่	กล้วยกว้าง	การผลิตเห็ด/การทำไส้กรอก
๔	ขยุง	ปราสาท	กล้วยฉาบ
๕	นายนวน	จานแสนไชย	การทำพริกป่น

ตารางที่ ๔ - ๘ แสดงพื้นที่การขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชนในอำเภอห้วยทับทัน

ผลการดำเนินงาน จากการทำดำเนินงาน ขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ การสร้างสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านใหม่พบว่า มีผลการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

(๑) การดำเนินงาน การสร้างสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านใหม่ เป้าหมาย จำนวน ๕ หมู่บ้านได้ดำเนินการครบถ้วน จำนวน ๕ หมู่บ้าน คิดเป็น ร้อยละ ๑๐๐

(๒) ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน จำนวน หมู่บ้านละ ๕ คน รวมจำนวน ๒๕ คน มีความรู้ความเข้าใจแนวคิด สัมมาชีพชุมชน มีทักษะมีความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสัมมาชีพชุมชน และสามารถหนุนเสริมพัฒนา ค้นหา กลุ่มเป้าหมาย จำนวน หมู่บ้านละ ๒๖ คน(ครัวเรือน) ได้

(๓) ครัวเรือนสัมมาชีพ จำนวน หมู่บ้านละ ๒๖ คน มีความรู้มีทักษะ ในด้านสัมมาชีพชุมชน และมีเวทีเรียนรู้ ในการวิเคราะห์ ค้นหา ศักยภาพ ของชุมชน และศึกษาทรัพยากรในชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแผนงานในการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางที่เหมาะสมของแต่ละชุมชน

(๔) เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นผลจากฝึกอบรม ตามแนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน จัดอยู่ในกลุ่มผลิตภัณฑ์การแปรรูป จำนวน ๕ ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ก๋วยเตี๋ยว การผลิตน้ำสมุนไพร/มะขามแช่อิ่ม การผลิตเห็ด/การทำไส้กรอก การทำพริกป่น ซึ่งในหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง ๕ หมู่บ้านได้ดำเนินการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มพื้นฐานของประชาชนในหมู่บ้าน รวมเป็นกลุ่มอาชีพ ในชุมชน เพื่อเป็นพื้นฐานในการต่อยอดเพื่อสร้างอาชีพสร้างรายได้ ให้ชุมชน

๑.๒ ขยายผลการสร้างครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน(หมู่บ้านเดิม)

พื้นที่เป้าหมาย จำนวน ๒๐ หมู่บ้าน ตามรายละเอียด ดังนี้

ลำดับที่	หมู่บ้าน	ตำบล	อาชีพทางเลือก
๑	สิงไคร	ผักไหม	การผลิตน้ำสมุนไพร
๒	ผักไหมใหญ่	ผักไหม	ทอดผ้าไหม
๓	หาด	ผักไหม	ทอดผ้าไหม
๔	กระสังข์	ผักไหม	ก๋วยเตี๋ยว
๕	นาทุ่ง	ผักไหม	ก๋วยเตี๋ยว
๖	ฮ่องน้อย	ผักไหม	การเลี้ยงปลาตุ๊ก
๗	กระเต็ล	ผักไหม	การเลี้ยงปลาตุ๊ก
๘	นาทุ่งเหนือ	ผักไหม	ก๋วยเตี๋ยว
๙	หนองลุง	ผักไหม	การเลี้ยงไก่
๑๐	สร้างเรือ	ห้วยทับทัน	ก๋วยเตี๋ยว
๑๑	ห้วยชันพัฒนา	ผักไหม	ก๋วยเตี๋ยว
๑๒	หนองสิมใหญ่	ห้วยทับทัน	การเลี้ยงไก่
๑๓	บก-พอก	ห้วยทับทัน	การเลี้ยงไก่
๑๔	หนองฮะ	ปราสาท	ทอดผ้าไหม
๑๕	พะเนา	ปราสาท	การเลี้ยงไก่
๑๖	พงสิม	จานแสนไชย	พริกป่น
๑๗	เมืองน้อย	เมืองหลวง	ก๋วยเตี๋ยว
๑๘	หนองสะมอน	เมืองหลวง	การปลูกพริก

ลำดับที่	หมู่บ้าน	ตำบล	อาชีพทางเลือก
๑๙	บุงาว	กล้วยกว้าง	กล้วยกว้าง
๒๐	โนนสำโรง	กล้วยกว้าง	การแปรรูปปลา

ตารางที่ ๔ - ๙ แสดงพื้นที่การขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชนในอำเภอห้วยทับทัน

ผลการดำเนินงาน จากการดำเนินงาน ขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ ขยายผลการสร้างครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน (หมู่บ้านเดิม)พบว่า มีผลการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

(๑) การดำเนินงาน ขยายผลการสร้างครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน(หมู่บ้านเดิม) เป้าหมาย จำนวน ๒๐ หมู่บ้านได้ดำเนินการครบถ้วน แล้วจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน คงเหลือ จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน ผลการดำเนินงานคิดเป็น ร้อยละ ๕๐

(๒) ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน จำนวน หมู่บ้านละ ๕ คน รวมจำนวน ๕๐ คน มีความรู้ความเข้าใจแนวคิด สัมมาชีพชุมชน มีทักษะมีความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสัมมาชีพชุมชน และสามารถหนุนเสริมพัฒนา ค้นหา กลุ่มเป้าหมาย จำนวน หมู่บ้านละ ๒๖ คน(ครัวเรือน) ได้

(๓) ครัวเรือนสัมมาชีพ จำนวน หมู่บ้านละ ๒๖ คน มีความรู้มีทักษะ ในด้านสัมมาชีพชุมชน และมีเวทีเรียนรู้ ในการวิเคราะห์ ค้นหา ศักยภาพ ของชุมชน และศึกษาทรัพยากรในชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแผนงานในการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางที่เหมาะสมของแต่ละชุมชน

(๔) เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นผลจากฝึกอบรม ตามแนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน สามารถจัดอยู่ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ ได้ดังนี้ กลุ่มงานการเกษตร จำนวน ๗ หมู่บ้าน ประกอบด้วย อาชีพการเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา การปลูกพริก กลุ่มงานการแปรรูป จำนวน ๑๓ หมู่บ้าน ประกอบด้วย การผลิตน้ำสมุนไพร การรวมกลุ่มทำกล้วยฉาบ การแปรรูปปลา เป็นต้น

๑.๓ ปัจจัยสนับสนุนการขับเคลื่อนหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน ได้ดำเนินการ จัดทำโครงการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่ อำเภอห้วยทับทัน และอำเภอปราจีนบุรี โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๒ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

(๑) โครงการวิจัยการเพิ่มไม่ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ในพื้นที่ลำห้วยยาง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ดำเนินการในพื้นที่รอบๆ ลำห้วยยาง อำเภอห้วยทับทัน โดยมีบ้านเตาเหล็กพื้นที่ สัมมาชีพชุมชน เป็นแกนหลักและกลไก ในการดำเนินงานวิจัย

(๒) โครงการวิจัยการรวมกลุ่มบนฐานอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนบ้านหนองเสมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการดำเนินงาน หมู่บ้านได้ดำเนินงาน ขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นกระบวนการในการรวบรวมข้อมูลของชุมชนทั้งระบบเพื่อ ใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ และกำหนดแผนปฏิบัติการวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหาตามโจทย์วิจัย เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชน ซึ่งโครงการวิจัย ฯ ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา ๖ เดือน แล้ว อยู่ระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนเพื่อกำหนดแผนงานการขับเคลื่อนชุมชนต่อไป

๑.๔ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอห้วยทับทัน รัฐบาลได้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมทั่ว

ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับประเทศในส่วนกลางและคณะกรรมการระดับภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน เป็น การสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งโดยรัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือด้านความรู้ เทคโนโลยี ทุน การบริหารจัดการ เชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนไปสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การดำเนินงานพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอห้วยทับทัน ได้ดำเนินการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันมีฐานข้อมูล กลุ่มผู้ผลิตผู้ผลิตประกอบการที่จดทะเบียน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ตามรายละเอียด ดังนี้

ลำดับ ที่	ตำบล	ชื่อผู้ผลิตผู้ประกอบการ	ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท ผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
๑	ปราสาท	กลุ่มทอเสื่อกกบ้านปราสาท	เสื่อกก	ของใช้ฯ	
๒	ปราสาท	กลุ่มทอเสื่อกกบ้านปราสาท	กระเป๋	ของใช้ฯ	
๓	ปราสาท	กลุ่มทอเสื่อกกบ้านปราสาท	กระติบข้าว	ของใช้ฯ	
๔	เมืองหลวง	กลุ่มเสื่อเย็บมือผ้าไหมลายลูกแก้วย้อม มะเกลืออบสมุนไพรบ้านเมืองหลวง	ผ้าลายลูกแก้ว	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย	
๕	เมืองหลวง	กลุ่มเสื่อเย็บมือผ้าไหมลายลูกแก้วย้อม มะเกลืออบสมุนไพรบ้านเมืองหลวง	เสื่อ เย็บ มือ ย้อมมะเก	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย	
๖	เมืองหลวง	กลุ่มเสื่อเย็บมือผ้าไหมลายลูกแก้วย้อม มะเกลืออบสมุนไพรบ้านเมืองหลวง	ผ้าสะไบ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย	
๗	เมืองหลวง	กลุ่มวิสาหกิจจิ้งเียนยุคใหม่	ขนมกล้วย ฉาบสมุนไพร	อาหาร	
๘	เมืองหลวง	กลุ่มวิสาหกิจจิ้งเียนยุคใหม่	ขนมดอกจอก ใบเตย	อาหาร	
๙	เมืองหลวง	กลุ่มวิสาหกิจจิ้งเียนยุคใหม่	ขนมกล้วย ฉาบไอโอดีน	อาหาร	
๑๐	เมืองหลวง	กลุ่มวิสาหกิจจิ้งเียนยุคใหม่	ขนมโรตีสีกรอบ	อาหาร	
๑๑	ห้วยทับทัน	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้าน สร้างเรือ	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย	
๑๒	ห้วยทับทัน	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้าน สร้างเรือ	ผ้าโสร่งไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย	
๑๓	กล้วยกว้าง	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าบ้านขาม ใหญ่	ผ้าขาวม้า	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย	
๑๔	กล้วยกว้าง	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าบ้านขาม ใหญ่	กระเป๋จาก ผ้าขาวม้า	ของใช้ฯ	
๑๕	กล้วยกว้าง	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าบ้านขาม ใหญ่	ผ้าไหมลาย ลูกแก้ว	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย	
๑๖	กล้วยกว้าง	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าบ้านขาม	ผ้าฝ้ายหาง	ผ้าและเครื่อง	

		ใหญ่	กระรอก	แต่งกาย	
๑๗	กล้วยกว้าง	กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านบุยาว	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๑๘	กล้วยกว้าง	กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านบุยาว	ผ้าขาวม้าไหม	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๑๙	กล้วยกว้าง	กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านบุยาว	ผ้าโสร่งไหม	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๒๐	ผักไหม	กลุ่มสายใยรักแห่งครอบครัวบ้านนาทุ่ง	ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๒๐	ผักไหม	กลุ่มสายใยรักแห่งครอบครัวบ้านนาทุ่ง	ชุดสตรี	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๒๑	ห้วยทับทัน	ชมรมไถ่อย่างไม้มะดันห้วยทับทัน	ไถ่อย่าง	อาหาร	
๒๒	ปราสาท	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวชุมชนบ้านพะเนา	ข้าวไรเบอร์รี่	อาหาร	
๒๓	ปราสาท	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวชุมชนบ้านพะเนา	ข้าวขาวหอมมะลิ๑๕	อาหาร	
๒๔	ปราสาท	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวชุมชนบ้านพะเนา	ข้าวกล้องหอมมะลิ๑๕	อาหาร	
๒๕	เมืองหลวง	วิสาหกิจชุมชนพัฒนาฝีมือการตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านอ้อ	ชุดบุรุษ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๒๖	เมืองหลวง	วิสาหกิจชุมชนพัฒนาฝีมือการตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านอ้อ	ชุดสตรี	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๒๗	เมืองหลวง	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกพริกบ้านหนองเมย	น้ำพริก	อาหาร	
๒๘	เมืองหลวง	กลุ่มเสื้อเย็บมือผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลืออบสมุนไพรบ้านเมืองน้อย	ฝ้ายกดอก	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๒๙	เมืองหลวง	กลุ่มเสื้อเย็บมือผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลืออบสมุนไพรบ้านเมืองน้อย	กระเป๋จากผ้า	ของใช้	
๓๐	เมืองหลวง	กลุ่มเสื้อเย็บมือผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลืออบสมุนไพรบ้านเมืองน้อย	สะไบ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๓๑	เมืองหลวง	กลุ่มเสื้อเย็บมือผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลืออบสมุนไพรบ้านเมืองน้อย	เสื้อเก็บเย็บมื่อย้อม	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๓๒	เมืองหลวง	กลุ่มเสื้อเย็บมือผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลืออบสมุนไพรบ้านเมืองน้อย	ผ้าไหมพันคอ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๓๓	กล้วยกว้าง	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านไพรพยอม	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๓๔	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านโนนโก	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	

๓๕	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านโนนโก	ผ้าโสร่ง	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๓๖	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านโนนโก	ผ้าสะไบ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๓๗	ห้วยทับทัน	กลุ่มทอผ้าลายลูกแก้วบ้านทุ่งมน	เสื้อเก็บย้อมมะเกลือ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๓๘	ห้วยทับทัน	กลุ่มทอผ้าลายลูกแก้วบ้านทุ่งมน	ผ้าลายลูกแก้ว	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๓๙	ผักไหม	วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรนาทุ่ง	กล้วยอัดอบน้ำผึ้ง	อาหาร	
๔๐	ผักไหม	วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรนาทุ่ง	ท อ ง ม ั่ว น สมุนไพร	อาหาร	
๔๑	ผักไหม	กลุ่มแม่บ้านทำขนมไทยบ้านไสน้อย	ถั่วกรอบแก้ว	อาหาร	
๔๒	ผักไหม	กลุ่มแม่บ้านทำขนมไทยบ้านไสน้อย	ดอกจอก	อาหาร	
๔๓	ผักไหม	กลุ่มแม่บ้านทำขนมไทยบ้านไสน้อย	ข้าวเกรียบ ฟักทอง	อาหาร	
๔๔	ผักไหม	กลุ่มแม่บ้านทำขนมไทยบ้านไสน้อย	ทองม้วน	อาหาร	
๔๕	ผักไหม	กลุ่มแม่บ้านทำขนมไทยบ้านไสน้อย	ข น ม ด อ ก ลำดวน	อาหาร	
๔๖	ผักไหม	กลุ่มแม่บ้านทำขนมไทยบ้านไสน้อย	ข้าวกลิ้งงอก	อาหาร	
๔๗	จานแสน ไชย	กลุ่มทอผ้าบ้านพะวร หมู่ที่ ๑๓	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๔๘	ปราสาท	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มออมทรัพย์สตรี และเยาวชนบ้านหนองหะ	กระต๊อบข้าว	ของใช้ฯ	
๔๙	ปราสาท	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มออมทรัพย์สตรี และเยาวชนบ้านหนองหะ	โสร่งไหม	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๕๐	ปราสาท	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มออมทรัพย์สตรี และเยาวชนบ้านหนองหะ	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๕๑	ปราสาท	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มออมทรัพย์สตรี และเยาวชนบ้านหนองหะ	ฝ้ายกดดอก	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๕๒	ปราสาท	กลุ่มสตรีพัฒนาอาชีพบ้านพะเนา	ผ้าขาวม้า	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๕๓	ปราสาท	กลุ่มสตรีพัฒนาอาชีพบ้านพะเนา	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๕๔	ปราสาท	กลุ่มสตรีพัฒนาอาชีพบ้านพะเนา	ผ้าโสร่งไหม	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๕๕	ปราสาท	กลุ่มสตรีพัฒนาอาชีพบ้านพะเนา	เสื้อเก็บเย็บ	ผ้าและเครื่อง	

			มื่อย้อม	แต่งกาย	
๕๖	เมืองหลวง	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านโทะ	ผ้าพื้นเพ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๕๗	เมืองหลวง	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านโทะ	ฝ้ายดอกกลายลูกแก้ว	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๕๘	เมืองหลวง	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านโทะ	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๕๙	ผักไหม	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหาด	ผ้าไหมพื้นเพ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๖๐	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองนา	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๖๑	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองนา	ผ้าโสร่งไหม	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๖๒	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองนา	ฝ้ายดอก	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๖๓	กล้วยกว้าง	น้องพลอยเบเกอร์	กะหรี่ปั๊บ	อาหาร	
๖๔	เมืองหลวง	นายกาล ดวงนิล	แ ก้ ว จ า ก กะลามะพร้าว	ของใช้ฯ	
๖๕	เมืองหลวง	นายกาล ดวงนิล	ไม้ ก ว า ด ทางมะพร้าว	ของใช้ฯ	
๖๖	เมืองหลวง	กลุ่มกระเช้าเถาวัลย์บ้านห้วยยาง	ก ร ะ เช้ า เถาวัลย์	ของใช้ฯ	
๖๗	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมลายลูกแก้วบ้านโนนตั้ง	ชุดบุรุษ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๖๘	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมลายลูกแก้วบ้านโนนตั้ง	ชุดสตรี	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๖๙	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมลายลูกแก้วบ้านโนนตั้ง	สบู่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๗๐	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมลายลูกแก้วบ้านโนนตั้ง	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๗๑	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมลายลูกแก้วบ้านโนนตั้ง	ผ้าขาวม้า	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๗๒	ปราสาท	กลุ่มทอผ้าไหมลายลูกแก้วบ้านโนนตั้ง	ผ้าลายลูกแก้ว	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
๗๓	ห้วยทับทัน	กลุ่มจักสานกระเป๋าสตางค์	กระเป๋าสตางค์	ของใช้ฯ	
๗๔	ห้วยทับทัน	กลุ่มจักสานกระเป๋าสตางค์	ตระกร้าจากพลาสติก	ของใช้ฯ	

๗๕	ผักไหม	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบอล ผักไหม	ข้างฮาง	อาหาร	
๗๖	ผักไหม	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบอล ผักไหม	ข้าวขาวหอม มะลิ	อาหาร	
๗๗	ผักไหม	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบอล ผักไหม	ข้าวกล้อง	อาหาร	
๗๘	ผักไหม	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบอล ผักไหม	ข้าวกล้องงอก	อาหาร	
๗๙	ผักไหม	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวตำบอล ผักไหม	ข้าวหอมนิล	อาหาร	
๘๐	เมืองหลวง	เครือข่ายชมรมผู้เลี้ยงไก่อำเภอห้วยทับ ตัน	ไก่ ย่าง ไม้ มะดัน	อาหาร	
๘๑	ห้วยทับตัน	ศิลาพร ส่งแสงรัตน์	น้ำยาล้างจาน จากมะกรูด	ส มุ น ไ พ ร ที่ ไม่ใช่อาหาร	
๘๒	ห้วยทับตัน	ศิลาพร ส่งแสงรัตน์	สบู่เหลว	ส มุ น ไ พ ร ที่ ไม่ใช่อาหาร	

ตารางที่ ๔ - ๑๐ ตารางแสดงผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอห้วยทับตัน

๑.๕ ผลิตภัณฑ์ OTOP เด่นของอำเภอห้วยทับตัน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นของอำเภอห้วยทับตัน ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดศรีสะเกษ และนอกจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่

(๑) ไก่ย่างไม้มะดัน ไก่ย่างไม้มะดันของห้วยทับตัน กำเนิดมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐ เดิมมีการย่างไก่จำหน่ายประมาณ ๔-๕ ราย เมื่อย่างเสร็จก็จะนำไปจำหน่ายบนรถไฟ เนื่องจากอำเภอมีสถานีรถไฟ สายกรุงเทพ-อุบลราชธานี วิ่งผ่าน ต่อมา มีการสร้างทางหลวงหมายเลข ๒๒๖ ซึ่งเป็นทางหลวงระหว่างจังหวัด จึงมีการขยายร้านมาจำหน่ายริมทางหลวง ปัจจุบันมีร้านจำหน่ายไก่ย่างมากมายหลายสิบร้าน ไก่ย่างไม้มะดัน แห่งห้วยทับตัน ดังเปรื่องปรังมากที่สุด คือ เมื่อได้รับคัดเลือกให้เป็นอาหารขึ้นโต๊ะระดับผู้นำ ในการประชุมสุดยอดผู้นำเอเปค ในปี พ.ศ.๒๕๔๖ และได้รับคัดเลือกให้เป็นอาหารยอดนิยมในการประชุมครั้งนั้น ส่งผลให้ไก่ย่างไม้มะดันห้วยทับตัน เป็นที่รู้จักมียอดการขายไก่ย่างเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว ความพิเศษของไก่ย่างที่มีหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่การคัดสรรวัตถุดิบ คือ การนำไก่พื้นเมืองหรือที่ชาวห้วยทับตันเรียกว่าเป็น"ไก่สามสายเลือด" เพราะเป็นลูกผสมของไก่ข้ามสายพันธุ์ ได้แก่ ไก่โรดไอส์แลนด์ ร่วมกับไก่ซุบเปอร์ฮาโก้ และผสมกับไก่พื้นเมืองไก่น

(๒) ผ้าไหมเก็บย้อมมะเกลือ บ้านเมืองหลวง ผู้ผลิตเสื้อไหมเก็บบ้านเมืองหลวง คือกลุ่มผู้ผลิตเสื้อไหมเก็บบ้านเมืองหลวง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับตัน จังหวัดศรีสะเกษ ประมาณ ๑๐๐ คน ซึ่งอยู่หมู่ที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๖ และหมู่ที่ ๑๐ ตำบลเมืองหลวง ปี ๒๕๔๖ ได้มีการคัดสรรผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในระดับจังหวัด ได้มีการส่งเสื้อไหมเก็บบ้านเมืองหลวง ของแม่คำไล เรื่องศรี เข้าคัดสรรและได้รับรางวัลในระดับ ๓ ดาว จึงมีการนำมาจดทะเบียนการค้า คำไล เพื่อเป็นเกียรติแก่แม่คำไล เรื่องศรี ผู้ส่งเสื้อไหมเก็บเข้าคัดสรรในระดับจังหวัด โดยมีโลโก้ หรือตราสัญลักษณ์เป็นรูปกำไล คล้องแขน ส่งจำหน่ายในปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมาของเสื้อเก็บ ในอดีตมีชายชาวผู้หนึ่งในหมู่บ้านเมืองหลวง ได้เดินทางเข้าไปในป่าได้พบตัวหนอนและเห็นว่ามียูปร่างสวยดีจึงได้นำมาเลี้ยงไว้ ต่อมาตัวหนอนได้ทำรังและมีเส้นใยออกมา จึงนำไปต้มและสาวเอาเส้นใยออกมา จนเหลือเฉพาะตัวหนอนเรียกว่า ดักแด้ นำไปเป็นอาหารได้ ส่วนผ้านำไปทอเป็นผ้าสีขาวเหลือง ต่อมาจึงนำมาย้อมด้วยผลมะเกลือผสมน้ำ แล้วนำผ้าไหมลงย้อม จนพบว่าผ้าไหมเปลี่ยนเป็นสีดำ ส่วนลายผ้าไหมได้ความคิดมาจากลวดลายแกะสลักห่อหุ้มในหมู่บ้านซึ่งมีรูปร่างเป็นช่อคล้ายลูกแก้วในปัจจุบัน และส่วนหนึ่งได้ลวดลายมาจากผู้ชายสมัยก่อนได้สานผาบ้าน ซึ่งเรียกว่า ผากระแต โดยสานเป็นลวดลายที่สวยงาม ซึ่งเมื่อได้พบเห็น ผู้หญิงสมัยนั้นจึงได้ทำการแกะลวดลายดังกล่าวไว้เพื่อนำไปใช้เป็นลวดลายทอผ้าขึ้นมาเป็นลักษณะรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเล็กใหญ่ซ้อนกันเป็นจุด กระจ่ายทั้งผืนผ้าและตั้งชื่อว่าลายลูกแก้ว จนถึงปัจจุบัน

๑.๖ การท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอห้วยทับทัน การท่องเที่ยวชุมชน ในพื้นที่อำเภอห้วยทับทัน เป็นอีกแนวทางการทำงานหนึ่งที่ ได้ริเริ่มดำเนินการขับเคลื่อนงานร่วมกันของชุมชน เพื่อค้นหาและนำศักยภาพของชุมชนมาสู่ การบริหารจัดการโดยให้ชุมชน เป็นแกนหลักในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเจ้าของ ดึงเสนอให้ความงดงามแบบชุมชนออกมาสู่สาธารณะ โดยมีการดำเนินงานในระดับพื้นที่ตามรายละเอียด ดังนี้

(๑) หมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านโนนสำโรง หมู่ที่ ๗ ตำบลกล้วยกว้าง อำเภอห้วยทับทัน

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน(ผู้นำ/กลุ่ม/องค์กร) (๑) ผู้นำชุมชนบ้านโนนสำโรง นายทำนอง บุราคร เป็นผู้ใหญ่บ้านนักพัฒนา มีความพร้อมมีทักษะในการบริหารจัดการชุมชน (๒) พระครูบุญสกลิต (พระมหาบุญยัง) เจ้าอาวาสพุทธอุทยานธรรมดอแก้ว เป็นพระนักพัฒนาที่มีความโดดเด่น ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า บริเวณลำห้วยวะ (๓) บ้านโนนสำโรง เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชน (๔) มีกลุ่มองค์กรในชุมชน ที่หลากหลาย ที่มีแผนงานการพัฒนาด้านการลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้ชุมชน

ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ผลิตภัณฑ์ชุมชน / มาตรฐาน (๑) ผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่สำคัญได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว ข้าวหอมนิล ข้าวไรเบอร์รี่ ที่ชุมชนแปรรูป จำหน่าย (๒) ผลิตภัณฑ์ จากไข่ เช่น ไข่ไก่สด ไข่เค็ม ไข่เป็ด (๓) ผลิตภัณฑ์ กลุ่ม เช่น ผักสด น้ำดื่มชุมชน มะนาว เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ (๑) การท่องเที่ยววิถีธรรมชาติ ป่าบุ่งป่าทามริมสองฝั่งลำห้วยยาง บริเวณอุทยานธรรมดอนแก้วลำห้วยวะ ศึกษาทรัพยากร ป่าไม้ และสัตว์น้ำตามธรรมชาติ (๒) ล่องเรือชมธรรมชาติ ลำห้วยวะ ชมนกตามธรรมชาติ ชมหิ่งห้อย

(๒) หมู่บ้านห้วยยาง หมู่ที่ ๑๓ ตำบลห้วยยาง อำเภอห้วยทับทัน

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน(ผู้นำ/กลุ่ม/องค์กร) (๑) ผู้นำชุมชนบ้านห้วยยาง มี นายสุข คำด้วง เป็นผู้ใหญ่บ้านนักพัฒนา มีความพร้อมมีทักษะในการบริหารจัดการชุมชน (๒) มีวัดห้วยยาง เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน มีพระอาจารย์เสาร์ เกจิอาจารย์ ที่ตั้ง มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับ มีคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง (๓) มีกลุ่มองค์กรในชุมชน ที่หลากหลาย ที่มีแผนงานการพัฒนาด้านการลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้ชุมชน

ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ผลิตภัณฑ์ชุมชน / มาตรฐาน (๑) ผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่สำคัญได้แก่ ตะกร้าถ้าวัวลย์ สินค้าOTOP ของหมู่บ้าน กลุ่มOTOP ผลิตภัณฑ์จากผ้า (๒) ผลผลิตสินค้าเกษตร เช่น ข้าวหอมมะลิ มะปราง ลำไย กล้วย มัลเบอร์รี่ ฝรั่ง แก้วมังกร และไม้ผล

เศรษฐกิจอีกหลายชนิด (๓) มีแปลงเกษตรผสมผสานต้นแบบ จำนวน ๕ แปลง (๔) การแปรรูป เช่น น้ำมัลเบอร์รี่ แยมแก้วมังกร เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ (๑) อ่างเก็บน้ำลำห้วยยาง (๒) จุดชมวิว จุดชมนกตามธรรมชาติ (๓) ประเพณีการแข่งขันเรือของชุมชน (๔) ศูนย์ศิลปาชีพอำเภอห้วยทับทัน (๕) แปลงเกษตรผสมผสาน และแปลงไม้ผลเศรษฐกิจรอบ ๆ ห้วยยาง

(๓) หมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหนองสะ หมู่ที่ ๓ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน(ผู้นำ/กลุ่ม/องค์กร) (๑) ผู้นำชุมชนบ้านหนองสะ มีความพร้อมมีทักษะในการบริหารจัดการชุมชน (๒) มีสภาผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีประเด็นงานที่ประสบผลสำเร็จ เป็นชุมชนต้นแบบ (๓) มีกลุ่มองค์กรในชุมชน ที่หลากหลาย เช่น กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มเลี้ยงวัว ที่มีแผนงานการพัฒนาด้านการลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้ชุมชน

ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ผลิตภัณฑ์ชุมชน / มาตรฐาน

(๑) ผลผลิตสินค้าเกษตร เช่น ข้าวหอมมะลิ ไข่ไก่ มะนาว การทอผ้าไหม (๒) เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ (๑) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (๒) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง (๓) การท่องเที่ยววิถีชาวนา การเลี้ยงวัว แบบครบวงจร (๔) -ปราสาทห้วยทับทัน

(๔) หมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเมืองหลวง หมู่ที่ ๓ ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน หมู่บ้านเมืองหลวง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีศักยภาพในการพัฒนาสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนมีจุดขายอันเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือการมีผ้าไหมย้อมมะเกลือ ที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงได้กำหนดเส้นทาง เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม หมู่บ้าน โดยมีโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน ๖ จุด ประกอบด้วย

(๑) จุดต้อนรับนักท่องเที่ยว บริเวณหนองน้ำ ของชุมชน มีกิจกรรม การลงแพไม้ไผ่ ให้อาหารปลา และกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวรอบ สระน้ำ สร้างรายได้ ให้ชุมชน

(๒) ศูนย์การเรียนรู้เรื่องผ้าไหมครบวงจร

(๓) จุดเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน

(๔) จุดสาธิตการทอผ้าไหมของชุมชน หมู่ที่ ๒ ตำบลเมืองหลวง

(๕) จุดชมวัดโบราณวัดเมืองหลวง ประกอบด้วย กิจกรรม การกราบ นมัสการ หลวงพ่อใหญ่ หลวงพ่อโกย และชมเจดีย์ไม้โบราณ กุฏิไม้โบราณ หอระฆัง โบราณ เป็นต้น

(๖) จุดเยี่ยมชมศาลหลักเมืองโบราณ และ เยี่ยมชมกิจกรรมร้านค้าประชารัฐซื้อสินค้าชุมชน

จากสถานการณ์ข้อมูลที่กำลังถึงเบื้องต้น พบว่า บริบทและการเปลี่ยนแปลงของการประกอบอาชีพของ ประชาชนในอำเภอห้วยทับทัน นั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจและสังคม ในแต่ละช่วงแต่ละยุค จะเป็นปัจจัยกำหนด รูปแบบการผลิต และการประกอบอาชีพในภาคชนบท ส่วนใหญ่ประชาชน จะประกอบอาชีพบนฐานการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เป็นหลัก เช่น การปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อย และมันสำปะหลัง ส่วนงานนโยบายของรัฐที่เข้ามา ก็ส่งผลต่อการประกอบอาชีพของประชาชน ในระดับอาชีพเสริม ที่เป็นทางเลือก ในการประกอบอาชีพของประชาชน ที่มุ่งสู่

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในด้านการแปรรูป และส่งเสริมให้มีการสร้างรายได้ให้ชุมชนตามศักยภาพของชุมชน

๔.๑.๔ บริบทของอำเภอปรางค์กู่

๔.๑.๔.๑ ประวัติความเป็นมาของอำเภอ

อำเภอปรางค์กู่ ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๔ โดยแยกจากอำเภอชุมขันธ์ ชื่ออำเภอตั้งตามโบราณสถาน คือ ปรางค์กู่สามองค์ ตั้งอยู่ที่บ้านกู่ หมู่ที่ ๑ ตำบลกู่ เรียกว่า อำเภอปรางค์กู่ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๐๖ ยกฐานะเป็นอำเภออยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดศรีสะเกษ

๔.๑.๔.๒ ตำแหน่งที่ตั้ง

อำเภอปรางค์กู่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดศรีสะเกษ ห่างจากตัวจังหวัดศรีสะเกษ ๖๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น ๑๘๕,๗๕๗ไร่ หรือประมาณ ๒๙๗.๒๑๒ ตร.กม.

๔.๑.๔.๓ อาณาเขต

ทิศเหนือ จดเขตอำเภออุทุมพรพิสัย และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศใต้ จรดเขตอำเภอชุมขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ และอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันออก จรดเขตอำเภอชุมขันธ์ และอำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตกจรดเขตอำเภอศรีณรงค์ และอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

๔.๑.๔.๔ ประชากรและอาชีพ

บรรพบุรุษชาวอำเภอปรางค์กู่ เดิมหน้าจะเป็นกลุ่มชาวเขมรป่าดง ซึ่งเรียกกันเมื่อครั้ง กรุงรัตนโกสินทร์ มีภาษาพูดดั้งเดิมเป็นภาษาส่วย หรือ กวย(กวย)และภาษาเขมรเช่นเดียวกับ ชาวอำเภอชุมขันธ์ อำเภอไพรบึง ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ ทำนา ๙๐% ทำสวนและทำไร่ ๔% รับจ้าง ๔% ค้าขายและอื่น ๆ ๒%

๔.๑.๔.๕ การปกครอง

อำเภอปรางค์กู่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๐ ตำบล ๑๔๑ หมู่บ้าน และ ๑ เทศบาลตำบล จำนวนครัวเรือน ๑๔,๖๗๓ ครัวเรือน จำนวนประชากร ๖๘,๑๑๑ คน แบ่งออกเป็นชาย ๓๓,๙๔๙ คน เป็นหญิง ๓๔,๑๖๒ คน

๑) ตำบลกู่ จำนวน ๑๗ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๕๙.๘๙ ตร.กม.
๒) ตำบลดู่ จำนวน ๑๓ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๑๙.๙๙ ตร.กม.
๓) ตำบลตูม จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๓๐.๘๕ ตร.กม.
๔) ตำบลสวาย จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๒๓.๒๑ ตร.กม.
๕) ตำบลพิมาย จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๓๒.๒๐ ตร.กม.
๖) ตำบลพิมายเหนือ จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๒๓.๕๐ ตร.กม.
๗) ตำบลโพธิ์ศรี จำนวน ๑๔ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๒๘.๘๐ ตร.กม.
๘) ตำบลสมอ จำนวน ๑๗ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๒๗.๘๐ ตร.กม.
๙) ตำบลหนองเซียงทูน จำนวน ๑๙ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๒๖.๘๕ ตร.กม.
๑๐) ตำบลสำโรงปราสาท จำนวน ๑๗ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๒๑.๓๐ ตร.กม.
๑๑) เทศบาลตำบลปรางค์กู่ จำนวน ๓ หมู่บ้าน	เนื้อที่ ๒.๘๒๒๔ตร.กม.

๔.๑.๔.๖ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอปรangkū มีดังนี้

(๑) เทศบาล ๑ แห่ง คือ เทศบาลตำบลปรangkū ตั้งอยู่บ้านพิมาย หมู่ที่ ๑ ตำบลพิมาย มีพื้นที่การปกครองรวม ๓ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลพิมาย และหมู่ที่ ๔ ตำบลพิมายเหนือ บางส่วน มีเนื้อที่ ๒.๘๒๒๔ ตร.กม. (๒) องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๑๐ แห่ง

๔.๑.๔.๗ ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไป

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา ลักษณะเป็นดินปนทราย สภาพดินฟ้าอากาศในท้องที่อำเภอปรangkū มีลักษณะเช่นเดียวกับจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทั่วไป คือ ฤดูร้อนอากาศร้อนจัด เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม – มิถุนายน ฤดูฝนอากาศอบอุ่นมีฝนตกชุก เกิดอุทกภัยเกือบทุกปี เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม – ตุลาคม ฤดูหนาวอากาศหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ ฤดูฝนมีน้ำท่วมขังบางพื้นที่ โดยเฉพาะตำบล หมู่บ้าน ริมห้วยสำราญ ส่วนฤดูแล้งค่อนข้างแห้ง เนื่องจากเป็นดินปนทราย สภาพดิน น้ำ อากาศ ทำให้การปลูกข้าว ได้ผลดีและบางพื้นที่สามารถปลูกพริก และยางพาราได้

อำเภอปรangkū มีลำน้ำที่สำคัญไหลผ่าน คือ ลำห้วยสำราญ ไหลผ่านพื้นที่ของ อำเภอปรangkū ทางทิศตะวันออก และลำห้วยทับทัน ไหลผ่านทางทิศตะวันตก นอกจากนี้ยังมีห้วยขนาดเล็กที่ไหลผ่านพื้นที่อีกหลายสาย คือ ห้วยวะ ห้วยกุดจง ห้วยซ้อง และห้วยลีลา

๔.๑.๔.๘ ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม

ภาษาพูดมี ภาษาไทยอีสาน ภาษาเขมร และภาษาส่วย ประเพณี ท้องถิ่น มีงานบุญ บั้งไฟการทำบุญมหาชาติ ส่วนประเพณีท้องถิ่นที่ถือว่ามีความสำคัญคือ ประเพณีปฐา ซึ่งเป็นพิธีวันสารทเขมร ในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๐ เป็นวันรวมญาติ มีการนำเครื่องเซ่นมารวมกันที่บ้านบิดา มารดา เพื่อนำไปเซ่นบวงสรวงบรรพบุรุษ พิธีเซ่นบวงสรวงจะทำเป็นตระกูล โดยทำกัน ๓ ระยะ คือ ในตอนเย็น ตอนตีหนึ่งหรือรุ่งเช้า และในตอนเที่ยง

๔.๑.๔.๙ สถานที่สำคัญ

(๑) ปราสาทปรangkū ตั้งอยู่ที่บ้านภู หมู่ที่ ๑ ตำบลภู อยู่ห่างจากอำเภอปรangkū ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๕ กิโลเมตร ตามถนนสายปรangkū- บ้านพอก - สำโรงทาบ ลักษณะโบราณสถานแห่งนี้ เป็นปรangkūสามองค์ สร้างเป็นแนวจากเหนือไปใต้ อยู่บนฐานดินขนาดใหญ่ มีแลงประกอบเป็นเขื่อนกันดินพังทลาย ปรangkūทั้งสามองค์ก่อด้วยอิฐและอิฐปนแลง ขนาดตั้งแต่ประมาณ ๐.๕X๐.๑๕X๐.๒๖ เมตร ปรangkū แต่ละองค์มีประตูทางเข้าได้เฉพาะทางทิศตะวันออกทิศเดียว อีกทิศเป็นประตูหลอก ทับหลังและประตู กรอบทำด้วยหินทราย จำหลักเป็นลวดลายต่าง ๆ งดงาม ปัจจุบันอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก

ลักษณะของปราสาท ปรangkūองค์ที่ ๑ (ปรangkūทิศใต้) สร้างเป็นรูป ๑๘ เหลี่ยม กว้าง ๑ วา ๑ ศอก สูง ๔ วา ๒ ศอก ทับหลังของปรangkūองค์นี้สลักเป็นรูปพระนารายณ์สี่กรทรงครุฑ ซึ่งยืนเหยียบหลังสิงห์ ๒ ตัวสิ่งนี้ คาบพวงมาลัย หน้าเป็นเศรคาบนาคราช ตามฝาผนังจำหลักเป็นพระพุทธรูปและคน ๔๗ รูป **ปรangkūองค์ที่ ๒** (องค์กลาง) ทำด้วยอิฐกว้าง ๑ วา ๒ ศอก รูปกลม ๑๖ เหลี่ยม สูง ๑ วา ๓ ศอกกรอบประตูทำด้วยทราย ทับหลังสลักเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้าง ยืนอยู่บนแท่นเหนือเศียรเกียรติ मुख มีพวงมาลัยก้านชดเทพราประกอบ **ปรangkūองค์ที่ ๓** (ปรangkūทิศเหนือ) สร้างเป็นรูป ๑๔ เหลี่ยม กว้าง ๑ วา ๓ ศอก สูง ๕ วา ๑ ศอก ทำด้วยศิลาแลงแทบทั้งองค์ประกอบอิฐเสริมเฉพาะตอนบน กรอบประตูทำด้วยหินทราย ศิลาทับหลังจำหลักเป็นรูปพระลักษณฤศรนาคราช เสริมกรอบประตูสลักเป็นพระปติมาเย็น(นางอัปสร) ที่เสาประตูทางเข้าทั้งสองข้างมีลักษณะมีฐานบัวรองรับ จำหลักเป็นลวดลายเป็นประจำ ยามบัวลอย บัวหงาย และ บัวแก้ว บริเวณรอบ ๆ ปรangkūทั้งสามองค์ มีสระน้ำขนาดเล็กขุดเป็น คูล้อมรอบทั้งสี่ด้าน ตรง

กลาง ก้นดินเป็นทางเดินเข้าออกสี่ด้าน แบ่งคูน้ำออกเป็นสระเล็ก ๆ ๔ สระ และบริเวณหน้าปราสาทปรางค์กู่ มีสระน้ำโบราณขนาดใหญ่อีกสระหนึ่งมีขนาดกว้าง ๑ กิโลเมตร เดิมเป็นทำเลที่หากินของ นกพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนกเป็ดน้ำ ซึ่งจะบินมาหากินที่สระน้ำแห่งนี้ในฤดูร้อน แต่ปัจจุบัน สระน้ำได้มีการขุดลอก ทำให้นกเป็ดน้ำสูญหายไป

ปราสาทปรางค์กู่ สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ ตรงกับสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ กองโบราณคดีได้ขุดแต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ และได้ประกาศเป็นโบราณสถานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๒ ตอนที่ ๑๕ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๗ กำหนดเขตโบราณสถานเนื้อที่ ๑๒ ไร่ ๒ งาน ๓๙ ตารางวา

(๒) ปราสาทหินบ้านสมอ ปราสาทหินบ้านสมอนี้ชาวบ้านเรียกว่า ปราสาทบ้านคำจาน ตั้งอยู่กลางทุ่งนาริมหมู่บ้านตามจาน หมู่ที่ ๑๒ ตำบลสมอ อยู่ห่างจากอำเภอไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๘ กม. ตัวปราสาทก่อด้วยแลง เป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุม ขนาดกว้าง ๔.๔๘ เมตร มีประตูทางเข้าทิศตะวันออกเฉียงเหนือเดียว ส่วนอีกสามด้านเป็นประตูหลอก เสากรอบประตูทำด้วยหินศิลาทับหลัง เฉพาะด้านทิศใต้จำลัดกลดลายเป็นรูปเทวดา (หรือมนุษย์) กำลังพนมมือไหว้ แต่ยังสลักไม่แล้วเสร็จ คงมีร่องรอยของลวดลายเหลือค้างอยู่ภายในคูหาปรางค์กู่ เดิมมีรูปปฏิมาทำด้วยศิลาประดิษฐานอยู่องค์หนึ่ง ขนาดหน้าตักกว้าง ๓๐ ซม. สูง ๔๕ ซม. เข้าใจว่าเป็นรูปวัชรธร ในลัทธิพุทธตันตระยาน ปัจจุบันวัชรธรดังกล่าวไม่มี วิหารก่อด้วยแลง ขนาด ๓.๒๕ X ๗.๑๐ เมตร อยู่ตรงมุมกำแพงด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีประตูรูปกากบาท ภายนอกกำแพงมีสระโบราณอยู่ ๒ สระ คือ มุมด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นสระน้ำขนาดเล็ก ใช้ศิลาแลงทำเขื่อนของสระ ก้นดินพัง และทาง ทิศตะวันออกเป็นสระโบราณขนาดใหญ่

ประวัติความเป็นมา ไม่ทราบว่าจะสร้างเมื่อใด แต่ก็มีข้อสันนิษฐานว่าปราสาทบ้านสมอ มีลักษณะเหมือนปราสาทสระกำแพงน้อยที่อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นรูปปรางค์เดียว รูปสี่เหลี่ยมย่อมุม วิหารกำแพง ศิลาแลงซึ่งมีซุ้มประตูรูปกากบาท สร้างราว ๆ ประมาณ ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ หลังรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ แห่งอาณาจักรนครหลวง (นครธม) ซึ่งเป็นยุคที่ขอมเริ่มเสื่อมอำนาจ

(๓) ภูวิหารบ้านห้วย ตั้งอยู่ที่บ้านห้วย หมู่ที่ ๘ ตำบลสำโรงปราสาท อยู่ห่างจากอำเภอไปทางทิศเหนือ ประมาณ ๘ กิโลเมตร เป็นวิหาร ก่อด้วยอิฐมอญ ฐานกว้าง ๔ เมตร สูง ๓.๕ เมตร เป็นศิลปะสมัยอยุธยา ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ภูวิหารหรือชาวบ้านนิยมเรียก “วิหารกระต๊อบ” สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยา ราวพุทธศักราช ๒๐๐๐ โดยมีประวัติ การก่อสร้างที่เล่าขานสืบทอดกันมาดังนี้ เมื่อครั้งต้นสมัยกรุงศรีอยุธยา มีชาวบ้านซึ่งเรียกว่า “ส่วย” กลุ่มหนึ่ง ได้อพยพตนเองมาจากประเทศลาว และมาตั้งรกรากถิ่นฐาน ปักหลักทำมาหากินเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ อยู่บริเวณบ้านห้วยตำบลสำโรงปราสาท อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

ปัจจุบัน ชาวส่วยเรียกชุมชนที่ตนเอง จัดตั้งขึ้นว่า “หมู่บ้านกระต๊อบ” ซึ่งแปลว่า ดงดิบ ต่อมาในปีพิเศษ ได้มีพระพุทธรูปหนึ่งเดินทาง มาจากทิศเหนือ และมาปักหลักอยู่ใกล้กับหมู่บ้านชาวส่วยดังกล่าพระพุทธรูปนี้มีชื่อว่า พระโพธิญาณ ชาวบ้านกระต๊อบมีความเลื่อมใสศรัทธาใน พระโพธิญาณอย่างแรงกล้าจึงได้นิมนต์ให้จำพรรษาอยู่ใกล้หมู่บ้านกระต๊อบ โดยสร้างกุฏิหลังเล็กๆ หนึ่งหลังเพื่อเป็นที่พำนักและจำพรรษา ต่อมาประมาณ ๑ ปี พระโพธิญาณได้ชักชวน ให้ชาวบ้านสร้างวิหารขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานประกอบศาสนกิจของสงฆ์ ด้วยการเกณฑ์ชาวบ้านไปขุดดิน ที่อยู่ห่างจากสถานที่ที่จะสร้างวิหารประมาณ ๒๐๐ เมตร เพื่อถมให้ที่สูงขึ้นพอประมาณ สถานที่ที่ชาวบ้านขุดปัจจุบันเรียกว่า “หนองคู” มีขนาดกว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๑๐๐ เมตร จากนั้นพระโพธิญาณและชาวบ้าน ได้เริ่มต้นการสร้างวิหารด้วยการปั้นอิฐเป็นหลาย ๆ ชนิด เช่น

อิฐผาผนัง จะมีขนาดกว้าง ๖ นิ้ว ยาว ๑๒ นิ้ว อิฐสำหรับปูพื้น ขนาดกว้าง ๑๒ นิ้ว ยาว ๑๗ นิ้ว และอิฐสำหรับมุงหลังคา นอกจากนี้ยังมี

ช่างฝีมือชาวบ้าน ปั้นดิน และแกะสลักเป็นภาพปฏิมากรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น รูปเศียรพญานาค รูปสิงห์ พระพุทธรูปปางต่าง ๆ ตลอดจนรูปที่แสดง ความแปลกพิสดาร เช่น รูปพระปิดตา และปิดทวาร รูปชายและหญิงที่สมัยนั้นเรียกว่ารูป “ผู้หญิงเอาผ้าผู้ชายออกลูก” เป็นต้น ปัจจุบันปฏิมากรรมต่าง ๆ เหล่านี้คงเหลือมีพอให้เห็นอยู่บ้าง แต่จำนวนน้อย นอกจากนั้นถูกโจรกรรมไปหมด เพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หายาก และมีราคาแพง เมื่อช่วยกันสร้างวิหารดังกล่าว เสร็จสิ้นแล้ว ก็ได้สร้างศาสนสถานขึ้นอีกหนึ่งหลัง เรียกว่า “สิม” ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับศาลาลอย ในปัจจุบัน ตั้งห่างจากวิหารไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๑๕ เมตร ทั้งนี้ เพื่อให้พระสงฆ์ได้ใช้ ในการลงอุโบสถในช่วง จำพรรษา

๔.๑.๔.๑๐ งานวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ

(๑) งานลอยกระทง องค์การบริหารส่วนตำบลกู่ จัดขึ้นในช่วง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปี สถานที่ เกาะกลางน้ำ สระกู่ บ้านกู่ ตำบลกู่ กิจกรรม ขบวนแห่ทุกหมู่บ้าน/จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP /ประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่ง/ การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน

(๒) งานไหว้พระธาตุทามจาน จัดขึ้นในช่วง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ ของทุกปี สถานที่ บริเวณปราสาททามจาน บ้านทามจาน ตำบลสมอ กิจกรรม รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ/กิจกรรมพื้นเมือง/ประกวดสรภัญญะ/มอบของที่ระลึกแก่ผู้สูงอายุ/นำเครื่องเซ่นไหว้ปราสาททามจาน

(๓) งานไหว้ปราสาทปรางค์กู่ จัดขึ้นในช่วง วันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ของทุกปี สถานที่ บริเวณปราสาทปรางค์กู่ บ้านกู่ ตำบลกู่ กิจกรรม นำของเซ่นไหว้สักการะ บวงสรวง

(๔) ประเพณีแห่พระเวส – ฟังเทศน์มหาชาติ จัดขึ้นในช่วง วันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๓ ถึง วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๔ ของทุกปี สถานที่ วัดระกา บ้านระกา ตำบลพิมาย กิจกรรม (๑)อัญเชิญพระอุปคุต อัญเชิญพระเวสเข้าเมือง (๒)บวชชีพรามณ์ เทศน์มาลัยหมื่น มาลัยแสน (๓)เทศน์มหาชาติ

๔.๑.๓.๑๑.การศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ ๖ แห่ง

- ๑) โรงเรียนปรางค์กู่
- ๒) โรงเรียนพอกพิทยาคม รัชมิ่งคลาภิเษก
- ๓) โรงเรียนโนนกระสังวิทยาคม
- ๔) โรงเรียนสวายพิทยาคม
- ๕) โรงเรียนตูมวิทยา
- ๖) โรงเรียนหนองคูวิทยา

นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนมัธยม (สาขา) อีก ๓ โรงเรียนสังกัดในสำนักงานการศึกษา-ขั้นพื้นฐาน จำนวน ๔๗ โรงเรียน จำนวน ๖๓ แห่ง โบสถ์ศาสนาคริสต์ จำนวน ๒ แห่ง

๔.๑.๔.๑๒.การสาธารณสุข และการสาธารณสุข

โรงพยาบาลประจำอำเภอ ๑ แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน ๑๕ แห่ง สาธารณสุขประจำอำเภอ ๑ แห่ง คลินิกเอกชน ๑ แห่ง การติดต่อสื่อสารมีไปรษณีย์ ๑ แห่ง มีบริการหน่วยไฟฟ้า ๑ แห่ง และชุมสายโทรศัพท์ ๑ แห่ง

๔.๑.๔.๑๓ การพาณิชย์ ธนาคาร มี ๒ แห่ง คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาปรางค์กู่ และธนาคารออมสิน สาขาปรางค์กู่(หน่วยบริการร่วม)

- ๑) สหกรณ์มี ๑ แห่ง คือ สหกรณ์การเกษตรปรางค์กู่ จำกัด

- ๒) สถานบริการน้ำมัน (ปั้ม) ขนาดใหญ่มี ๔ แห่ง
- ๓) ตลาดสด จำนวน ๑ แห่ง คือ ตลาดเทศบาลตำบลปรางค์กู๋
- ๔) โรงสีขนาดเล็ก จำนวน ๒๓๙ โรง
- ๕) โรงงานโอศกริม จำนวน ๑ แห่ง
- ๖) ร้านค้าตามหมู่บ้านต่าง ๆ ประมาณ ๗๐๐ ร้าน และในเขตเทศบาลประมาณ ๑๐๐ร้าน ห้างสรรพสินค้าขนาดเล็ก ๑ แห่ง
- ๗) ร้านทอง จำนวน ๑ แห่ง
- ๘) ตลาดนัด ณ สนามหน้าที่ว่าการอำเภอปรางค์กู๋ ทุกวันที่ ๓, ๑๓ และ ๒๓ , ตลาดคลองถมทุกวันศุกร์ ณ สามแยกทางเข้าอำเภอปรางค์กู๋ และตลาดถนนคนเดิน ทุกวันอังคาร ณ บริเวณถนนข้างกองร้อย อส.อ.ปรางค์กู๋

๔.๑.๕ บริบทการเปลี่ยนแปลงในการประกอบในพื้นที่อำเภอปรางค์กู๋

อำเภอปรางค์กู๋ ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๔ โดยแยกจากอำเภอชุมพวง ซึ่งอำเภอตั้งตามโบราณสถาน คือ ปรางค์กู๋สามองค์ ตั้งอยู่ที่บ้านกู๋ หมู่ที่ ๑ ตำบลกู๋ เรียกว่า อำเภอปรางค์กู๋ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๐๖ ยกฐานะเป็นอำเภออยู่ในเขตการปกครอง ของจังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะพื้นที่ของอำเภอปรางค์กู๋ มีลักษณะภูมิโนเวศที่มีลักษณะที่ลุ่มและพื้นที่โคก ตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็มีลักษณะการประกอบอาชีพตามบริบทชุมชน ภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่

๔.๑.๕.๑ ลักษณะโครงสร้างทางภูมิประเทศของอำเภอปรางค์กู๋

หากพิจารณาพื้นที่อำเภอปรางค์กู๋ ผ่านมุมมองและการวิเคราะห์ข้อมูลจากลักษณะภูมิประเทศ พบว่า อำเภอปรางค์กู๋ นั้น มีลักษณะพื้นที่ ที่เชื่อมโยงกับลุ่มน้ำ สำคัญ ๓ สายหลัก และพื้นที่โคก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ลักษณะพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยสำราญ ห้วยสำราญ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาพนมดงรัก ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ ตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ก่อนที่จะไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่พื้นที่ตำบลน้ำคำกับตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ห้วยสำราญไหลผ่านพื้นที่ต่างๆ ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู๋ ห้วยสำราญไหลผ่าน ตำบลโพธิ์ศรี ตำบลสมอ ตำบลหนองเซียงทูน และตำบลสำโรงปราสาท ก่อนที่จะไหลลงไปในพื้นที่อำเภอวังหิน ต่อไป

ลักษณะการประกอบอาชีพของพื้นที่ของลำห้วยสำราญ จะเป็นที่ราบลุ่มมีพื้นที่ป่าไม้อยู่รอบ ๆ ในเขตลำห้วยสำราญตลอดแนวพื้นที่ ด้วยความที่ลักษณะพื้นที่เป็นที่ลุ่ม ในเขตพื้นที่นี้ จะเป็นพื้นที่ที่นิยมปลูกข้าวและสามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตดี มีน้ำพอเพียงตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในพื้นที่ทุ่งตำบลโพธิ์ศรี และตำบลสมอ จะเป็นแหล่งอยู่อาศัยของอำเภอปรางค์กู๋ ฝนตกต้องตามฤดูกาลน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ในแถบตำบลนี้จึงเป็นแหล่งชุมชนที่มีเศรษฐกิจดีด้วย นอกจากการปลูกข้าวแล้ว ยังมีการปลูกพืชหลังฤดูกาลทำนา และมีการเลี้ยงโคกระบือ เพื่อเป็นรายได้เสริมอีกด้วย นอกจากนั้นในแถบพื้นที่ตำบลหนองเซียงทูน ยังมีกลุ่มเกษตรกร ปลูกหอม กระเทียม และพริก โดยลักษณะการปลูกในพื้นที่โพธิ์ ในบริเวณที่นา โดยมากปลูกในพื้นที่ บ้านน้ำอ้อม บ้านสว่าง บ้านแจนแลน ตำบลหนองเซียงทูน ในเขตตำบลสำโรงปราสาท จะปลูก พริก หอมแดง และกระเทียม ในเขตบ้านไฮเลิง บ้านสำโรงปราสาท เป็นต้น

๒. ลักษณะพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยวะ ห้วยวะ เป็นลำห้วยขนาดเล็ก ที่เป็นลำสาขาของลำห้วยสำราญ โดยสายลำห้วยวะ มีพื้นที่ต้นน้ำ ที่อำเภออุซันต์ ไหลผ่านพื้นที่อำเภอปรังคัง ตำบลพิมาย ตำบลกู่ ตำบลตูม พื้นที่อำเภอห้วยทับทัน ตำบลผักไหม ตำบลกล้วยกว้าง พื้นที่อำเภออุทุมพรพิสัย ตำบลทุ่งไชย ไหลลงห้วยสำราญอำเภออุทุมพรพิสัย ชื่อลำห้วยวะในบางคราวเรียกขานชื่อแตกต่างกันไป ผ่านตำบลกู่เรียกขานว่า ห้วยรังสี ผ่านตำบลตูม เรียกขาน ลำห้วยวะ ห้วยบ้านขึ้นาค้าง ในพื้นที่ห้วยวะตอนกลาง เขตตำบลตูม ลำห้วยวะจะเป็นลำห้วยที่มีขนาดเล็ก และลึก ปัจจุบันมีความกว้างในราว ๑๐๐ เมตร บริเวณรอบ ๆ ลำห้วย จะเป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยพรรณไม้ นานาชนิด เช่น ไม้มะดัน ไม้กระโดน เตยไก่อ และไม้ยืนต้นชนิดอื่นๆ ปกคลุมเป็นวังปลาเป็นแหล่งวางไข่สำหรับปลาเป็นพื้นที่ป่าชุ่มน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์อีกแห่งหนึ่ง

ลำห้วยวะนับเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงผู้คนในพื้นที่ตำบลตูม มีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งอาหารของชุมชนที่มีปลาธรรมชาติ หลากหลายชนิดให้ชาวบ้านจับปลากิน เหลือจำหน่ายบ้าง นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งปลาคว (กาวะ) ที่มีมากอีกแห่งหนึ่งของอำเภอปรังคัง เป็นทำเลเลี้ยงสัตว์ โค กระบือได้อาศัยกินน้ำและกินหญ้าในพื้นที่ลำห้วยวะ

ลำห้วยวะ ในพื้นที่ตำบลผักไหมมีความกว้างในราว ๓๕ – ๔๐ เมตร มีการค้นพบสิ่งของใต้น้ำ เช่น ที่บ้านผักไหมใหญ่มีการค้นพบโครงกระดูกมนุษย์โบราณ ๓,๕๐๐ ปี ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่วัดบ้านผักไหมใหญ่สันนิษฐานว่าในอดีตมีการตั้งชุมชนในพื้นที่ใกล้ลำห้วยวะและได้ย้ายชุมชนห่างออกจากลำน้ำ ที่บ้านไสน้อย ตำบลผักไหมได้ค้นพบไม้ตะเคียนขนาดใหญ่ ที่อยู่ใต้น้ำหลายท่อน ในพื้นที่เขตตำบลผักไหมลำห้วยวะในบางช่วงยังคงมีสภาพเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีการรักษาสภาพเป็นป่าปูละด้วยความเชื่อเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้พื้นที่ได้รับการอนุรักษ์ป่าให้คงความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอยู่อาศัยของสัตว์น้ำ วางไข่ขยายเผ่าพันธุ์ให้มีความสมบูรณ์ขึ้น

ลักษณะลำห้วยวะ ในอดีตจะเป็นลำห้วยที่มีป่าชุ่มน้ำอยู่สองฟากฝั่งลำห้วย ซึ่งลักษณะดังกล่าวก็เป็นความสมบูรณ์ทางระบบนิเวศวิทยา ทำให้พืชและสัตว์น้ำได้อาศัยและเกื้อกูลกัน หนุนช่วยในการเป็นพื้นที่เพาะพันธ์สัตว์น้ำ แต่ในระยะหลังปรากฏว่า ลำน้ำห้วยวะ ได้รับการขุดลอกตามแนวคิดของกรมชลประทาน ที่มีจะดำเนินการขุดลอก และทำลายระบบนิเวศของลำน้ำลงยังมีเพียงบางตอนเท่านั้นที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ เช่น พื้นที่ด้านล่าง อ่างเก็บน้ำบ้านขึ้นาค ตำบลตูมอำเภอปรังคัง และพื้นที่ตอนบ้านโนนสำโรง ตำบลกล้วยกว้าง ที่สามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าเหล่านั้น ไว้ได้เป็นอย่างดีสามารถพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างดี

ลักษณะการประกอบอาชีพของชุมชน เนื่องจากพื้นที่ตรงลุ่มน้ำห้วยวะ นั้นเป็นที่ลุ่มดงนั้น เกษตรกรจึงประกอบอาชีพทำนา เป็นหลัก และในฤดูแล้ง ก็จะเป็นพื้นที่เลี้ยงโคกระบือ นอกจากนั้น ยังมีการนำทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ มาทำนาปรัง โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำตรอกตอนบน และตอนล่าง และอ่างเก็บน้ำบ้านขึ้นาค ก็จะมีเกษตรกรที่ทำนาปรัง โดยมากจะปลูกข้าวนาปรังพันธุ์ปทุมธานี โดยทำเพื่อการจำหน่ายและเพื่อการบริโภคในครอบครัว เป็นหลัก

๓. ลักษณะพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยแสน ลำห้วยแสน เป็นลำน้ำหนึ่ง ซึ่งเป็นสาขาของลำห้วยทับทัน ที่ไหลมาจากลำห้วยทับทัน ผ่านพื้นที่ ตำบลกู่ ตำบลสวาย และไหลไปบรรจบลำห้วยทับทันที่อ่างเก็บน้ำบ้านเกาะแก้ว ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เป็นลำน้ำที่เป็นแนวเขต ในการจัดแบ่งเขตแดนระหว่างจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ โดยทั่วไปตลอดสองฝั่งลำห้วยแสน จะไม่มีความแตกต่างจากลำห้วยอื่นๆ คือระบบนิเวศวิทยาตลอดสองฝั่งลำห้วยถูกทำลายลง

ลักษณะการประกอบอาชีพ เนื่องจากระบบภูมิเวศในพื้นที่แถบนี้จะเป็นพื้นที่โคก พื้นที่สูง เกษตรกรจึงเข้าไปบุกเบิกและจัดการพื้นที่ เพื่อการปลูกอ้อย ปลูกยางพารา และมันสำปะหลัง โดยพื้นที่แถบตำบลทุ่ง ตำบลสวาย อำเภอปรางค์ภู์ จะเป็นพื้นที่ที่มีการบุกเบิกพื้นที่เพื่อปลูกอ้อยและยางพารามากกว่า พื้นที่อื่น ๆ

๔.๑.๕.๒ พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพในพื้นที่อำเภอปรางค์ภู์

๑. ยุคก่อนปี ๒๕๕๐ บุกเบิกพื้นที่ทำมาหากิน ในด้านการทำมาหากิน ในระยะแรก ชาวบ้านบุกเบิกพื้นที่ทำกินใหม่ด้วยการถางป่า และสุมไฟเผาเพื่อให้พื้นที่โล่งเตียน เปลี่ยนพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่นา โดยอาศัยแรงงานในครัวเรือนมาช่วยกันใช้มีดใช้ขวาน ตัดต้นไม้และกิ่งไม้ เผารวมกัน บางคนขุดต่อไม่ออกและเริ่มต้นการเพาะปลูกข้าวไร่ โดยการหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวไร่ ในปีแรกๆ จะปลูกข้าวไร่ก่อนเพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสมกับการทำนาหลังจากนั้นก็จะเปลี่ยนเป็นนาดำ ลักษณะดินในยุคแรกๆ ดินมีสภาพอุดมสมบูรณ์เพาะปลูกข้าวได้ผลดีไม่ต้องพึ่งพาปุ๋ยเคมี ลักษณะการผลิตข้าวเดิม เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก การจำหน่ายมีน้อยมากเนื่องจากไม่มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร

นอกจากการปลูกข้าวแล้วชาวบ้านนิยมปลูกพืชชนิดอื่นๆ ในบริเวณพื้นที่โคก โพน หรือจอมปลวกในบริเวณที่นา เช่น ถั่วพิกยาว แตงโม แตงไทย แตงกวาข้างฟาง ข้าวโพด เป็นต้นเวลาไปนาก็ต้องนำพืชผักไปจากบ้านไปหาในที่นาและปรอบๆ หมู่บ้านซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถอยู่หากินได้โดยมิต้องพึ่งพาดตลาด นอกจากนั้นหมู่บ้านยังมีการ ปลูกอ้อยไว้เพื่อทำน้ำตาลปึก ไว้กินในครัวเรือนอีกด้วย อาชีพอีกอย่างหนึ่งของชุมชนคือการเลี้ยงสัตว์แต่เดิมแต่ละครัวเรือนจะเลี้ยงโค-กระบือจำนวนมาก เนื่องจากมีพื้นที่ป่าไม่จำนวนมากเลี้ยงได้ไม่ยาก ทุกครอบครัวจึงมีโคกระบืออย่างน้อยครอบครัวละ ๓-๕ ตัว นับเป็นรายได้อีกทางหนึ่งของชุมชน

๒. ยุคการผลิตแบบยังชีพสู่การผลิตแผนใหม่โดยใช้สารเคมี ภายหลังจากการบุกเบิกพื้นที่ทำกินแล้วเริ่มมีการผลิตนาข้าวอย่างเต็มรูปแบบในระยะแรกผลผลิตข้าวของหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิตต่อไร่สูง เนื่องจากดินบุกเบิกใหม่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ชุมชนเริ่มนำปุ๋ยเคมีมาใช้ในการพัฒนาเร่งผลผลิตให้ได้มากขึ้นนับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ที่ชุมชนในอำเภอปรางค์ภู์ เริ่มเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิต จากที่แต่เดิมที่เน้นการปลูกเพื่อกินมาสู่การเร่งผลผลิตให้ได้มากขึ้น ใช้สารเคมีมากขึ้น ปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวพื้นบ้านเป็นพันธุ์ข้าวสมัยใหม่ คือพันธุ์ข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ ในระยะนี้ชาวบ้านเริ่มมีหนี้สินมากขึ้น เนื่องจากมีการจับกลุ่มรวมกันของเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาปรางค์ภู์ ในปี ๒๕๒๖ นับเป็นปีแรกที่ชาวบ้านเริ่มรับสินเชื่อเป็นหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยในระยะต้นชาวบ้านจะมีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ ๕,๐๐๐ บาท โดยนำเงินสินเชื่อมาใช้ในการลงทุนภาคเกษตรเป็นหลัก ทางด้านความสัมพันธ์ในการผลิตของชุมชน พบว่าในการทำน่ายังคงมีการช่วยเหลือแรงงานกันในรูปแบบของการลงแขก ในทุกขั้นตอนของการผลิต เช่น การลงแขกดำนา ลงแขกเกี่ยวข้าว ลงแขกหุงข้าว เอาข้าวขึ้นฉาง เป็นต้น ในด้านอาชีพเสริม ชุมชนในอำเภอปรางค์ภู์ เกือบทุกชุมชนนิยมปลูกพืชผักสวนครัวและพืชผักอายุสั้น เช่น พริก มะละกอ ถั่วฝักยาว มันประเภต่างๆ เพื่อนำไปจำหน่ายให้แก่ชุมชนข้างเคียงโดยการหาบตะกร้าไปขายสินค้าในหลายๆ เจ้า

การเลี้ยงโค กระบือ นับเป็นอาชีพเสริมอีกด้านหนึ่งที่ชุมชนยึดถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างต่อเนื่องมีเปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีพื้นที่ในการเลี้ยงโดยเกษตรกร นิยมเลี้ยงโค

กระป๋องในพื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์บ้าง บริเวณไร่นา หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ตำบลที่มีการเลี้ยงโคกระบือมากได้แก่ ตำบลหนองเชียงทูน ตำบลตูม ตำบลกู่ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังใช้กระป๋อง ในการไถนา และนำมูลโค กระป๋อง ไปลงในไร่นาเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน อีกทั้งโคกระบือ ยังสามารถเปลี่ยนมูลค่าเป็นเงินได้ตลอดเวลา ชาวบ้านจึงนิยมเลี้ยงโคกระบือเป็นกิจกรรมการออม และแปรเปลี่ยนเป็นเงินตราเมื่อยามฉุกเฉิน

เมื่อว่างจากฤดูกาลทำนา กลุ่มแม่บ้านจะนิยมปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นงานสตรี ที่จะทำเป็นอาชีพเสริม เป็นงานฝีมือที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ถ่ายทอดเรื่องราว ลวดลาย บนผืนผ้าที่มีความประณีตงดงาม ในยุคแรก ๆ จะนิยมทอผ้าเพื่อการสวมใส่ในครัวเรือน และใช้ในมิตินงานบุญประเพณี ตำบลที่มีการประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ได้แก่ ตำบลสำโรงปราสาท ตำบลหนองเชียงทูน ตำบลพิมายเหนือ และตำบลกู่

๓. การประกอบอาชีพในยุคปัจจุบันของอำเภอปราสาท

การประกอบอาชีพคนในอำเภอปราสาท ในยุคปัจจุบัน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่นิยมการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและปรับเปลี่ยนระบบการผลิตไปสู่ความทันสมัยมากขึ้น ใช้เครื่องจักรในกระบวนการผลิต ใช้แรงงานคนน้อยลง และนิยมการจ้างแรงงานในกระบวนการผลิต ซึ่งจำแนกลักษณะการผลิตในด้านการประกอบอาชีพได้ ดังนี้

๓.๑) การประกอบอาชีพด้านการเกษตร

(๑) อาชีพการปลูกข้าว การปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักของคนอำเภอปราสาท ส่วนใหญ่จะ ปลูกข้าวด้วยวิธีการหว่าน ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน ข้าวที่ปลูกเป็นข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ และข้าวหอมมะลิ กข ๑๕ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เฉลี่ย ๕๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ ในอำเภอปราสาท มีผู้ปลูกข้าว จำนวน ๑๐,๘๐๕ ครัวเรือน พื้นที่ปลูกทั้งหมด ๑๔๑,๐๐๕ ไร่ โดยจำแนกเป็นพื้นที่ในแต่ละตำบล ตามรายละเอียด ดังนี้

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๑	พิมาย	๙๒๗	๑๒,๖๓๔
๒	กู่	๑,๘๔๑	๒๖,๖๔๑
๓	หนองเชียงทูน	๑,๔๗๒	๑๔,๕๔๘
๔	ตูม	๑,๐๑๘	๑๓,๗๖๗
๕	สมอ	๑,๒๑๗	๑๓,๐๖๐
๖	โพธิ์ศรี	๑,๐๕๔	๑๒,๕๑๙
๗	สำโรงปราสาท	๑,๓๕๐	๑๕,๘๖๒
๘	คู	๘๐๒	๑๓,๓๐๘
๙	สวาย	๖๓๘	๑,๐๑๓
๑๐	พิมายเหนือ	๘๙๓	๑๑,๖๔๙
	รวมทั้งหมด	๑๐,๘๐๕	๑๔๑,๐๐๕

ตารางที่ ๔ - ๑๑ แสดงพื้นที่การเพาะปลูกข้าวในอำเภอปราสาท

จากตารางข้อมูล ดังกล่าว พบว่า พื้นที่การปลูกข้าวมากที่สุดในอำเภอ
ปรางค์กู่ จะเป็นการปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลกู่ ปลูกข้าวทั้งสิ้น ๒๖,๖๔๑ไร่ รองลงมาได้แก่ ตำบลหนองเชียงทูน
ตำบลสำโรงปราสาท ตามลำดับ

(๒) การปลูกอ้อย อาชีพการปลูกอ้อยเป็นอาชีพที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่เป็น
ทางเลือกใหม่สำหรับชาวอำเภอปรางค์กู่ส่วนมากการปลูกอ้อย จะนิยมปลูกในพื้นที่โคก ที่น้ำน้อย พื้นที่ปลูก
ข้าวไม่ได้ จึงปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อย ปัจจุบันเกษตรกรในอำเภอปรางค์กู่ มีเกษตรกรปลูกอ้อย จำนวน ๒๕
ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกรวมกัน จำนวน ๒๒๔ ไร่ เมื่อได้ผลผลิตจะนำผลผลิตไปจำหน่ายที่ จุฑารับซื้ออ้อยที่บ้าน
พอก ตำบลกู่ อำเภอปรางค์กู่ ซึ่งมีโรงน้ำตาลมาเปิดรับซื้อผลผลิต ซึ่งมีรายละเอียดพื้นที่ปลูกอ้อย จำแนก
ตามตำบล ตามรายละเอียด ดังนี้

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๑	พิมาย	๑	๒
๒	กู่	๙	๑๐๑
๓	หนองเชียงทูน	๐	๐
๔	ตูม	๒	๑๘
๕	สมอ	๐	๐
๖	โพธิ์ศรี	๐	๐
๗	สำโรงปราสาท	๐	๐
๘	ดู่	๐	๐
๙	สวาย	๑๓	๑๐๒
๑๐	พิมายเหนือ	๐	๐
		๒๔	๒๒๔

ตารางที่ ๔ - ๑๒ แสดงพื้นที่การเพาะปลูกอ้อยในอำเภอปรางค์กู่

(๓) การปลูกปาล์มน้ำมัน การปลูกปาล์มน้ำมันเกิดขึ้นที่อำเภอปรางค์กู่ เป็น
อาชีพทางเลือกของคนในพื้นที่ มีการเริ่มปลูกปาล์มน้ำมันยังไม่แพร่หลายนัก ในปัจจุบัน พื้นที่ปลูกปาล์มอยู่
บ้างแต่ไม่มากนัก อยู่ในพื้นที่เขตตำบลกู่ ปัจจุบันมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันไปจำหน่าย ราคาขายอยู่ที่
กิโลกรัมละ ๒-๓ บาท ในด้านพื้นที่การปลูกปาล์มน้ำมันปัจจุบันมีเกษตรกรปลูกปาล์มน้ำมัน จำนวน ๒๕
ครัวเรือน พื้นที่เพาะปลูก จำนวน ๑๗ ไร่ โดยมีรายละเอียดพื้นที่ปลูกจำแนกตามตำบล ตามรายละเอียด ดังนี้

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๑	พิมาย	๐	๐
๒	กู่	๑	๓
๓	หนองเชียงทูน	๐	๐
๔	ตูม	๐	๐
๕	สมอ	๑	๒

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๖	โพธิ์ศรี	๐	๐
๗	สำโรงปราสาท	๐	๐
๘	ดู่	๑	๔
๙	สวาย	๑	๐
๑๐	พิมายเหนือ	๐	๐
		๒๔	๑๗

ตารางที่ ๔ - ๑๓ แสดงพื้นที่การเพาะปลูกปาล์มในอำเภอปรangkū

(๔) การปลูกมันสำปะหลัง อาชีพการปลูกมันสำปะหลัง เป็นอาชีพทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร ที่เข้ามาใหม่ เพราะมีตลาดมันสำปะหลังรองรับเพิ่มมาก ส่วนมากการปลูกมันสำปะหลังมี ๒ ลักษณะ คือ การปลูกมันสำปะหลังเป็นปีจะปลูกในพื้นที่โคกที่มีน้ำน้อยเก็บผลผลิตไว้จนครบขบปีก่อนค่อยเก็บเกี่ยว อีกแบบหนึ่งคือการปลูกมันสำปะหลังปรัง คือปลูกระยะสั้นหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ก็ปลูกมันสำปะหลัง ระยะเวลาประมาณ ๓ เดือนก็จะได้เก็บเกี่ยวผลผลิต ปัจจุบันราคามันสำปะหลังจำหน่ายที่ ๒-๓ บาทต่อกิโลกรัม ในฤดูกาลผลิต ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๑ เกษตรกรอำเภอปรangkū ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๓๘๑ ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น จำนวน ๒,๔๖๔ ไร่ พื้นที่ตำบลเมืองหลวงจะมีการปลูกมันสำปะหลังมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตำบลหนองเชียงทูน ตำบลสมอ และตำบลกู่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดพื้นที่เพาะปลูกจำแนกเป็นรายตำบล ตามรายละเอียด ดังนี้

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๑	พิมาย	๑๑	๗๙
๒	กู่	๕๒	๓๐๒
๓	หนองเชียงทูน	๑๐๐	๒,๐๔๓
๔	ตูม	๑๕	๘๓
๕	สมอ	๗๙	๖๙๖
๖	โพธิ์ศรี	๓	๓๐
๗	สำโรงปราสาท	๔	๕
๘	ดู่	๑๔	๖๙
๙	สวาย	๒๕	๑๕๔
๑๐	พิมายเหนือ	๕	๑๗
		๓๘๑	๒,๔๖๔

ตารางที่ ๔ - ๑๔ แสดงพื้นที่การเพาะปลูกมันสำปะหลังในอำเภอปรangkū

(๕) การปลูกยางพารา อาชีพการปลูกยางพารา เป็นอาชีพทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร ที่เข้ามาใหม่ เพราะมีตลาดยางพารารองรับเพิ่มมาก ปัจจุบันราคา ยางพาราจำหน่ายที่ ๒๐-๓๐ บาทต่อกิโลกรัม ในฤดูกาลผลิต ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๑ เกษตรกรอำเภอปรangkū ปลูกยางพารา จำนวน ๑,๒๔๓ ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น จำนวน ๑๑,๙๔๙ ไร่ พื้นที่ตำบลเมืองหลวงจะมีการปลูกยางพารา

มากที่สุด ที่ตำบลกู่ รongลงมาได้แก่ ตำบลดู่ ตำบลสมอ และตำบลสมอ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดพื้นที่เพาะปลูกจำแนกเป็นรายตำบล ตามรายละเอียด ดังนี้

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่เพาะปลูก
๑	พิมาย	๕๐	๓๕๔
๒	กู่	๔๐๔	๓,๕๕๕
๓	หนองเชียงทูน	๑๐๒	๗๐๖
๔	ตูม	๔๓	๕๑๕
๕	สมอ	๑๕๒	๑,๕๙๐
๖	โพธิ์ศรี	๗๔	๖๖๗
๗	ลำโรงปราสาท	๒๐	๑๒๑
๘	ดู่	๒๘๘	๓,๕๕๐
๙	สวาย	๔๓	๒๘๐
๑๐	พิมายเหนือ	๙๐	๖๐๘
		๑,๒๔๓	๑๑,๙๔๙

ตารางที่ ๔ - ๑๕ แสดงพื้นที่การเพาะปลูกยางพาราในอำเภอปรangkū

๓.๒) การรวมกลุ่มประกอบอาชีพของประชาชน จากการศึกษาข้อมูล พบว่า อำเภอปรangkū มีงานองค์กรชุมชนทั้งที่เกิดจากการสนับสนุนของภาครัฐและการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเอง ตามรายละเอียดดังนี้

(๑) กองทุนหมู่บ้าน เป็นกองทุนที่รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณ ให้ดำเนินการทุกหมู่บ้าน ได้รับทุนหมุนเวียน หมู่บ้านละ ๒.๒ ล้านบาท มีการดำเนินการทั้งสิ้นจำนวน ๑๔๑ กองทุนหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิก ได้กู้ยืมเงินสร้างงาน สร้างรายได้ และขยายโอกาส การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชน

(๒) กองทุนแก้ไขปัญหาคความยากจน กข.คจ กระทรวงมหาดไทย ดำเนินงานโครงการ กข.คจ. โดยได้รับการพิจารณาจัดสรรงบประมาณจำนวน ๒๘๐,๐๐๐ บาท สนับสนุนเงินทุน ในระดับหมู่บ้านสำหรับครัวเรือนเป้าหมายยืมไปประกอบอาชีพ โดยไม่มีดอกเบี้ยและมอบอำนาจให้คณะกรรมการ กองทุน กข.คจ. ประจำหมู่บ้านรับผิดชอบบริหารจัดการเงินทุนของหมู่บ้าน ตำบลตูมมีการดำเนินการกองทุน กข.คจ. จำนวน ๗๕ กองทุน

(๓) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นกองทุนหมุนเวียน ที่ชุมชนริเริ่ม ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มเอง มีวัตถุประสงค์การดำเนินการ เพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มองค์การภาคประชาชนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันพัฒนาองค์การให้เข้มแข็ง สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเองในรูปแบบต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการออมเงินร่วมกัน และเรียนรู้แนวทางการบริหารจัดการ เงินทุนชุมชน และเพื่อส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมให้เกิดการรู้จักสามัคคี ตำบลตูมมีกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต จำนวน ๓๑ แห่ง ทั่วทั้งอำเภอปรangkū

(๔) คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสม) เป็นโครงสร้างองค์กร สตรีที่มีบทบาทหน้าที่ ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรี ในรูปแบบต่าง ๆ โดยโครงสร้างนี้

เกิดขึ้น จากการคัดเลือกจาก ประธานสตรีระดับหมู่บ้าน มาเลือกกันเอง ให้มีคณะกรรมการจำนวน ๒๕ คน จัดกิจกรรมด้านการพัฒนาอาชีพ และงานเกี่ยวกับสตรีในระดับตำบล จำนวน ๑๐ ตำบล

(๕) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีระดับตำบล เป็นโครงสร้างองค์กรสตรี ตามนโยบายการจัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของรัฐบาล ที่ให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีระดับตำบล มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๒ ปี ทำหน้าที่พิจารณาถ่วงดุลโครงการ ที่สตรีในระดับหมู่บ้านเขียนโครงการขึ้นมาของงบประมาณอุดหนุนในการดำเนินงาน และส่งต่อไป คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีระดับจังหวัดพิจารณาโครงการต่อไป

(๖) ชมรมผู้สูงอายุระดับตำบล เป็นองค์กรชุมชนที่ผู้สูงอายุจัดตั้งขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในระหว่างผู้สูงอายุ โดยมีการรับสมัครสมาชิกและจัดระบบสวัสดิการสมาชิก ด้านฌาปนกิจสงเคราะห์ศพ และการให้กู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน ๑๐ ชมรม

๓.๓) การขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชน การดำเนินงานขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ อำเภอปรางค์กู่ มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๒๖ หมู่บ้าน โดยจำแนกหมู่บ้านเป้าหมาย ดังนี้

ลำดับที่	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน
๑	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	กู่	๕	บ้านสามขา
๒	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	กู่	๖	บ้านกะดี
๓	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	กู่	๑๖	บ้านศรีไพรทราษฎร์
๔	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	สวาย	๒	บ้านแสนแก้ว
๕	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	พิมายเหนือ	๑	บ้านก่อ
๖	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	พิมายเหนือ	๕	บ้านแคน
๗	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	พิมายเหนือ	๖	บ้านโป่ง
๘	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	พิมายเหนือ	๗	บ้านไฮ
๙	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	พิมายเหนือ	๘	บ้านโพธิ์สามัคคี
๑๐	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	พิมายเหนือ	๙	บ้านชาตโพธิ์น้อย
๑๑	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	พิมาย	๖	บ้านหนองเหล็ก
๑๒	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	ตู	๒	บ้านหนองหิน
๑๓	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	สมอ	๗	บ้านจานง
๑๔	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๖	บ้านหนองบัวบัลลังก์
๑๕	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๑๔	กอกหวานเหนือ
๑๖	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	สำโรงปราสาท	๔	บ้านหนามแท่ง
๑๗	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	ตูม	๘	รุงระ

ลำดับ ที่	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน
๑๘	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	พิมาย	๙	ห้วยซ้อง
๑๙	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	สำโรงปราสาท	๑๐	ขนวน
๒๐	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	ตูม	๑๐	ตรอก
๒๑	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	หนองเซียงทูน	๒	ศาลา
๒๒	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	หนองเซียงทูน	๑๙	แจนแลน
๒๓	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	กู่	๑	กู่
๒๔	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	สมอ	๑๑	ทุ่งม่อง
๒๕	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๗	นาดี
๒๖	ศรีสะเกษ	ปรางค์กู่	ดู่	๑๐	อาวอยตะวันตก

ตารางที่ ๔ - ๑๖ ตารางแสดงพื้นที่ขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนในอำเภอปรางค์กู่

ผลการดำเนินงาน จากการดำเนินงาน ขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ การสร้างสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านใหม่ พบว่า มีผลการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

(๑) **ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน** จำนวน หมู่บ้านละ ๕ คน รวมจำนวน ๑๒๕ คน มีความรู้ความเข้าใจแนวคิด สัมมาชีพชุมชน มีทักษะมีความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด สัมมาชีพชุมชน และสามารถหนุนเสริมพัฒนา ค้นหา กลุ่มเป้าหมาย จำนวน หมู่บ้านละ ๒๖ คน(ครัวเรือน) ได้

(๒) **ครัวเรือนสัมมาชีพ** จำนวน หมู่บ้านละ ๒๖ คน มีความรู้มีทักษะ ในด้านสัมมาชีพชุมชน และมีเวทีเรียนรู้ ในการวิเคราะห์ ค้นหา ศักยภาพ ของชุมชน และศึกษา ทรัพยากรในชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแผนงานในการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางที่เหมาะสมของแต่ละชุมชน

(๓) **เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน** ซึ่งเป็นผลจากฝึกอบรม ตามแนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน จัดอยู่ในกลุ่มผลิตภัณฑ์การแปรรูป เช่น การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง การเพาะเห็ดนางรม การปลูกผักสวนครัว การทอผ้าไหม การทำขนมชนิดต่างๆ เป็นต้น

๓.๔) การพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอปรางค์กู่ รัฐบาลได้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับประเทศในส่วนกลางและคณะกรรมการระดับภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน เป็น การสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งโดยรัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือด้านความรู้ เทคโนโลยี ทุน การบริหารจัดการ เชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนไปสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การดำเนินงานพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอปรางค์กู่ ได้ดำเนินการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันมีฐานข้อมูล กลุ่มผู้ผลิตผู้ผลิตประกอบการที่จดทะเบียนสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ตามรายละเอียด ดังนี้

อำเภอ	ตำบล	รหัสผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท ผลิตภัณฑ์
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๐๑	เกษตรกรเลี้ยงไหมทอผ้า บ้านไฮเลิง	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๐๕	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้าน หนองตลาด	กระเป๋ สะพาย	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๐๕	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้าน หนองตลาด	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๐๗	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านกอก หวาน	ผ้าลายลูกแก้ว	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๐๗	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านกอก หวาน	ผ้าลายตา หม่อง	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๐๘	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านกอก หวานใต้	ผ้าโสร่ง	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๐๘	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านกอก หวานใต้	ผ้าลายลูกแก้ว	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๐๘	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านกอก หวานใต้	ผ้าลายตา หม่อง	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	ตูม	๓๓๐๗๐๐๐๐๙	กลุ่มสายใยรักแห่ง ครอบครัว	ข้าวหอมมะลิ	อาหาร
ปรางค์กู่	ตูม	๓๓๐๗๐๐๐๐๙	กลุ่มสายใยรักแห่ง ครอบครัว	ข้าวกล้องงอก	อาหาร
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๑๒	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านตา เปียง	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๑๒	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านตา เปียง	ผ้าพื้นเรียบ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	กู่	๓๓๐๗๐๐๐๑๕	กลุ่มสานไม้กวาดจากไย ตาล	ไม้กวาดจากไย ตาล	ของใช้
ปรางค์กู่	พิมาย	๓๓๐๗๐๐๐๑๙	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า ไหมแปรรูปบ้านบึง	ผ้าพื้นเรียบ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	หนองเชียง ทูน	๓๓๐๗๐๐๐๒๓	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองคู ขาม	ผ้าขาวม้าไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๒๔	กลุ่มอาชีพบ้านชาตโพธิ์ น้อย	น้ำพริกปลาร้า	อาหาร

อำเภอ	ตำบล	รหัสผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท ผลิตภัณฑ์
ปรางค์กู่	ลำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๒๕	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านศรี เมืองใหม่	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	ลำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๒๗	กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้าน หนามแท่ง	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย	๓๓๐๗๐๐๐๓๔	สวนเห็ดดอกกลาดวน	เห็ดสมุนไพร์	อาหาร
ปรางค์กู่	พิมาย	๓๓๐๗๐๐๐๓๔	สวนเห็ดดอกกลาดวน	ปั่นขลิบไส้เห็ด	อาหาร
ปรางค์กู่	พิมาย	๓๓๐๗๐๐๐๓๔	สวนเห็ดดอกกลาดวน	ดอกเห็ดสด	อาหาร
ปรางค์กู่	พิมาย	๓๓๐๗๐๐๐๓๔	สวนเห็ดดอกกลาดวน	แหนมเห็ด	อาหาร
ปรางค์กู่	พิมาย	๓๓๐๗๐๐๐๓๔	สวนเห็ดดอกกลาดวน	ข้าวเกรียบเห็ด	อาหาร
ปรางค์กู่	ลำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๔๐	กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านดงบัง ฮ้องขาม	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	ลำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๔๐	กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านดงบัง ฮ้องขาม	ผ้าพื้นเรียบ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	ลำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๔๑	วิสาหกิจชุมชนบ้านน้อยนา เจริญ	ผ้าลายลูกแก้ว	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	ลำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๔๑	วิสาหกิจชุมชนบ้านน้อยนา เจริญ	ผ้าขาวม้าไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	ลำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๔๑	วิสาหกิจชุมชนบ้านน้อยนา เจริญ	ผ้าพื้นเรียบ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	ลำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๔๑	วิสาหกิจชุมชนบ้านน้อยนา เจริญ	เสื้อย้อม มะเกลือ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๔๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรทอผ้าบ้านโป่ง	ผ้าคลุมไหล่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๔๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรทอผ้าบ้านโป่ง	ผ้าขาวม้าไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๔๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรทอผ้าบ้านโป่ง	กระเป๋าจาก เศษผ้า	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๔๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรทอผ้าบ้านโป่ง	เสื้อด้ายย้อม มะเกลือ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๔๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรทอผ้าบ้านโป่ง	ผ้ามัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย

อำเภอ	ตำบล	รหัสผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท ผลิตภัณฑ์
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๔๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรทอผ้าบ้านโป่ง	ผ้าพื้นเรียบ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๔๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรทอผ้าบ้านโป่ง	ผ้าขาวม้าฝ้าย	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย	๓๓๐๗๐๐๐๔๘	กลุ่มสตรีบ้านห้วยซ้อง	ผ้าพันคอ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย	๓๓๐๗๐๐๐๔๘	กลุ่มสตรีบ้านห้วยซ้อง	ผ้าไหมลาย ลูกแก้ว	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๕๔	กลุ่มสตรีบ้านโป่ง	ผ้าขาวม้าไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๕๔	กลุ่มสตรีบ้านโป่ง	ผ้ามัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๕๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยง ไหมบ้านนาสำราญ	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๕๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยง ไหมบ้านนาสำราญ	กาละแมกะทิ สด	อาหาร
ปรางค์กู่	ตู๋	๓๓๐๗๐๐๐๕๘	กลุ่มทอเสื่อกกบ้านคูน้อย	เสื่อกก	ของใช้ฯ
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๕๙	กลุ่มทอเสื่อกกบ้านหนอง บัวปลั่ง	เสื่อกก	ของใช้ฯ
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๖๐	กลุ่มสตรีบ้านแคน	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	ตูม	๓๓๐๗๐๐๐๖๑	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านชี นา	ข้าวหอมมะลิ	อาหาร
ปรางค์กู่	ตูม	๓๓๐๗๐๐๐๖๑	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านชี นา	ข้าวหอมนิล	อาหาร
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๖๓	กลุ่มเกษตรกรบ้านหนอง โดน	ข้าวกล้อง	อาหาร
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๖๓	กลุ่มเกษตรกรบ้านหนอง โดน	ปลาร้า ทรงเครื่อง	อาหาร
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๖๔	กลุ่มเกษตรกรบ้านตามุง	ข้าวหอมมะลิ	อาหาร
ปรางค์กู่	กู่	๓๓๐๗๐๐๐๖๖	วิสาหกิจชุมชนแม่บ้าน เกษตรกรกลุ่มสตรีทอผ้า	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย

อำเภอ	ตำบล	รหัสผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท ผลิตภัณฑ์
			ไหมมัดหมี่		
ปรางค์กู่	โพธิ์ศรี	๓๓๐๗๐๐๐๖๘	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรี แปรรูปปลาร้าบ้านดงตาด ทอง	ปลาร้าปลา กระดี่	อาหาร
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๖๙	วิสาหกิจชุมชนขอนแก่น พัฒนา	ผ้าไหมพื้น เรียบ	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๖๙	วิสาหกิจชุมชนขอนแก่น พัฒนา	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๗๐	กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้าน	สมุนไพร พื้นบ้าน	สมุนไพรที่ ไม่ใช่อาหาร
ปรางค์กู่	สำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๗๑	กลุ่มสตรีพัฒนาบ้านหนอง นา	ผ้าโสร่ง	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๒	นางเจือ สายสินธุ์	ผ้าชิ้นมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สวาย	๓๓๐๗๐๐๐๗๓	วิสาหกิจชุมชนบ้านแสน แก้ว	ขนมดอกจอก	อาหาร
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๔	นางทองมวล บุญช่วย	ผ้าโสร่งไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๔	นางทองมวล บุญช่วย	ผ้าชิ้นมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๔	นางทองมวล บุญช่วย	ผ้าขาวม้าไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๔	นางทองมวล บุญช่วย	ผ้าไหมเข็น	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	ตูม	๓๓๐๗๐๐๐๗๕	นางสาวกัญญา กระสังข์	ผ้าไหมลาย ลูกแก้ว	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๖	นางจิรภา อัจโพธิ์	ผ้าขาวม้าไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๖	นางจิรภา อัจโพธิ์	ผ้าโสร่งไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๖	นางจิรภา อัจโพธิ์	ผ้าไหมลาย ลูกแก้ว	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย

อำเภอ	ตำบล	รหัสผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการ	ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท ผลิตภัณฑ์
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๖	นางจิรภา อัจโพธิ์	ผ้าขึ้นมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๗	นางอ้อย ศรีเลิศ	ผ้าขึ้นมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๗๗	นางอ้อย ศรีเลิศ	ผ้าขึ้นบ้านไร่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย	๓๓๐๗๐๐๐๗๘	วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วย ฆ้อง	ขนมดอกจอก	อาหาร
ปรางค์กู่	ลำโรง ปราสาท	๓๓๐๗๐๐๐๗๙	นายชมชื่น ชุมคำ	กอละแม โบราณแม่หงษ์	อาหาร
ปรางค์กู่	ตูม	๓๓๐๗๐๐๐๘๐	นางทองลา ไชยภา	ขนมกะหรี่ปั๊พ	อาหาร
ปรางค์กู่	สวาย	๓๓๐๗๐๐๐๘๑	กลุ่มจักสานตะกร้า ก้านมะพร้าว	ตะกร้า ก้านมะพร้าว	ของใช้ฯ
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๘๒	นางหล้า มาลุน	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๘๓	นางประสิทธิ์ พลรักษ์	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สวาย	๓๓๐๗๐๐๐๘๔	นางซ้อน งามนั๊ก	ตะกร้าหวาย	ของใช้ฯ
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๘๖	นางสบาย บุญช่วย	ผ้าไหม	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	สมอ	๓๓๐๗๐๐๐๘๗	นางไม จันทะแจ่ม	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๘๘	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้าน โพธิ์สามัคคี	ผ้าโสร่ง	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	พิมาย เหนือ	๓๓๐๗๐๐๐๘๘	กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้าน โพธิ์สามัคคี	ผ้าด้ายมัดหมี่	ผ้าและเครื่อง แต่งกาย
ปรางค์กู่	หนองเชียง ทูน	๓๓๐๗๐๐๐๘๙	กลุ่มแม่บ้านบ้านหนองแวง	ตะกร้าสาน พลาสติก	ของใช้ฯ

ตารางที่ ๔ - ๑๗ แสดงฐานข้อมูลผู้ผลิตผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอปรางค์กู่

๓.๕) ผลิตภัณฑ์ OTOP เด่นของอำเภอปรางค์กู่ สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่ง
ผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นของอำเภอปรางค์กู่ ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดศรีสะเกษ และนอกจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่

(๑)การทอผ้าไหมมัดหมี่ การทอผ้าไหมมัดหมี่ เป็นอีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นของอำเภอปรางค์กู่ เป็นผ้าไหมทอมือลวดลายต่างๆ ที่พัฒนาฝีมืออย่างประณีตจนเป็นที่ยอมรับ และกลุ่มมีการพัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอ โดยนำความรู้การย้อมผ้าไหมโดยใช้สีธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยกลุ่มที่มีความโดดเด่น คือกลุ่มทอผ้าไหมบ้านน้อยนาเจริญ ตำบลสำโรงปราสาท และกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านไฮเลิง

(๒) ผ้าไหมมัดหมี่ลายปราสาทปรางค์กู่ กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านกู่ ตำบลกู่ เป็นอีกกลุ่มที่มีการพัฒนาลวดลายการทออย่างต่อเนื่อง จนในช่วงหลังมีการพัฒนาออกแบบลวดลาย เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาวปรางค์กู่ โดยนำลวดลายปราสาทปรางค์กู่ ๓ หลังมาออกแบบบนผืนผ้า และฝึกฝนการทอ จนได้มาตรฐานมีความปราณีตสวยงาม คนในพื้นที่นิยมนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสวมใส่ประจำถิ่น มีความสวยงาม และมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน

๓.๖) การท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอปรางค์กู่ การท่องเที่ยวชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่ เป็นอีกแนวทางการทำงานหนึ่งที่ ได้ริเริ่มดำเนินการขับเคลื่อนงานร่วมกันของชุมชน เพื่อค้นหาและนำศักยภาพของชุมชนมาสู่ การบริหารจัดการโดยให้ชุมชน เป็นแกนหลักในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเจ้าของ ดึงเสนอความงดงามแบบชุมชนออกมาสู่สาธารณะ โดยมีการดำเนินงานในระดับพื้นที่ตามรายละเอียด ดังนี้

ลำดับที่	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เอกลักษณ์และความโดดเด่น
	ปรางค์กู่	หนองเชียงทูน	ศาลา	เส้นทางตามรอยศรัทธาพระพุทธศาสนา
		พิมาย	ห้วยฆ้อง	เส้นทางตามรอยศรัทธาพระพุทธศาสนา
		สำโรงปราสาท	น้อยนาเจริญ	เส้นทางสายไหม
		ตูม	ตรอก	เส้นทางตามรอยศรัทธาพระพุทธศาสนา
		สมอ	ทามจาน, ปราสาท	เส้นทางตามรอยศรัทธาพระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๔ - ๑๘ แสดงหมู่บ้านเป้าหมายดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การขับเคลื่อนหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการเน้นในกระบวนการสร้างการเรียนรู้ให้ชุมชนมีบทบาทในการเข้ามามีการจัดการท่องเที่ยวด้วยระบบของชุมชนเอง ให้ชุมชนเรียนรู้การสร้างการมีส่วนร่วมการจัดการพัฒนา เพื่อจัดการพื้นที่ ให้มีการสร้างงานสร้างรายได้

๔.๑.๖ ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน

สถานการณ์การพัฒนาสัมมาชีพชุมชน ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ถือเป็นวาระสำคัญประการหนึ่งที่หน่วยงานราชการในระดับพื้นที่ ภาคประชาชน มีความต้องการที่จะขับเคลื่อนงาน ให้ประสบผลสำเร็จ เพื่อให้เกิดมีการสร้างงานสร้างรายได้ และสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นกับชุมชน จากการศึกษาข้อมูล พบว่าสถานการณ์การพัฒนาเพื่อสร้างการเรียนรู้สัมมาชีพชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

๔.๑.๖.๑ ปัญหา ข้อจำกัด ในด้านปัญหาในการขับเคลื่อนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน สามารถ จำแนกปัญหาที่สำคัญ ได้ ดังนี้

(๑) **ปัญหาด้านคน** ทรัพยากรมนุษย์ นั้นถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนางาน ให้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล จากการจัดเก็บข้อมูล พบว่า ปัญหาในด้านทรัพยากรมนุษย์นั้น มีปัญหาสำคัญ ดังนี้

๑) **การขาดความรู้** ในการประกอบอาชีพ กล่าวคือ การประกอบอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนนั้นดำเนินงาน ไปตามชุดความเชื่อของชุมชน และกระแสในชุมชน เป็นสำคัญ โดยขาดกระบวนการในการค้นหาความรู้ องค์ความรู้ มาประกอบการตัดสินใจในการประกอบอาชีพนั้น เช่น การปลูกพืชตามกระแส เมื่อมีการปลูกพืชชนิดใดคนในชุมชน ก็จะไปปลูกตามๆ กัน จนส่งผลให้ สินค้าในตลาดมีปริมาณมาก และล้นตลาด ส่งผลให้ราคาสินค้าตกต่ำลง ในที่สุด

๒) **การขาดทักษะ** ในการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพใด ๆ จำเป็นต้องมีทักษะในอาชีพ นั้น ๆ ดังนั้นในการสร้างสัมมาชีพชุมชน กลุ่มเป้าหมายต้องพัฒนาต่อยอดงานจากทักษะ ที่ตนเองมีความถนัด ซึ่งต้องผ่านการเรียนรู้สั่งสมเพาะบ่มประสบการณ์การทำงานอย่างต่อเนื่อง แต่ในส่วนชุมชนที่พบส่วนใหญ่ จะขาดการทำงานแบบบ่มเพาะทักษะการทำงานของตนเองให้มีความต่อเนื่อง ทำให้งานขาดการประสพผลสำเร็จ

๓) **ทัศนคติ** ในการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่คนในชุมชน จะมีทัศนคติที่เป็นลบ ไว้ก่อน เมื่อคิดที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ มักมองเห็นปัญหามาก่อนมองเห็น โอกาสส่งผลให้ชุมชนไม่กล้าที่จะลุกขึ้นมา จัดการกับกลุ่ม หรือสร้างกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพหรือสร้างรายได้ หรือมีความล้มเหลว ในอดีตเป็นภาพติดตา เป็นบาดแผลที่ทำให้ไม่กล้าลุกขึ้นมาประกอบอาชีพใหม่ ๆ ในชุมชน

(๒) **ปัญหาด้านการบริหารจัดการ** การบริหารจัดการองค์กร ถือเป็น อีกประเด็นหนึ่งที่ชุมชนมักประสบปัญหา เนื่องจากการประกอบอาชีพ ส่วนมากมักมีการรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรชุมชน เป็น กลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องมีรูปแบบการจัดการร่วมกัน ซึ่งการจัดการร่วมกันต้องหลอมรวมคนหมู่มากเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่บริหารจัดการให้เกิดความเข้าใจกัน เกิดความไว้วางใจ และซื่อสัตย์ต่อกัน ถ้าการบริหารจัดการกลุ่มขาดคุณธรรม องค์กร ก็จะขับเคลื่อนไปได้ยาก จุดนี้ ก็เป็นข้อจำกัดอีกประการหนึ่งในการเคลื่อนงานร่วมกันของชุมชน

(๓) **การขาดตลาดรองรับสินค้าชุมชน** การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน ส่วนใหญ่ประชาชนจะมองถึงจุดหมายปลายทาง คือ เมื่อผลิตสินค้าได้แล้วต้องจำหน่ายได้ ถ้าไม่มีตลาดรองรับก็รู้ว่าจะผลิตสินค้าไปทำไม ดังนั้น เรื่องตลาด จึงเป็นจุดอ่อน ทุกยุคทุกสมัยที่ ไม่มีตลาดรองรับสินค้าจากชุมชน แม้หน่วยงานภาครัฐจะพยายามหาตลาด จัดการตลาดให้ก็เป็นตลาดที่อยู่ไกล กลุ่มไม่สามารถเข้าถึงตลาดในลักษณะดังกล่าว

(๔) **ผลิตภัณฑ์และบริการที่ขาดมาตรฐาน** การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน หรือมีมาตรฐานรับรอง ว่าสินค้าและบริการของท่านเป็นสินค้าที่มีมาตรฐานได้รับการยอมรับ ถึงจะสามารถเข้าสู่ระบบตลาดได้ สาเหตุเพราะมาตรฐานสินค้า บางอย่างมีเกณฑ์ในการพัฒนา ผู้ประกอบการรายใหม่ ไม่สามารถเข้าถึงได้ เช่น มาตรฐาน ออ. มาตรฐาน มผช. เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ กลุ่มเป้าหมายต้องมีการพัฒนาตัวเอง ให้ก้าวไปสู่มาตรฐาน ให้เป็นที่ยอมรับ ในระดับสากล เมื่อมีความยุ่งยาก ส่งผลให้การขับเคลื่อนงานสร้างสัมมาชีพชุมชนมีความติดขัดไม่ต่อเนื่อง

๔.๑.๗ ศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่ และอำเภอห้วยทับทัน

เมื่อพิจารณาศักยภาพในการประกอบอาชีพ หรือการสร้างสัมมาชีพชุมชน ในพื้นที่อำเภอ ปรางค์กู๋ และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีศักยภาพในเชิงพื้นที่หลายประการ และโอกาสในด้านการพัฒนา ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่เข้า หนุนให้เป็นศักยภาพที่จะคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามรายละเอียด ดังนี้

๔.๑.๗.๑ ศักยภาพของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในเชิงพื้นที่

๑) ศักยภาพของพื้นที่วิจัย ชุมชนรอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วย

ทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ จากการจัดเก็บข้อมูล พบว่า พื้นที่แห่งนี้ มีศักยภาพที่สำคัญในด้านการสร้าง สัมมาชีพชุมชน ในหลายประการ ที่สำคัญที่สุดคือที่นี่ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ที่เรียกว่าลำห้วยยาง เป็นลำน้ำ ขนาดใหญ่ที่จะเชื่อมต่อไปสู่ ลำห้วยทับทัน รอบๆ ลำน้ำแห่งนี้ มีทรัพยากรที่มีคุณค่า ทั้ง น้ำ นกตามธรรมชาติ ปลาตามธรรมชาติ และสภาพป่าไม้อบอบ ๆ พื้นที่ และที่สำคัญคือ ชุมชนศักยภาพของพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำใต้ดิน ที่ช่วยให้ลักษณะดิน มีความชุ่มชื้น เหมาะสมกับการปลูกไม้ผลชนิดต่าง ๆ ที่นี้จึงปลูกพืช ไม้ผลได้หลากหลาย และได้ผลผลิตดี เช่น มะปราง มะไฟ ลิ้นจี่ ลำไย แก้วมังกร กล้วย มะพร้าว เป็นต้น ซึ่งส่วนหนึ่งเกษตรกรที่มีการร่วมกันทำเป็นแปลงเกษตรผสมผสานมากกว่า ๒๕ แปลงที่เป็นแปลงต้นแบบ ที่ สามารถขยายผลสู่ชุมชนอื่น ๆ ได้ นอกจากนั้น ยังมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น การทำไวน์ การ ทำแยม น้ำผลไม้ เป็นต้น

๒) ศักยภาพของพื้นที่วิจัย บ้านหนองสะมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับ

ทัน จังหวัดศรีสะเกษ หมู่บ้านหนองสะมอน เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่ คนในชุมชนมีความตื่นตัวมากในการปลูก พืชเศรษฐกิจ มีพืชเศรษฐกิจสำคัญที่สร้างรายได้ให้ชุมชน อาทิ ส้ม มะละกอ ปลายัมน้ำมัน ยางพารา มะนาว แปลงเกษตรผสมผสาน การเลี้ยงโค-กระบือ การเลี้ยงไก่โคราช เป็นต้น ซึ่งศักยภาพเหล่านี้ ก็มีกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนบ้านหนองสะมอน ที่กลุ่มเกษตรกรรวมตัวกัน เพื่อทำหน้าที่รวบรวมผลผลิต จากชุมชนมาสู่ กระบวนการแปรรูป หรือรวบรวมสินค้า เพื่อออกไปสู่ ตลาดให้เกิดการสร้างรายได้ให้ชุมชน

๓) ศักยภาพของพื้นที่วิจัย บ้านหนองแวง ตำบลตุ้ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรี

สะเกษ บ้านหนองแวง เป็นชุมชนที่มีต้นทุนสูง มีทรัพยากรที่สำคัญ ที่เป็นศักยภาพของชุมชน ที่จะนำไปสู่ การจัดการให้เกิดการสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน เช่น หนองแวง หนองน้ำขนาดใหญ่ของชุมชน ที่มีพื้นที่จำนวนมากกว่า ๑๐๐ ไร่ มีพื้นที่บริเวณขอบคูของหนองแวง ที่เป็นที่ว่างเปล่า ซึ่งเป็นศักยภาพที่ สำคัญที่จะนำมาสร้างสัมมาชีพชุมชน ผลักดันให้คนในชุมชนเข้าไปจัดการและใช้พื้นที่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ต่อชุมชน

๔) ศักยภาพของพื้นที่วิจัย บ้านหนองเชียงทูนใต้ ตำบลตุ้ อำเภอปรางค์กู๋

จังหวัดศรีสะเกษ บ้านหนองเชียงทูนใต้ เป็นชุมชนที่มีศักยภาพ ในด้านการเลี้ยงโค กระบือ มีกลุ่มคนมีสนใจ ในเรื่องการเลี้ยงโค มีภูมิปัญญาในการจัดการและเลี้ยงโค กระบือ ซึ่งแต่ละครัวเรือนมีโคกระบือ จำนวนหนึ่ง ที่มีแนวทางในการพัฒนาสายพันธุ์โคกระบือ มีความรู้ในการปลูกหญ้า และความรู้ด้านอื่น ๆ อันเป็นต้นทุนที่ สำคัญ ที่สามารถพัฒนาไปสู่การเกิดสัมมาชีพชุมชน ให้เกิดขึ้นในพื้นที่

๕) ศักยภาพของพื้นที่วิจัย บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพินายเหนือ อำเภอปรางค์กู๋

จังหวัดศรีสะเกษ ชุมชนแห่งนี้ มีทุนเดิมศักยภาพในด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งเป็นอาชีพเดิมของคนใน ชุมชน ปัจจุบันการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ลดน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้ เป็นศักยภาพที่สำคัญของชุมชน ที่มี ความรู้ในกระบวนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะเชื่อมโยงให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ให้แก่ชุมชนในอนาคต ได้ ถือว่า ชุมชนมีศักยภาพ ในด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม นอกจากนั้นยังมีองค์

ความรู้ในการที่จะแปรรูปเส้นไหมให้เกิดการสร้างรายได้ เช่น การแปรรูปผ้าไหมเป็นเสื้อผ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

๔.๑.๗.๒ โอกาสในการสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ กรมการพัฒนาชุมชน มียุทธศาสตร์การพัฒนา โดยมุ่งเน้นสนับสนุนให้เกิดการสร้างสัมมาชีพชุมชนเต็มพื้นที่ โดยให้มีการสนับสนุนการสร้างการเรียนรู้ตามแนวสัมมาชีพชุมชน ที่ให้ชุมชนร่วมกันพิจารณาคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ และค้ำหาค่องความรู้จากปราชญ์ชุมชน มาขยายผลสู่การสร้างสัมมาชีพชุมชน มีการอบรมให้ความรู้ขยายผลการสร้างสัมมาชีพโดยยึดแนวทางชาวบ้านสอนชาวบ้าน เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มกิจกรรม ที่สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน จนเกิดทางเลือกในการพัฒนาอาชีพ และต่อยอดสู่การเป็น ผลิตภัณฑ์ชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

ในพื้นที่อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ มีการสนับสนุนการขับเคลื่อนตามแนวทาง การสร้างสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๖ ตำบล ๒๕ หมู่บ้าน ซึ่งในตำบลเมืองหลวง มีหมู่บ้านเป้าหมาย การสร้างสัมมาชีพชุมชนจำนวน ๕ หมู่บ้าน มีความสอดคล้องกันในเชิงพื้นที่กับ งานวิจัย จำนวน ๒ หมู่บ้าน คือ บ้านเตาเหล็ก หมู่ที่ ๑๐ และบ้านหนองสะมอน หมู่ที่ ๑๑ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ จึงเป็นโอกาสและศักยภาพหนึ่งที่ต้องได้ดำเนินงานและกิจกรรม ร่วมกัน

ทางด้านอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ในปีนี้ มีการขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๑๐ ตำบลเป้าหมาย ๒๖ หมู่บ้าน มีหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชน และบ้านที่ขับเคลื่อนงานวิจัยสอดคล้อง จำนวน ๑ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ

๔.๒ เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู๋และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๔.๒.๑ การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน

๔.๒.๑.๑ แนวคิดการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน

๑. แนวคิดสัมมาชีพชุมชน แนวคิดการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน นั้น โครงการ ฯ ได้ดำเนินการบนฐานงาน สัมมาชีพชุมชน ซึ่งเป็นงานหนึ่งของ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่ได้ให้นิยามความหมาย ของคำว่า สัมมาชีพชุมชน หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นความพยายามที่จะปรับจากการทำมาหากินเป็นทำมาค้าขาย โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภคและผู้รับบริการเป็นหลัก

๒. เป้าหมายการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้สัมมาชีพชุมชน นั้น มุ่งเน้นไปที่เป้าหมาย เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ทีมวิจัย สามารถเรียนรู้และเดินทางตามเส้นทางการใช้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสร้างสัมมาชีพชุมชน ให้เกิดขึ้น ภายใต้บริบทของชุมชนแต่ละแห่ง ที่มีความแตกต่างกัน

๓. กลไกการขับเคลื่อนงานเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในการดำเนินขับเคลื่อนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมวิจัยได้พัฒนากลไกเพื่อขับเคลื่อนการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกัน ตามรายละเอียด ดังนี้

ทีมงานเลขานุการ ทำหน้าที่ประสานงาน รวบรวมข้อมูลการวิจัย และวางแผนงาน ให้สามารถดำเนินงานได้ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีทีมงานดังนี้

(๑) นายสรณ์ญา กระสังข์ หัวหน้าชุดโครงการวิจัย

(๒) นางสาวสมถวิล ทวีชาติ นักวิจัยชุมชน

(๓) นางสาววันปกา สุรินทร์ นักวิจัยชุมชน

ทีมติดตามในระดับพื้นที่โครงการย่อย ทำหน้าที่ ติดตามสนับสนุน จัดกระบวนการเรียนรู้ให้โครงการย่อยในระดับพื้นที่ สามารถดำเนินการและขับเคลื่อนงานได้ ตามแผนปฏิบัติการวิจัยที่วางไว้ โดยมีทีมงาน ดังนี้

(๑) **นายบุญกลกิจ ทวีชาติ** ทีมติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยโครงการวิจัย การผลิตเส้นไหม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพินายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

(๒) **นายสุพัฒน์ ยงกุล** ทีมติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยการศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) **นายสุรัตน์ อินทร์แก้ว** ทีมติดตามสนับสนุน โครงการวิจัย การศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

(๔) **นางสาวบุษดา ไชยภา** ทีมติดตามสนับสนุน โครงการวิจัย แนวทางการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรเพื่อจัดการหนี้ของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

(๕) **นายจงศิลป์ บุตรราช** ทีมติดตามสนับสนุน โครงการวิจัย ศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเสมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

๔. ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ โครงการ ได้ดำเนินการกำหนดขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ โดยออกแบบผ่าน เครื่องมือกำกับ ติดตามผลการทำงาน ที่เรียกว่า บันไดผลลัพธ์ ซึ่งทีมวิจัย ได้ร่วมกันออกแบบ ขั้นตอนการทำงาน และผลลัพธ์ความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนดังนี้

๔.๑) บันไดผลลัพธ์ขั้นที่ ๑ การพัฒนาทีมวิจัย ในขั้นตอนนี้ ได้กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ว่าอยากเห็นผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบวนการทำงาน คือ โครงการย่อยแต่ละพื้นที่ สามารถก่อตัวก่อรูปทีมวิจัยได้อย่างเป็นรูปเป็นร่าง มีความเข้าใจในกระบวนการทำงาน ทั้งนี้มีตัวชี้วัดสำคัญ ในขั้นตอนนี้ จำนวน ๔ ตัวชี้วัด ดังนี้

(๑) มีการก่อตัวทีมวิจัยในระดับพื้นที่ และเกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดการวิจัยท้องถิ่น

(๒) ทีมวิจัยร่วมกัน ออกแบบกรอบแนวคิดการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย โดยนำวัตถุประสงค์การวิจัย ในแต่ละวัตถุประสงค์ มาออกแบบกรอบการศึกษาที่มีความครบถ้วน และพร้อมที่จะนำกรอบการศึกษา ไปใช้ในการดำเนินงานวิจัย ในขั้นตอนต่อไป

(๓) ทีมวิจัย นำกรอบการศึกษา มาแตกประเด็นคำถามการวิจัยได้อย่างครบถ้วน จนสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ได้

(๔) ทีมวิจัย สามารถร่วมกันวางแผนการจัดเก็บข้อมูล ตามแผนปฏิบัติการวิจัย และนำแผนปฏิบัติการวิจัย มากำหนดแผนงานที่สามารถเก็บข้อมูลได้ อย่างเหมาะสม

๔.๒) บันไดผลลัพธ์ขั้นที่ ๒ มีระบบข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ในขั้นตอนนี้ กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ในด้านการสนับสนุน ติดตามโครงการย่อยให้สามารถจัดระบบข้อมูล ของพื้นที่ ตามแนวทางที่ได้ดำเนินการในขั้นตอนที่ ๑ โดยทีมวิจัยร่วมกันจัดเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ให้มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ในขั้นตอนนี้ มีตัวชี้วัดสำคัญ ดังนี้

(๑) ทีมวิจัยมีทักษะในการจัดเก็บข้อมูล โดยนำประเด็นคำถามมาออกแบบ และจัดเก็บข้อมูล ได้ครบถ้วนตามองค์ประกอบและวัตถุประสงค์การวิจัย

(๒) นักวิจัยมีทักษะในการเรียบเรียงข้อมูล และจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ

(๓) นักวิจัยมีทักษะในการ ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และ ตรวจสอบข้อมูลจากการจัดเก็บให้สอดคล้องกับประเด็นงานวิจัยได้

๔.๓) บันไดผลลัพธ์ขั้นที่ ๓ ทีมวิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ และกำหนดทางเลือกได้อย่างเหมาะสม ในขั้นตอนนี้ ทีมวิจัยได้กำหนดเป้าหมายร่วมกันว่า เมื่อทีมวิจัยในระดับโครงการย่อยร่วมกันจัดเก็บข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน และเกิดการตรวจสอบความครบถ้วนร่วมกันแล้ว ก็จะเข้าสู่ขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดเก็บร่วมกัน และสามารถกำหนดทางเลือกของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ว่า จะดำเนินการนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติการในเรื่องใดบ้าง ตามบริบทในเชิงพื้นที่ของแต่ละแห่ง โดยในขั้นตอนนี้ กำหนดตัวชี้วัดในการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ ดังนี้

(๑) ทีมวิจัยสามารถติดตาม วิเคราะห์ประเมินสะท้อนผล ค้นข้อมูลและ กำหนดทางเลือก ในการปฏิบัติการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

(๒) ทีมวิจัยมีชุดข้อมูล ในการวิเคราะห์สถานการณ์เชิงพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือ Canvas Application เป็นชุดข้อมูลในการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติการวิจัย ของชุมชน ระยะที่ ๒

๔.๔ บันไดผลลัพธ์ขั้นที่ ๔ เกิดการลงมือปฏิบัติการวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน ขั้นตอนนี้ เป็นช่วงเวลาสำคัญที่ทีมงานวิจัย จะได้นำชุดข้อมูล ชุดองค์ความรู้ของชุมชนที่มีอยู่ ที่ผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน นำมาลงมือปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเหมาะสม กับบริบทในเชิงพื้นที่ของแต่ละแห่งทั้งนี้ในขั้นตอนนี้ มีตัวชี้วัดความสำเร็จ ดังนี้

(๑) พื้นที่วิจัยมีชุดบทเรียน และประสบการณ์ ในการจัดการปัญหาของชุมชน สามารถเชื่อมโยงการใช้ทุนชุมชน ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน มาสู่การจัดการชุมชนอย่างเป็นระบบ มีการจัดการแก้ไขปัญหา ตามโจทย์วิจัย ให้เกิดการมีส่วนร่วมกับชุมชน อย่างทั่วถึง

(๒) การดำเนินงานขับเคลื่อนประเด็นวิจัยในพื้นที่ ให้มีความสำเร็จ มีพื้นที่ รูปธรรมในการจัดการปัญหาร่วมกันของชุมชน ตามประเด็นงานของชุมชน นั้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม จากการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา ทีมได้ร่วมกัน ขับเคลื่อนกิจกรรม ตามแผนงานที่กำหนด ในช่วงนี้ทีมวิจัย ได้ขับเคลื่อนงานมาถึงบันไดผลลัพธ์ขั้นที่ ๓ ทีมวิจัย สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ และกำหนดทางเลือกได้อย่างเหมาะสม เมื่อนำเสนอผลงานรายงานความก้าวหน้า ครบถ้วนแล้ว จะได้ดำเนินงานขับเคลื่อนไปสู่ ขั้นที่ ๔ เกิดการลงมือปฏิบัติการวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน ต่อไป

๔.๒.๑.๒ กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน

ชุดโครงการฯ ได้ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการวิจัย เพื่อเป็นแกนกลางในการหนุนเสริม และพัฒนางานวิจัยให้ สามารถขับเคลื่อนงานได้และบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ มีการจัด กระบวนการเรียนรู้เพื่อหนุนเสริมการทำงาน ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

๑. การพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อสร้างการเรียนรู้สร้างสัมมาชีพชุมชน กระบวนการในการพัฒนาโจทย์วิจัยนั้น เป็นขั้นตอนที่สำคัญเนื่องจากทีมต้องเข้าไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ กำหนดกรอบและประเด็นสำคัญ ว่าจะมีเนื้อหาสำคัญอย่างไรในการพัฒนาโจทย์วิจัยขึ้นมา ทั้งนี้ ทีมได้ร่วมกันวางกรอบการทำงาน ในช่วงขึ้นโครงการ ไว้ว่าอยากเห็นกระบวนการพัฒนาในเชิงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ภายใต้แนวคิดการสร้างสัมมาชีพชุมชน ในระยะแรกเวทีกำหนดกรอบการขึ้นโจทย์วิจัยไว้ว่ามีขอบเขตสำคัญดังนี้

(๑) ภาวะหนี้สินของประชาชน กล่าวถึงปัญหาหนี้สินในชนบท เป็นปัญหาหนักอกของผู้คนเป็นอย่างยิ่ง นับวันหนี้สินจะเพิ่มพูนงอกเงยขึ้น พิจารณาถึงสาเหตุของการเป็นหนี้สินนี้ แต่ละครอบครัวอาจมีที่มาของมูลหนี้ที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพและบริบทที่ครัวเรือนเป็นอยู่ ในมุมมองของผู้เขียน เห็นว่าสภาพหนี้สินและวิธีการจัดการหนี้สินเข้าข่ายที่น่าเป็นห่วงและกังวลยิ่งนัก

หมู่บ้านชนบทในจังหวัดศรีสะเกษ เมืองค์กรทางการเงินชุมชนขนาดเล็กที่อยู่ในชุมชนจำนวนไม่น้อย ที่มาขององค์การการเงินขนาดเล็กเหล่านี้ เกิดขึ้นใน ๒ ลักษณะ ทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้งโดยรัฐ และองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของภาคประชาชนในพื้นที่ องค์กรทางการเงินเหล่านี้ ส่วนมากเป็นกองทุนหมุนเวียน ที่ส่งเสริมเรื่องราวการออมเงิน การกักตุนเงิน และการนำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเอง ท้ายที่สุดองค์กรเหล่านี้เองที่เป็นเจ้านายของชาวบ้านในพื้นที่ นี่ยังไม่นับรวมถึงเจ้านายใหญ่ ที่เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ และธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ รวมถึงหนี้สินนอกแบบอีกด้วย หาก ถ้าพิจารณาในแง่ปริมาณของเม็ดเงินหมุนเวียนในชุมชน กองทุนหมู่บ้านมีเงินที่ปล่อยกู้ไปเป็นพื้นฐานหมู่บ้านละ ๒.๒ ล้านบาท บางแห่งไปขอกู้เพิ่มจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ได้อีกกองทุนละ ๑ ล้านบาท แล้วยังมีเงินที่รัฐบาลให้กู้ยืมเพิ่มเติมอีกหมู่บ้านละ ๑ ล้านบาท กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ๒.๘ แสน/หมู่บ้าน กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลละประมาณ ๕ แสนบาท เป็นต้น ในฐานะที่ผู้เขียนคลุกคลีอยู่กับงานภาคสนาม จึงเห็นถึงสภาพการจัดการหนี้สินครัวเรือน เมื่อถึงรอบการชำระแต่ละปี จึงเป็นภาระที่ยากยิ่ง บางพื้นที่มีนายทุนมาตั้งโต๊ะปล่อยกู้ ให้แก่คณะกรรมการกองทุนต่างๆ ในอัตราดอกเบี้ยมหาโหด ปล่อยกู้ไปเพียงไม่กี่วัน คณะกรรมการกู้ยืมเงินจากกองทุนกลับคืนมาให้ นายทุนเหล่านี้ ไม่มีความเสี่ยงแถมได้กำไรงาม ชาวบ้านก็สมัครใจเพราะถือว่าได้แก้ไขปัญหาหนี้สิน ให้พ้นตัวไปในแต่ละปี

(๒) ด้านการประกอบอาชีพของเกษตรกร ด้านปัจจัยและฐานทรัพยากรการผลิต ทั้งเรื่องที่ดินทำกิน เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินทำกิน และเกษตรกรที่ยังมีที่ดินจำนวนมากแต่ละปีต้องสูญเสียที่ดินทำกินให้กับสถาบันการเงิน ปัญหาการเข้าไม่ถึงทรัพยากรการผลิต โดยเฉพาะน้ำ ทะเล ป่า และทรัพยากรพันธุกรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นฐานชีวิตของเกษตรกรและชาวประมงขนาดเล็ก รวมทั้งสิทธิเกษตรกรในด้านการเข้าถึงพันธุกรรมพืชและสัตว์ ยังไม่ได้รับการยอมรับ ทำให้เกษตรกรรายย่อยขาดศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต และพึ่งพิงตนเองไม่ได้

เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น อันเนื่องมาจากปัจจัยการผลิตมีฐานจากการใช้พลังงาน ต้นทุนปุ๋ย ยา แรงงานสูงขึ้น ฐานทรัพยากรอาหารลดลง และแม้ว่าปัจจุบันมีแนวโน้มว่าผลผลิตทางการเกษตรจะมีราคาดี แต่ราคาที่สูงขึ้นเหล่านี้ไม่แน่ว่าจะส่งผลประโยชน์กลับมาที่เกษตรกร รวมทั้งราคาอาหารที่แพงขึ้นก็กลายเป็นค่าใช้จ่ายของเกษตรกรที่สูงขึ้น และส่งผลต่อคนจนเมืองเช่นกัน ในเรื่องสุขภาวะ ทุกฤดูการผลิตไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชไร่ พืชสวน หากได้ออกไปในไร่นาก็จะได้กลิ่นสารเคมีกำจัดหญ้ากำจัดแมลงทั่วทุกหนแห่ง เกิดผลกระทบทั้งเกษตรกรเองและผู้บริโภค เกษตรกรเองหนักกว่าเพื่อนเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในฐานะเป็นผู้ใช้จ่ายและ เป็นผู้บริโภคผลผลิตด้วย

ทางด้านการตลาด ตลาดเป็นของพ่อค้าแต่การลงทุนและความเสี่ยงเป็นของเกษตรกร เกษตรกรจึงไม่สนใจในการตัดสินใจกำหนดราคาตลาด ราคาผลผลิตการเกษตรจึงไม่เป็นธรรม ไม่นานขึ้นๆ ลงๆ ตามอำนาจซื้อของพ่อค้าขณะที่ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้นโดยไม่เคยลดลง

(๓) ด้านการพัฒนากลุ่มของประชาชน การรวมกลุ่มองค์กรของประชาชนในระดับพื้นที่ ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ การพัฒนากลุ่มชุมชนเข้ามามีการจัดการเรื่องต่างๆ เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน นั้น เป็นการสร้างเครื่องมือให้ประชาชนได้เรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้การบริหารจัดการ คน เงิน ทรัพยากร ต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดพลังอำนาจในการต่อรอง ในเรื่องนั้น ทั้งนี้ ภาคประชาชนจะบริหารจัดการจัดการองค์กร บนหลักการร่วมกัน ได้แก่ หลัก ๕ ก องค์กรประกอบ ๕ ก. ของกลุ่ม คือ กลุ่มสมาชิก : สมาชิกกลุ่มต้องมีความสามัคคี และให้ความร่วมมือกับกรรมการเป็นอย่างดี กรรมการ : มีความซื่อสัตย์โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นเป้าหมายสูงสุด กิจกรรม : กลุ่มมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือ และร่วมพัฒนาคูคลองร่วมกัน กฎ กติกา : มีกฎ กติกา ที่ดี มีความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ให้เกิดเป็นรูปธรรม และสมาชิกทุกคนยินดีปฏิบัติตาม และ กองทุน : กลุ่มมีกองทุนไว้ใช้จ่ายบริหารจัดการ

ปัจจุบันกลุ่มองค์กรในชุมชนมีอยู่อย่างหลากหลาย ทั้งกลุ่มที่เกิดจากการจัดตั้งของภาครัฐ และกลุ่มที่เกิดขึ้น โดยภาคประชาชนเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน กลุ่มอาชีพ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ กลุ่มผู้ใช้น้ำ ธนาคารต้นไม้ กลุ่มผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มนาแปลงใหญ่ เป็นต้น

ผลจากการพัฒนาโครงการและเลือกประเด็นวิจัยจากการพัฒนาโครงการ ฯ โดยทีมได้ร่วมลงวิเคราะห์สถานการณ์พื้นที่ ทุกพื้นที่ต่างเลือกประเด็นงานที่มีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน เป็นสำคัญ โดยแต่ละพื้นที่มีรายละเอียด ดังนี้

(๑)โครงการวิจัยเรื่อง : การศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ พิจารณาเลือกประเด็นการศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือ เพราะชุมชนแห่งนี้ มีฐานเศรษฐกิจที่สำคัญในด้านการเลี้ยงโค-กระบือ แต่ละครัวเรือนจะมีการเลี้ยงโคกระบือ ดังนั้น จึงได้ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัยว่า รูปแบบการเลี้ยงโค – กระบือที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้เป็นอย่างไร โดยมีประเด็น คำถามรอง ชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้จะสามารถจัดการความรู้ โดยรวบรวม จัดเก็บข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยกระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโค-กระบือได้อย่างไร รูปแบบการเลี้ยงโค-กระบือที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้เป็นอย่างไร ชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเลี้ยงโค-กระบือได้อย่างไร

(๒) โครงการวิจัย : ศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองสะมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอยะบะห์ จังหวัดศรีสะเกษ พิจารณาเลือกประเด็นแนวทางการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ ด้วยพื้นฐานของชุมชนแห่งนี้ มีการประกอบอาชีพบนฐานกลุ่มอาชีพพืชเศรษฐกิจที่มีความหลากหลาย แต่ยังขาดการจัดการข้อมูลการจัดการระบบการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน ดังนั้น จึงได้ตั้งโจทย์ในการวิจัย แนวทางการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานชีวิตเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองสะมอนเป็นอย่างไร คำถามวิจัยรอง บริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านหนองสะมอนจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร สถานการณ์การประกอบอาชีพและการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานชีวิตของชุมชนบ้านหนองสะมอนในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร แนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองสะมอนเป็นอย่างไร

(๓) โครงการ: ศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจชุมชนลำน้ำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ พื้นที่นี้มีปัญหาและข้อจำกัดในการปลูกไม้ผลเศรษฐกิจที่มีปริมาณมากแต่อย่างไรก็ตามชุมชน ยังขาดองค์ความรู้ที่สำคัญ ๆ ในหลาย ๆ ด้าน จึงเป็นผลให้ไม่สามารถที่จะยกระดับให้เกิดการสร้างรายได้บนฐานไม้ผลเศรษฐกิจได้ไม่ชัดเจนนัก ดังนั้น จึง กำหนดโจทย์วิจัยในหัวข้อ จะสามารถเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจชุมชนลำน้ำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษได้อย่างไร คำถามรอง บริบทชุมชนและสถานการณ์การปลูกไม้ผลเศรษฐกิจ ของชุมชนลำน้ำห้วยยางตำบล เมืองหลวงเป็นอย่างไร องค์ความรู้ภูมิปัญญาใน การจัดการปลูกไม้ผลเศรษฐกิจของชุมชนลำน้ำห้วยยางตำบลเมืองหลวงมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร จะสามารถจัดการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจโดยชุมชนลำน้ำห้วยยางตำบลเมืองหลวง ได้อย่างไร

(๔) โครงการวิจัยเรื่อง : การผลิตเส้นไหมเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพินายเหนือ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี มีกลุ่มผู้รู้ภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นที่มีความรู้ในการทอผ้าไหม แต่ในระยะหลังขาดการสืบสาน สืบทอดงาน จึงทำให้ลดน้อยถอยลง ดังนั้นประเด็นการทำงานเป็นโจทย์สำคัญที่ต้องฟื้นฟู ความคิดและระบบกระบวนการทำงาน เรื่องเส้นไหมทั้งระบบ แบบครบวงจรขึ้น โดยมีโจทย์คำถามวิจัยดังนี้ คำถามหลัก สถานการณ์การผลิตเส้นไหมภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนปัจจุบันจะสามารถสร้างการเรียนรู้ไปสู่การสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคีได้อย่างไร คำถามรอง สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงการผลิตเส้นไหมของชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคีในอดีตและปัจจุบัน เป็นอย่างไร ชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคีจะสามารถสร้างการเรียนรู้การผลิตเส้นไหมให้มีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้นเพียงพอต่อการทอผ้าไหมของคนในชุมชนได้อย่างไร การผลิตเส้นไหมจะสามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคีได้อย่างไร

(๕)โครงการวิจัยเรื่อง: การประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรชุมชนเพื่อจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลตู่ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยความที่ชุมชนแห่งนี้ประสบปัญหาหนี้สินจำนวนมาก แต่บนฐานชุมชนนั้น กลับมีฐานทรัพยากรที่สำคัญ ทั้งทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนจึงได้ใช้ประเด็นนี้ขับเคลื่อนงานวิจัย โดยมีโจทย์วิจัย ชุมชนบ้านหนองแวงจะสามารถประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรของชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดการหนี้สินของชุมชนร่วมกันได้อย่างไรคำถามรอง บริบทชุมชนและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และฐานทรัพยากรของชุมชนบ้านหนองแวงเป็นอย่างไร สถานการณ์หนี้สินและการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านหนองแวงเป็นอย่างไรการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้บนฐานทรัพยากรของชุมชนบ้านหนองแวงมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร ชุมชนจะสามารถประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่เพื่อจัดการหนี้สินร่วมกันได้อย่างไร

๒. การสร้างกรอบแนวทางการจัดเก็บข้อมูลเพื่อสร้างการเรียนรู้สร้างสัมมาชีพ

ชุมชน ในกระบวนการออกแบบและกำหนดกรอบแนวทางในการศึกษาวิจัย ชุดโครงการฯ ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันในแต่ละทีม โดยให้นักวิจัยชุมชนเข้ามาร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกัน โดยจัดขึ้นในระหว่างวันที่ เวลาดำเนินการ ๒๓-๒๔-๒๕ กันยายน ๒๕๖๐ ดำเนินการ ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหนองฮะ หมู่ที่ ๓ ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม เพื่อให้เข้าใจแนวคิด หลักการ กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้นักวิจัยท้องถิ่น สามารถออกแบบเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล โครงการของตนเองได้ และเพื่อให้นักวิจัยท้องถิ่นสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการอบรม ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโครงการวิจัยของตนเองได้อย่างเหมาะสม

เนื้อหาการจัดประชุม นั้นมีกรอบแนวทางในการดำเนินการ (๑)แนวคิดหลักการ

วิธีการวิจัยท้องถิ่น / เรื่องสัมมาชีพชุมชน (๒) ทบทวนโครงการเพื่อกำหนดกรอบการศึกษา (๓) แยกกรอบการศึกษา (๔) การตั้งคำถาม เก็บข้อมูล (๕) เครื่องมือการเก็บข้อมูล (๖) ฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูลคุณลักษณะ นักวิจัยท้องถิ่น (๗) การเขียนรายงาน (๘) แผน / การออกแบบการวิจัย

วิธีการดำเนินการ (๑) ประสานงานเตรียมการ เพื่อเข้าร่วมอบรม (๒) เข้าร่วมประชุม เพื่อออกแบบหลักสูตร ฝึกอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นและออกแบบเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล (๓) สรุปประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบไปด้วย ทีมวิจัยวิจัยชุมชนจำนวน ๕ พื้นที่โครงการ และทีมวิทยากร

ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม ทีมวิจัยชุมชนแต่ละพื้นที่มีความเข้าใจแนวคิดหลักการ กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยสามารถออกแบบเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล โครงการของตนเองได้ และสามารถใช้ความรู้ที่ได้จากการอบรม ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา

๓. การจัดเก็บข้อมูลเพื่อสร้างการเรียนรู้สร้างสัมมาชีพชุมชน กระบวนการในการจัดเก็บข้อมูลทีมงานชุดโครงการวิจัยฯ ได้ดำเนินการวางแผนงานในการดำเนินงานและขับเคลื่อนและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยมีทีมชุดโครงการวิจัย เข้าไปหนุนงานในพื้นที่ โดยกำหนดให้ทีมติดตามสนับสนุนลงไปตามงานในพื้นที่ เพื่อหนุนงานให้สามารถดำเนินงานตามผลลัพธ์ที่ทางชุดโครงการวิจัยกำหนดไว้ในระยะแรกกำหนดเป้าหมาย ในเชิงผลลัพธ์ในบันไดผลลัพธ์ ๒ ชั้น ตามรายละเอียด ดังนี้

บันไดผลลัพธ์ชั้นที่ ๑ การพัฒนาทีมวิจัย ในขั้นตอนนี้ ได้กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ว่าอยากเห็นผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบวนการทำงาน คือ โครงการย่อยแต่ละพื้นที่ สามารถก่อตัวก่อรูปทีมวิจัยได้อย่างเป็นรูปเป็นร่าง มีความเข้าใจในกระบวนการทำงาน ทั้งนี้มีตัวชี้วัดสำคัญ ในขั้นตอนนี้ จำนวน ๔ ตัวชี้วัด ดังนี้

(๑) มีการก่อตัวทีมวิจัยในระดับพื้นที่ และเกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดการวิจัยท้องถิ่น

(๒) ทีมวิจัยร่วมกัน ออกแบบกรอบแนวคิดการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย โดยนำวัตถุประสงค์การวิจัย ในแต่ละวัตถุประสงค์ มาออกแบบกรอบการศึกษาที่มีความครบถ้วน และพร้อมที่จะนำกรอบการศึกษา ไปใช้ในการดำเนินงานวิจัย ในขั้นตอนต่อไป

(๓) ทีมวิจัย นำกรอบการศึกษา มาแตกประเด็นคำถามการวิจัยได้อย่างครบถ้วน จนสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ได้

(๔) ทีมวิจัย สามารถร่วมกันวางแผนการจัดเก็บข้อมูล ตามแผนปฏิบัติการวิจัย และนำแผนปฏิบัติการวิจัย มากำหนดแผนงานที่สามารถเก็บข้อมูลได้ อย่างเหมาะสม

บันไดผลลัพธ์ชั้นที่ ๒ มีระบบข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ในขั้นตอนนี้ กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ในด้านการสนับสนุน ติดตามโครงการย่อยให้สามารถจัดระบบข้อมูล ของพื้นที่ ตามแนวทางที่ได้ดำเนินการในขั้นตอนที่ ๑ โดยทีมวิจัยร่วมกันจัดเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ให้มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ในขั้นตอนนี้ มีตัวชี้วัดสำคัญ ดังนี้

(๑) ทีมวิจัยมีทักษะในการจัดเก็บข้อมูล โดยนำประเด็นคำถามมาออกแบบและจัดเก็บข้อมูล ได้ครบถ้วนตามองค์ประกอบและวัตถุประสงค์การวิจัย

(๒) นักวิจัยมีทักษะในการเรียบเรียงข้อมูล และจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ

(๓) นักวิจัยมีทักษะในการ ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และ ตรวจสอบข้อมูลจากการจัดเก็บให้สอดคล้องกับประเด็นงานวิจัยได้

ผลลัพธ์โครงการวิจัยชุดสัมมาชีพ

ภาพที่ ๔ - ๒ แผนภาพแสดงบันไดผลลัพธ์ชุดโครงการสัมมาชีพชุมชน

ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม จากการดำเนินงานตามโครงการ ฯ ทีมติดตาม สนับสนุนได้ลงพื้นที่ขับเคลื่อนงานโดยมีผลลัพธ์แต่ละขั้นตอน เป็นเครื่องมือในการติดตามและกำกับ ให้ผลการดำเนินงาน บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ และในกรณีที่แผนงานไม่บรรลุตามที่ตั้งไว้ ก็จะลงสนับสนุนการดำเนินงานเป็นพิเศษตามสถานการณ์ และการวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันของ ทีมงาน

๔. การวิเคราะห์ทางเลือกในการสร้างสัมมาชีพชุมชน การวิเคราะห์พื้นที่วิจัยด้วย CANVAS Application โดยใช้ข้อสรุปประกอบการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่วิจัย มีจำนวน ๙ ปัจจัย ดังนี้ ๑) สถานะปัจจุบันของพื้นที่วิจัยปัญหา และความต้องการ ๒) ทุนชุมชน (จุดแข็ง) ๓) ผู้มีส่วนได้เสีย ๔) ความต้องการเสริมคุณค่า ๕) งบประมาณ ๖) แนวทางดำเนินงาน (กิจกรรม) ๗) การสร้างความสัมพันธ์และการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ๘) ผลที่ชุมชนจะได้รับ ๙) ผลตอบแทนและคุณค่าที่ชุมชนได้รับ ซึ่งจะทำให้เห็นภาพรวมของชุมชนได้ชัด สามารถแบ่งปันให้คนอื่นเข้าใจชุมชนเราได้ง่ายขึ้นและมองเห็นช่องทางในการพัฒนาให้กับชุมชนในกระดาษแผ่นเดียว (One page)

แบบวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่วิจัย CANVAS Application

3. ผู้มีส่วนได้เสีย	5. ความต้องการ ส่งเสริมคุณค่า	1. สถานะปัจจุบันของ พื้นที่วิจัย (ปัญหา และ ความต้องการ)	7. การสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน	8. สิ่งที่ชุมชนได้รับ
	2. ทุนชุมชน (จุดแข็ง)		6. แนวทางการ ดำเนินงาน	
5. งบประมาณ ส่งเสริมปัจจัยการผลิต, องค์ความรู้, การตลาด , ประชาสัมพันธ์ ,การบริหารจัดการ (จัดองค์กร)			9. ผลตอบแทน / คุณค่าที่ชุมชนได้รับ	

ภาพที่ ๔-๓ แผนภาพเครื่องมือการวิเคราะห์พื้นที่วิจัย (CANVAS Application)

๔.๒.๒ เครื่องมือการสร้างการเรียนรู้การสร้างสัมมาชีพชุมชน

๔.๒.๒.๑ การเรียนรู้เรื่องการตลาดสัมมาชีพชุมชน ตลาดสัมมาชีพ เป็นเครื่องมือหนึ่งที่โครงการได้มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ทีมวิจัยโครงการย่อยในระดับพื้นที่ ได้ทดลองนำผลผลิต และสินค้าที่มีอยู่ในชุมชน มาทดลองจำหน่าย ทดลองดูว่าเมื่อผลผลิตสินค้าและบริการแล้ว จะมีแนวทางในการจัดการตลาดอย่างไร โดยมีผลการดำเนินงานตามรายละเอียด ดังนี้

๑. แนวคิดการจัดตลาดนัดสัมมาชีพชุมชน ในวาระที่ พวกเรา ร่วมกันขับเคลื่อนงานในพื้นที่ร่วมกัน เป็นเครือข่ายเป็นพี่น้องผองเพื่อนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันมา เป็นกัลปมิตรในแวดวงนักพัฒนา ปีนี้พวกเราจึงร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัย กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ โดยพัฒนาโครงการชุดวิจัยการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่ และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ รวมกันทั้งสิ้น ๕ โครงการ/พื้นที่ ทางด้านอำเภอปรางค์กู่ จำนวน ๓ พื้นที่ และห้วยทับทัน ๒ พื้นที่ โครงการนี้จึงเน้นที่การสร้างการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนเกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ดังนั้นการกำหนดตลาดสัมมาชีพชุมชน จึงเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดการสร้างรายได้ให้ชุมชน ตลาดสัมมาชีพจึงมีฐานะเป็นเครื่องมือหนึ่งของทีมวิจัยชุดสัมมาชีพที่จะเรียนรู้ด้วยกัน ทำการตลาดด้วยกัน ทำการผลิตด้วยกัน ทำงานจัดการด้วยกันไป ตลอดระยะเวลา ๑๕ เดือนที่ทีมวิจัยได้รับทุนวิจัย นี้

อีกประการหนึ่งในขณะนี้รัฐบาลได้มีมติคณะรัฐมนตรีมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการ ขับเคลื่อนตลาดประชารัฐ อันหมายถึงตลาดการจำหน่ายสินค้า ของประชาชนทุกประเภท ทั้ง สินค้าเกษตร สินค้า โอท็อป และสินค้าอื่น ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงตลาด การเกิดขึ้นของตลาดสัมมาชีพจึงประจวบเหมาะกับการเกิดตลาดประชารัฐ มีหลักการและวัตถุประสงค์มิได้ต่างกัน ดังนั้น การเดินทางในเรื่องนี้ จึงเป็นเสมือนหนึ่งการทดลอง หาแนวทางการสร้างรายได้ให้ประชาชน

๒. รูปแบบการจัดตลาดสัมมาชีพชุมชน การจัดตลาดสัมมาชีพเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ที่ผ่านมานั้น ทีมโครงการชุดวิจัยสัมมาชีพชุมชน ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน ได้บูรณาการกันทำงาน โดยนำกลุ่มผู้ผลิตสินค้ามาพบกันเจอกัน คุยกัน วางแผนการจัดการตลาด

ร่วมกัน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าประกอบด้วย กลุ่มโอท็อป กลุ่มหมู่บ้านสามัคคี กลุ่มกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และโครงการชดวิจัยสามัคคี กำหนดจัดประชุมเมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐ ที่ศาลาประชาคมบ้านห้วยยาง มติที่ประชุม เห็นพ้องต้องกันให้มีการจัดตลาดนัดประชารัฐสามัคคีชุมชนขึ้น ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ผนวกเข้ากับงานประเพณีลอยกระทง ของวัดห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง ที่มีการดำเนินการอย่างเป็นประจำ สม่าเสมอ

นายสุข คำด้วง ผู้ใหญ่บ้านห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง ได้เล่าในที่ประชุมว่า ใน เทศกาลลอยกระทงวัดห้วยยาง ทุกๆปี จะมีคนมาร่วมงานจำนวนมาก เพราะมีกิจกรรมหลายกิจกรรม นับตั้งแต่ ช่วงเช้า มีขบวนแห่กระทง มาจากศูนย์ศิลปาชีพอำเภอห้วยทับทัน ของพี่น้องประชาชนจาก ๑๔ หมู่บ้าน เข้าในบริเวณวัดห้วยยาง และภาคบ่ายมีเทศกาลแข่งขันเรือยาวที่ลำห้วยยาง ภาคค่ำเป็นประเพณีลอย กระทง จำหน่ายกระทง ที่บริเวณวัดห้วยยาง ซึ่งถ้าจะจัดงานตลาดประชารัฐสามัคคีชุมชน ก็จะประชาชน มาจับจ่ายใช้สอย และเกิดการสร้างรายได้ของคนในพื้นที่ ดังนั้น จึงมีมติให้จัดตลาดดังกล่าวขึ้น

ด้านการจัดการตลาดประชารัฐสามัคคีชุมชน นั้น ให้มีการกางเต็นท์ให้ประชาชน ที่มีความสนใจนำสินค้ามาวาง จำหน่าย จำนวน ๘ หลัง โดยนายมงคล สุกใส ผู้ใหญ่บ้านเตาเหล็ก รับผิดชอบด้านสถานที่ ในด้านการรวบรวมกลุ่มผู้จำหน่าย นั้น มอบหมายให้ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ห้วยทับทัน เป็นผู้รับผิดชอบในการเป็นศูนย์กลางการประสานงาน นอกจากนั้น กำหนดให้มีกิจกรรมในเวที กลาง มีเครื่องเสียง และการแสดงเพื่อดึงดูดใจ ให้คนมา ซื้อสินค้า โดยโครงการวิจัยชุดสามัคคีชุมชน ได้ รับผิดชอบ จัดชุดการแสดงจำนวน ๓ ชุด ประกอบด้วย วงน้องที่อุป บ้านห้วยยาง ศิลปินทูลทองใจ ดวน ใหญ่ ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาห้วยทับทัน และวงดนตรีวงด่านช้างมิวสิค โดย นายอนุกุลกิจ ทวีชาติ นักวิจัยติดตามสนับสนุน โครงการชุดสามัคคีชุมชน

๓. บรรยายภาคโดยทั่วไปของงาน บรรยายภาคตลาดประชารัฐสามัคคีชุมชน เริ่ม ตั้งแต่เช้า มีพี่น้องนำสินค้ามาแสดงและจำหน่ายตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นมา สินค้าที่นำมาวาง มี หลากหลาย เช่น กลุ่ม OTOP สินค้าประเภทผ้าไหม มาจำหน่าย และมีกระเช้าถวัลย์จากกลุ่มโอท็อป บ้าน ห้วยยาง ในกลุ่มหมู่บ้านสามัคคีชุมชน จะมีกลุ่มสินค้าเกษตร เช่น น้ำมะพร้าว มะพร้าว ข้าวเปลือก กบ เป็นต้น กลุ่มกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จะนำสินค้า ประเภทอาหาร เช่น ลูกชิ้นทอด และน้ำปั่นต่าง ๆ ในกลุ่ม วิจัยสามัคคีชุมชน ทีมห้วยยาง จำหน่าย ส้มแซ่บ กล้วยสุก กล้วยปิ้ง แยมแก้วมังกร พันธุ์หมาก ผลไม้ต้อง กระเป๋ผ้าไหม ไวน์จากแก้วมังกร และสัปรด กลุ่มวิจัยหนองแขว จำหน่าย ต้นมะพร้าวกะทิ ต้นเตยหอม ทานตะวันเพาะ และแจ่วบอง ทีมวิจัยหนองเชียงทูนใต้ จำหน่ายพันธุ์กล้วย และเห็ดนางฟ้า นางรม ทีม วิจัยบ้านโพธิ์สามัคคี นำผ้าไหม เห็ด และพันธุ์พืช เช่นพริก มะเขือ มาวางจำหน่าย ทีมหนองสะมอน นำ ขนมะจิ้น ส้มเขียวหวาน มาจำหน่าย

บรรยายภาคโดยรวม ถือว่ามีประชาชน มาเยี่ยมชมและซื้อหาสินค้า ตลาดนัดประชา รัฐสามัคคีชุมชน ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ น. จนถึง ๑๙.๐๐ น. คนมีมาเรื่อย ๆ ก่อนที่ มหรรสพจะเริ่มต้นขึ้น และ ตลาดจึงปิดตัวไป

๕. ยอดจำหน่ายตลาดสามัคคีชุมชน จากการที่ โครงการวิจัยชุดสามัคคีชุมชน ได้รวบรวมยอด จำหน่าย จากกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาขายในตลาดครั้งนี้ โดยการลงข้อมูลที่ย่อยได้ทั้งหมด ส่งให้คณะผู้จัดงาน พบว่า มีผู้ส่งข้อมูล จำนวน ๑๓ รายจำแนกเป็นยอดจำหน่าย ดังนี้

ลำดับที่	กลุ่ม /ร้าน	ยอดจำหน่าย / บาท
๑	ร้านผาสุกฟาร์ม	๒๒๐
๒	ร้านน้องเอ๋อ	๗,๕๐๐
๓	ร้านกล้วยมะละกอ	๗๕๐
๔	แม่ราตรี ดวงนิล ผ้าไหม	๗,๐๐๐
๕	คุณรัชดาพร โปร่งจิตร	๔,๖๕๐
๖	บ้านนาทุ่ง	๕๐๐
๘	นางพรรณิ ต้อโฮงส์	๒,๑๐๐
๙	ทีมวิจัยหนองสมอน	๖,๒๖๕
๑๐	กระเช้าเถาวัลย์	๑,๔๘๐
๑๑	ทีมวิจัยหนองแขว	๗,๐๐๐
๑๒	ทีมวิจัยโพธิ์สามัคคี	๑,๕๙๕
๑๓	ทีมวิจัยหนองเชียงทูน	๗๒๐
รวมยอดจำหน่ายทั้งสิ้น		๔๔,๕๓๐

ตารางที่ ๔ - ๑๙ ยอดจำหน่ายตลาดส้มมาชีพชุมชน

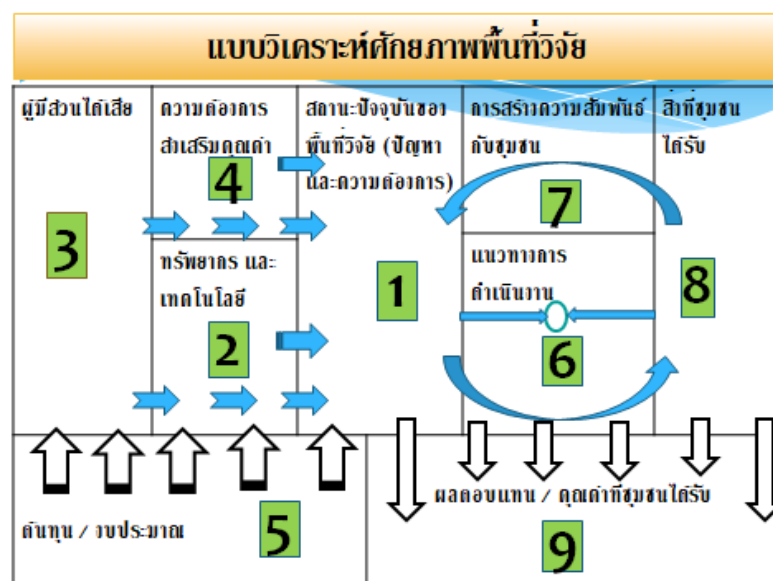
การใช้ตลาดส้มมาชีพชุมชน เป็นเครื่องการสร้างการเรียนรู้ ที่จะให้ชุมชนรู้จักวางแผนการผลิต และเชื่อมโยงสู่การตลาด แบบครบวงจร ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง จากผลการจัดกิจกรรมทำให้เห็น สินค้าและบริการของชุมชนที่มีอยู่ ว่ามีสินค้าอะไรบ้าง ชุมชนมีบทเรียนร่วมกันว่า จะจัดการอย่างไร ให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ร่วมกัน เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

๔.๒.๒.๒ การวิเคราะห์ทางเลือกปฏิบัติการวิจัย ด้วยเครื่องมือ Canvas Application เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ สถานการณ์พัฒนาในเชิงพื้นที่ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ชุมชน ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน ได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือเหล่านี้ มาฝึกฝนให้นักวิชาการพัฒนาชุมชน ในสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน ได้ทดสอบใช้ในการพัฒนางานในพื้นที่

โดยเครื่องมือนี้ ได้รับการพัฒนาต่อเนื่องมาจาก Business Model Canvas เป็น template ที่ช่วยในการออกแบบโมเดลธุรกิจ ถูกพัฒนาขึ้นมาและนำเสนอโดย Alexander Osterwalder ในหนังสือชื่อ Business Model Generation เมื่อเราต้องการออกแบบโมเดลธุรกิจ หลายครั้งเราก็ไม่แน่ใจว่า องค์ประกอบต่างๆ นั้นครบหรือไม่ และยากที่จะนำมาอธิบาย หรือใช้ในการระดมความคิด ถกกันกับเพื่อนๆ แต่ Business Model Canvas สามารถที่จะช่วยในจุดนี้ได้ โดยขอยกประโยชน์หลักๆ ๒ หัวข้อด้วยกันคือ

๑. ช่วยในการแจกแจงองค์ประกอบต่างๆ ออกมา เพื่อให้เราเข้าใจและออกแบบโมเดลธุรกิจได้ครอบคลุม

๒. Business Model Canvas เป็น Template ที่ฝึกให้คิดแบบ Visualization คือ การคิดด้วยภาพ นอกจากจะช่วยให้เราจัดกระบวนการทางความคิดภายในหัวเราได้ดีแล้ว เมื่อเราประชุมกับเพื่อนๆ เพื่อระดมสมองก็ง่ายในการถกกันด้วย อย่างเช่น ถ้าเราต้องการเสริมหรือปรับโอเคียส่วนไหน ภาพที่ฉายอยู่บนกระดานก็สามารถปรับแก้ได้อย่างสะดวก โดยเอา Post-it ธรรมดาๆ ที่เรากันเคยพร้อมลงความเห็นใหม่ๆ มาแปะไว้บนกระดานตามช่องต่างๆ และก่อนที่จะปิดประชุมก็รวบรวมข้อมูลเหล่านี้เข้ามาได้ง่ายเลย

ภาพที่ ๔ - ๔ แสดงภาพการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ Canvas Application

องค์ประกอบและหัวข้อของการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

(๑) สถานการณ์การวิจัยในพื้นที่ หมายถึง สถานการณ์การวิจัยในพื้นที่ ว่าประสบปัญหาอะไร มีโจทย์คำถามวิจัยอะไร ที่ชุมชนมีข้อจำกัด และอยากค้นหาคำตอบ

(๒) ทรัพยากรและเทคโนโลยี หมายถึง ทรัพยากรในชุมชน ทั้งหมดที่สามารถเป็นต้นทุน เป็นทุนเดิม ที่สำคัญ ที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาอื่นๆ ให้ลุล่วงไปได้

(๓) ผู้มีส่วนได้เสีย หมายถึง ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหา ทั้งหมดนั้น ไปเกี่ยวข้องกับใครบ้าง และใครบ้างที่จะมีส่วน มีบทบาทเข้ามาจัดการ หรือหนุนเสริมแก้ไขปัญหา นั้น ๆ ได้บ้าง

(๔) ความต้องการเสริมคุณค่า หมายถึง วิสัยทัศน์ในการพัฒนา ในการแก้ไขปัญหา ที่ชุมชนประสบอยู่อย่างไร โดยมองในมุมมองการจัดการปัญหา นั้น ในเชิงระบบแบบมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทั้งต้นทาง กลางทาง ปลายทาง

(๕) ต้นทุนและงบประมาณ หมายถึง งบประมาณที่ชุมชน จะใช้ในการดำเนินงาน เพื่อแก้ไขปัญหา นั้น มีหรือไม่ มีเพียงพอหรือไม่ถ้าไม่เพียงพอจะ นำงบประมาณมากไหน

(๖) แนวทางการดำเนินการ หมายถึง การกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนงาน หรือการกำหนดแผนงานโครงการ กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ในระดับพื้นที่ โดยกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ตามกรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ๓ กลุ่มงาน ได้แก่ แผนงานการเกษตร แผนงานแปรรูป และแผนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(๗) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การสร้างความร่วมมือ การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน จะสร้างอย่างไรให้เกิดการขยายต่อและสร้างพลังการทำงานร่วมกัน ในการจัดการแก้ไขปัญหา บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน

(๘) สิ่งที่ชุมชนจะได้รับ หมายถึง สิ่งที่ชุมชนจะได้รับ ในระดับผลที่เกิดขึ้น ผลผลิตที่ได้จากการทำงานที่ส่งผลต่อชุมชน เมื่อมีการขับเคลื่อนดำเนินงานตามแนวทางที่ได้วิเคราะห์ วางแผนและลงมือปฏิบัติการ

(๙) **ผลตอบแทน หรือคุณค่าที่ชุมชนได้รับ** หมายถึง ผลตอบแทนที่เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน และส่งผลให้ชุมชน มีผลกระทบในด้านบวก เช่น การมี การสร้างงานสร้างรายได้ ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นต้น

ผลที่ได้รับจากการใช้เครื่องมือ Canvas Application จากการที่ทีมวิจัยได้ ดำเนินการใช้เครื่องมือ Canvas Application เป็นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนแต่ละแห่ง พบว่า มี บทเรียนที่สำคัญดังนี้

(๑) ทีมวิจัยได้ฝึกวิเคราะห์และสามารถปฏิบัติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ง่ายขึ้นโดยมี กระดาษเพียงแผ่นเดียวเป็น ตัวช่วยให้มองเห็นมุมมองการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม ได้ดีและทุกคนมีส่วนร่วม ในการดำเนินการได้ดี

(๒) เกิดการนำข้อมูลงานวิจัย หรือข้อค้นพบจากการดำเนินงานวิจัย มาใช้ในการ วิเคราะห์ หรือมีการสกัดข้อมูลในแต่ละประเด็น ได้อย่างดี และสามารถเชื่อมโยงข้อมูล ได้

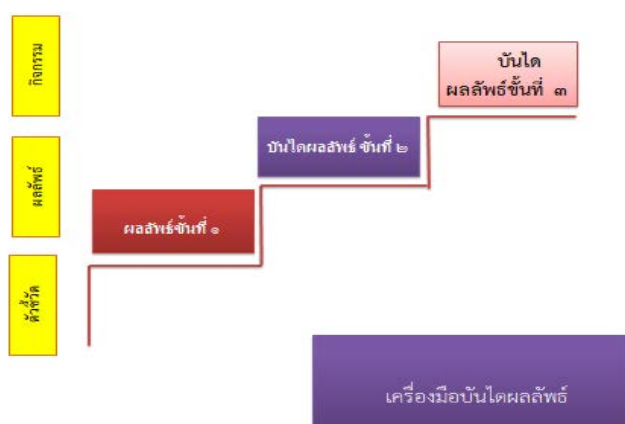
(๓) สามารถกำหนดแผนงานในการปฏิบัติการวิจัยในระยะที่ ๒ ได้อย่างเหมาะสม และมีความเชื่อมโยง และใช้ฐานข้อมูล ในการตัดสินใจ กำหนดแผนงานกิจกรรม

(๔) สามารถนำเครื่องมือ นี้เป็นสื่อในการอธิบาย นำเสนอต่อชุมชน และนำเสนอต่อ ผู้เกี่ยวข้องได้ ในกระบวนการคืนข้อมูลให้ชุมชน หรือเวทีอื่นๆ

๔.๒.๒.๓ การกำหนดแผนปฏิบัติการวิจัย โดยเครื่องมือบันไดผลลัพธ์

ชุดโครงการวิจัย สนับสนุนให้โครงการวิจัย แต่ละพื้นที่กำหนดแผนปฏิบัติการวิจัย โดยนำ ข้อมูลที่เกิดจากการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ของโครงการมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการวิจัยในระยะที่ ๒ ซึ่งในกระบวนการดำเนินงาน นั้น เน้นให้มีการนำวัตถุประสงค์การวิจัยมาเป็นประเด็นกำกับในการวางแผนการทำงาน โดยมีเข็มมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และเกิดผลลัพธ์ในเชิงการเปลี่ยนแปลง ต่อชุมชน

ทั้งนี้ในกระบวนการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการวิจัย นั้น ได้ดำเนินการ โดยใช้เครื่องมือ บันไดผลลัพธ์เป็นตัวกำหนด ให้ทีมวิจัยมองเห็นผลลัพธ์ในการทำงาน โดยให้มีการกำหนดผลลัพธ์ความ เปลี่ยนแปลงที่จะขึ้นในพื้นที่ เป็นขั้นบันได เพราะว่า ถ้ามีการกำหนดบันไดผลลัพธ์ไว้ จะทำให้ทีมงานสามารถ มองเห็นทิศทางการทำงานที่ชัดเจน และใช้บันไดผลลัพธ์เป็นปฏิทินในการทำงานของทีมงาน เพื่อให้งานได้ ดำเนินการเป็นไปตามเวลา ที่กำหนด

ภาพที่ ๔ - ๕ แสดงภาพการกำหนดบันไดผลลัพธ์

องค์ประกอบสำคัญของเครื่องมือ บันไดผลลัพธ์ มีองค์ประกอบ ดังนี้ (๑) ขั้นบันไดผลลัพธ์ คือการนำผลลัพธ์ที่จะขึ้นในแต่ละระยะมาวาง ให้เห็นองค์ประกอบและความเปลี่ยนแปลง ทั้งผลลัพธ์ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว (๒)กิจกรรม หมายถึงกิจกรรมการดำเนินงานของทีมวิจัย ในระยะปฏิบัติการ ที่วางไว้บนบันไดผลลัพธ์ในแต่ละขั้นว่า มีกิจกรรมสำคัญอะไรบ้าง (๓)ผลลัพธ์ หมายถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในระยะปฏิบัติการวิจัย ซึ่งวางไว้บนบันไดผลลัพธ์ ทั้งนี้ ในการวางผลลัพธ์ มีหลักการสำคัญคือ ให้วางผลลัพธ์หรือการเปลี่ยนแปลง ที่จะให้เกิดขึ้นในขั้นสูงสุด วางไว้ในระดับสูงสุด โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย เป็นเป้าหมายการทำงาน และจัดระดับลดหลั่นลงมาตามลำดับ (๔) ตัวชี้วัดความสำเร็จ คือการกำหนด ตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน ว่า ในบันไดผลลัพธ์ขั้นนี้ จะมีการวัดความสำเร็จของงานอย่างไร

ผลที่ได้รับจากการใช้เครื่องมือบันไดผลลัพธ์ ทำให้ทีมวิจัยแต่ละพื้นที่ สามารถดำเนินการจัดทำบันไดผลลัพธ์ของ แต่ละโครงการ และทำให้เกิดความชัดเจน ในเส้นทางการเดินทางของทีมวิจัย ว่ามีเป้าหมายสูงสุด คืออะไร และสามารถกำหนดแผนปฏิบัติการวิจัยได้ ในโดยใช้บันไดผลลัพธ์เป็นเครื่องมือ และใช้เป็น แบบในการกำกับ การทำงานของทีมวิจัย

๔.๒.๓.๔ การสังเคราะห์ข้อมูลจากการปฏิบัติการวิจัย ด้วยเครื่องมือโปรแกรมผลลัพธ์

โปรแกรมผลลัพธ์ หมายถึง เครื่องมือในการเรียนรู้ ของทีมวิจัยชุมชน มีเป้าหมายเพื่อให้ นักวิจัยได้สังเคราะห์ความรู้ ที่ได้จากการปฏิบัติการวิจัย ให้มีการเชื่อมโยงประเด็นแต่ละประเด็น ว่าเกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรขึ้นในชุมชน โดยมีองค์ประกอบของการวิเคราะห์ ตามแผนภาพ ตามรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ปัจจัยนำเข้า	ภา คี ก ร พัฒนา	ผลผลิต	ผลลัพธ์	ผลกระทบ

ภาพที่ ๔ - ๒๐ แสดงตารางการกำหนดเครื่องมือโปรแกรมผลลัพธ์

องค์ประกอบของการสังเคราะห์เครื่องมือโปรแกรมผลลัพธ์ ๗ องค์ประกอบ

(๑)วัตถุประสงค์ หมายถึง การนำวัตถุประสงค์การวิจัย ในการวิจัยในส่วนการปฏิบัติการวิจัย มาวางไว้ เพื่อกำกับ ให้เห็นประเด็น ในการสังเคราะห์ข้อมูลว่า ประเด็นที่ดำเนินการนั้น เป็นประเด็นใด

(๒)กิจกรรม หมายถึงกิจกรรมในการดำเนินการ ปฏิบัติการวิจัยวิจัย ตามแผนงานที่กำหนด นั้นมีกิจกรรมสำคัญ อะไรบ้าง

(๓)ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ในกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ในช่องที่ ๒ นั้น มีปัจจัยนำเข้า ในด้านไหนบ้าง ที่นำไปสู่การจัดกิจกรรม นั้น ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัย

(๔)ภาคีการพัฒนา หมายถึง กิจกรรมแต่ละกิจกรรม ที่จัดขึ้น นั้น มีภาคีการพัฒนาเข้ามาหนุนเสริมหรือเข้ามามีส่วนร่วม อย่างไรบ้าง

(๕) ผลผลิต หมายถึง ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม นั้น ว่า มีผลผลิตสำคัญในเรื่องใดบ้าง

(๖) ผลลัพธ์ หมายถึง หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หรือการลงปฏิบัติ แล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างไร จากการจัดกิจกรรมนั้น

(๗) ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ในมิติทาง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และนโยบายระดับพื้นที่

การใช้ประโยชน์ เครื่องมือโปรแกรมผลลัพธ์ มุ่งเน้นไปที่ การให้ชุมชนสังเคราะห์ความรู้ในการปฏิบัติการวิจัย เพื่อเป็นกรอบแนวคิด ในการรวบรวมข้อมูล และเป็นกรอบแนวคิดเชิงความคิดรวบยอดในการเป็นต้นทุนในการนำไปเขียนรายงานการวิจัย

๔.๓ เพื่อศึกษาและติดตามสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อยจังหวัดศรีสะเกษ

๔.๓.๑ การติดตามดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อยจังหวัดศรีสะเกษ

๔.๓.๑.๑ แนวคิดการติดตามเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนา

แนวคิดการติดตามผลเพื่อสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่โครงการวิจัยชุดสัมมาชีพได้ใช้เป็น กรอบแนวทางในการดำเนินการติดตามผลเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการในการติดตามผล ประกอบด้วย การลงพื้นที่เพื่อจัดทำบันไดผลลัพธ์ของโครงการในพื้นที่ เป็นรายโครงการ ภายใต้การคลี่คลายละเอียดโครงการเพื่อจัดทำบันไดผลลัพธ์ นั้นมีจุดมุ่งเน้น เพื่อให้ทักวิจัยท้องถิ่นเกิดความเข้าใจในการดำเนินงานตามโครงการ และเข้าใจเป้าหมายร่วมกันว่า มีเป้าหมายสำคัญอะไร เมื่อมีความเข้าใจในเป้าหมายแล้ว จึงได้ออกแบบให้มีการติดตามผลการดำเนินงาน ตามบันไดผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในแต่ละช่วง โดย โดยการไปจัดประชุมสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นว่า ในแต่ละช่วงผลลัพธ์ได้เกิดขึ้นตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกันหรือไม่ ถ้าไม่เกิดผลลัพธ์ตามแผนงานที่กำหนด ก็จะสนับสนุนให้มีการปรับปรุงแผนการทำงาน ให้สามารถบรรลุตามผลลัพธ์ และตรงตามห้วงเวลาที่กำหนดไว้

๔.๓.๑.๒ วัตถุประสงค์การติดตามเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา

การติดตามผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา มุ่งเน้นการไปหนุนเสริมรูปแบบการทำงานของทีมวิจัยให้สามารถเดินทางตามเส้นทางที่วาง ไว้ โดยทีมชุดโครงการวิจัยได้ เข้าไปหนุนเสริมสนับสนุนการทำงานโดยมีเป้าหมาย เพื่อติดตามผลลัพธ์ว่า จากการปฏิบัติการวิจัยมีผลลัพธ์อะไร โดยเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทบทวนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ถ้าไม่เกิดผลลัพธ์ ก็สนับสนุนหนุนเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติการ ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

(๑) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในการติดตามผลการปฏิบัติการวิจัย และติดตามผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตามแผนงานที่กำหนด

(๒) เพื่อหนุนเสริมกระบวนการติดตามและประเมินผลการวิจัย สร้างกระบวนการเรียนรู้ในการปรับแผนให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัย

๔.๓.๑.๓ กระบวนการในการติดตามและประเมินเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา

กระบวนการในการติดตามประเมินเพื่อการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา กำหนดให้มีการจัดประชุมเพื่อสะท้อนผลลัพธ์ การเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วง ตามบันไดผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ หัวใจสำคัญของการติดตามผลคือ การสร้างการเรียนรู้ในทีมวิจัย การพูดคุยกันสม่ำเสมอ การพูดคุยเรื่องผลลัพธ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่โครงการวิจัยฯ และการปรับปรุงแผนงาน ให้มีความถูกต้องสอดคล้องกับบริบท

ชุมชน โดยทีมชุดโครงการวิจัยฯ ร่วมกับทีมงานระดับพื้นที่ ร่วมกันประเมินผลงานเป็นระยะ เพื่อให้งานวิจัยสามารถบรรลุตามเป้าหมาย โดยกระบวนการติดตามผล สามารถจำแนกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ การตั้งวงคุยสะท้อนผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อประเมินและปรับแผนให้เหมาะสมตามบริบทและช่วงเวลา และการหนุนเสริมการทำงานในระหว่างที่มีการปฏิบัติการวิจัย โดยทีมชุดโครงการฯ จะเข้าไปร่วมสังเกตการณ์ในเวทีเรียนรู้ และเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการย่อย ตามปฏิทินงานที่มีการจัดงานในแต่ละช่วงเวลา

๔.๓.๑.๔ ผลจากการติดตามและประเมินเพื่อเรียนรู้และพัฒนา

ผลจากการติดตามและประเมินเพื่อเรียนรู้และพัฒนา พบว่า การใช้เครื่องมือบันไดผลลัพธ์เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการทำงาน ชุมชนมีการประยุกต์ใช้เครื่องมือ บันไดผลลัพธ์อย่างมีความเข้าใจ ส่งผลให้เกิดการกำกับและติดตามผลลัพธ์ จนโครงการวิจัยสามารถดำเนินการจนบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ครบทุกพื้นที่

๔.๓.๑.๕ การติดตามเพื่อเรียนรู้และพัฒนา โดยใช้บันไดผลลัพธ์

ในกระบวนการติดตามเพื่อสนับสนุนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน นั้น ทางชุดโครงการสัมาชีพชุมชน ได้กำหนด แนวทางในการติดตามเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่พื้นที่เป้าหมาย โดยการใช้บันไดผลลัพธ์เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการหนุนเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ โดยมีบันไดผลลัพธ์ รวมของโครงการชุดที่จะให้เกิดการติดตามผลอย่างมีเป้าหมาย ตามรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ ๔ - ๖ แสดงภาพการกำหนดบันไดผลลัพธ์ ชุดโครงการวิจัยสัมาชีพชุมชน

จากแผนภาพดังกล่าว พบว่าชุดโครงการวิจัยสัมาชีพชุมชน กำหนดแนวทางและกระบวนการในการติดตามหนุนเสริมพื้นที่วิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

ผลลัพธ์ขั้นที่ ๑ ทีมวิจัยทุกพื้นที่มีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน กิจกรรมที่เข้าไปหนุนเสริม

- ปฏิบัติได้
- (๑)การประชุมสร้างเวทีเรียนรู้เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจน ให้สามารถปฏิบัติได้
- (๒)การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติการวิจัย ที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับช่วงเวลาของชุมชนแต่ละแห่ง

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- (๑)ทีมวิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน ถึงเป้าหมายของการปฏิบัติการวิจัยแนวทาง และรายละเอียดการดำเนินงานกิจกรรม
- (๒)ทีมวิจัยสามารถกำหนดปฏิทินงาน ในการปฏิบัติการได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับเงื่อนไขและบริบทชุมชน

ผลลัพธ์ขั้นที่ ๒ ปฏิบัติการวิจัยได้ตามแผนงานที่กำหนด

กิจกรรมที่เข้าไปหนุนเสริม

- (๑)การติดตามการปฏิบัติการวิจัย ในระดับพื้นที่ทุกพื้นที่
- (๒)การหนุนเสริมความรู้ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการวิจัยของชุมชน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- (๑)ทีมวิจัยสามารถ จัดกิจกรรม ได้ตามกำหนดปฏิทินงาน ในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับเงื่อนไขและบริบทชุมชน

ผลลัพธ์ขั้นที่ ๓ ทีมวิจัยสามารถสังเคราะห์บทเรียนจากการปฏิบัติการวิจัยได้

กิจกรรมที่เข้าไปหนุนเสริม

- (๑)การประชุมสร้างการเรียนรู้แนวทางการเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
- (๒)ประชุมสรุปผลการติดตามงานวิจัยในระดับพื้นที่
- (๓)การจัดเวทีนำเสนอผลงานการวิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- (๑)ทีมวิจัยสามารถขับเคลื่อนงานวิจัยให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยได้
- (๒)ทีมวิจัยสามารถเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ได้
- (๓)เกิดการผลลัพธ์ตามประเด็นปัญหาและโจทย์วิจัยรายพื้นที่

๔.๓.๓ ผลการติดตาม การสร้างสัมมาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน

๔.๓.๓.๑ การพัฒนาองค์กรชุมชน และกลไกการขับเคลื่อนชุมชน

จากการติดตามเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพ พบว่าการเคลื่อนตัวในปฏิบัติการวิจัยของชุมชน ทั้ง ๕ พื้นที่ มีรูปแบบในการดำเนินการที่จะให้เกิดโอกาสในการทำงานอย่างต่อเนื่องเมื่อสิ้นสุดโครงการ และเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน นั้น โครงการวิจัยได้พัฒนากลไกการทำงานให้เกิดขึ้นหลังจากการปฏิบัติการวิจัย โดยใช้กลไกกลุ่มองค์กรภาคประชาชน เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนซึ่ง สามารถจำแนกกลุ่มออกมาตาม ประเภทของกลุ่มตามรายละเอียด ดังนี้

(๑) กลไกกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน

กลุ่มอาชีพหมายถึง การจัดตั้งกลุ่มในการประกอบอาชีพร่วมกัน โดยเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มนักวิจัยท้องถิ่น และเครือข่ายผู้สนใจ ที่มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกัน มาจับกลุ่มกัน

เพื่อจัดองค์กรภาคประชาชนขึ้นมาเพื่อเป็นแกนกลาง เป็นแกนหลักในการทำงานร่วมกัน มีโครงสร้าง คณะกรรมการทำงาน มีกติการ่วมกันของคนในกลุ่ม มีกิจกรรมการดำเนินการร่วมกัน มีกองทุนของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มในลักษณะนี้ มีอยู่ใน ๓ พื้นที่ ได้แก่

-กลุ่มเลี้ยงวัวบ้านหนองเชียงพูนใต้ ตำบลหนองเชียงพูน อำเภอลำปาง จังหวัดศรีสะเกษ โดยกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจในการเลี้ยงวัว จัดกลุ่มรวมกันเพื่อ สร้างกระบวนการเรียนรู้ ในการเลี้ยงวัว ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาให้เกษตรกรมีอาชีพเสริมที่มีความเหมาะสม และเกิดรายได้ในครัวเรือนโดยใช้ วัวเป็นเครื่องมือมุ่งเป้าไปสู่ การเลี้ยงวัวประณีต ในอนาคต

-กลุ่มสตรีทอผ้าและแปรรูปผ้าไหม บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพินายเหนือ อำเภอลำปาง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มที่รวมกันเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในการดำเนินการเพิ่มมูลค่า จากการผลิตเส้นไหมเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน โดยกลุ่มนี้มีการดำเนินการ ตั้งแต่ต้นทาง จนถึงปลายทาง นับตั้งแต่ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้า การปักเขวผ้าไหม ลายเอกลักษณ์ชาวภูยก การแปรรูปผ้าไหม เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต่าง ๆ เช่น กระเป๋า ยาม กระเป๋าดินสอ เป็นต้น

-กลุ่มแปรรูปปลาตะเพียน บ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอลำปาง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกร มีเป้าหมายในการแปรรูปปลาตะเพียนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน เนื่องจากชุมชนแห่งนี้ มีหนองน้ำขนาดใหญ่คือหนองแวง ที่มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลาชนิดต่าง ๆ ซึ่งในอนาคตเมื่อกลุ่มมีแนวทางและรูปแบบการแปรรูปปลา ได้แล้ว ก็จะเข้าไปจัดการให้เกิดการใช้ความรู้ในการแปรรูปปลาที่มีอยู่เพื่อสร้างรายได้ ให้คนในชุมชน

(๒)กลไกกลุ่มเพื่อการจัดการทรัพยากรในชุมชน

-คณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน รอบลำห้วยยาง ที่พื้นที่รอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอลำปาง จังหวัดศรีสะเกษ องค์การนี้ เกิดขึ้นโดยมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ในการอนุรักษ์ ปันฟู และจัดการใช้ประโยชน์ลำห้วยยางร่วมกัน มีบทบาททั้งในมิติการดูแลลำห้วยยางให้อยู่คู่ชุมชน โดยพัฒนาระบบนโยบายสาธารณะขึ้นมา โดยใช้กติกาชุมชน ในการจัดการและใช้ประโยชน์ลำน้ำร่วมกัน โดยมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ๕ หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านห้วยยาง บ้านเตาเหล็ก บ้านอ้อ บ้านหนองเมย และบ้านโทะ ตำบลเมืองหลวง และบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ในมิติการท่องเที่ยว ในเชิงลำน้ำ โดยมีกิจกรรมผนวกเข้ากับโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ชุมชนได้ดำเนินการ และร่วมกันขับเคลื่อน

(๓)กลไกกลุ่มเพื่อส่งเสริมการออม

-กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองแวง ได้รับการจัดตั้งขึ้นในชุมชน เพื่อเป็น องค์การชุมชน ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริม การออมให้แก่สมาชิก และเป็นเครื่องมือในการรวมตัวกันของคนในชุมชนให้มีโอกาสได้พบปะ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันของคนในชุมชน และได้ออมเงิน เพื่อให้กลุ่มองค์กรมีเงิน มีกองทุน ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ และการออมเพื่อประกันความเสี่ยงร่วมกันของคนในชุมชน

(๔)กลไกการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองสะมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอลำปาง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มที่รวมกันของเกษตรกรในบ้านหนองสะมอน จัดตั้งเพื่อเป้าหมายในการขับเคลื่อนกิจกรรม ในด้าน การส่งเสริมการผลิต การรวบรวมผลผลิต การแปรรูปผลผลิต และการจัดการด้านการตลาด ให้แก่สมาชิกกลุ่ม โดยปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองสะมอน มีรูปแบบในด้านการตลาด และมีทีมงาน

ด้านการจัดแสดงและจำหน่าย โดยมีสถานที่จำหน่าย ที่บริเวณหน้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร สาขาห้วยทับทัน และร้านจำหน่ายสินค้า ที่ตลาดสดอำเภอสำโรงทาบ

ซึ่งการดำเนินการ จากงานวิจัยสู่การจัดตั้งระบบงานลงในกลไกปกติของ ชุมชน เพื่อให้กลไกชุมชน ตามที่กล่าวถึงเบื้องต้นนี้ ได้รับการกิจ ในการขับเคลื่อนงานวิจัย ให้เกิดความยั่งยืน ต่อไป

๔.๓.๓.๒ การพัฒนาการสร้างสัมมาชีพชุมชน

(๑) การพัฒนาสัมมาชีพเพื่อสร้างรายได้ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู๋

การพัฒนาสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ในพื้นที่ อำเภอปรางค์กู๋ มีพื้นที่ ดำเนินการวิจัย ๒ พื้นที่ หลัก ประกอบด้วย โครงการวิจัยโครงการ”การศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้าง รายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน และโครงการวิจัยการผลิตเส้นไหมเพื่อ สร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ จากการ ดำเนินงาน เห็นมุมมองในการพัฒนาและการสร้างรายได้ให้ชุมชน ตามรายละเอียด ดังนี้

การพัฒนาการเกษตร

การพัฒนาในมิติด้านการเกษตร ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู๋ พบว่า มีประเด็น การขับเคลื่อน ให้เกิดผลลัพธ์และความเปลี่ยนแปลงในเชิงประเด็น ในมิติของการเลี้ยงวัว พบว่า มีกิจกรรมที่ปฏิบัติการ วิจัย ดังนี้

- ๑) การจัดการคอกโค-กระบือ
- ๒) การทำฟางหมักเพิ่มคุณค่าทางอาหารให้โค-กระบือ
- ๓) การจัดการแปลงหญ้าเนเปียร์
- ๔) การหมักหญ้าสดสำหรับเป็นเสบียงอาหารให้โค-กระบือ
- ๕) การหมักสาโทโค-กระบือ
- ๖) การทำปุ๋ยหมักมูลโค-กระบือ
- ๗) การปฏิบัติการฉีดยารักษาและบำรุงโค-กระบือเบื้องต้น
- ๘) การพัฒนาสายพันธุ์โค

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

จากการดำเนินการปฏิบัติการวิจัย ใน ๘ ประเด็น นั้นส่งผลให้เกิดความ เปลี่ยนแปลงในชุมชน ทำให้ทีมวิจัยเกิดการนำความรู้มาปฏิบัติการ จนสามารถ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยง วัวในมิติต่างๆ เช่นการจัดการโรงเรือน การจัดการระบบอาหารวัว การดูแลรักษาและระบบสุขภาพวัว โดย กระบวนการนี้ มีกลุ่มเกษตรกรนำองค์ความรู้เหล่านี้ ไปสู่การปฏิบัติการ มากกว่า ๒๖ ครัวเรือน

ในส่วนประเด็นการการผลิตเส้นไหมเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์ สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ มีกระบวนการ ในการพัฒนาในมิติการเกษตรที่ สำคัญ ตามรายละเอียด ดังนี้ คือ การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม และการทอผ้าไหม ซึ่ง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ การที่ชุมชนมีความตื่นตัวในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพิ่มขึ้น เกิดการขยายพื้นที่การปลูกหม่อน ทั้งใน เชิงปริมาณ คนปลูกหม่อนเพิ่มขึ้น จำนวน ๑๒ คน และขยายพื้นที่ปลูกมากขึ้น จำนวน ๓๐ ไร่ ใน ส่วนการเลี้ยงไหม ก็มีคนเลี้ยงไหมเพิ่มขึ้น จำนวน ๑๒ คน สามารถผลิตเส้นไหมเพิ่มขึ้น ในส่วนคนทอผ้า ไหมก็เพิ่มจำนวนขึ้นจำนวน คน

ที่หมู่บ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ โครงการวิจัยการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ บนฐานทรัพยากรชุมชนเพื่อจัดการหนี้สิน มีการพัฒนาในมิติ

การเกษตร โดยได้ใช้ข้อมูลจากงานวิจัยไปช่วยงานพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ และใช้กติกาชุมชนกำหนด การจัดสรรพื้นที่และใช้ประโยชน์ หนองน้ำสาธารณะ หนองแขว โดยจัดสรรให้สมาชิกเข้าไปปลูกพืชในที่สาธารณะ โดยมีเกษตรกรเข้าไปใช้ประโยชน์ จำนวน ๒๑ คน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ การปลูกพริก กลั้ว พืชผักสวนครัวตามฤดูกาลต่าง ๆ นอกจากนั้น ยังมีการอบรมให้ความรู้ ในด้านการทำปุ๋ยอินทรีย์ และการทำหัวอาหารสัตว์เพื่อสนับสนุน ให้เกษตรกรได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรของชุมชน เกิดการลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในแปลงยางพารา ในการปลูกข้าว การลดรายจ่ายจากการปลูกผักกินเอง เป็นต้น

การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ในมิติการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรได้แก่กระบวนการ ในการนำผลผลิตทางการเกษตรที่ชุมชนมีฐานทรัพยากรอยู่ นำมา เข้าสู่กระบวนการแปรรูปโดยใช้ภูมิปัญญาองค์ความรู้ ทั้งความรู้เดิม และความรู้สมัยใหม่ ผลผลิตที่ได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ อำเภอปรางค์กู่มีดังนี้

(๑) กระเป๋าลือ (กระเป๋าคูณนาย)

เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการฝึกอบรมทำกระเป๋าลือ เมื่อโพสต์กิจกรรมการฝึกทำกระเป๋าลือผ่านเฟสบุ๊ก ก็เกิดมีผู้สนใจ ส่งงานทำกระเป๋าลือเข้ามา จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตกระเป๋าลือหรือเรียกตามประสาบ้านๆว่ากระเป๋าคูณนาย ออกจำหน่าย

ภาพที่ ๔- ๗ กระเป๋าลือ (กระเป๋าคูณนาย)

(๒) กระเป๋าใส่นามบัตรและเอกสารต่างๆ

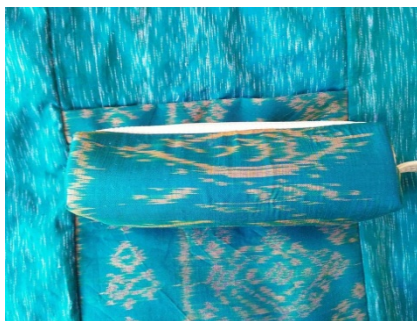
เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการฝึกอบรมทำกระเป๋าลือ เมื่อโพสต์กิจกรรมการฝึกทำกระเป๋าลือผ่านเฟสบุ๊ก ก็เกิดมีผู้สนใจ ส่งงานทำกระเป๋าลือเข้ามา จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตกระเป๋าลือใส่นามบัตรและเอกสารต่างๆ ออกจำหน่าย

ภาพที่ ๔- ๘ กระเป๋าใส่นามบัตรและเอกสารต่างๆ

(๓) กระเป๋าดินสอ

เกิดจากความชอบเป็นส่วนตัว จึงทำขึ้นเพื่อให้บุตรหลานของตนได้ใช้งาน เป็นจุดเริ่มต้นของการทำกระเป๋าใส่ดินสอ

ภาพที่ ๔- ๙ กระเป๋าดินสอ

(๔) กระเป๋าเป้

เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการฝึกอบรมทำกระเป๋า เมื่อโพสต์กิจกรรมการทำกระเป๋าผ่านเฟสบุ๊ก ก็เกิดมีผู้สนใจ สั่งงานทำกระเป๋าเข้ามา จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตกระเป๋าเป้ ออกจำหน่าย

ภาพที่ ๔- ๑๐ กระเป๋าเป้

(๕) เสื้อเก็บ (ลายลูกแก้ว) แบบทรงธรรมดา และชุดเช็กสุขภาพสตรี

เสื้อเก็บลายลูกแก้วเป็นผลิตภัณฑ์อยู่คู่ชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคีมานานแล้ว เพียงแต่ไม่นิยมตัดเย็บในชุมชน กระทั่งมีกิจกรรมอบรมเย็บกระเป๋าของทีมวิจัยบ้านโพธิ์สามัคคี หลายคนที่มีใจรักเรื่องการตัดเสื้อผ้า จึงได้นำผ้าลายลูกแก้วมาตัดเป็นเสื้อ

ภาพที่ ๔- ๑๑ เสื้อเก็บ (ลายลูกแก้ว) แบบทรงธรรมดา และชุดเช็กสุขภาพสตรี

(๖) ย่านและกระเป๋าสีเขียว

ภาพที่ ๔- ๑๒ ย่านและกระเป๋าสีเขียว

(๗) ผ้าไหมลายอัตลักษณ์ ลายใบโพธิ์

เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการ นำข้อมูลชุมชนมาวิเคราะห์ เพื่อค้นหาและกำหนดอัตลักษณ์ ของชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ซึ่งชุมชนกำหนดให้ใบโพธิ์ เป็นเอกลักษณ์หมู่บ้าน จึงพัฒนาต่อยอดด้วยการทำผ้าไหมมัดหมี่ จนเป็นผ้าลายเอกลักษณ์ของชุมชน ขึ้นมา

ภาพที่ ๔- ๑๓ ผ้าไหมลายอัตลักษณ์ ลายใบโพธิ์

(๘) ขลุ่ยโค

ขลุ่ยเป็นอุปกรณ์ในการบังคับโคที่เลี้ยง เกษตรกรนิยมใช้กับโค-กระบือที่โตยังไม่เต็ม ที่ เนื่องจากมีความเชื่อว่าถ้าโค-กระบือยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่การสนตะพาย จะทำให้สัตว์หยุดชะงักการเจริญเติบโต

ภาพที่ ๔- ๑๔ ขลุ่ยโค

(๙)ปลาส้ม

ผลิตภัณฑ์ปลาส้ม เป็นความรู้หนึ่งของชุมชนบ้านหนองแขว ตำบลคู อำเภอปรังค์ภู ได้ดำเนินการ ฝึกอบรมและดำเนินการปฏิบัติการ จนมีความสามารถในการในการทำปลาส้มเพื่อจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ได้

ผลจากการสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสัมมาชีพชุมชนในอำเภอปรังค์ภู พบว่า มีผลิตภัณฑ์ชุมชนใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น จำนวน ๙ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่จะเกิดเป็นชุดความรู้ เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอด ไปสู่การเกิดรายได้ของคนในชุมชน และจะพัฒนาผลิตภัณฑ์เหล่านี้ ให้มีมาตรฐาน และต่อยอดสู่กระบวนการพัฒนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการจดทะเบียนสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อผลักดันให้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาและเกิดการสร้างรายได้ให้ชุมชน

(๒) การพัฒนาสัมมาชีพเพื่อสร้างรายได้ในพื้นที่อำเภอย้ายทับทัน

การพัฒนาสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ในพื้นที่ อำเภอย้ายทับทัน มีพื้นที่ดำเนินการวิจัย ๒ พื้นที่ หลัก ประกอบด้วย โครงการวิจัย ศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอย้ายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ และโครงการวิจัยการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรเพื่อสร้างรายได้ บ้านหนองเสมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอย้ายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ จาก การดำเนินงาน เห็นมุมมองในการพัฒนาและการสร้างรายได้ให้ชุมชน ตามรายละเอียด ดังนี้

๑) การพัฒนาการเกษตร

การพัฒนาด้านการเกษตรในระยะที่ผ่านมาพบว่า กระบวนการวิจัยการสร้าง สัมมาชีพชุมชนในอำเภอย้ายทับทัน ได้เข้าไปขับเคลื่อนงานด้านการเกษตร โดยมีผลการดำเนินการ ดังนี้

-การตอนกิ่ง

การตอนกิ่ง เป็นการขยายพันธุ์พืชที่จะได้ต้นใหม่เหมือนต้นแม่ ไม่กลายพันธุ์ ให้ผลผลิตเร็ว แนวคิดในการขยายพันธุ์ เป็นการทำให้กิ่งเกิดรากขณะติดอยู่กับต้นแม่ ด้วยการใช้มีด กรีดบริเวณกิ่งเพื่อตัดท่อลำเลียงอาหารของพืช โดยที่ท่อน้ำเลี้ยงยังอยู่ตามปกติ เหมาะสำหรับพืชที่ไม่สามารถ ออกรากได้ด้วยการปักชำ ข้อดีของการตอนกิ่งคือใช้ต้นทุนต่ำ ทำงาน ต้นพันธุ์ที่ได้มีความแข็งแรง ซึ่งถือว่าเป็น วิธียอดนิยม แต่มีข้อเสียจากการเพิ่มต้นพันธุ์ด้วยวิธีนี้จะทำได้ช้า

-การติดตา

การติดตา เป็นการขยายพันธุ์โดยการนำตุ่มตาของต้นอื่นที่มีสายพันธุ์ดีมา เปลี่ยนให้กับต้นที่ไม่ต้องการ ซึ่งอาจเป็นต้นที่ให้ผลผลิตที่มีรสชาติไม่อร่อย การให้ผลน้อยหรือไม่ติดผล แนวคิด ของการติดตา มีวัตถุประสงค์หลักๆคือ ต้องการนำเอาสายพันธุ์ดีมาเปลี่ยนให้กับต้นที่สายพันธุ์ไม่ดีขึ้น หรือ ต้องการให้ต้นเดียวมีหลากหลายสายพันธุ์ เมื่อทำการติดตาแล้ว กิ่งที่งอกจากการติดตาจะมีลักษณะเหมือนต้น ที่เราต้องการอยากเปลี่ยนสายพันธุ์

-การทาบกิ่ง

การทาบกิ่ง เป็นวิธีการขยายพันธุ์ที่ได้ต้นพันธุ์ดีซึ่งมีลักษณะทางสายพันธุ์ เหมือนต้นแม่วิธีหนึ่ง แนวคิดการขยายพันธุ์ด้วยการทาบกิ่งคือ การนำต้นตอที่ได้จากการเพาะเมล็ดซึ่งมีระบบ รากที่ดี ไปทำการทาบกิ่งกับต้นพันธุ์ดี โดยกิ่งของต้นพันธุ์ดีจะทำหน้าที่เป็นลำต้นของต้นพืชใหม่ ส่วนต้นตอที่ นำมาทาบกิ่งกับกิ่งของต้นพันธุ์ดีจะทำหน้าที่เป็นระบบราก เพื่อหาอาหารให้กับต้นพันธุ์ดี

-การเสียบยอด

การเสียบยอด คือการนำยอดของต้นสายพันธุ์ดีมาเสียบกับต้นตอที่เราต้องการพัฒนาสายพันธุ์ เพื่อให้เติบโตเป็นต้นใหม่ที่ให้ผลผลิตเหมือนต้นพันธุ์ดี แนวคิดการเสียบยอด เป็นวิธีการขยายพันธุ์ที่มีวัตถุประสงค์คล้ายกับการทาบกิ่งและการติดตา คือการนำต้นตอมาทำการเปลี่ยนยอดหรือปรับปรุงพันธุ์ให้ได้พันธุ์ดีตามที่ต้องการ ซึ่งก็สามารถทำได้พันธุ์ที่หลากหลายในต้นตอเดียวเหมือนเช่นวิธีการติดตาเช่นกัน

-การวางระบบน้ำ

การวางระบบน้ำในการปลูกต้นไม้ ระบบน้ำที่ทำให้พืชเจริญเติบโตได้ดีคือการให้น้ำแบบฉีดฝอยหรือระบบสปริงเกอร์ ซึ่งเป็นการให้น้ำเลียนแบบธรรมชาติ การให้น้ำแบบนี้จะมี ๒ แบบ คือ การให้น้ำแบบทั่วทั้งแปลงและการให้น้ำแบบเฉพาะจุด ระบบน้ำที่นิยมใช้คือ การให้น้ำแบบเฉพาะจุด หรือการให้น้ำบริเวณที่ต้องการเท่านั้น เพราะง่ายต่อการจัดการวัชพืช ซึ่งต่างจากการให้น้ำแบบทั่วแปลง จะทำให้วัชพืชขึ้นทั้งแปลง วัสดุที่ใช้ควรเลือกตามทุนทรัพย์ที่เรามี และท่อน้ำควรฝังให้ลึกลงไปใต้ดินพอประมาณ หรือหากมีการไถปรับหน้าดิน ควรลึกไม่น้อยกว่า ๕๐ ซม. หากทำการกำจัดวัชพืชจะไม่ทำให้ท่อได้รับความเสียหาย และน้ำที่ซัดต้นไม้ ถ้าอยู่ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติควรใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติดีที่สุด

-การตัดแต่งกิ่ง

การตัดแต่งกิ่ง เพื่อให้ต้นไม้ได้รับแสงแดดเต็มที่ และช่วยไม่ให้ต้นไม้เป็นโรค ในการตัดแต่งกิ่ง ประโยชน์อีกอย่างคือ ต้นไม้จะแตกกิ่งใหม่จำนวนมาก ซึ่งตามหลักทฤษฎีแล้ว กิ่งที่แตกขึ้นมาใหม่จะให้ผลผลิตดีกว่าเดิม สำหรับการตัดแต่งกิ่งตามความเข้าใจที่ได้ทำการวิจัยคือ ถ้าเป็นต้นไม้ที่ให้ผลผลิตติดดอก ออกผลที่ปลายยอด ควรตัดแต่งกิ่งในรูปแบบฟาสีคว่ำ เพื่อให้ยอดของต้นไม้ได้รับแสงแดดทุกยอด หากเป็นต้นไม้ที่ให้ผลตามกิ่งหรือลำต้น ควรตัดแต่งกิ่งแบบฟาสีหงาย เพื่อให้แสงแดดส่องผ่านมายังลำต้นและผล เพื่อให้เจริญเติบโตได้เต็มที่ ประโยชน์ของการตัดแต่งกิ่งก็เพื่อให้พืชได้รับแสงแดด ทำให้สามารถสังเคราะห์แสงดีขึ้น พืชเจริญเติบโตได้เต็มที่ เมื่อพืชเจริญเติบโตดีก็ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นมีคุณภาพดีขึ้น และผลพลอยได้จากการตัดแต่งกิ่งคือ ทรงพุ่มโปร่งแสงแดดสามารถส่องผ่านไปยังดินใต้ทรงพุ่มเป็นการฆ่าเชื้อราในดินได้ และเกษตรกรสามารถนำกิ่งไม้จากการตัดแต่งกิ่งไปเผาถ่าน สร้างรายได้เสริมและเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

-การส่งเสริมการวางแผนการปลูก

โดยทีมวิจัยบ้านหนองเสมมอน ได้ร่วมกันกำหนด แผนงานในการสนับสนุนให้สมาชิกวางแผนการปลูกพืชเพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้ชุมชน โดยทีมวิจัยเข้าไปสนับสนุน การดำเนินงาน ให้เกษตรกรร่วมกัน ดำเนินการ เช่น การส่งเสริมการปลูกตะไคร้ แปลงใหญ่ เป็นต้น

๒) การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ในมิติการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรได้แก่กระบวนการ ในการนำผลผลิตทางการเกษตรที่ชุมชนมีฐานทรัพยากร อยู่ นำมา เข้าสู่กระบวนการแปรรูปโดยใช้ภูมิปัญญาองค์ความรู้ ทั้งความรู้เดิมและความรู้สมัยใหม่ ผลผลิตที่ได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ อำเภอห้วยทับทัน มี ดังนี้

- การแปรรูปกล้วยฉาบ

แนวความคิดทำกล้วยฉาบเมื่อมีผลผลิตจำนวนมากจึงจำเป็นต้องแปรรูปผลผลิตให้หลากหลาย เพื่อไม่ให้ผลผลิตเสียหาย และเป็นสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตรในชุมชน

- วุ้นมะพร้าวอ่อน

แนวความคิดทำวุ้นมะพร้าวอ่อน การนำผลผลิตที่ได้จากการเกษตรในชุมชน มาปรับปรุงพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จำหน่าย สร้างรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกรในชุมชน

- ข้าวหลามหม้อดิน

แนวความคิดทำข้าวหลามหม้อดินศึกษาแนวทางในการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ มีการวางแผนและเตรียมการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของอาชีพที่คาดหวังไว้

- แค็กกล้วยหอม

แนวความคิดทำแค็กกล้วยหอมทำแค็กกล้วยหอม เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตเมื่อมีผลผลิตกล้วยหอมจำนวนมาก จำเป็นต้องคิดหาวิธีแปรรูปเพื่อการตลาดที่ดีขึ้น

- กบยัดไส้ไม้มะดัน

แนวความคิดทำกบยัดไส้เนื่องจากหมู่บ้านเรามีการเพาะและขยายพันธุ์กบเป็นจำนวนมากและตอนนี้มีเกษตรกรหันมาเลี้ยงกบเพิ่มขึ้น ตลาดมีการแข่งขันสูง ปริมาณกบล้นตลาด จึงอยากหารายได้เสริมโดยหยิบเอาอาหารพื้นถิ่นที่มีมาแปรรูปเพื่อเพิ่มรายได้และวัตถุดิบทำมาจากกบที่มีมากในชุมชนมาสร้างรายได้

- ขนมปังโฮม

แนวความคิดทำขนมปังโฮมเป็นอาหารพื้นถิ่นและอาหารดั้งเดิมที่หารับประทานยากและอาศัยวัตถุดิบที่มาจากชุมชน ซึ่งสามารถทำให้เกิดรายได้ให้ตนเองได้

- ไข่เค็ม

แนวความคิดทำไข่เค็มไข่เค็มเป็นที่นิยมเพราะสะดวกง่ายกับบริโภคและไข่เป็ดมีเยอะในชุมชนจึงอยากแปรรูปเพื่อสร้างรายได้

- ไอศกรีมผลไม้ (แก้วมังกร)

แนวความคิดทำไอศกรีมผลไม้ นำผลผลิตไม้ผลในชุมชนมาแปรรูปเป็นของทานเล่นคลายร้อน มุ่งพัฒนาให้ผลไม้ชนิดอื่นสามารถนำมาดัดแปลงทำไอศกรีมจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว

- แยมผลไม้ (แก้วมังกร)

แนวความคิดทำแยมผลไม้ (แก้วมังกร)เมื่อมีผลผลิตออกมาพร้อมกันจำนวนมาก ทำให้จำหน่ายผลผลิตไม่ทัน อาจเกิดความเสียหายหรือด้อยคุณภาพลง จึงคิดหาแนวทางในการแปรรูปเพื่อให้สามารถนำผลผลิตมาสร้างมูลค่าเพิ่มและเป็นการลดปริมาณการสูญเสียผลผลิตทางการเกษตร

- การเผาถ่านและน้ำส้มควันไม้

แนวคิดในการเผาถ่านและน้ำส้มควันไม้เดิมที่ยังไม่มีความรู้เรื่องถ่านและถ่านชาโคล พอได้ไปอบรม และได้ศึกษาก็พอรู้เรื่องถ่านชาโคลระดับหนึ่ง และเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจชุมชนลำน้าห้วยยาง โดยสามารถนำกิ่งไม้จากการตัดแต่งกิ่งในแปลงของเกษตรกร มาใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วนและทำให้เกิดผลพลอยได้จากการเผาถ่าน คือน้ำส้มควันไม้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการใช้ไล่แมลงในแปลงเกษตร ได้อีกส่วนหนึ่ง และทำให้เราได้พัฒนาการปรับปรุงน้ำส้มควันไม้ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อวางจำหน่ายและมีรายได้ ให้แก่ครัวเรือนของเกษตรกรในชุมชน

- การผลิตสบู่ผลไม้ สบู่สมุนไพรและสบู่ชาโคล

แนวความคิดทำสบู่ในสถานะเศรษฐกิจถดถอยการผลิตสบู่สมุนไพรใช้เอง น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยลดค่าใช้จ่าย ภายใน ครัวเรือนและชุมชนได้มากเพราะวัสดุที่ใช้เป็นวัสดุที่ผลิตเอง

และหาได้ง่ายจากการปลูกของคนในชุมชนและแต่ละครัวเรือนสามารถนำสมุนไพรมาใช้ให้เกิดประโยชน์จึงนำมาแปรรูปเป็นสบู่เพื่อนำมาใช้ชำระล้างสิ่งสกปรกออกจากร่างกายและผิวหนัง ช่วยกำจัดเชื้อโรค นอกจากนี้สบู่ยังทำให้รู้สึกสดชื่นสบายตัวอีกด้วย

- สบู่ส้มเขียวหวาน

จากการลงพื้นที่ปฏิบัติการงานวิจัยได้พบข้อมูลการปลูกส้มของเกษตรกรบ้านหนองเสมอนมีการสูญเสียผลผลิตจากการเข้าทำลายของแมลงวันทองทำให้ผลร่วงหล่นเสียหายจำนวนมาก จึงได้มีการแปรรูปเพิ่มมูลค่า จากส้มเขียวหวานเป็น สบู่จากส้มเขียวหวาน

การดำเนินงานสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน ในพื้นที่อำเภอยะหริ่ง ได้มีการนำสินค้าทางการเกษตรมาแปรรูป โดยมีผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่เกิดจากการแปรรูป จำนวน ๑๒ ชนิด ที่จะเป็นทุนเดิม ให้มีการต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และพัฒนาสู่การเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ต่อไป และเป็นฐานในการสร้างรายได้ให้ชุมชนต่อไป

๓) การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การขับเคลื่อน เชิงพื้นที่ จากงานวิจัยท้องถิ่นสู่ หมู่บ้านท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีจำนวน ๑ หมู่บ้าน คือ โครงการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีกิจกรรมในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ตามรายละเอียด ดังนี้

๑. การพัฒนาเตรียมความพร้อมบุคลากร เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน เช่น การเตรียมความพร้อมคณะกรรมการหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชน การจัดทำแผนธุรกิจการท่องเที่ยว การพัฒนานักเล่าเรื่องชุมชน การเป็นเจ้าบ้านที่ดี เป็นต้น

๒. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ชุมชนดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งผลิตภัณฑ์เก่า และต่อยอดขึ้นใหม่ ให้มีมาตรฐาน มีการพัฒนาสินค้า บรรจุภัณฑ์ ให้มีความพร้อม ในการจัดแสดงและจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ในชุมชน

๓. การพัฒนาสถานที่ จุด เชคอิน แลนด์มาร์ค เพื่อเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และสื่อสาร ให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง

๔. การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อถ่ายทอดความรู้ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนสู่สาธารณะ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการ ขับเคลื่อนงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เกิดการฟื้นฟู และจัดระบบองค์ความรู้ของชุมชนที่มีอยู่ และมีการนำเสนอสู่สาธารณะ ชุมชนห้วยยางได้สร้างเพจ Facebook ในการเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ แจ้งข่าวและกิจกรรมต่างๆของชุมชน เพื่อให้สมาชิกเพจสามารถรับรู้ข่าวสาร และแจ้งข่าวต่างๆได้ ในชื่อเพจ “หมู่บ้านท่องเที่ยวห้วยยาง” นอกจากนี้ยังได้ออกแบบโบรชัวร์ ประชาสัมพันธ์หมู่บ้านและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวได้ศึกษา พร้อมทั้งแผนที่การเดินทางท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆได้เอง

ภาพที่ ๔- ๑๕ ภาพแสดงการจัดการองค์ความรู้เพื่อสื่อสารสาธารณะ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะขอนำเสนอสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ การวิจัยโครงการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีรายละเอียด ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

- ๕.๑ สรุปผลเชิงกระบวนการ
- ๕.๒ สรุปผลการดำเนินโครงการวิจัย
- ๕.๓ สรุปผลเชิงการพัฒนา
- ๕.๔ อภิปรายผลการวิจัย
- ๕.๕ ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
- ๕.๖ บทเรียนจากนักวิจัย

๕.๑ สรุปผลเชิงกระบวนการ

กระบวนการดำเนินงานตามโครงการการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุดโครงการวิจัยฯ ที่มีบทบาทภารกิจสำคัญในด้านการหนุนเสริมกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการย่อย ใน ๕ พื้นที่ ซึ่งกระบวนการหนุนเสริมการทำงาน นั้น กำหนดช่วงเวลา ในการขับเคลื่อน ตามองค์ประกอบของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การหนุนเสริมการพัฒนาโจทย์วิจัย โดยสนับสนุนให้พื้นที่วิจัยแต่ละแห่ง มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และร่วมกันประเมินสถานการณ์ชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ความต้องการชุมชน จนสามารถพัฒนาโครงการวิจัยฯ ได้โดยชุมชนเอง

กระบวนการติดตั้งแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เครื่องมือการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และสนับสนุนให้โครงการวิจัยสามารถ ออกแบบเครื่องมือ นำไปสู่การแตกกรอบประเด็นการจัดเก็บข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูล ตามโจทย์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อจัดเก็บข้อมูลแล้ว ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการวิจัย ได้สนับสนุนให้ชุมชนรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ และวิเคราะห์ข้อมูล ของชุมชนเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการของชุมชน ก่อนลงมือปฏิบัติการ

ติดตามสนับสนุนการลงมือปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีชุดโครงการวิจัย ฯ ได้ติดตามเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้เครื่องมือบันไดผลลัพธ์ เป็นเครื่องมือช่วยกำกับทิศทางการทำงานตลอดระยะเวลาของโครงการ

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการปฏิบัติการวิจัย เมื่องานในระดับพื้นที่มีการขับเคลื่อน ได้จัดให้มีเวทีในการรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือโปรแกรมผลลัพธ์ เป็นเครื่องมือช่วยในการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วนไม่ตกหล่น และสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ได้

กระบวนการดำเนินงานของชุดโครงการวิจัย ฯ เป็นไปในลักษณะเป็นทีมติดตามหนุนเสริมกระบวนการทำงาน ให้เกิดการดำเนินการไปได้ มีการดำเนินงานตามขั้นตอน ครบถ้วนถูกต้อง ตรงตามเวลา และเกิดผลลัพธ์เกิดผลกระทบ ต่อชุมชน ตามประเด็นงานของแต่ละพื้นที่

๕.๒ สรุปผลการดำเนินโครงการวิจัย

๕.๒.๑ ศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพ ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

บริบทการประกอบอาชีพของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดขนาดใหญ่มีจำนวนอำเภอทั้งหมด ๒๒ อำเภอ ลักษณะการประกอบอาชีพของชาวจังหวัดศรีสะเกษ จำแนกออกตามลักษณะพื้นที่โดยจังหวัดศรีสะเกษมีศักยภาพที่สำคัญดังนี้

๑. การปลูกข้าวหอมมะลิ พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษเป็นแหล่งที่ปลูกข้าวหอมมะลิได้ผลดีแห่งหนึ่งของประเทศไทย พื้นที่บางส่วนติดกับพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ที่มีดินซึ่งมีแหล่งเกลือหินอยู่ด้านล่างเป็นดินเค็มเหมาะสำหรับการปลูกข้าวหอมมะลิ นับเป็นสินค้าส่งออกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดขนาดใหญ่มีพื้นที่รวม ๕.๕ ล้านไร่ ในจังหวัดศรีสะเกษ มีการขับเคลื่อน พื้นที่แปลงใหญ่ข้าวเกษตรสมัยใหม่ต้นแบบใน ๒ พื้นที่ ได้แก่ นาแปลงใหญ่ตำบลคู่อำเภอรามาศ จังหวัดศรีสะเกษ นายบุญมี สุระโคตร ประธานกลุ่มแปลงใหญ่ข้าว มีสมาชิก จำนวน ๑,๒๕๘ ครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ ๒๐,๗๑๖ ไร่ ข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ จำนวน ๒๐,๐๗๗ ไร่ , ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ๕๓๙ ไร่ , ข้าวมะลิชนิด จำนวน ๖๓ ไร่ , ข้าวมะลิแดง จำนวน ๓๗ ไร่ และพื้นที่การผลิตนาแปลงใหญ่ตำบลผักไหม ซึ่งมีนาย ไพฑูรย์ ผางคำ ประธานวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ต.ผักไหม อำเภอห้วยทับทัน ในปัจจุบันมีสมาชิกนาแปลงใหญ่ จำนวน ๒๙๗ ราย พื้นที่รวมถึง ๓,๗๘๐ ไร่ ซึ่งกระบวนการผลิตเหล่านี้จะเป็นต้นแบบในระดับประเทศ

๒. พื้นที่การปลูกหอมกระเทียม จังหวัดศรีสะเกษ มีการปลูกหอม กระเทียม ที่มีคุณภาพซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ เริ่มการปลูกที่อำเภอขามเฒ่าแล้วขยายตัวไปอำเภอราษีไศล ด้านตะวันออก เช่น ตำบลสัมปอ ตำบลหนองหมี่ ตำบลไผ่ อำเภอกันทรารมย์ ด้านตะวันตกอำเภอที่ติดกับอำเภอขามเฒ่า เช่น ตำบลละทาย ตำบลเมืองน้อย ตำบลอิปาด ตำบลบัวน้อย และที่บ้านขุมคำ ตำบลบุสูง อำเภอวังหิน กระเทียมมีการขยายการปลูกไปยังอำเภอกันทรลักษ์ซึ่งสามารถปลูกได้ดีมีคุณภาพสูง พืชดังกล่าวเป็นพืชที่ส่งออกทั้งในต่างจังหวัดและต่างประเทศ เพื่อนำเงินตรามายังจังหวัดศรีสะเกษแต่ละปีเป็นจำนวนมาก กระเทียมของศรีสะเกษ นั้น เป็นที่ยอมรับเรื่องคุณภาพมานาน จนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นกระเทียมที่มีกลิ่นหอมแรงและเก็บไว้ได้นาน ปลูกมากที่ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอศรีรัตนะ อำเภอขุนหาญ และอำเภอกันทรารมย์ ให้ผลผลิตมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีการแปรรูปผลผลิต กระเทียมทอดนึ่งน้ำผึ้ง OTOP ขึ้นเยี่ยมของกลุ่มแม่บ้านบ้านกล้วย ตำบลสระยาว อำเภอศรีรัตนะ

๓. การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม นับเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับชาวไทยอีสานมาแต่ครั้งบรรพกาลสืบต่อกันมาถึงยุคปัจจุบัน จนมีลวดลายบนผืนผ้าต่าง ๆ นับเป็นร้อย ๆ ลวดลาย จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งที่ราษฎรมีอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ โดยมีพื้นที่ปลูกหม่อน ๑๑,๑๖๓ ไร่ มีเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ๑๔,๙๘๙ ครัวเรือน สามารถผลิตเส้นไหมได้ ๓๙,๕๒๔ กิโลกรัม/ปี พื้นที่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอภูสิงห์เป็นอำเภอที่ราษฎรมี

อาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากอำเภอหนึ่งของจังหวัด และปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในอำเภออื่น ๆ เช่น ปรางค์กู่ ชูชันธุ์ อุทุมพรพิสัย ห้วยทับทัน บึงบูรพ์ กันทรลักษ์ ตามลำดับ

๔. การปลูกไม้ผลเศรษฐกิจ การปลูกไม้ผลเศรษฐกิจในจังหวัดศรีสะเกษ นั้น สามารถปลูกพืชได้ผลอย่างดี โดยเฉพาะในพื้นที่โซนทางด้านแถบชายแดน อำเภอกันทรลักษ์ ขุนหาญ ศรีรัตนะ เป็นต้น โดยสวนไม้ผลจากทั่วทุกภาคในประเทศไทย ก็สามารถปลูกได้ที่ศรีสะเกษ และกำลังโด่งดัง ด้วยคุณภาพระดับ Q หรือ มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งเงาะ ทุเรียน มังคุด มะปรางหวาน ชมพู่ ลิ้นจี่ ลำไย กระท้อน สะตอ เป็นต้น โดยจังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ปลูกเงาะ ทุเรียน เป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยปลูกเงาะพันธุ์โรงเรียน และทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกเงาะ จำนวน ๑,๘๗๘ ไร่ พื้นที่ปลูกทุเรียน จำนวน ๓,๒๒๑ ไร่ มูลค่าการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจนี้ ปีละไม่น้อยกว่า ๔๓๐ ล้านบาท ซึ่งนับเป็นรายได้ที่มีมากพอสมควรสำหรับการปลูกไม้ผลเศรษฐกิจของชุมชนแถบนี้

ผลจากการจัดเก็บข้อมูลจะเห็นว่า จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพในการประกอบอาชีพบนฐานความรู้และภูมิปัญญาที่มีความหลากหลาย และสามารถนำศักยภาพเหล่านี้มาต่อยอดให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ บนฐานของชุมชนอย่างเหมาะสม

บริบทการประกอบอาชีพในอำเภอห้วยทับทัน อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ มีพัฒนาการในการประกอบอาชีพ ในหลากหลายมิตินับตั้งแต่อาชีพ ด้านการเกษตรที่เป็นรากฐานของชุมชน ได้แก่ การปลูกข้าวหอมมะลิ การปลูกยางพารา การปลูกปาล์มน้ำมัน อ้อย ซึ่งลักษณะการประกอบอาชีพเหล่านี้ ของชุมชนเป็นกระบวนการผลิตที่อยู่บนฐานการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ที่อยู่บนฐานของการใช้สารเคมีเร่งผลผลิตให้ได้ผลผลิตมากที่สุด นำไปสู่การสร้างรายได้ในชุมชน และอีกกลุ่มหนึ่งที่มีการปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ของชุมชนในแต่ละช่วงเวลา โดยมีการนำไก่พื้นบ้านมาแปรรูปเป็นไก่ย่างไม้มะดันห้วยทับทัน ซึ่งเป็นจุดขายจุดหนึ่งของการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ซึ่งในอำเภอห้วยทับทันจะมีร้านขายไก่ย่างไม้มะดันห้วยทับทันอยู่ทั่วไป

นอกจากนั้น ในด้านการประกอบอาชีพอื่น ๆ ในอำเภอห้วยทับทัน ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงการปลูกพืชแบบผสมผสาน ที่มีรูปแบบการผลิตที่มีความหลากหลาย ในปัจจุบันมีแนวคิดของกลุ่มคนที่มีความสนใจในการรวมกลุ่ม กันเพื่อการประกอบอาชีพ โดยเกษตรกรรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เกิดจากการริเริ่มเองของคนในชุมชน เพื่อปรับตัวไปสู่การอยู่รอดร่วมกันของคนในชุมชน ปัจจุบัน ยังมีกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจ ในการประกอบอาชีพในด้านการปลูกไม้ผลเศรษฐกิจ การปลูกพืชผสมผสานโดยการปรับใช้ทรัพยากรในชุมชน มาใช้อย่างเหมาะสม จากการจัดเก็บข้อมูลพบว่าในพื้นที่ดำเนินงานวิจัย มีศักยภาพที่สำคัญ ดังนี้

๑. ภูมิศึกษาพื้นที่รอบลำห้วยยาง จากการจัดเก็บข้อมูล พบว่า พื้นที่แห่งนี้ มีศักยภาพที่สำคัญในด้านการสร้างสัมมาชีพชุมชน ในหลายประการ ที่สำคัญที่สุดคือที่นี่ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ที่เรียกว่าลำห้วยยาง เป็นลำน้ำขนาดใหญ่ที่จะเชื่อมต่อไปสู่ ลำห้วยทับทัน รอบๆ ลำน้ำแห่งนี้ มีทรัพยากรที่มี

คุณค่า ทั้ง น้ำ นกตามธรรมชาติ ปลาตามธรรมชาติ และสภาพป่าไม้รอบ ๆ พื้นที่ และที่สำคัญคือ ชุมชน ศักยภาพของพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำใต้ดิน ที่ช่วยให้ลักษณะดิน มีความชุ่มชื้น เหมาะสมกับการปลูกไม้ผลชนิดต่าง ๆ ที่นี้จึงปลูกพืช ไม้ผลได้หลากหลาย และได้ผลผลิตดี เช่น มะปราง มะไฟ ลิ้นจี่ ลำไย แก้วมังกร กล้วย มะพร้าว เป็นต้น ซึ่งส่วนหนึ่งเกษตรกรที่มีการร่วมกันทำเป็นแปลงเกษตรผสมผสานมากกว่า ๒๕ แปลงที่เป็นแปลงต้นแบบ ที่สามารถขยายผลสู่ชุมชนอื่น ๆ ได้ นอกจากนั้น ยังมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น การทำไวน์ การทำแยม น้ำผลไม้ เป็นต้น

๒. ศักยภาพของพื้นที่วิจัย บ้านหนองเสมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอย้ายทับทิม จังหวัดศรีสะเกษ หมู่บ้านหนองเสมอน เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่ คนในชุมชนมีความตื่นตัวมากในการปลูกพืชเศรษฐกิจ มีพืชเศรษฐกิจสำคัญที่สร้างรายได้ให้ชุมชน อาทิ ส้ม มะละกอ ปาล์มน้ำมัน ยางพารา มะนาว แปลงเกษตรผสมผสาน การเลี้ยงโค-กระบือ การเลี้ยงไก่โคราช เป็นต้น ซึ่งศักยภาพเหล่านี้ ก็มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเสมอน ที่กลุ่มเกษตรกรรวมตัวกัน เพื่อทำหน้าที่รวบรวมผลผลิต จากชุมชนมาสู่กระบวนการแปรรูป หรือรวบรวมสินค้า เพื่อออกไปสู่ ตลาดให้เกิดการสร้างรายได้ให้ชุมชน

บริบทความเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพในอำเภوبرางค์กู่ อำเภوبرางค์กู่เป็นอำเภอขนาดกลาง ในจังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาข้อมูลพบว่า อำเภوبرางค์กู่ มีความเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาและยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลง ในระยะแรกชุมชนขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต่อมามีการบุกเบิกพื้นที่ขนาดพื้นที่เพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว ในยุคปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงลักษณะการประกอบอาชีพ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพและรายได้ โดยมีส่วนราชการ ช่วยหนุนงานให้เกิดผลในหลายรูปแบบ มีการพัฒนาอาชีพจากการรวมกลุ่มอาชีพแปรรูปผลผลิตเพื่อการเกษตร เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชน ทั้งนี้จากการจัดเก็บข้อมูล พบว่าชุมชนมีศักยภาพที่จะต่อยอดเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ ตามรายละเอียด ดังนี้

๑. ศักยภาพของพื้นที่วิจัย บ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภوبرางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ บ้านหนองแวง เป็นชุมชนที่มีต้นทุนสูง มีทรัพยากรที่สำคัญ ที่เป็นศักยภาพของชุมชน ที่จะนำไปสู่ การจัดการให้เกิดการสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน เช่น หนองแวง หนองน้ำขนาดใหญ่ของชุมชน ที่มีพื้นที่จำนวนมากกว่า ๑๐๐ ไร่ มีพื้นที่บริเวณขอบคูของหนองแวง ที่เป็นที่ว่างเปล่า ซึ่งเป็นศักยภาพที่สำคัญที่จะนำมาสร้างสัมมาชีพชุมชน ผลักดันให้คนในชุมชนเข้าไปจัดการและใช้พื้นที่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ต่อชุมชน

๒. ศักยภาพของพื้นที่วิจัย บ้านหนองเชียงทูนใต้ ตำบลคู อำเภوبرางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ บ้านหนองเชียงทูนใต้ เป็นชุมชนที่มีศักยภาพ ในด้านการเลี้ยงโค กระบือ มีกลุ่มคนมีสนใจในเรื่องการเลี้ยงโค มีภูมิปัญญาในการจัดการและเลี้ยงโค กระบือ ซึ่งแต่ละครัวเรือนมีโคกระบือ จำนวนหนึ่ง ที่มีแนวทางในการพัฒนาสายพันธุ์โคกระบือ มีความรู้ในการปลูกหญ้า และความรู้ด้านอื่น ๆ อันเป็นต้นทุนที่สำคัญ ที่สามารถพัฒนาไปสู่การเกิดสัมมาชีพชุมชน ให้เกิดขึ้นในพื้นที่

๓. ศักยภาพของพื้นที่วิจัย บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพินายเหนือ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ชุมชนแห่งนี้ มีทุนเดิมศักยภาพในด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งเป็นอาชีพเดิมของคนในชุมชน ปัจจุบันการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ลดน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้ เป็นศักยภาพที่สำคัญของชุมชน ที่มีความรู้ในกระบวนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะเชื่อมโยงให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในอนาคต ได้ ถือว่า ชุมชนมีศักยภาพ ในด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม นอกจากนั้นยังมีองค์ความรู้ในการที่จะแปรรูปเส้นไหมให้เกิดการสร้างรายได้ เช่น การการแปรรูปผ้าไหมเป็นเสื้อผ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

ปัญหา ข้อจำกัด ในด้านปัญหาในการขับเคลื่อนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู๋และอำเภอยุ้ยทับทัน สามารถ จำแนกปัญหาที่สำคัญ ได้ ดังนี้

(๑) **ปัญหาด้านคน** ทรัพยากรมนุษย์ นั้นถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนางาน ให้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล จากการจัดเก็บข้อมูล พบว่า ปัญหาในด้านทรัพยากรมนุษย์นั้น มีปัญหาสำคัญ ดังนี้

- **การขาดความรู้** ในการประกอบอาชีพ กล่าวคือ การประกอบอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนนั้นดำเนินงาน ไปตามชุดความเชื่อของชุมชน และกระแสในชุมชน เป็นสำคัญ โดยขาดกระบวนการในการค้นหาความรู้ องค์ความรู้ มาประกอบการตัดสินใจในการประกอบอาชีพนั้น เช่น การปลูกพืชตามกระแส เมื่อมีการปลูกพืชชนิดใดคนในชุมชน ก็จะไปปลูกตามๆ กัน จนส่งผลให้ สินค้าในตลาดมีปริมาณมาก และล้นตลาด ส่งผลให้ราคาสินค้าตกต่ำลง ในที่สุด

- **การขาดทักษะ** ในการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพใด ๆ จำเป็นต้องมีทักษะในอาชีพ นั้น ๆ ดังนั้นในการสร้างสัมมาชีพชุมชน กลุ่มเป้าหมายต้องพัฒนาต่อยอดงานจากทักษะ ที่ตนเองมีความถนัด ซึ่งต้องผ่านการเรียนรู้สั่งสมเพาะบ่มประสบการณ์การทำงานอย่างต่อเนื่อง แต่ในส่วนของชุมชนที่พบส่วนใหญ่ จะขาดการทำงานแบบบ่มเพาะทักษะการทำงานของตนเองให้มีความต่อเนื่อง ทำให้งานขาดการประสบผลสำเร็จ

- **ทัศนคติ** ในการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่คนในชุมชน จะมีทัศนคติที่เป็นลบ ไว้ก่อน เมื่อคิดที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ มักมองเห็นปัญหามาก่อนมองเห็น โอกาส ส่งผลให้ชุมชนไม่กล้าที่จะลุกขึ้นมา จัดการกับกลุ่ม หรือสร้างกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพหรือสร้างรายได้ หรือมีความล้มเหลว ในอดีตเป็นภาพติดตาม เป็นบาดแผลที่ทำให้ไม่กล้าลุกขึ้นมาประกอบอาชีพใหม่ ๆ ในชุมชน

(๒) **ปัญหาด้านการบริหารจัดการ** การบริหารจัดการองค์กร ถือเป็น อีกประเด็นหนึ่งที่ชุมชนมักประสบปัญหา เนื่องจากการประกอบอาชีพ ส่วนมากมักมีการรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรชุมชน เป็น กลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องมีรูปแบบการจัดการร่วมกัน ซึ่งการจัดการร่วมกันต้องหลอมรวมคนหมู่มากเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่บริหารจัดการให้เกิดความเข้าใจกัน เกิดความไว้วางใจ และซื่อสัตย์ต่อกัน ถ้าการบริหารจัดการกลุ่มขาดคุณธรรม องค์กร ก็จะขับเคลื่อนไปได้ยาก จุดนี้ ก็เป็นข้อจำกัดอีกประการหนึ่งในการเคลื่อนงานร่วมกันของชุมชน

(๓) **การขาดตลาดรองรับสินค้าชุมชน** การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน ส่วนใหญ่ประชาชนจะมองถึงจุดหมายปลายทาง คือ เมื่อผลิตสินค้าได้แล้วต้องจำหน่ายได้ ถ้าไม่มีตลาดรองรับก็ไม่ว่าจะผลิตสินค้าไปทำไม ดังนั้น เรื่องตลาด จึงเป็นจุดอ่อน ทุกยุคทุกสมัยที่ ไม่มีตลาด รองรับ

สินค้าจากชุมชน แม้หน่วยงานภาครัฐจะพยายามหาตลาด จัดการตลาดให้ก็เป็นตลาดที่อยู่ไกล กลุ่มไม่สามารถเข้าถึงตลาดในลักษณะดังกล่าว

(๔) ผลผลิตภัณฑ์และบริการที่ขาดมาตรฐาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน หรือมีมาตรฐานรับรอง ว่าสินค้าและบริการของท่านเป็นสินค้าที่มีมาตรฐานได้รับการยอมรับ ถึงจะสามารถเข้าสู่ระบบตลาดได้ สาเหตุเพราะมาตรฐานสินค้า บางอย่างมีเกณฑ์ในการพัฒนา ผู้ประกอบการรายใหม่ ไม่สามารถเข้าถึงได้ เช่น มาตรฐาน อย. มาตรฐาน มผช. เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ กลุ่มเป้าหมายต้องมีการพัฒนาตัวเอง ให้ก้าวไปสู่มาตรฐาน ให้เป็นที่ยอมรับ ในระดับสากล เมื่อมีความยุ่งยาก ส่งผลให้การขับเคลื่อนงาน สร้างสัมมาชีพชุมชนมีความติดขัดไม่ต่อเนื่อง

๕.๒.๒ เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

กลไกการขับเคลื่อนงานเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในการดำเนินขับเคลื่อนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมวิจัยได้พัฒนากลไกเพื่อขับเคลื่อนการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกัน ตามรายละเอียด ดังนี้

ทีมงานเลขานุการ ทำหน้าที่ประสานงาน รวบรวมข้อมูลการวิจัย และวางแผนงานให้สามารถดำเนินงานได้ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีทีมงานดังนี้

๑. นายสรณ์ญา กระสังข์	หัวหน้าชุดโครงการวิจัย
๒. นางสาวสมถวิล ทวีชาติ	นักวิจัยชุมชน
๓. นางสาววันปกา สุรินทร์	นักวิจัยชุมชน

ทีมติดตามในระดับพื้นที่โครงการย่อย ทำหน้าที่ ติดตามสนับสนุน จัดกระบวนการเรียนรู้ให้โครงการย่อยในระดับพื้นที่ สามารถดำเนินการและขับเคลื่อนงานได้ ตามแผนปฏิบัติการวิจัยที่วางไว้ โดยมีทีมงาน ดังนี้

๑. นายอนุกุลกิจ ทวีชาติ ทีมติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยโครงการวิจัย การผลิตเส้นไหม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

๒. นายสุพัฒน์ ยงกุล ทีมติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยการศึกษาการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเชียงทูนใต้ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

๓. นายสุรัตน์ อินทร์แก้ว ทีมติดตามสนับสนุน โครงการวิจัย การศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

๔. นางสาวบุษดา ไชยภา ทีมติดตามสนับสนุน โครงการวิจัย แนวทางการประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรเพื่อจัดการหนี้ของชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

๕. นายจงศิลป์ บุตรราช ทีมติดตามสนับสนุน โครงการวิจัย ศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองเสมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ โครงการ ได้ดำเนินการกำหนดขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ โดยออกแบบผ่าน เครื่องมือกำกับ ติดตามผลการทำงาน ที่เรียกว่า บันไดผลลัพธ์ ซึ่งทีมวิจัย ได้ร่วมกันออกแบบ ขั้นตอนการทำงาน และผลลัพธ์ความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนดังนี้

บันไดผลลัพธ์ขั้นที่ ๑ การพัฒนาทีมวิจัย ในขั้นตอนนี้ ได้กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ว่าอยากเห็นผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบวนการทำงาน คือ โครงการย่อยแต่ละพื้นที่สามารถก่อตัวก่อรูปทีมวิจัยได้อย่างเป็นรูปเป็นร่าง มีความเข้าใจในกระบวนการทำงาน ทั้งนี้มีตัวชี้วัดสำคัญ ในขั้นตอนนี้ จำนวน ๔ ตัวชี้วัด ดังนี้

๑. มีการก่อตัวทีมวิจัยในระดับพื้นที่ และเกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจ แนวคิดการวิจัยท้องถิ่น

๒. ทีมวิจัยร่วมกัน ออกแบบกรอบแนวคิดการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย โดยนำวัตถุประสงค์การวิจัย ในแต่ละวัตถุประสงค์ มาออกแบบกรอบการศึกษาที่มีความครบถ้วน และพร้อมที่จะนำกรอบการศึกษา ไปใช้ในการดำเนินงานวิจัย ในขั้นตอนต่อไป

๓. ทีมวิจัย นำกรอบการศึกษา มาแตกประเด็นคำถามการวิจัยได้อย่างครบถ้วน จนสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ได้

๔. ทีมวิจัย สามารถร่วมกันวางแผนการจัดเก็บข้อมูล ตามแผนปฏิบัติการวิจัย และนำแผนปฏิบัติการวิจัย มากำหนดแผนงานที่สามารถเก็บข้อมูลได้ อย่างเหมาะสม

บันไดผลลัพธ์ขั้นที่ ๒ มีระบบข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ในขั้นตอนนี้ กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ในด้านการสนับสนุน ติดตามโครงการย่อยให้สามารถจัดระบบข้อมูล ของพื้นที่ตามแนวทางที่ได้ดำเนินการในขั้นตอนที่ ๑ โดยทีมวิจัยร่วมกันจัดเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ให้มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ในขั้นตอนนี้ มีตัวชี้วัดสำคัญ ดังนี้

๑. ทีมวิจัยมีทักษะในการจัดเก็บข้อมูล โดยนำประเด็นคำถามมาออกแบบและจัดเก็บข้อมูล ได้ครบถ้วนตามองค์ประกอบและวัตถุประสงค์การวิจัย

๒. นักวิจัยมีทักษะในการเรียบเรียงข้อมูล และจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ

๓. นักวิจัยมีทักษะในการ ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลจากการจัดเก็บให้สอดคล้องกับประเด็นงานวิจัยได้

บันไดผลลัพธ์ขั้นที่ ๓ ทีมวิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ และกำหนดทางเลือกได้อย่างเหมาะสม ในขั้นตอนนี้ ทีมวิจัยได้กำหนดเป้าหมายร่วมกันว่า เมื่อทีมวิจัยในระดับโครงการย่อยร่วมกันจัดเก็บข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน และเกิดการตรวจสอบความครบถ้วนร่วมกันแล้ว ก็จะเข้าสู่ขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดเก็บร่วมกัน และสามารถกำหนดทางเลือกของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ที่จะดำเนินการนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติการในเรื่องใดบ้าง ตามบริบทในเชิงพื้นที่ของแต่ละแห่ง โดยในขั้นตอนนี้ กำหนดตัวชี้วัดในการขับเคลื่อนงานที่สำคัญ ดังนี้

๑. ทีมวิจัยสามารถติดตาม วิเคราะห์ประเมินสะท้อนผล ค้นข้อมูลและกำหนดทางเลือก ในการปฏิบัติการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

๒. ทีมวิจัยมีชุดข้อมูล ในการวิเคราะห์สถานการณ์เชิงพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือ Canvas Application เป็นชุดข้อมูลในการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติการวิจัย ของชุมชนระยะที่ ๒

๕.๒.๓ เพื่อศึกษาและติดตามสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดสัมมาชีพชุมชนเพื่อ สร้างรายได้ให้ชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอย้ายทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

๕.๒.๓.๑ กระบวนการติดตามเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา

กระบวนการในการติดตามประเมินเพื่อการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา กำหนดให้มีการจัดประชุม เพื่อสะท้อนผลลัพธ์ การเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วง ตามบันไดผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ หัวใจสำคัญของการติดตาม ผลคือ การสร้างการเรียนรู้ในทีมวิจัย การพูดคุยกันสม่ำเสมอ การพูดคุยเรื่องผลลัพธ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่โครงการวิจัยฯ และการปรับปรุงแผนงาน ให้มีความถูกต้องสอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยทีม ชุดโครงการวิจัยฯ ร่วมกับทีมงานระดับพื้นที่ ร่วมกันประเมินผลงานเป็นระยะ เพื่อให้งานวิจัยสามารถบรรลุ ตามเป้าหมาย โดยกระบวนการติดตามผล สามารถจำแนกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ การตั้งวงคุยสะท้อน ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อประเมินและปรับแผนให้เหมาะสมตามบริบทและช่วงเวลา และการหนุน เสริมการทำงานในระหว่างที่มีการปฏิบัติการวิจัย โดยทีมชุดโครงการฯ จะเข้าไปร่วมสังเกตการณ์ในเวที เรียนรู้ และเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการย่อย ตามปฏิทินงานที่มีการจัดงานในแต่ละช่วงเวลา

๕.๒.๓.๒ ผลการติดตาม การเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน

(๑)กลไกการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน

จากการติดตามเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในชุดโครงการวิจัยสัมมาชีพ พบว่า การเคลื่อน ตัวในปฏิบัติการวิจัยของชุมชน ทั้ง ๕ พื้นที่ มีรูปแบบในการดำเนินการที่จะให้เกิดโอกาสในการทำงานอย่างต่อเนื่องเมื่อสิ้นสุดโครงการ และเกิดการพัฒนาวงอย่างยั่งยืน นั้น โครงการวิจัยได้พัฒนากลไกการทำงานให้ เกิดขึ้นหลังจากการปฏิบัติการวิจัย โดยใช้กลไกกลุ่มองค์กรภาคประชาชน เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนซึ่ง สามารถจำแนกกลุ่มออกตาม ประเภทของกลุ่ม ดังนี้

- กลไกกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน
- กลไกกลุ่มเพื่อการจัดการทรัพยากรในชุมชน
- กลไกกลุ่มเพื่อส่งเสริมการออม
- กลไกการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

(๒)การพัฒนาสัมมาชีพชุมชน

ผลการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน พบว่า มีการขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามกระบวนการขั้นตอนดังนี้

- การระบุปัญหาของพื้นที่
- การติดตั้ง ให้ความรู้แนวความคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการแตกกรอบประเด็นในการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจบริบทชุมชนและสถานการณ์

- การวิเคราะห์ทางเลือกในการพัฒนาและกำหนดแผนงาน
- การลงมือปฏิบัติการวิจัย เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชน
- การสรุปบทเรียน จากการปฏิบัติและสังเคราะห์ผลการสร้างสัมมาชีพชุมชน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน พบว่า เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ในหลากหลายมิติ เช่น การพัฒนาด้านการเกษตร มีการให้ความรู้แก่เกษตรกรตามประเด็น การสร้างสัมมาชีพ เช่น การปรับปรุงการขยายพันธุ์ไม้ผลเศรษฐกิจด้วยองค์ความรู้สมัยใหม่ การพัฒนารูปแบบการเลี้ยงวัวที่เหมาะสม การรวมกลุ่มเพื่อจัดการการผลิตการตลาด การพัฒนาระบบการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และการทอผ้าด้วยความรู้สมัยใหม่ การประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่

ในด้านการแปรรูป พบว่า มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน ๒๑ ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการต่อยอดและใช้องค์ความรู้เดิม ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน

ในมิติการท่องเที่ยวเกิดการขยายผล จากงานวิจัยท้องถิ่นสู่ การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชน จำนวน ๑ พื้นที่ คือ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีลำห้วยยาง ที่มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติลำน้ำ และไม้ผลเศรษฐกิจ เกิดองค์การจัดการท่องเที่ยวชุมชน ๑ องค์กร มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่พร้อมรับนักท่องเที่ยวโดยชุมชน

๕.๓ สรุปผลเชิงการพัฒนา

๕.๓.๑ การเกิดและเกาะเกี่ยวทีมงานที่มีความเข้มแข็ง โดยเห็นคนทำงานในพื้นที่ ที่ลุกขึ้นมาจัดการข้อมูลของชุมชน บริหารจัดการภายในทีม และเกิดผู้นำชุมชน ที่มีความเข้มแข็ง มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อชุมชน โดยส่วนรวม

๕.๓.๒ เกิดพื้นที่การทำงานที่เป็นรูปธรรมมองเห็นทิศทาง และช่องทางในการต่อยอดงานไปสู่ประเด็นการทำงานอื่น ๆ เช่นพื้นที่ลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน ได้ต่อยอดงานไปสู่ การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รับงบประมาณสนับสนุน จำนวน ๓.๓ ล้านบาท ตามกรอบงบประมาณของราชการ

๕.๓.๓ มีชุดองค์ความรู้ ในการทำงานในพื้นที่ จำนวน ๕ เรื่อง ประกอบด้วย การเลี้ยงโคกระบือ การรวมกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพ การเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจ การจัดการหนี้สินบนฐานทรัพยากรชุมชน การเพิ่มผลผลิตเส้นไหมเพื่อ สร้างรายได้ให้ชุมชน

๕.๓.๔ เกิดการพัฒนาชุมชนสู่ความเข้มแข็ง มีพื้นที่รูปธรรมในเชิงการพัฒนาที่เป็นต้นแบบสามารถศึกษาดูงานในเชิงประเด็น จำนวน ๓ พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ต้นแบบด้านการเลี้ยงวัวแบบครบวงจร ณ บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ต้นแบบด้านการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจ พื้นที่รอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ พื้นที่ต้นแบบด้านการเพิ่มผลผลิตจากเส้นไหม บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิกุลเหนือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งทั้ง ๓ พื้นที่ดังกล่าว สามารถยกระดับเป็นศูนย์เรียนรู้ ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนอื่นๆ ได้

๕.๓.๕ มีมติการต่อยอดจากงานวิจัยท้องถิ่น สู่การเกิดการขับเคลื่อน สู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งพื้นที่ลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุน จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย งบประมาณ ๑,๗๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคน พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว และพัฒนาจุดเช็กอิน เพื่อรองรับ การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

๕.๓.๖ มีการพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชน และแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลผลิตทางการเกษตร โดยมีการพัฒนาภาคการเกษตร จำนวน ๕ ประเด็น มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จำนวน ๕ รายการ เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน ๒๑ ผลิตภัณฑ์ สามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน ๑ ผลิตภัณฑ์

๕.๓.๗ เกิดภาคีเครือข่ายที่มาหนุนงาน ในพื้นที่และต่อยอดสนับสนุนงบประมาณในการทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่ และต่อยอดงานพัฒนาเชิงพื้นที่ ดังนี้

(๑) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จังหวัดศรีสะเกษ สนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ ใน ๒ พื้นที่ ได้แก่พื้นที่โครงการการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ลำห้วยยาง และพื้นที่ โครงการรูปแบบการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน บ้านหนองเชียงทูนใต้ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดศรีสะเกษ

(๒) สำนักงานพืชสวนจังหวัดศรีสะเกษ สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ในการทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยหมักชีวภาพ สาร พด.๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗ และสนับสนุนองค์ความรู้ในการทำปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์ถั่วพราง ในพื้นที่ลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

(๓) ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดศรีสะเกษ สนับสนุนกิ่งพันธุ์หม่อน จำนวน ๕,๐๐๐ กิ่ง ให้โครงการวิจัยการเพิ่มผลผลิตจากเส้นไหม เพื่อสร้างรายได้ บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิกุลเหนือ อำเภอลำทะเมนชัย

๕.๓.๘ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ดำเนินการสนับสนุนการขับเคลื่อนต่อยอด กิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ในกิจกรรม หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๔ หมู่บ้านในพื้นที่วิจัย ประกอบด้วย

- หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านห้วยยาง
- หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านอ้อ
- หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านเตาเหล็ก
- หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเมย

และสนับสนุนกิจกรรมการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๓ หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านห้วยยาง
- หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านอ้อ
- หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเมย

๕.๔ อภิปรายผล

การวิจัยโครงการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของชุมชน ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพของชุมชนบนฐานบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ 3) เพื่อศึกษาและติดตามสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดสัมมาชีพชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทันจังหวัดศรีสะเกษ

กระบวนการดำเนินงานตามโครงการการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุดโครงการวิจัยฯ ที่มีบทบาทภารกิจสำคัญในด้านการหนุนเสริมกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการย่อย ใน ๕ พื้นที่ ซึ่งกระบวนการหนุนเสริมการทำงาน นั้น กำหนดช่วงเวลา ในการขับเคลื่อน ตามองค์ประกอบของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น นับตั้งแต่ การพัฒนาโครงการ การพัฒนาแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น การแตกกรอบประเด็นการวิจัย การเก็บข้อมูล การวางแผนการปฏิบัติการวิจัย การสังเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน พบว่า เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ในหลากหลายมิติ เช่น การพัฒนาด้านการเกษตร มีการให้ความรู้แก่เกษตรกรตามประเด็น การสร้างสัมมาชีพ เช่น การปรับปรุงการขยายพันธุ์ไม้ผลเศรษฐกิจด้วยองค์ความรู้สมัยใหม่ การพัฒนารูปแบบการเลี้ยงวัวที่เหมาะสม การรวมกลุ่มเพื่อจัดการการผลิตการตลาด การพัฒนาระบบการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และการทอดผ้าด้วยความรู้สมัยใหม่ การประกอบอาชีพบนฐานทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่

ผลลัพธ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จริง พบว่า ในด้านการแปรรูป พบว่า มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน ๒๑ ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการต่อยอดและใช้องค์ความรู้เดิม ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ เพื่อสร้างรายได้ ให้ชุมชน ในมิติการท่องเที่ยวเกิดการขยายผลจากงานวิจัยท้องถิ่นสู่ การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชน จำนวน ๑ พื้นที่ คือ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีลำห้วยยาง ที่มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติลำน้ำและไม้ผลเศรษฐกิจ ในด้านองค์ความรู้ เกิดองค์กรจัดการท่องเที่ยวชุมชน ๑ องค์กร มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่พร้อมรับนักท่องเที่ยวโดยชุมชน มีชุดองค์ความรู้ในการทำงานในพื้นที่ จำนวน ๕ เรื่อง ประกอบด้วย การเลี้ยงโคกระบือ การรวมกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพ การเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจ การจัดการหนี้สินบนฐานทรัพยากรชุมชน การเพิ่มผลผลิตเส้นไหมเพื่อ สร้างรายได้ให้ชุมชน

นอกจากนั้น ยังเกิดการพัฒนารวมชนสู่ความเข้มแข็ง มีพื้นที่รูปธรรมในเชิงการพัฒนาที่เป็นต้นแบบสามารถศึกษาดูงานในเชิงประเด็น จำนวน ๓ พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ต้นแบบด้านการเลี้ยงวัวแบบครบวงจร ณ บ้านหนองเชียงทูนใต้ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเชียงทูน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่ต้นแบบด้านการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจ พื้นที่รอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พื้นที่ต้นแบบด้านการเพิ่มผลผลิตจากเส้นไหม บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพินายเหนือ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งทั้ง ๓ พื้นที่ดังกล่าว สามารถยกระดับเป็นศูนย์เรียนรู้ ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนอื่นๆ ได้

๕.๕ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๕.๕.๑ กระบวนการวิจัยท้องถิ่น เป็นการทำงานเชิงกระบวนการ ที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการทำงานที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน ดังนั้น ปัจจัยสำคัญ จึงต้องให้ความสำคัญกับนักวิจัยท้องถิ่น ที่จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ตลอดระยะเวลาการทำงาน ดังนั้น ต้องมีเวทีเติมเต็มความรู้ ตลอดระยะเวลาของการทำงาน อย่างน้อย ๓ เดือนต่อครั้ง

๕.๕.๒ การพัฒนาหลักสูตรที่จำเป็นสำหรับนักวิจัยท้องถิ่น และควรมีการวิเคราะห์สมรรถนะของนักวิจัยรายบุคคล ว่า มีสมรรถนะด้านใดอย่างไร มีความเพียงพอที่จะขับเคลื่อนงานวิจัยท้องถิ่น ได้หรือไม่ และมีข้อจำกัดด้านใดบ้าง และควรมีแผนปรับปรุงตนเองอย่างไร

๕.๕.๓ ควรมีหน่วยงาน หรือกลุ่มคนที่ทำหน้าที่ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนานักวิจัยท้องถิ่น ติดตามดูทางปัญญาให้แก่ นักวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตลอดจนจัดทำระบบข้อมูล นักวิจัยท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ในลักษณะระบบสารสนเทศเพื่อให้มีฐานข้อมูล และประวัติการทำงาน การฝึกอบรม เพื่อหนุนเสริมการทำงาน และสร้างเครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่นในระดับภูมิภาค เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง งาน คน และนโยบาย

๕.๖ บทเรียนของนักวิจัย

๑. นายสรณ์ญา กระสังข์ ได้เรียนรู้แนวทางการดำเนินงานตามโครงการ ชุดโครงการ การบริหารจัดการชุดโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตลอดจนการติดตามสนับสนุนงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นงานที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อนมากกว่า การทำโครงการวิจัยเพียงโครงการเดียว

๒. นางสาวสมถวิล ทวีชาติ ความรู้สึกประทับใจแต่ละกิจกรรมที่ได้ลงพื้นที่ในแต่ละพื้นที่ ชาวบ้านให้การต้อนรับเป็นอย่างดี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนซึ่งความรู้เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล ชาวบ้านพยายามสื่อขยายความให้เราเข้าใจในการเก็บข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เห็นความสามัคคี ความเสียสละ ในแต่ละชุมชนกับการวางแผนงานเพื่อทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละกิจกรรม จึงมีความเชื่อ ความศรัทธา ว่าชุมชนก็สามารถขับเคลื่อนงานต่างๆ ได้ หากได้รับโอกาส สิ่งที่ได้รับจากชุมชน คือความประทับใจและเราได้เรียนรู้จากการวิจัยในแต่ละกิจกรรม เช่น การลงพื้นที่ เก็บข้อมูล ผังทรัพยากรชุมชนด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม และการจัดการในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงการใช้วิถีชีวิตแบบเรียบง่าย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ถึงแม้ว่าในการขับเคลื่อนงานในแต่ละกิจกรรมจะเกิดปัญหา อุปสรรค ความเหน็ดเหนื่อยเราก็ไม่ย่อท้อ เพราะเห็นภาพของชุมชนที่รวมตัวกันทำงาน ทำให้เราเกิดพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมในแต่ละอย่าง

๓. นางสาววันпка สุรินทร์ รู้สึกประทับใจ คือ การต้อนรับที่ดีของคนในชุมชนด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม การทักทายที่เป็นกันเองด้วยคำว่า นี่เป็นสิ่งที่ได้สัมผัสและรู้สึกประทับใจ ความมีน้ำใจและการใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายและพอเพียงของคนในชุมชนล้วนทำให้รู้สึกประทับใจเป็นอย่างมาก และอีกอย่างที่เขาประทับใจก็คือ คนในทีมที่ร่วมกันทำงานด้วยความสามัคคี ไม่ว่างานนั้นจะหนักมากหรือน้อย ทุกคนก็ทำด้วยความเต็มใจจนสำเร็จไปได้

สิ่งที่ได้รับจากการลงพื้นที่ทำกิจกรรมและเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนก็คือ วิชาความรู้จากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม เช่น การลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรชุมชนแต่ละพื้นที่ การวาดผังฐานทรัพยากร การวาดผังชุมชนแต่ละชุมชน ขั้นตอนการปลูกผลไม้ การดูแลรักษา เป็นการทำกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงานของนักวิจัยแต่ละพื้นที่ ความกระตือรือร้นในการทำงาน ความสามัคคี การทำงานเป็นทีมซึ่งแต่ละทีมทำได้ดีมาก การทำกิจกรรมได้รับความรู้ และแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งเราสามารถนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละพื้นที่นำมาต่อยอดในการใช้ชีวิตประจำวัน นำมาปรับใช้กับครอบครัวของตนเองได้

การทำงานวิจัยสัมมาชีพชุมชนในครั้งนี้เป็นการสร้างความรับผิดชอบของตนเองเป็นอย่างมาก แม้บางครั้งการทำงานอาจมีอุปสรรคบ้างแต่ก็ผ่านอุปสรรคนั้นมาได้เพราะการทำงานที่เป็นทีม สุดท้ายก็อยากให้ นักวิจัยแต่ละพื้นที่คิดว่า “ไม่มีอะไรที่เราทำไม่ได้ ถ้าเรายังไม่ลงมือทำ”

๔. นายนุกลกิจ ทวีชาติ

- ๑) ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกันกับชาวบ้าน ทำให้เกิดมุมมองใหม่ที่ สำคัญคือ การวิจัยแบบไทยบ้าน เป็นการหาข้อเท็จจริงเพื่อการแก้ปัญหาของตนเองและ ชุมชน
- ๒) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำเครื่องมือการวิจัย
- ๓) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย
- ๔) ได้เรียนรู้ถึงมิติความสัมพันธ์ที่ีระหว่างพี่น้องชาวบ้านกับทีมติดตามงานวิจัย ทำให้มี ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแบบพี่น้อง
- ๕) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ในการทำวิจัยแต่ละพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกันมีจุดเด่นที่ต่างกัน
- ๖) ได้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงานวิจัยของชาวบ้าน เพื่อใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาของพื้นที่ ตนเอง

บรรณานุกรม

กชกร เดชะคำภู และคณะ (๒๕๕๑). การศึกษาความเป็นไปได้ของตลาดเนื้อโคอินทรีย์ตามวิธีการเลี้ยงโคพื้นเมืองแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน . กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กรมการพัฒนาชุมชน. (๒๕๖๐). แนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

จันทนา เกตุแก้ว (๒๕๓๙). กลุ่มธุรกิจชุมชนโครงการพัฒนาอาชีพตลาดโดนด ใน ตลาดทางเลือกพื้นที่ส่วนเพื่อสังคมใหม่. กรุงเทพฯ:พิมพ์ดี

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. (๒๕๔๖). ธุรกิจชุมชน: ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ : สุทธิปริทัศน์

ใจมานัส พลอยดี. (๒๕๔๐). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชนเปรียบเทียบระหว่างภาพรวมและภาพย่อย (อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธรและอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช). วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ , บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไชยณรงค์ นาวานุเคราะห์ และคณะ. (๒๕๕๑) การผลิตและการตลาดโคเนื้อตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างประเทศไทยและลาว. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (๒๕๓๙). การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน โครงการทดลองบริษัทธุรกิจชุมชนหัวไทร ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ดิรก สารวดี. (๒๕๓๙). “ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจชุมชน” ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางเลือกและศักยภาพชาวอีสาน. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธงชัย สันติวงษ์. (๒๕๔๐). พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด.กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ดำรงค์ เมฆโหรา,ปรเมศร์ อัสวเรืองพิภพ. (๒๕๕๑) การศึกษากระบวนการผลิต กิจกรรมเพิ่มมูลค่า และต้นทุนการผลิตรังไหม และเส้นไหมอีรี่ในระดับฟาร์ม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง:กรุงเทพฯ.

น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง สู่การส่งเสริมสุขภาพคนไทย (๔) ... หัวใจหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ... ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข. (ออนไลน์). สืบค้นจาก : <https://www.gotoknow.org/posts/๙๒๕๗๗>

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (๒๕๔๓). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ประเวศ วะสี. (๒๕๔๒). เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

พิทยา ว่องกุล. (๒๕๓๙). แนวคิดฝ่าวิกฤตทุนนิยมไร้พรมแดน : เศรษฐธรรมและอธิปไตยชุมชนไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์วิชาการ

วิทยา เจียรพันธุ์ และคณะ. (๒๕๔๘) โครงการวิจัยหนี้สินภาคครัวเรือนของเกษตรกรในชนบทไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สมพร ณ นคร และคณะ. (๒๕๕๖) การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (๒๕๓๙). (ออนไลน์). รูปแบบโครงสร้างของธุรกิจชุมชน. สืบค้นจาก <http://www.trf.or.th/research/>.

สัมมาชีพชุมชน สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน. (๒๕๕๙) (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://www.roypalang.org/blogs/Ninlawan/๑๔๕๘๐๓๒๘๕๘>

เสรี พงศ์พิศ. (๒๕๔๘). เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.

อภิชัย พันธเสน (๒๕๓๙). ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อเนก เหลาโชติ. (๒๕๔๗). การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มหัตถกรรมตุ๊กตาราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่องบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทความข่าวสื่อสาร งานวิจัยชุมชนมาชีพชุมชน

“วารสารองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ “พื้นที่ข่าวสาร อบจ.ศรีสะเกษ”

โดย นายสรณ์ญา กระสังข์ หัวหน้าโครงการ (ผู้เขียน)

๑. กระบวนการศึกษาชุมชน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

กระบวนการศึกษาชุมชน

ต้นทางของงานพัฒนาชุมชน คือการศึกษาชุมชน ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ หลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ ๙ จำนวน ๑ ใน ๒๓ ประการ กล่าวถึง หลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ความเข้าใจชุมชนของตนเอง ในที่นี้ หมายถึงความเข้าใจชุมชนของตนเองทั้งระบบ มองเห็นรากเหง้า อัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของชุมชน อธิบายได้ว่า เราคือใครมาจากไหน ดำรงอยู่อย่างไร ในสภาวะปัจจุบัน จึงจะสามารถกำหนดอนาคตของชุมชนได้อย่างแจ่มชัด ในบริบทของการศึกษาชุมชน นั้น ทั้งตัวนักพัฒนาเองและคนในชุมชนควรเรียนรู้และผนึกกำลังร่วมกัน แบบมีส่วนร่วม คือเรียนรู้ชุมชนไปด้วยกัน

ที่ชุมชนรอบลำห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน ปีนี้แกนนำชุมชนร่วมกัน ทำโครงการวิจัย ศึกษาการเพิ่มผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ ลำห้วยยาง ผู้เขียนในฐานะพัฒนาการประจำตำบล ร่วมดำเนินงานตามโครงการนี้ ทั้งในบทบาทพัฒนาการผู้รับผิดชอบพื้นที่ และยังรับบทหัวหน้าชุมชนโครงการวิจัย การสร้างสัมมาชีพอชุมชน ในพื้นที่แห่งนี้ อีกด้วย จุดเริ่มต้นของการทำงานวิจัย แนนอนว่าเริ่มต้นบนฐาน การศึกษาชุมชน ในระยะที่ผ่านมาผู้เขียนจึงร่วมปักหลักทำงานหนุงงานกับชุมชน ในมิติการศึกษาชุมชน ด้วย มุ่งมั่นที่จะทำความเข้าใจคน เข้าใจพื้นที่ และสร้างทีมงานในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็ง เป็นคนเก่ง ผ่านการเรียนรู้ จากการปฏิบัติการ จากการทำงานร่วมกัน เครื่องมือในการศึกษาชุมชน ที่ทีมวิจัยห้วยยางเลือกใช้ นั้นมีหลาย ชนิด ตามบริบทของข้อมูล ที่ชุมชนสนใจเรียนรู้ โจทย์วิจัยของคนลำห้วยยาง นั้น พวกเขาสนใจที่จะทำความเข้าใจ เรื่องไม้ผลเศรษฐกิจที่มีอยู่ โดยทั่วไป ในบริเวณรอบๆ อ่างเก็บน้ำลำห้วยยาง อาทิ มะปราง หมาก กล้วย แก้วมังกร ลำไย มะไฟ ลิ้นจี่ ทุเรียน โดยทั่วไปจะปลูกพืชเหล่านี้ ในลักษณะผสมผสานกันบนแปลงของตนเอง การเดินสำรวจเพื่อเข้าใจภูมินิเวศรอบ ๆ ลำห้วยยาง แล้ว เขียนเป็นพื้นที่ทรัพยากรของลำห้วยยาง ทีมนี้ ได้ แบ่งกลุ่ม ผู้ศึกษาเป็น ๓ กลุ่มเพื่อลงสำรวจ เดินทางไปให้เห็นด้วยตา และนำมาวาดเป็น ผังวาด เป็นแผนผังที่ ทำด้วยมือ จุดสำคัญ ๆ ในมิติต่างๆ ทั้ง มิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พื้นที่ปลูกไม้ผลเศรษฐกิจ ได้รับการสำรวจ และนำมาเขียนลงในผังวาดขนาดใหญ่ เพื่อชี้ให้เห็นศักยภาพที่สำคัญ ของลำห้วยยาง ว่า มีอะไรบ้าง มีทรัพยากรอะไรข้าง ที่จะนำไปต่อยอด และพัฒนาให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้

นอกจากแผนผังทรัพยากรรอบลำห้วยยางแล้ว ยังมีการเดินสำรวจ จัดทำผังวาดแปลงไม้ผลเศรษฐกิจ รอบลำห้วยยาง จำนวน ๒๕ แปลง ซึ่งเป็นแปลงไม้ผลที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นแปลงเกษตร ผสมผสานที่มีความโดดเด่น สามารถเป็นแปลงต้นแบบ หรือเป็นตัวอย่าง ขยายผลให้แก่ครัวเรือนอื่นๆ รอบลำ ห้วยยางต่อไป จากการลงศึกษาชุมชนแห่งนี้ พบว่า มีองค์ความรู้ หลากหลายมาก ทั้งการจัดการ แปลง จัดการระบบน้ำ ภูมิปัญญาในการดูแลรักษา ไม้ผลเศรษฐกิจ ชนิดต่างๆ ถือว่าเป็นบทเรียนและข้อ ค้นพบที่สำคัญ เพื่อเตรียมการในการยกระดับต่อยอดให้เกิดการรับรู้สู่สาธารณะ ในวงที่กว้างขึ้น ณ วันนี้ ถือ ว่า เป็นบทพิสูจน์หนึ่งว่า ชุมชนรอบ ๆ ลำห้วยยาง มีศักยภาพเพียงพอในการปลูกไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้ เช่น ทุเรียน ลำไย ลิ้นจี่ มะไฟ มะปราง เพราะมีลำน้ำห้วยยาง เป็นลำน้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน ที่หนุนให้ดิน บริเวณนี้ มีความชื้นเพียงพอ ที่จะทำให้ปลูกไม้ผลเศรษฐกิจ ได้ผลดีในพื้นที่แห่งนี้

การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ เชื่อว่า จะเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่มีความสำคัญ ที่จะทำให้ผู้ ศึกษาข้อมูลในฐานะเจ้าของพื้นที่ มีชุดความรู้ บทเรียนและประสบการณ์ สามารถเข้าใจชุมชนตนเองอย่าง ถ่องแท้ จนสามารถออกแบบ และกำหนดอนาคตของชุมชน และเกิดแผนยุทธศาสตร์ชุมชน ที่ตรงกับความต้องการของชุมชน ตามแนวทางชุมชนเป็นเจ้าของ ระเบิดจากภายใน พัฒนาไปสู่ความยั่งยืน ในท้ายที่สุด

ติดตามข่าวสารได้ที่ “พัฒนาการพาไป บ้านริมห้วย”

<https://cddwriter.blogspot.com/๒๐๑๘/๐๑/blog-post.html>

๒. วิจัยไต่บ้าน : ใครใคร่ทำได้

พัฒนกร พัฒนากาน
ธรรมาธิ และสัท

“วิจัยไต่บ้าน” ใครใคร่ทำได้

สุดสัปดาห์ที่ผ่านมา ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมเวทีเรียนรู้ ในการเขียนรายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเรียนรู้แนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อค้นหาแนวทางปฏิบัติการวิจัยเพื่อท้องถิ่น งานนี้ จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 9 - 11 กุมภาพันธ์ 2561 ที่วัดห้วยยาง บ้านห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ งานนี้เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือของชุดโครงการวิจัยส่งเสริมสนับสนุนการสร้างสมัชชาชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ร่วมกับโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัยระดับโหนดภาคอีสาน (JSN) ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ทีมงานสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน โดยการสนับสนุนของกองทุนสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ ฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กิจกรรมตลอดสามวันดำเนินกระบวนการไปอย่างเข้มข้น ที่พี่น้องคนทำงานวิจัย ที่มาจากทั้งภาครัฐ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ประชาสังคม ร่วมสนับสนุนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ตลอดจนทีมงานนักวิจัยท้องถิ่น จาก 5 พื้นที่ปฏิบัติการวิจัย ซึ่งในเขตอำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่า 100 ชีวิต ร่วมผนึกกำลัง ทำงานร่วมกันอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เพื่อร่วมกันเคลื่อนไหวงานสาธารณะ ต้นความฝันในการสร้างสังคม ที่มีความเข้มแข็ง ผ่านกิจกรรมกระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนาชุมชน มุ่งไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งในอนาคต

นายอนุวุฒิ ปิยะวงษ์

4 | คิม ศรีสมเกษ

การจัดกิจกรรมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของทีมงานภายใต้ชุดโครงการวิจัยสมัชชาชุมชนฯ ได้เรียนรู้การเขียนรายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น นำเสนอผลงานและบทเรียนการทำงานในเชิงพื้นที่ สู่สาธารณะเพื่อเป็นการทำงานของคณะพื้นที่ ในรูปแบบการเขียนผลการวิจัย การทำงานในครั้งนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาสมัชชาชุมชน เพราะเป็นประเด็นใหม่สำหรับชุมชนที่ต้องถูกชี้แจง สื่อสารงานภาคใต้ เพราะแค่เพียงกล่าวถึงคำว่า “งานวิจัย” ก็เสมือนมีความรู้ลึกซึ้งว่าทำไมต้องเป็นเหมือนของสูงที่จับต้องไม่ได้ และเป็นเรื่องไกลตัว

นายอนุวุฒิ ปิยะวงษ์ นักวิชาการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศีลขจร ในฐานะคนหนุนงานวิจัย ได้สะท้อนความรู้สึกอย่างหนึ่งว่า “ภาพแห่งความประทับใจคือการได้เห็นที่มีชีวิตชีวาในการนำมโนทัศน์และการทำให้งานมีคุณค่ากับการไปภาคสนามทำงานในพื้นที่เพื่อช่วยกันศึกษาหาข้อมูลในชุมชนของตนเองและสามารถวิเคราะห์ได้ประเด็นปัญหาสู่การวางแผนพัฒนาชุมชนของชาติด้วยความตั้งใจ เป็นที่ชื่นชมและยินดีกับทีมวิจัยทุกท่านครับ ต้องบอกเลยว่านี่แหละชุมชน ๓๔0 ชุมชนที่เรียนรู้ด้วยตัวเองเพื่อที่จะพัฒนาตนเองบนฐานของทรัพยากรที่มีอยู่ การลดการพึ่งพิงจากภายนอก ชื่นชมมากๆ ครับ”

ผู้เขียนเอง แม้จะมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่ก็รู้สึกว่าการวิจัยนั้นมีความยากไม่เปลี่ยนแปลง แต่อย่าได้คิดว่างานเขียนในोटดนั้นสะท้อนให้เห็นว่างานวิจัยและงานพัฒนาจำเป็นอย่างไร ต้องทำความเข้าใจ อันเป็นพื้นที่ทำงานในเชิงพื้นที่งานวิจัย จะเป็นบททดสอบ เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะทำให้นักพัฒนา นำมาทำความเข้าใจคนทำงาน เข้าใจพื้นที่ มองเห็นข้อมูลวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย ได้อย่างละเอียดในการทำงานพัฒนาในพื้นที่ นับเป็นกระบวนการทำงานพัฒนาคนในอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความน่าสนใจ และกระบวนการเหล่านี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าพี่น้องประชาชนถูกยกระดับให้เติบโตด้วยวิถีทางแบบนี้ ที่ต้องผ่านทั้งฝึก เกาะติดกับชุมชนเชิงลึก แบนอนว่างานยากๆ มันมีความท้าทายอยู่ในตัว แต่เมื่อผลออกมาในห้วงหม่นหมอง

วิจัยไต่บ้าน : ใครใคร่ทำได้

สุดสัปดาห์ที่ผ่านมา ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมเวทีเรียนรู้ ในการเขียนรายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเรียนรู้แนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อค้นหาแนวทางปฏิบัติการวิจัยเพื่อท้องถิ่น งานนี้ จัดขึ้นในระหว่างวันที่ ๙ - ๑๐ - ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ จัดขึ้นที่วัดห้วยยาง บ้านห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ งานนี้ เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือของ ชุดโครงการวิจัย ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างสมัชชาชุมชน ในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ร่วมมือกับ โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัยระดับโหนดภาคอีสาน(JSN) ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัด

ศรีสะเกษ ทีมงานสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน โดยการสนับสนุนของ กองทุนสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ ฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กิจกรรมตลอดสามวันนี้ ดำเนินกระบวนการ ไปอย่างเข้มข้น ทั้งพี่น้องคนหนุ่มงานวิจัย ที่มาจากทั่วสารทิศ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ประชาสังคม ร่วมสนับสนุนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ตลอดจนทีมงานนักวิจัยท้องถิ่น จาก ๕ พื้นที่ปฏิบัติการวิจัย ทั้งในเขตอำเภอปรางค์กู่ และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่า ๑๐๐ ชีวิต ร่วมผนึกกำลัง ทำงานร่วมกันอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เพื่อร่วมกันเคลื่อนงานสานพลัง ดันความฝันในการสร้างสังคม ที่มีความเข้มแข็ง ผ่านโจทย์กระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนาชุมชน มุ่งไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง ในอนาคต

การจัดกิจกรรมครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้นักวิจัยท้องถิ่น ภายใต้ชุดโครงการวิจัย สัมมาชีพชุมชน ฯ ได้เรียนรู้การเขียนรายงาน การวิจัยเพื่อท้องถิ่น นำเสนอมุมมอง และบทเรียนการทำงานในเชิงพื้นที่ สังเคราะห์บทเรียนการทำงานของแต่ละพื้นที่ ในรูปแบบ การเขียนรายงานการวิจัย การทำงานในครั้งนี้ มีความสลับซับซ้อน พอสมควร สำหรับชุมชน เพราะเป็นประเด็นใหม่ สำหรับชุมชน ที่ต้องลุกขึ้นมา เขียนรายงานการวิจัย เพราะแค่เพียงกล่าวถึงคำว่า "งานวิจัย" ก็เสมือนมีความรู้ลึกกว่ายากไว้ก่อนแล้ว เป็นเหมือนของสูงที่จับต้องไม่ได้ และเป็นเรื่องไกลตัว

นายธนาวุฒิ ปิยะวงษ์ นักวิชาการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศีลาจาด ในฐานะคนหนุ่มงานวิจัย ได้สะท้อนความรู้สึกภายหลังร่วมงานว่า “ ภาพแห่งความประทับใจคือการได้เห็นทีมวิจัยที่เป็นชาวบ้านมีอาชีพเกษตรทำไร่ทำนาไม่คุ้นกับการจับปากกามาทำงานเป็นทีม เพื่อช่วยกันศึกษาหาข้อมูลในชุมชนของเขาเองและสามารถวิเคราะห์จัดประเด็นปัญหาสู่การวางแผนพัฒนาชุมชนของเขาด้วยความตั้งใจ เป็นที่น่าชื่นชมและยินดีกับทีมวิจัยทุกท่านครับ ต้องบอกเลยว่านี่แหละชุมชน ยุค ๔.๐ ชุมชนที่เรียนรู้ตัวเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองบนฐานของทรัพยากรที่มีอยู่โดยการลดการพึ่งพิงจากภายนอก ชื่นชมมากๆครับ”

ผู้เขียนเอง แม้จะมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่ก็ยังรู้สึกว่าการวิจัย นั้นมีความยากเย็น ไม่เปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตาม บทเรียนในอดีต นั้น สะท้อน ให้เห็นว่า งานวิจัยและงานพัฒนาจำเป็นอย่างยิ่งต้องทำควบคู่กัน ยิ่งเป็นพื้นที่ทำงานในเชิงพื้นที่ งานวิจัย จะเป็นบททดลอง บททดสอบ เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะทำให้ นักพัฒนา นำมาทำความเข้าใจ คนทำงาน เข้าใจพื้นที่ มองเห็นข้อมูล วิเคราะห์ ผู้มีส่วนได้เสีย ได้อย่างชัดเจน ในการทำงานพัฒนาในพื้นที่ นับเป็นกระบวนการทำงานพัฒนา คน ในอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีความน่าสนใจ และกระบวนการเหล่านี้ ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า พี่น้องประชาชนถูกยกระดับ ให้เติบโต ด้วยวิถีทางแบบนี้ ที่ต้องทำงานเชิงลึกเกาะติดกับชุมชนเชิงลึก แน่นนอนว่า งานยากๆ มันมีความท้าทายอยู่ในตัว แต่เมื่อผลออกมา มันหอมหวาน เสมอ

ติดตามข่าวสารได้ที่ “พัฒนากรพาไป บ้านริมห้วย”

https://cddwriter.blogspot.com/2018/02/blog-post_19.html

3. ตลาดประชารัฐส้มมาชีพชุมชน

ตลาดประชารัฐส้มมาชีพชุมชน

เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ อำเภอห้วยทับทัน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยทับทัน ร่วมกับ โครงการชุดวิจัยการสร้างสรรค์ส้มมาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สภาวัฒนธรรมตำบลห้วยยาง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองหลวง ชาวตำบลเมืองหลวง พี่น้องชาวห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง ร่วมกันจัดงานตลาดประชารัฐส้มมาชีพชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนร่วม นำสินค้าชุมชน มาจัดแสดงและจำหน่าย ในงาน ซึ่งได้ผนวกเข้ากับประเพณีลอยกระทงและการแข่งขันเรือยาว ของชาววัดห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อันเป็นงานประเพณีที่ชุมชนร่วมกันจัดงานสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกๆ ปี การจัดงานครั้งนี้ จึงถือเป็นการเตรียมการเพื่อทดสอบแนวทางในการเตรียมเปิดตลาดประชารัฐของอำเภอห้วยทับทันอีกด้วย ทั้งนี้ สืบเนื่องจาก คณะรัฐมนตรี(ครม.) มีมติเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม

๒๕๖๐ ว่าได้ อนุมัติงบประมาณปี ๒๕๖๑-๒๕๖๒ จำนวน ๕๖๒ ล้านบาท ดำเนินโครงการ “ตลาดประชารัฐ ไทยช่วยไทย” ๖,๔๔๗ แห่ง เพื่อส่งเสริมให้มีพื้นที่การตลาดใหม่ ขยายพื้นที่ตลาดเดิม ส่งเสริมผู้ประกอบการแต่ละกลุ่มประเภทสินค้า อาทิ สินค้าเกษตร โอท็อป เอสเอ็มอี วิสาหกิจชุมชน ร้านอาหาร หาบเร่ แผงลอย โดยดำเนินการครอบคลุมในเขตพื้นที่กทม. ปริมณฑล และภูมิภาคต่างๆ

บรรยากาศตลาดประชารัฐสัมมาชีพชุมชน เริ่มตั้งแต่เช้า มีพี่น้องนำสินค้ามาแสดงและจำหน่ายตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นมา สินค้าที่นำมาวาง มีหลากหลาย เช่น กลุ่ม OTOP สินค้าประเภทผ้าไหม มาจำหน่าย และมีกระเช้าถวัลย์จากกลุ่มโอท็อป บ้านห้วยยาง ในกลุ่มหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชน จะมีกลุ่มสินค้าเกษตร เช่น น้ำมะพร้าว มะพร้าว ข่าเหลือง กบ เป็นต้น กลุ่มกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จะนำสินค้าประเภทอาหาร เช่น ลูกชิ้นทอด และน้ำปั่นต่าง ๆ ในกลุ่มวิสาหกิจสัมมาชีพชุมชน ทีมวิจัยลำน้ำห้วยยาง จำหน่ายส้มแซ่ก กล้วยสุก กล้วยปิ้ง แยมแก้วมังกร พันธุ์หมาก ผลไม้ดอง กระเป๋ผ้าไหม ไวน์จากแก้วมังกร และสับปะรด กลุ่มทีมวิจัยบ้านหนองแวง ตำบลคู อำเภอบางศรี อำเภอยางชุมน้อย ตำบลเดยหอม ทานตะวัน เพาะ และแจ่วบอง ทีมวิจัยหนองเชียงตุนใต้ ตำบลหนองเชียงตุน อำเภอบางศรี อำเภอยางชุมน้อย และเห็ดนางฟ้า นางรม ทีมวิจัยบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพินายเหนือ อำเภอบางศรี นำผ้าไหม เห็ด และพันธุ์พืช เช่นพริก มะเขือ มาวางจำหน่าย ทีมวิจัยบ้านหนองสะมอน ตำบลเมืองหลวง อำเภอยางชุมน้อย ได้นำขนมจีน ส้มเขียวหวาน มาจำหน่าย ซึ่งเป็นตลาดแบบชุมชนที่ ใครมีอะไรก็นำสินค้าชนิดนั้นๆ มาขายเพื่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือน

จากนั้นในเวลา ๑๐.๐๐น. นายธวัช สุวรรณ นายอำเภอยางชุมน้อยประธานในพิธี พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการในระดับอำเภอ ได้ทำพิธีเปิดงาน และเดินเยี่ยมจุดแสดงสินค้า และจำหน่ายในงานตลาดประชารัฐสัมมาชีพชุมชน จนครบทุกๆ กลุ่ม เพื่อพบปะให้กำลังใจ แก่ผู้ผลิตผู้จำหน่าย ทุกๆกลุ่ม ผลจากการจำหน่ายสินค้าในครั้งนี้ จากการที่ โครงการวิจัยชุดสัมมาชีพชุมชน ได้รวบรวมยอดจำหน่าย จากกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาขายในตลาดครั้งนี้ โดยการลงข้อมูลที่จำหน่ายได้ทั้งหมด ส่งให้คณะผู้จัดงาน พบว่า มีผู้ผลิตผู้จำหน่ายส่งข้อมูลยอดจำหน่าย รวมจำนวน ๑๓ ราย รวมยอดจำหน่ายทั้งสิ้น ๔๔,๕๓๐ บาท

การจำหน่ายสินค้า ของแต่ละพื้นที่นั้นพอขายได้ เพียงแต่ต้องวิเคราะห์ตลาดว่า ในลักษณะตลาดแบบนี้ลูกค้าต้องการซื้ออะไร จะจัดตลาดแบบไหน ช่วงไหน ผู้ค้าที่นำสินค้าเกษตรมาจำหน่าย ก็พอได้จำหน่ายบ้าง แต่อาจสู้สินค้า จำพวกการแปรรูป ไม่ได้ ดังนั้น จึงเป็นบทเรียนร่วมกันของคณะทำงาน ที่จะต้องหาสินค้าที่มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค และมีการสร้างเครือข่ายการทำงานแบบการเกาะเกี่ยวกันเป็นทีมเพื่อไปเปิดตลาด ตามที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่พี่น้องประชาชนในพื้นที่ สำหรับกลุ่มที่มีความสนใจเข้าร่วมขายสินค้าในตลาดประชารัฐ ตามแนวทางที่รัฐบาลกำหนด สามารถร่วมลงทะเบียนจำหน่ายสินค้า ในตลาดประชารัฐ ได้ที่ศูนย์ดำรงธรรม ที่ว่าการอำเภอทุกแห่ง ตั้งแต่วันที่ ๑๐ - ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ นะครับ

ติดตามข่าวสารได้ที่ “พัฒนาการพาไป บ้านริมห้วย”

https://cddwriter.blogspot.com/๒๐๑๗/๑๑/blog-post_๗.html

ภาคผนวก ข
หนังสือเชิญร่วมประชุม
โครงการวิจัย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่
อำเภอปรางค์กู่และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

โครงการวิจัยชุดติดตามสนับสนุนการสร้างสัมมาชีพชุมชนฯ

๗๓ หมู่ที่ ๗ ตำบลชุม อำเภอบางศรีภูมิ จังหวัดศรีสะเกษ

วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญประชุมร่างหลักสูตรการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน หัวหน้าโครงการวิจัย ฯ

ด้วย โครงการวิจัยชุดติดตามสนับสนุนการสร้างสัมมาชีพชุมชน ฯ โดยการสนับสนุนของ กองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น(สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น กำหนดจัดประชุมประชุมร่างหลักสูตร การพัฒนาเครื่องมือการวิจัย เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาเครื่องมือการวิจัย ในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลพิมายเหนือ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป

ในการนี้ โครงการ ฯ จึงขอเรียนเชิญท่าน ฝ่ายการเงินโครงการ รวมจำนวน ๒ คน เข้าร่วม กิจกรรมในวันเวลาดังกล่าว โดยรายงานตัวเข้าร่วมกิจกรรม ในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลพิมายเหนือ เวลา ๐๘.๐๐ น. - ๐๙.๐๐ น.

จึงเรียนมาเพื่อทราบและเข้าร่วมกิจกรรมโดยพร้อมเพรียงกัน

ขอแสดงความนับถือ

(นายสรณ์ญา กระสังข์)

หัวหน้าโครงการวิจัยชุดติดตามฯ

สำนักงานโครงการฯ

๐๘๘๕๙๕๑๓๕๘

โครงการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่
และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

๒ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญประชุมติดตามผลการวิจัย

เรียน ทีมติดตามโครงการวิจัย / หัวหน้าโครงการวิจัยทุกท่าน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการจัดกิจกรรม จำนวน ๑ ชุด

โครงการการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่
และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ กำหนดจัดประชุมออกแบบกรอบการศึกษา และวางแผนการติดตาม
ผลงานวิจัยในระดับพื้นที่ ดำเนินการในวันเสาร์ที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๑ ณ ศูนย์เรียนรู้ อื่นทร์แก้ว บ้านทุ่งมน
น้อย หมู่ที่ ๗ ตำบลห้วยทับทัน อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ นั้น

ในการนี้ โครงการ ฯ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมเข้าร่วมประชุม โดยลงทะเบียนเข้าร่วม
กิจกรรม ในวันเสาร์ที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ น. ตามสถานที่ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน

ขอแสดงความนับถือ

(นายสรณ์ญา กระสังข์)
หัวหน้าโครงการวิจัย ฯ

ฝ่ายประสานงานโครงการฯ

๐๘๘๕๕๑๓๕๘

โครงการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่
และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญประชุมสรุปผลการติดตามการวิจัยชุดโครงการ ฯ

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการจัดกิจกรรม จำนวน ๑ ชุด

โครงการการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่
และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ กำหนดจัดประชุมสรุปผลการติดตามการวิจัยชุดโครงการ ฯ
ดำเนินการในวันเสาร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ณ บ้านนาจำปาสุข บ้านชีเหล็กใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย
จังหวัดศรีสะเกษ นั้น

ในการนี้ โครงการ ฯ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมเข้าร่วมประชุมสรุปผลการติดตามการวิจัย
ชุดโครงการ ฯ โดยลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม ในวันเสาร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. ตาม
สถานที่ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน

ขอแสดงความนับถือ

(นายสรณ์ญา กระสังข์)

หัวหน้าโครงการวิจัย ฯ

ฝ่ายประสานงานโครงการฯ

๐๘๘๕๕๑๓๕๘

โครงการวิจัยการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่
และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

๔ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญร่วมเวทีเรียนรู้การเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “ชุดสัมมาชีพชุมชน”

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการเวทีและกำหนดการ จำนวน ๑ ชุด

โครงการวิจัยการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่และอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. (ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น) ในข้อเคลื่อนการดำเนินงานโครงการวิจัย “ชุดสัมมาชีพชุมชน” ได้ขับเคลื่อนมาถึงช่วงปลายน้ำจากการดำเนินการวิจัย จึงจัดให้มี เวทีเรียนรู้การเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “ชุดสัมมาชีพชุมชน” ขึ้นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของนักวิจัยท้องถิ่น เพื่อสรุปผลในช่วงการปฏิบัติการวิจัยในระยะที่ ๒ และเพื่อสรุปวิเคราะห์ผลในการเติมเต็มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ดังนั้นทางโครงการวิจัยชุดสัมมาชีพ จึงขอเรียนเชิญท่านในฐานะทีมวิจัยในโครงการชุดสัมมาชีพชุมชนเข้าร่วมเวทีดังกล่าว ในระหว่างวันที่ ๑๕-๑๖ กันยายน ๒๕๖๑ ณ บ้านห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน

ขอแสดงความนับถือ

(นายสรณ์ญา กระสังข์)

หัวหน้าโครงการวิจัยชุดสัมมาชีพชุมชน

ฝ่ายประสานงานโครงการฯ

๐๘๘๕๕๙๕๑๓๕๘

ภาคผนวก ค

ภาพการดำเนินงานกิจกรรมโครงการวิจัย

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่
อำเภอปรางค์กู่และอำเภอย้ายทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

กิจกรรมที่ ๑ ประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เตรียมทีมวิจัย
วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๐
สถานที่ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลพินายเหนือ อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ

กิจกรรมที่ ๒ ติดตามการดำเนินงานตามแผนงานวิจัยกิจกรรม
วันที่ ช่วงเดือน พฤศจิกายน ๒๕๖๐ – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑
สถานที่ พื้นที่การดำเนินงานตามโครงการจำนวน ๕ พื้นที่

กิจกรรมที่ ๓ จัดประชุม อบรมออกแบบเครื่องมือ
วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐
สถานที่ ศูนย์เรียนรู้บ้านหนองฮะ ต.ปราสาท อ.ห้วยทับทัน จ.ศรีสะเกษ

กิจกรรมที่ ๔ ติดตามสนับสนุน กิจกรรมการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมที่ ๕ ประชุมกลุ่มย่อยทีมวิจัยเพื่อสรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๑

สถานที่ บ้านทุ่งมน ต.ห้วยทับทัน อ.ห้วยทับทัน จ.ศรีสะเกษ

กิจกรรมที่ ๖ ประชุมทีมวิจัยระดับพื้นที่
ดำเนินการ ๑๐ - ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑
สถานที่ วัดห้วยยาง ต.เมืองหลวง อ.ห้วยทับทัน จ.ศรีสะเกษ

กิจกรรมที่ ๗ ประชุมออกแบบกิจกรรมปฏิบัติการวิจัยชุดสัมมนาซีพชุมชนระยะที่ ๒

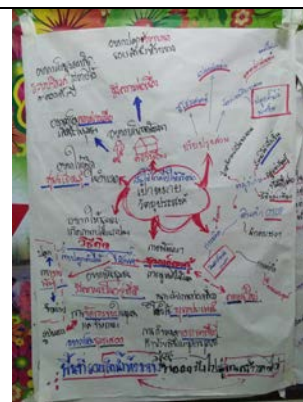
ดำเนินการในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

ณ บ้านริมห้วย ตำบลตูม อำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ

กิจกรรมที่ ๘ การติดตามวิเคราะห์แผนงานปฏิบัติการวิจัยชุดสัมมาชีพชุมชน

ดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑

กิจกรรมที่ ๙ การติดตามปฏิบัติการวิจัยระยะที่ ๒ ชุตสัมมาชีพชุมชน

ดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๖๑

กิจกรรมที่ ๑๐ การติดตามสรุปผลปฏิบัติการวิจัยระยะที่ ๒ ชุตสัมมาชีพชุมชน

ดำเนินการในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน๒๕๖๑

กิจกรรมที่ ๑๑ .เวทีเรียนรู้การเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์“ชุดสัมมาชีพชุมชน”

ดำเนินการในวันที่ ๑๕ -๑๖ กันยายน ๒๕๖๑

ณ บ้านห้วยยาง ตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

ภาคผนวก ง

ประวัติทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัย

๑.ประวัติทีมวิจัย

รูป	ประวัติทีมวิจัย
	1. นายสรณ์ญา กระสังข์ หัวหน้าชุดโครงการวิจัย ที่อยู่ : 73 หมู่ 7 ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ 08-7474-2273 / 045697445 ตำแหน่ง: นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ การศึกษา: ปริญญาตรี รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	2. นางสาวสมถวิล ทวีชาติ เภรัญญโครงการวิจัย ที่อยู่ : 32 หมู่ 8 ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ ตำแหน่ง: คณะกรรมการกลุ่มสตรี / คณะกรรมการร้านค้า ชุมชน การศึกษา: ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
	3. นางสาววันпка สุรินทร์ นักวิจัยทีมชุด ที่อยู่ : 9/1 หมู่ 8 ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ 099 – 5621880 การศึกษา: ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตร มหาวิทาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์

รูป	ประวัติทีมวิจัย
	นายณกุลกิจ ทวีชาติ นักวิจัย ที่อยู่ : 310 หมู่ 7 ต.ชุมเห็ด อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ โทรศัพท์ 0872453709 ตำแหน่ง: ครูชำนาญการ โรงเรียนกลันทาพิทยาคม จ. บุรีรัมย์ การศึกษา: ปริญญาโท ครุศาสตร์ ม.ราชภัฏบุรีรัมย์
	ชื่อนายสุพัฒน์ ยงกุล นักวิจัย ที่อยู่ 41 ม.15 ต.โนนค้อ อ.โนนคูณ จ.ศรีสะเกษ การศึกษา : ปริญญาโท ตำแหน่ง : นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ สังกัด : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรังค์ภู เบอร์โทร : 081-9662001 เบอร์โทร : 061-1698047
	ชื่อนางสาวบุษดา ไชยภา นักวิจัย ที่อยู่ : 42 หมู่ที่ 6 ต.ตูม อ.ปรังค์ภู จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ 08-8012-696 ตำแหน่ง: - นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ การศึกษา : ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ สาขาคอมพิวเตอร์ ม. ราชภัฏอุบลราชธานี

รูป	ประวัติทีมวิจัย
	ชื่อนายสุรัตน์ อินทร์แก้ว นักวิจัย ที่อยู่ : บ้านทุ่งมน ต.ห้วยทับทัน อ.ห้วยทับทัน จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ 0833643031 ตำแหน่ง: - นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ การศึกษา : ปริญญาโท ม.รามคำแหง
	ชื่อนายจงศิลป์ บุตรราช นักวิจัย ที่อยู่ : บ้านหนองเต่า ต.หนองไฮ อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ 0833643031 ตำแหน่ง: - นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ การศึกษา : ปริญญาโท ม.รามคำแหง

๒. ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ที่อยู่	ตำแหน่งในชุมชน	การศึกษา
1	นายวสันต์ ชิงชนะ	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสุรินทร์ จังหวัด สุรินทร์	นักวิชาการพัฒนา ชุมชนชำนาญการพิเศษ	ปริญญาโท
2	นางสุขใจ จินดาพล	สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ	พัฒนาการอำเภอห้วย ทับทัน	ปริญญาโท
3	นายสุรัตน์ อินทร์แก้ว	สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ	นักวิชาการพัฒนา ชุมชนชำนาญการ	ปริญญาโท